

„БУКОВИНА“

виходить 1. і 15. кожного місяця.

Редакція і адміністрація:
Wien IX. Schwarzspanierstrasse 15.

Поодинокі числа по 10 сот.

БУКОВИНА

Видає „Союз українських послів на Буковині“.

„BUKOWYNA“

Organ des Verbandes der ukrainischen Reichsrats- und Landtagsabgeordneten der Bukowina.

Redaktion und Administration:
Wien IX. Schwarzspanierstrasse 15.

versendet an die unbemittelte Mannschaft der k. u. k. Armee, an die Militär-Spitäler und Flüchtlingslager unentgeltlich.

Einzelnummer 10 h.

Віднова політичного життя в Австрії.

Віднова парламентарного життя в Австрії зазначила ся подіями і проявами, які можна звести під одно знамя: стремління до обнови усього політичного життя держави. Бурливі сцени і пристрасні промови заступників всіляких націй, партій, струй і напрямків були показником напруження на барометрі політичного австрійського життя. Та своїм змістом і тенденцією ці промови виказали, що даремні були дождання ворогів Австрії укувати для себе таке оружжя в австрійських національних непорозуміннях, яким вда-лоб ся їм політиці Австрію в Ахілеву п'яту. Попри всю пристрасність ці промови в суті речі були проголошенням навипередки рецепту обнови австрійської держави — правда кожний по своему розумінню. Промови представників всіх австрійських націй — польські уми замрачило відокремлене Галичини — були ісповіддю в користь австрійської, навіть велико-австрійської думки і Габсбурської династії.

Реєстр жертв і кривд українського народу слисува-тиб на волонів шкіри; ці жертви і кривди були підкладом промов всіх укр. послів в парламенті, але всі ті промови уміркованіших чи радикальніших, галицьких чи буковин-ських українських послів були ісповіддю в користь австрій-ської державної думки, в користь Австрії як держави на-ціональностей, держави, побудованої на автономії народів.

В часі сей війни, коли питання національне вибило ся на саме чоло міжнародної політики, мусіло се питання по-глибити ся передовсім в державі австрійській. Зрозуміло до сего питання виявило ся в останніх днях правління усту-пившого прем'єра в ідеї утворення кабінету народностей, яку віденський соц. дем. орґан — потугомо се як знамен-ний часописний висказ — називає винаходом голови укр. послів з Буковини... Гаді утворення такого кабінету, в котрім перший раз засівби український міністер, не су-дило ся бути переведеною в діло за першим махом, але раз кинена гадка не може зійти з днявнього порядку і радше скорше чим пізніше мусить бути переведена в діло. Ся гадка найшла — що найважніше — признане у самої корони.

Лежить се в характері австрійської держави, будинку адвигненого в ході століть династії, що її володар є най-сильнішим дучником всіх її складових частей. В австрій-ській державі, в котрій перехрещуєт ся ряд національних інтересів, цісар се не лиш найперша, але й найобъектив-ніша інстанція. І коли в сій великій історичній хвилі не висунув на арену політичного життя держави який гені-альний державний муж, коли політичні таланти в Австрії з кінечности річі з'абсорбовані політикою тої чи иншої нації, то судба обдарила австрійську державу державним мужем — на цісарській престолі. Почуваючи себе як Фридрих В. першим урядником держави молодий цісар Карло ділами виявив готовість повести Австрію дорогою обнови. Пере-бравши сам найвищу команду армії, молодий цісар рядом з тим першим санкціонував думку скорого привернення мира його народам. Заступаючись особисто за поширення політичних прав населення в другій половині монархії, цісар Карло отсе тільки що своїм питоменним рішенням виявив свою не-залежність думки і гуманність своїх почувань, кладучи ви-сокосерддною амністією хрестик на всі дотеперішні полі-тичні провини в Австрії. Відомі виявлення цісарської волі в справі інтерновань і конфігувань, в справі усунення се-редновічних пережитків в армії і т. д. Врешті був цісар Карло тим, котрий вволив волю населеню держави, при-вертаючи йому парламент.

І сей парламент готовить ся стати орґаном обнови Австрії. Конституційний монарх ділить ся в правління з парламентом. Цісар і його народи через своїх заступни-ків хотять працювати над будовою нової Австрії.

Коли проминули перші бурливі дні парламенту, охота працювати в позитивнім напрямі наблизила до себе розсва-рених заступників розсварених народів, а вислід сего се хочби справа скасована воєнних судів для цивільного на-селення і привернення судів присяглих, сего дорожнього на-бутку конституції. Се наближене виявило ся вже було й у справі національних міністерств, повалений тільки в останній хвилі заздрим на майбутній український здобу-ток польським Колом. Польське Коло, яке мало забезпече-ний ряд здобутків за покинене опозиційного становища, в останній хвилі воліло зректи ся тих приобіцяних здобу-тків і голосувати за бюджетом „за дурно“, аби тільки роз-бити сю акцію, якої вислідом мало бути покликане Укра-їнця до Ради Корони.

Ся дивна оборона сего дивно похижаного стану по-сідання, після чого здобуток противника уважаєт ся своєю

втрапою, ся наздра політика захланника, котрий просить Бога, нехай йому самому видісе одно око, аби за то сусід стратив обое очей, так дуже позбавлена всякої моралі, що, коли Австрія дійсно має піти консеквентно по дорозі обнови, мусить вона уділити місце тій політиці, яка даєт ся висувати з дотеперішного ходу парламентарних нарад.

І тут висуваєт ся наперед справа німецької геґемо-нії в державі і справа польського верховодства в Гали-чині. Спокійністю вислову і ясністю цілі визначаєт ся в справі німецької супрематії осуд п. Васильєв в його другій промові під час теперішньої сесії. Треба було мати відвагу виступити в австрійському парламенті із спокійним, незакаламученим пристрасною твердженням, що мусить бути зредукований німецький стан посідання, і вказати на кінеч-ність того, щоби найшла ся частина німецького заступни-цтва в палаті, яка малаб відвагу взяти на себе одвічаль-ність проводу їм політики на дорозі до тої Австрії, що вже не буде державою Німців і інших протегованих наро-дів, але державою рівноправних народів.

Хід нарад палати послів дав німецьким партіям при-чину поденервовани. Дивним дивом палата панів була тим місцем, де польський політичний світ почув слово правди в такій різкій формі і зі сторони таких личностей, як сего досі не доводило ся ще Полякам чути. Був се дійсно судний день польської політики в Австрії, якої наслідки не дадуть ся звести.

На фоні укр. політики ще не стерта пляма відокрем-лення Галичини. Але розвиток справ, адаєт ся нам, йде в такім напрямі, що скорим кроком віддаляєт ся від спов-нення сей затії. Сей розвиток мусить піти тою дорогою, що так як Австрія перестане бути державою Німців, так Га-личина перестане бути краєм польським і що верх возьме право національного самоозначення укр. народа, який дома-гає ся поділу сего краю і утворення однієї укр. про-вінції зі всіх укр. земель під Габсбурським жезлом. Та коли по лімецькій стороні поза хором шовінізму дають ся — поминувши соц. демократів — чути голоси за кінеч-ністю достроїти ся до змінених обставин не лиш посеред національно уміркованійшої христ.-соц. партії, але навіть з поміж членів Нім. Нац. Союзу (Редліх, Лоджман), то в польським таборі всепольське запомороченє омрачило мозки всіх, до соц. демократів включно.

Знаки на небосклоні австрійської політики позволя-ють нам ворожити собі кращу будучність.

А на небосклоні російської політики мерехкотить саяво. Се російська революція, вслід за якою пішов зрив української нації. Укр. нарід в Росії вірвав ся до боротьби за національні права і ладить ся їх здобути.

Теперішня гігантська війна не може проминути, не утвердивши кращої долі для укр. народа на всіх заселе-них ним землях.

Державна Рада.

Палата послів.

На засіданню палати послів 26. червня представив президент міністрів Зайдлер нове міністерство. На днє-нім порядку стояло друге читанє бюджетової прові-зорії. З Українців промовляв пос. др. К. Левицький.

Промова п. дра К. Левицького:

Бесідник констатує у вступі, що хоч парламент за-нятий тепер фінансовими і господарськими справами, то всеж такі основний тон дебатів сконцентрував ся докола одної точки, а то правдо державного перестрою Австрії, як справи найконецнійшої. Правительство гр. Клям-Мартініца виступило перед палатою з неясною політичною проґра-мою і отся недостача привела правительство до упадку. Теперішнє політичне положенє, яке виявило ся кон-фліктом між народним заступництвом і правительством, є для всіх державних мужів в Австрії пересторогою на часі. Горе тому австрійському державному мужеві, котрий думає, що після сей страшної світової війни ми знов можемо навазати до шкідливої системи т. зв. „Durchfretten“. Ні! Народи Австрії, які з повним пожер-тованєм боролись в однім ряді, жадають нового життя і лучшої будучности в Австрії. Австрійське правительство повинно чеїже здобути ся на сильну волю і на відвагу, щоби признати ся до правдивої австрійської проґрами: рівноправности для всіх народів держави і сю проґраму дійсно перевести в житє.

Головне наше домаганє — се парламентарна система правління, се значить система і склад правительства мають

відповідати характерови Австрії, як держави народів. З тої причини бажаємо, щоби ідея заступництва австрійських на-родів в міністерстві була переведена, бо сповнене сего жадання мало-би далекосягтє значінє з огляду на внутрішнє і зовнішнє положенє держави.

Так отже надієт ся український нарід в Австрії, що його заступник, як речник четвертої з ряду нації, буде покликаний до ради корони. Зі всею рішучістю мусимо передовсім запротестувати проти того, щоби в справах, які відносят ся до коронного краю Галичини, правительство виключно вело переговори з представителями польського населення, так що рішаєт ся про наші справи без нас. Правительство мусить вже раз признати засаду рівноправного трактованя обох народів.

Коли польська сторона заступає погляд в палаті, що Галичина се чуже тіло („Fremdkörper“), заключаючи відтак з того, що отсей коронний край, отже і східну Галичину, слідувадо-би прилучити до Польщі, то ми зая-вляємо, що Поляки не мають права в наших імені жадати вилучення українських областей і що здійсненє отсих всепольських анексієних планів можливе тільки по наших трупах. Ми бажаємо Полякам най-красного успіху у визвольній боротьбі о відбудову Польщі, але тільки в її етноґрафічних границях.

Бесідник вказує на польські заходи коло повного введення цивільної адміністрації в Галичині і констатує, що щоправда й військова адміністрація в Галичині завела, але завела вона тому, що була лише тінею військової ад-міністрації, бо в дійсности польські старости господарили по старому з давним урядничим персоналом, якому було укр. населенє віддане на поталу. Майже всі укр. гроходи розвазано і замінено польськими комісарами, а права укр. мови знехтовано. Коли ми отсе виступаємо проти такої військової управи, яка східно-галицьким старостам помогла до закріпощення українського на-селення, то про те не можемо терпіти, щоби доте-перішня цивільна адміністрація дальше оставалась і пе-реслідувала українське населенє. Дотеперішній режім му-сить уступити, задля чого жадаємо для Галичини намісника укр. народности, а коли австрійські державні мужі такої думки, що се жадає годі сповнити вже тепер під час війни, то жадаємо, щоби в перехідній стадії іменоване намісника послідувало в порозуміню з нами і щоби рівно-часно був іменований віцеґубернатор укр. народности з самостійним кругом діланя і щоби всі вислані до захід-ної Галичини урядники укр. народности були повернені до східної Галичини.

В дальшім ході промови пос. др. К. Левицький на-черкує образ кривд і жертв укр. народа, понесених у війні. Покликана до відбудови Галичини краєва цен-траля, яка всі сили і средства повиннаб ужити для схід-ної Галичини і українського населення, розвиває свою діяльність в противнім напрямі, призначаючи свої средства в першій мірі для зах. Галичини і для польських ділчів, не зважаючи на найконецнійші потреби укр. народа. Через те укр. нарід домагає ся заснованя окремої централі для господарської відбудови східної Галичини.

Коли — каже пос. К. Л. — польський посол з за-хідної Галичини заявив: „Ходить зі мною в край нужди і сліз!“, то ми можемо дотично східної Галичини слушно сказати: Гляньте на край нужди, де вже не текуть слюзи... Як раз на українській національній області від-були ся найбільші битви отсей війни і ми гірку чашу во-єнного лихолітя випили до дна! Після жорстоких інте-рновань і вішань невинних людей, після політичних пере-слідувань і економічних суєтошень наших територій ма-ємо ми без сумніву кровю добути право: від держави, який ми все вірно служили, жадати сатисфакції.

Бесідник переходить дальше до культурних потреб укр. народа і найважнійшої з них, університету.

Кінцеві виводи промови п. д-ра К. Левицького зву-чать от як:

Український нарід австр. угор. монархії в наслідок поділу його національної території на три адміністративні одиниці (Галичина, Буковина і Угорщина), всюди майори-зований иншими народами і через те втратив майже цілю-вито своє політичне значінє. Серед таких обставин стрічає український нарід великі перепони в своїм культурнім і економічнім розвою, так що він нині між всіма народами Австро-Угорщини являєт ся найбільше покривдженим. З вибухом війни заявили всі українські організації в Ав-стро-Угорщині святочно, що будучність і свобода Укра-їнців вимагає розбитя царської імперії, що они проте стоять рішучо по стороні австро-угорської держави і її союзників.

І ось російський царизм, який не хотів признати Українців окремим народом і репресаліями систематично

угнетав політичний і культурний розвій Українців, зметений могутньою революцією народів Росії. Під кличем: свобода з правом самоозначення народів, проголошено першу основу тривалого світового миру. До народів з правами на самоозначення, яких зовсім не числила існуюча система європейських держав, належить також 40-мільоновий український нарід. Після упадку царизму російські Українці здобули своїм з'організованим рухом, який обняв усі верстви населення російської України, національно-територіальну автономію і нашою наконечною ціллю для українських областей в Росії являється ця вільна незалежна Україна, самостійна українська держава.

Український нарід в Австро-Угорщині, який в теперішній кровавій війні мусів принести найбільші жертви тут на сході, де наш край становить правдиве заборону для Австро-Угорщини, домагається для забезпечення свого національного розвитку в Австро-Угорщині територіально-національної автономії, т. з. сполучення українських областей монархії в одну автономну територію, побудовану на основі демократичних свободлюбних засад. (Живе признание і оплески.)

Передовсім очікуємо ми, що всі історично і етнографічно українські, правно-державно галицько-володимирські області, які на основі будучого мирового закінчення будуть знаходитись під австро-угорським пануванням, будуть з'організовані в автономний коронний, аглядно державний край, в якому український нарід має дістати повні національно-політичні права самоозначення. (Живе признание і оплески.) Тільки така розв'язка українського питання в Австро-Угорщині може принести з собою правдиве визволення української нації в отсій державі.

Висока Палато! Проти австрійського уряду, яке не розуміє своєї задачі, мусимо ми все і всюди виступати; однак при Австрії ми все стояли, що були переконані, що вона сповнить поручену їй історією місію стати середньо-європейською державою, в якій усі народи могли б вільно розвиватись під оглядом національним. Ось так ми розуміємо австрійську програму. Тепер ми дістали провізоричне правління, покликане до виконання маленької програми. Коли ми зацікавили і займаємо опозиційне становище проти уряду, то ми до сего пригноблені не з особливих причин симпатії або антипатії, а з річєвих причин, позаяк ми мусимо боритись в житєвих інтересах нашої української нації проти правління уряду, якої ми більше не можемо стерпіти. (Оплески: Дуже слушно!) Отже наше становище являється сям тим більше оправданим, що й теперішнє правління не оказало ся строго неутраляльним, винагородивши на шкоду наших національних інтересів уже в тім короткім часі польський клуб за його нараз змінене становище оглядом державних кончностей. Правління приобіцяло углядати давніші польські жаданя і реактивувати польського міністра землі. (Як відомо нашим читачам, се вже стало ся. Прим. Ред.)

З огляду на всі повисше наведені обставини представителі українського народу тепер не мають змоги голокувати за бюджетову провізорию. (Живе признание і оплески.)

На засіданні другого дня приступлено до другого читання правління уряду в справі продовження виборчого періоду для послів. З Українців промовляли пп. Василько і Смаль-Стоцький.

Промова п. Николая Василька:

Висока Палато! Високоповажаний пан товариш др. Редліх сказав справедливо: Ліпше сей ніж якийсь парламент. В історії йому геліальний спосіб позбавив він і звів до купи всі причини, які говорять за продовженням мандатів, натомість з розв'язкою промовчав ці причини, які промовляли проти сього, аби загалу, який собі і так певно снує гадки про ці причини, не напроваджував на них ще й референт. Є однак нашим обов'язком тепер, коли стоїмо перед продовженням терміну, пригадати ся над тим, що властиво подумав собі населення, що подумав загал про сей другий крок, який посла вчинили в свою користь. Перший крок, се був регуляція з нашими дітьми, а другий крок, се продовження свого власного життя. Аби ці ухвали були оправдані, мусіли б їм відповісти результати сесії.

Сей вислід виходить для великих мас, для населення дуже невеликий, коли не сказати просто уjemний. Що цікавить тепер великі маси? Справа виживлення, вдови і сироти, причинки на вдержане. А не забуваймо й того, що ми маємо воєнні терени, які були обсажені ворогом; се так звані вузлі воєнних терени, які мають свої цілком окремі інтереси: воєнна чинність, воєнні відшкодованя, відбудова, збігці (пос. Стапінський: Причинки!) О причинках я вже говорив. Я не можу розводити ся широко о тих справах, коли маю строго держати ся річє, бо вже самій справі збігців треба присвятити добрий часок, колиб хотів, як булоб пожадано, висвітлити її перед палатою і зайняти ся нею докладніше, не лиш на те, щоби хвилево злегшити нужду і не тільки з самого змісту добродійності і співчуття для людей, якого не все достеє поклонникам його мати, але в інтересі великих державних завдань, бо через державу попали сотки тисячів людей в таку нужду.

Я повертаю на становище глядача подій в парламенті і кажу: на всіх тих полях не відіано нічого, тільки підношено рекримінації, а тепер посла посіпають по можності чим скорше на літні ферії, збираючись задокументувати на зверх свою діяльність тим, що тижнево будуть відбувати якісь комісійні засіданя та надіючись, що з кінцем вересня або в жовтні а може вже з самим початком вересня появлять ся міністер-президент, який принесе з собою розв'язку наших великих проблем.

Я, мої панове, мушу дати вираз мойому поглядові,

що таке оцінюване завдань парламенту самим парламентом недостаточне і нема для него — кажу се як посол — слів нагани. Ніде! в ніякій організації і в ніякій суспільстві не очікується, що щасте впаде з гори, але треба самому зібрати до купи сили, аби в такий чи инший спосіб осягнути ту мету і розв'язати ці завданя. До яких розв'язків єсть ся покликаним. (Оплески: Дуже слушно!)

Міністерство Кляма повалено певно слушно — кажу се не лиш мойм іменем але й зі становища мойх однодумців, близьких і дальших. Але тепер очікується ся від тих нових, здебільшого знаменитих міністрів та найкращих урядників — вони здебільшого вибранці нашого австрійського бюрократизму — аби вони направили все те, чого ми тут тепер не зробили, до чого ми не дали навіть товчка якби слід. З якої причини не могли ми дійти до пекучих потреб дня, до того, чого населення домагає ся нильно, на весь голос? З тої простої причини, що знаменитий висказ пана посла дра Реннера: пробуємо, як купити зі собою жити! — не був нашою провідною гадкою. Провідною гадкою більшости промов в палаті було лиш переведення доказу, як ми не можемо купити жити. (Оплески.)

Майже кожний з товаришів, в тім числі і я сміренний, держали тут монолози, так як говорить ся монолози до фонографа, аби їх могли уживати потім далі на плиті. До відповіді, до діалогів, так як се буває в інших парламентах, тут цілком не приходило. Сим разом воно й загалом було неможливе, бо просто видано паролу, що одному бесідникови може прислухувати ся тільки одна сторона, другому тільки друга. Так один не знає, що говорив другий, через що не може прийти до зближення точок поглядів, а ся фонографічна плита приходиться до рук виборців дотичного бесідника як стенографічний протокол, утверджує там його погляди і з'єднує йому довіру, що знаменито заступав інтереси виборців, але до взаємного зближення тих виборців, тих мас народу воно на певно не допроваджує. (Притакування.)

Сі фонографічні плити мають ще одну хибу. Прому тільки подумати, які вимоги ставить ся тепер до нашого населення дотично перетривання сего часу. Адже се безпирмірне, які жертви крові, способу життя і які економічні жертви мусіли нести мільйони людей нашої монархії.

Президент (перебиває): Прому, я мушу так звернути увагу, що дебата йде про закон дотично продовження мандатів, а сі справи ледви чи належать сюди.

Посол Ник. Василько (говорить далі): Коли пан президент вчиняє ласку ще хвилину прислухувати ся, то побачуть, що я дійду до вислуду, який вивні стоїть в зв'язку з предметом дебат, та що те, що говорю, служить цілям мотивування. (Одобрювання.)

Сі маси населення живуть ще тільки надією на будучність, на будучній устрій в державі, вони живуть вже не так задля свого життя, як радше для життя своїх потомків в сій державі. Те, що вони дістають тут з того парламенту, мусить забрати їм ще й сю надію. Вони не тільки переповнені журбою за день і годину, клопоти та жалем, але й це відбараєть ся всю надію, так потрібну до того, аби скріпити їх силу переконань в сям часі. Я, мої панове, сей нехай і не міродатної думки, що так воно остати не може і не сьміє. І коли я забрав голос як раз з тої нагоди, то сьм того погляду, що ми в сій хвилі, коли продовжуємо собі свої мандати, мусимо також бути свідомі того, що мусимо дати инший напрям цілій нашій діяльності тут в сій палаті. Ся зміна може наступити лиш тоді, коли скеля національної боротьби, яка — річ зрозуміла і оправдана — ділить національну партію в палаті, буде усунена і буде прорубаний вигляд на розв'язку тих справ та промощена дорога для праці в користь агенд, що їх вимагає хвиля. Правда, мої панове, уступаючий президент міністрів граф Кляма кинув був в останній хвилі перед уступленням гадку, якої в сям короткім часі не можна було перевести в діло і яка натрапила на опір партій, бо годі було всім партіям ясно і виразно викласти її ціль. Се була гадка утворення міністерства народів. Колиб розходило ся о зложення міністерства через приєднаня членів різних націй і колиб ресортові міністри мали далі господарити так, як господарено доси, а національні члени кабінету мали тільки сидіти поруч або бути міністрами неладу, кидаючи собі взаємно колоди під ноги, тоді булоб дійсно краще, якби се міністерство не побачило світла. Але коли се міністерство народів має мати на меті се, щоби мужі довіря нації найшли таке місце, де моглиб спільно трудити ся над винайденням середньої лінії між національними програмами Австрії, щоби потім були товчачами тих програм поміж партіями, правлінням і короною а то й приєднати партію до підпирання своєї програми а сю палату до її прийняття, тоді ідея сего міністерства народів корисна і певно мусить ся її ініціативу щиро привитати.

Мої панове! Я чув вчера з уст одного християнсько-суспільного бесідника, що в його партії поширений погляд про те, що кожний посол, який виявив намір вступити до міністерства, повинен зараз зложити свій мандат. Се значить отже, що християнсько-суспільна партія не хоче рішучо брати участі в такій комбінації. Коли розходить ся тільки о те, аби — маю на думці дуже приємний на сей час добуток — дійти до автомобіля (Веселість) і могли вести приємніше жите, то христ. сусп. партія цілком в праві. Але коли намір утворення такого міністерства не позбавлений серйозних мотивів, коли дійсно існує програма, до якої переведення таке міністерство булоб покликане, то як раз християнсько-суспільна партія зі свого становища найбільшійшої приналежності до держави і зі становища стремління партії вдержати сю державу великою і могутньою, булоб покликана свідлати при сям творі як відповідний лучник поміж тими всіма різнородними чинниками, які з поміж

ріжних націй увійшли до сего міністерства. Але я мушу також ще виразно сказати, що ще друга партія булаб рівно покликана рішучо свідлати при такій комбінації: се є соціалдемократи. Як раз німецькі соціалдемократи булоб покликани до того з огляду на тяжке положення, на яке я не замикаю очей, а в якім знаходять ся Німці в Австрії, маючи попрацати ся зі своїм станом посіданя; вони мусіть-муть попрацати ся з ним на жалі, на їх жалі, бо дійсність говорить проти них, бо більшости народів власне є не німецька; частину свого стану посіданя вони доконче стратять. (Притакування.) А до того треба їм таких своїх, німецьких людей, які мати муть відвагу одвічальності повести сю справу через переходову стадію. Без свідданя христ. соціалів і соціалдемократів не піде.

Мої панове! Оставмо на боці питаня, чи наперед мало наступити утворення міністерства народів чи спроба переговорів провідників всіх націй чи партій; маю на думці не переговори якої комісії з 52, 56 чи 57 членів, а щось цілком инше, конкретне, щось, що булоб спрямоване на конкретну, термінову, скору працю, а булоб тим власне спроба переговорів, з яких моглоб вийти таке правління. Розуміється не може бути моею річю рішати щось в тім напрямі, думати про се покликани природно в першій ряді великі партії.

Та в однім панове паневно зі мною згодять ся: що далі так не йде. Коли нема поважного наміру розв'язати національну проблему в Австрії і створити можливість того, щоби зникли національні рекримінації і ортодоксальні точки національних програм, які доводило ся нам тут чути в останніх тижнях, коли не створить ся угоди, при якій кожда нація чула би себе в тій державі забезпеченою і не було ніякого знасилування, тобто ніякої пануючої нації — умісно не вживаю виразів „федерация“, „автономія“ і т. д., бо рішучо не почував себе покликаним передосуджувати справу і тільки начеркую загальні точки погляду —, коли отже не сповнять ся ці загальні умови, то на сю палату спаде тягарем вся одвічальність за вину того, що вона нічого не діє в актуальних справах і вкінці мусить вона впасти жертвою ненависті населення. Населення не зможе тоді поводити оживлення парламентаризму з радістю як благодати, тільки з розчаруванням, яка понижує палату в очах населення.

Тоді то робити-муть нам докір, що ми дійсно нічого иншого не вдіяли, лиш побільшили собі дієти і продовжили самим собі мандати, не вчинивши на основі того продовження нічого для населення.

Мої панове! Коли моя ідея прийме ся, тоді осягне ся три успіхи: горожанський мир в палаті, який промостить дорогу праці в напрямі соціальним; скріплене супроти ворога, бо через зміцнене надії на поліпшене відносини улегнуть ся так дуже вже утруднену можливість перетривання сего часу і підвиснуть ся відпорна сила держави; і вкінці як остаточний результат: на основі свободного porozуміння всіх народів держави, політично новою основою Австрії.

Отсим заявляю, що я і мої близькі однодумці тільки під тою умовою голосуєть за предложенням і я хочу закінчити словами, які писав недавно, правда в иншій зв'язку, граф Андрасі в своїм органі „Мадар Гірлян“, які однак дуже підходять під сей час до відносин в сій палаті: „колиб хто думав лиш о собі і кожний висказував лиш те власне або зовсім нічого, тоді всі нічого не зможуть осягнути, а ворог відзискає усе“. (Оплески.)

Промова п. Смаль-Стоцького.

Бесідник вказує на задачі, перед якими стоїть парламент, які й спонукують його продовжити свій законодавчий період до кінця 1918. року. Навал праці ледви чи дасть ся поклати в тім короткім часі. Бесідник переходить до начеркнення внутрішньо-політичних відносин в Австрії і зупиняється наперед над відомою проявою з перших місяців війни що до закиду зради, від якого не остав вільний ні один нарід держави, навіть Німці, і від котрого між иншими дуже потерпіли саме й Українці. Бесідник не перечить, що в кожній державі є вироки, але генералізувати підозріння се неконсенс, чого доказом героїських вчинків всіх народів нашої монархії на всіх фронтах проти наших ворогів. Ті маси — каже бесідник — борють ся хоробро і відважно і доконують героїських подвигів, бо маса всіх народів Австрії має віру в те, що бере ся за щось високе, за щось важке, за щось сьвяте. Зрадники такого доказати не можуть. Ми власне не є ніякі зрадники. Розуміється, що я не буду брати в оборону поодиноких осіб, котрі відій найдуть ся або можуть найти ся у всіх верствах серед всіх націй, але загальні підозріння мушу відперти, відперти передовсім найрішучіше підозріння нашої укр. нації, яку колись в сій же високій палаті славлено Тирольцями сходу. Тими героїськими вчинками не тільки відперто клевети але й переведено позитивний доказ, що коли вести і трактувати ці народи хоч на пів розумно, на пів слушно — я підкреслюю слово: на пів — коли народи хоч як так знати муть, о що йде діло, то вийде, що у нас в Австрії властиво всюди все в порядку і дуже добре йде. Ми побідили ворога, ми його відперли, ми на сям полі доказали дійсно великого діла. Тим дано доказ, що народи Австрії загалом є способні до найбільш героїських вчинків. Бесідник підносить з призначенням, що фронтові офіцери всіх націй виказали в тій війні належне зрозуміння для загальних і спільних інтересів держави і всіх народів нашої вітчизни. Всі фронтові офіцери признають, що укр. жовніри найліпші, тільки що треба з ними обходити ся по людськи, жовнір мусить в офіцері бачити приятеля. А коли трапило ся, що один і той сам славлений полк нагло цілком не дописав, то показало ся, що вина сего в тім, що прийшов новий командант, котрий людей трактував не як людей, отже вина тут не в зраді укр. жовніра, але в неспосібно-

сти дотичного команданта. — Мої панове! Як раз ся війна — і се є власне найкращий, найліпший і найважливіший результат сеї війни, хоч яка вона страшна — показала, що в нашій любій Австрії знаходять ся найкращий, найважливіший матеріал на сильну, кріпку і могуту державу. З другої сторони війна висказала страшну гниль в австрійській державі. Ся війна була просто з тої таки причини потрібна, аби весь бруд вивести на верх і показати, що так далі йти не може. — Тепер війшов ся парламент. І щож бачимо в тім парламенті? Правда, всі хотілиб поважно працювати. Але яку програму виставило правительство? На фронті мають австрійські народи чим одушевлятися. Але тут? президент міністрів казав одушевляти ся Австрією, однак не казав котрою Австрією, чи тим скритим абсолютизмом, чи евакуаціями, чи бараками для збічців, чи вренітї теперішнім устроєм, а то й відокремленням Галичини? Се правительством допустило ся однак ще чогось, що просто звернене проти парламенту. Воно — каже бесідник — не дало нашому величавому цісареві адожжити приречення на додержане конституції. Тільки воно відповідає за те, що цісарського приречення не зложено. Але цісар властиво сам, з власного наклону таки аложив се приречення, тільки що не в святочний спосіб. Правительством мало відвагу надужити величну особу цісара на те, аби свої абсолютистичні забаганки схоронити за гішпанський параван.

Мої панове! — казав далі бесідник — ми всі вільні горожани сеї держави і не сьміє у нас бути народів першої, другої і третьої класи. Ми бороли ся спільно на полях бою, спільно проливали кров за сю вітчизну. Дятого повинні ми засісти разом за стіл до спільної праці, ми хочемо спільно правити, спільно ділати на добро нашої вітчизни. (Оплески.) Правительством повинно всіх нас приєднати до спільної праці. — Говорено тут — продовжав бесідник — теплі слова в користь мира. Але ми потребуємо тепер ще й мира у нутрі нашої вітчизни, почесного мира без анексії і відкодовань. (Живі притакування.) Хто є ще за внутрішню війною, хто проти нового устрою Австрії? Чи може корона? Хорони Господи! Перший раз із світлого престолу нашого монарха впали слова о правдивій демократії, перший раз чули ми з уст нашого цісара в престольній промові о перестрою відносин в Австрії, о державній перестрою. Чи не хоче сего може шляхта або високе духовенство? Ні, се ледви можна сказати. Я мушу таки признати, що багато представників шляхти під час тих трох років дуже заходило ся коло оживлення парламенту. — Бесідник вказує далі на миролюбиві стремління серед робітництва і мужицтва, а вини в негоді бачить радше в міщанських партіях. Самі нації бажають мира. Останні переговори в справі утворення т. зв. кабінету народів дали властиво доказ, що всі є за миром. Так, я мушу скайстатувати, що навіть Поляки, які доси вели властиво реальну політику, в останній часі бодай виявили нахил до ведення принципіальної національної політики.

Що до німецьких партій, то бесідник вказує на їх абсолютистичні замисли, але констатує, що вже між ними овадали ся поважні голоси за спільною працею. Ми бачили, каже бесідник, що впродовж десятиліть національні питання в Австрії були на дорозі до розв'язки. В тім напрямі зділаю дійсно дуже багато, се треба признати. Чиж малиб ми тепер завернути розвиток історії взад? Коли державні мужи не спосібні дати народам держави внутрішній мир, то нехай оставлять се самим народам. Сила почуття одвічальності сама дуже велика. Бесідник ілюструє се на галицьким примірі. Поляки одержали тепер обіцянку відокремлення Галичини. Але пригадаймо собі — каже — серед яких трудностей прийшла на світ виборча реформа до галицького союму, як сварено ся о кожний поодинокий мандат. Як тільки Поляки одержали акт дотично відокремлення Галичини, то зараз засіли до стола, продумуючи над тим, як уладити їм актуальні справи з Українцями і зараз самі з себе стали думати про укр. університет та про національні курії. Інша річ, що ми на все те не годимо ся, бо як своя власна нація не дозволимо, аби хто инший нами розпоряджав ся, не ми самі. Треба вже раз допомогти до побіди сій моралі, що як поміж одиницями так і поміж народами здійснюється і розбій повинні бути признані тим чим є, а не були славлені як національне геройство.

Повертаючи до своїх початкових висновків про провини бюрократії в сій війні, бесідник застерігає ся проти погляду, немовби він свій осуд генералізував. Є — каже він — бюрократи, які заслугоють найбільшій похвали, і як примір таких бюрократів наводять імена з управи Буковини, а то графа Паче і князя Гогенлоє з минулих літ, а також теперішнього уривителя Буковини графа Еддорфа. Отже се самі графи і князі, але самі се порядки люди, які мають зрозуміння для горя і терпіння населення і які інтересували ся відносинами краю. І коли війни наш край стане вільний, то я думаю, що граф Еддорф, котрий знає докладно відносини в краю, вже найде на все раду, бо він порядний чоловік. Але є й такі бюрократи як наприклад барон Буран. Бесідник осуджує ігноранцію бар. Бурана в укр. справі і вказує на український феномен в Росії, з якого австрійська дипломатія не вміє злати собі справи. Буран не признавав існування Українців в Росії. Але нації живуть, чи се одному або другому дупльоматови по лутру чи ні, і домагають ся для себе права самоозначення.

Бесідник закінчив тими словами: Ми, частина Українців є також Австрійцями і ми тут в тих тяжких часах вірно держали ся Австрії. Слухайте, мої панове, що тепер діє ся на фронті над Ізонціями, котрі полки там тепер відзначають ся. Се полки 41, 24 і 80, се самі українські полки. Вони доказують там чудес в обороні. Ми хочемо й далі сповняти наш обов'язок, але ми жадаємо в сій державі належного нам права, ми жадаємо також, аби сей

новий парламент мав також зрозуміння для грядучого часу і для знаків на небі і ми надіємо ся, що вкінці буде в Австрії переведений новий лад, щоби ми могли бачити тут в собі братів і щоби настав в Австрії внутрішній мир. (Оплески.)

Наглі запити в справі мира.

По прийнятті закону про продовження мандатів в другім і третім читанні приступлено до нарад над наглыми запитамі пп. Дашинського, Стояна і Грубана в справі приготування до евентуальних мирових переговорів. Після промов агаданих трох послів президент міністрів Зайдлер дав заяву на основі порозуміння з міністром загр. справ, що твердження п. Дашинського, немов то ц. і к. правительством признано право народів до рішання про себе за основу тривалого мира, є неправдиве. Ся заява викликала велике негодоване в палаті, що відбило ся майже на всіх слідуєчих промовах сего і слідуєчого дня.

Слідуєчого дня говорив м. п. укр. соц. дем. посол Вітик.

Бесідник критикує вчорашню промову президента міністрів, який здаєть ся є думки, що в Австрії ніхто не має права говорити про мир, тільки правительством. Тому що правительством не досило до свого завдання нав'язання мира, народи Європи беруть справу в свої руки. Будучий мировий конгрес перший раз побачить при конференційнім столі народних представників. Бесідник кінчить окликом за вільною Україною.

Того самого дня промовляв також п. др. Кирило Трильовський.

Промова п. Трильовського:

Пос. Трильовський стверджує, що в сій палаті українські послы належали до тих, котрі передбачували сю війну і покликую ся на дві свої промови з рр. 1910 і 1913. Після теперішньої війни роходить меть се не лиш о те, чи одна або друга держава має існувати і в яких границях має існувати, але й о те, чи мають повстати нові національні держави. Знаємо, що має повстати Польща і сьмо переконані, що буде основана Фінляндія. Українцям лежить на серці справа незалежної України. Надіємо ся, що о скільки роходить ся о російську Україну, то кінець війни повинен принести їй незалежність. Але українське питання має дві сторони: східну і західну. Ми є покликані до розв'язки українського питання на заході. Бесідник застерігає ся проти польських затій втягнути в межі польської держави українські і загалом непольські землі, проти чого вже застерегла ся й Українська Центральна Рада в Києві, і обговорює справу акту з 4. листопада і енуціації з 5. мая, як також кравківської резолюції дотичного створення Польщі з доступом до моря. В дальшій ході бесіди полемізує др. Трильовський з п. Дашинським, який старав ся переконати палату, що прилучене частини Австрії до Польщі, отже рокавалковане австрійської держави не містить в собі нічого злочинного супроти сеї держави. Я — каже бесідник — розумієть ся не хочу оспорювати права Поляків рішати про свою судьбу, але на кожний спосіб не сьміємо забувати на те, що ми находим ся в австрійській державі і в австрійським парламенті і що, бережучи наших народних інтересів, не сьміємо забувати й інтересів тої держави, в котрій живемо. Панове Поляки мали все користь з Австрії; що більше, видано їм було нас на поталу, і коли ми мiamo того стоїмо в наших правно-державнім застереженню на становищі, що ми хочемо оставити наші українські провінції при Австрії, правда що як правно-державну одиницю, то се ми заявляємо не із спеціальної любови до панів Штірка, Кляма-Мартінца та інших австрійських кавалірів, але тому, бо виходимо з того становища, що ті свободи, які ми тут здобули, для нас цінні і що ми вміємо цінити їх вартість, бо що певне то певне, і ми не підємо на непевне, коли певне маємо в руці. Задля того мусимо також протестувати проти всіх польських ідей відокремлення Галичини, яка після погляду п. Дашинського має бути лише перехідним містком до польської держави. Бесідник нарікає далі на те, що в укр. областях занятих Австрією панує польський тероризм, на замикане укр. шкіл і т. д. Бесідник домагає ся переведення в діло права самоозначення народів і участі заступників націй при мирових переговорах, що ні трохи не дотикає самоозрозумілого права цісара рішати про війну і мир. Далі робить докір австрійській пресі за неугладиюване українського питання, що метить ся на австрійській політиці, і кінчить висказом, що колиб дійсно на внесенє польського кола мало отворити ся конкуре до австро-угорської фірми, то й Українці зголосилиб свої права і домагалиб ся з'єднання всіх укр. земель в одну державну цілість. (Оплески.)

Після д-ра Трильовського промовляв пос. Роман Чайківський, котрий сьвіжо увійшов до парламенту як заступник засудженого п. Куриловича. Сей бесідник жалував ся на відносини в Талергофі.

Промова п. Семаки:

При дебаті над уневажненем розпорядження, яким завішено суди присяглих в Австрії, промовляв дня 4. с. м. посол Іля Семака. — Бесідник зазначив з обуренем, що по першій відпарті Москалів з Галичини і Буковини через якийсь час панувала самовлада. Жертвою її упали тисячі українського населення. На Буковині не було так страшних промахів: що самоволя не дійшла до таких розмірів як в Галичині, се маємо завдячити командантові красної жандармерії Фішерові. Однак і до військових судів не може укр. населення мати довіри. Багато людей невинно засуджено. Помимо війни не повинно цивільне населення підлягати військовим судам. Наш нарід відчуває теперішній стан судівництва як велике нещастя, тому, що

між військовими судами рідко хто знає мову та психіку народу. Суди військові обсажені майже виключно чужими елементами. Привернене нормального судівництва особливо інституції лави присяглих для українського населення в Австрії дуже пожадане, аважаючи що в Українців з поковніку були все суди демократично з'організовані. — За часів княжих та піанійше в республіці козацькій на Україні виключно суди народні. — За часів козацьких судив в полі над провинною козака дотичний відділ, до якого він належав. За народними судами, а такими є в наших часах як раз суди присяглих, промовляє 1000 літня традиція нашого народу. — Австрійський кариий закон скодифікований ще 1803 р. в багатьох річах вже перестарілий. А ученый судія звязаний законом приневолений не раз проти свого людського почування та переконання засудити чоловіка, якого суд присяглих певно увільнив би.

Український нарід має від Господа Бога право на власних судів. Се йому належить ся тим більше, що він в сьвітотій війні найбільше терпів, та що ставив своїх синів для оборони держави. В російській Україні пристало революційне правительством на автономію на полі шкільництва та судівництва. Сподію ся, що й Українці в Австрії не будуть дальше терпіти понижєня та кривд та що в коротці парламент і правительством відновлять нормальне судівництво в Австрії.

Парламент правдоподібно скасує розпорядження, яким завішено суди присяглих, а тоді наступить конечність привернення великого числа судів Українців, які служать тепер при війську, назад до судової служби. Приміром при 11. корпусі служать з судів галицьких тільки самі Українці та Жиди. Поляка нема ні одного.

З буковинських судів служать одна часть при війську, а багато судовиків приділено до судів в західній Австрії. В самім Відні працює при трибуналі кариий яких 30 до 40 судів з Буковини та 2 з Галичини. Між ними є також і Українці, як радники Видинівський (з Черновець), Чернявський, прокуратор Русин (оба з Галичини), совітник Лисинський та авскултант Костецкий і Ясеницкий (всі три останні з Черновець). Згадані судії сповняють свою задачу помимо відмінних обставин знаменито, що признали міродайні чинники. Президенти судів не мають слів похвали для наших судів. Честь їм!

Вкінці доматав ся бесідник скасованя всяких паспортів та легітимайцій для подорожи австрійських горожан в областях власної держави. Свобода руху мусить наступити рівночасно з свободою судівництва.

Народи Австрії а в першій мірі український нарід відносять ся з довірем до судів присяглих, тому конче треба відновити сю інституцію, в інтересі народів нашої держави. Се відновлене причинить ся разом з оживленем парламенту до сконсолідованя та скріплення дорогої нам вітчизни — нашої Австрії! (Оплески.)

Палата панів.

Палата панів радила від 28. до 30. червня. Дебати були дуже оживлені. Вони були судним днем польської політики. З польської сторони промовляв перший гр. Пінінський, начеркуючи неясно польську політичну програму. З тої неясности зробив йому закид князь Аверснері, який покликав Українців на свідків цілий польської політики. Що до польського домагання завести в Галичині назад цивільну управу, вказує бесідник на недостачі польської управи, від якої потерпіла й армія. — Кн. Аверснеріови відповідав армено-польський архієп. Теодорович, закидаючи йому незнане відносини. Не можна робити Полякам закиду головної зради, те, що закидувано все — на його думку неслухно — Українцям. Але багато дечого в управі польським королівством не в порядку і через те не можна буде, казав бесідник, брати за але — се нехай приймуть центральні держави як пересторогу! — коли польські національні чинники стануть безсильні супроти течій, йдучих з Росії...

Дуже знаменна перешалка була вислідом промови п. Білінського, котрий в своїй промові зробив військової адміністрації в Польщі закид, що вона причинила ся до поширення русофільства між Поляками. На те дуже остро відповів член палати панів генерал-полковник Дакль, котрий взяв в оборону армію перед польською атакою, заявляючи, що в Польщі наша армія находила ся як на ворожій землі, на підмінованім терені, окружена зрадою. Так само не зазнала армія належного пошerti й від польських властей в Галичині і бесідник покликає ся навіть на окремі випадки. П. Білінський старав ся оправдати тим, що його кепсько порозуміло і взяв в оборону польські власти. Йому на поміч прискачили — безуспішно — бувший намісник Галичини Ділер, а опісля й б. намісник Коритовський. Ся оборона розбила ся однак о неавчально різкий виступ члена палати панів Пленера. Вразіне сеї дискусії було воражающе. Запечатала дискусію догана уділена відепрезидентом палати панів князем Фіренсбергом архієпископови Теодоровичеві за авороти ужиті в його промові, звернені проти німецького союзника, і дуже прикре оправдане вірмено польського владики, що, мовляв, він до своєї промови не добре був приготував ся і до того не знає добре мови, через що може деякі його звороти звучали инакше, як він се міркував...

На засіданню з 29. червня промовляв також член палати панів радник Двору Олександр Барвінський.

Промова радн. Двору Ол. Барвінського.

Відповідаючи на закиди д-ра Білінського бесідник заявив, що й Українці домагають ся для себе признани

права національного самоозначення, хоч польська преса говорить про них як про масу національно несвідому. Неправду тих поглядів ствердили послідні події в Росії і на Україні. В часі війни понесли Українці найбільші жертви. Бесідник подає як примір смерті еп. Чеховича, заслане митр. Шептицького і вивезене ряду українських священників, урядників і офіцерів у глибину Росії. Треба надіятися, що правительство уживе всіх способів, щоби вивезені вернулися назад до вітчизни. Значіне Галичини оцінено як слід що йно тепер. Показалося, що сей буцім то пасивний край є скарбом і шпихліром не тільки для Австрії, але й Німеччини. Бесідник надієся, що зайнята Росією українська територія верне ся до Австрії. Українці домагаються безпосередньої приналежності української частини Галичини до Австрії. Теперішній цїсар мав нагоду як архикнязь переконатися з власного досвїду про вірність українського населення для династії і держави. Українці мають ту певну надію, що вони осягнуть під славетним пануванем сего цїсаря свої національні і культурні права і що в безпосереднім звязку з Австрією під блискучим скинтром Габсбургів і в їх віконце засвітить сонце.

3 діяльності наших послів в парламенті.

На останніх засіданнях парламенту поставили наші послы ряд інтерпеляцій до правительства у всїляких актуальних справах.

В інтерпеляції пп. Василька, Лукашевича і тов. до міністра внутрішніх справ в справі підвищення запомог для евакуованих вказують інтерпелянти на неправий спосіб переведення евакуації та на нужду серед евакуованих, котрі здебільшого не мали змоги забрати зі собою більше, як те, що мали на собі. Признана їм державна запомога 150 К денно не дає змоги хочби лише удержати ся при житті, через що нестримно швидко зростає смертність серед виселенців. Обовязком держави є прийти виселенцям як найскорше в поміч.

В иній інтерпеляції до всего правительства вказують пп. Василько, Лукашевич і тов. на неправне здержане державних причинків для українських збігців, поселених в таборах Оберголябрун, Гімнд, Вольфсберг, Хоцен і н. На погляд інтерпелянтів евакуація в тій формі як її переведено, була ледви чи потрібною. Коли вже однак привело до ся людий сидіти повних три роки в бараках, то несправедливим є здержувати виселеним примусово своєю жовірів державні причинки, що зрештою противить ся постановам закона з 26. грудня 1912 і рішенню адміністраційного трибуналу з 5. марта 1917, після котрого визначено скористатися, що запомога, уділена поселенцям таборів збігців в грошах чи в формі удержання зовсім не потягає за собою здержання виплати причинків. Інтерпелянти домагаються ся, аби жителям таборів, яким належать ся причинки, виплачено їх як найскорше за весь час їх поселення в таборі.

Дальшу інтерпеляцію внесли пп. Василько, Лукашевич і тов. до управителя міністерства хліборобства в справі поновлення стану худоби на Буковині. — З приводу перших двох російських інвазій дуже потерпів був на Буковині стан худоби, реквірованої нашими військами. Всеж таки остало було стільки коров і коней, що населення могло до деякої міри заспокоїти свої потреби виживлення і рільної управи. Але при третій інвазії власті приказали вивести всю худобу з краю. Задля недостаточної поживи і кепського приміщення худоба гнана з краю в переважній частині випула, але її осталої частини не можна було вдержати, бо угорські власті ставили відставі худоби до Австрії неможливі труднощі, так що і ся вратована частина худоби перейшла в переважній частині у власність угорську, а число худоби, яку вдало ся пригнати до захисту в Гімнді, здрібніло до одної тисячки штук. При самій евакуації худоби з Буковини поступовано з властителями протизаконно, так що поодиноким властителям навіть не давано посвідок. — Через те укр. посли звиняють правительство поробити кроки до того, аби по відзисканню краю віддано пошкодованим живу худобу зглядно відшкодоване в грошах у висоті потрібній на закупню рівновартної худоби.

Дві дальні інтерпеляції виїс п. Лукашевич і тов. В одній звиняєть ся правительство починити приготавляючі кроки в справі відбудови Буковини через виготовлене будівельно-технічних еляборатів і пристаране потрібного матеріалу. В другій інтерпеляції звиняєть ся правительство через посередництво якої нейтральної держави уможливити буковинським виселенцям, які дераз через три роки не мають відомости від своєї рідні та про стан свого опущеного майна, посилати і одержувати листи з краю.

Московська національна дефензива на Україні.

Московська боротьба проти українського руху прибрала від часу революції форму дефензиву. Чорносотенні круги приголошені обухом революції тільки несміло підносять голову. Не змінюють річ такі виїмки як виступ п. Янчевецького, засудженого в часі війни віденським судом на смерть, відпущеного опісля в обмін Росії, який в „Новім Времени“ вказує на небезпечність українського руху для цілості держави і жадає сейчасового увязнення мутрополита Шептицького за те, що той мовляв, хоче загнати Україну під протекторат австрійського цїсаря і римського папи... Зрештою в органах російської реакції слїдно хиткість, невпевність положення, а за те певність

того, що деякі методи поборювання українства, в якій російська чорна сотня і її органи були майстрами, втерали мабуть на все ґрунт до пристосованя.

Ми наведл були вже в попереднім числі голос реакційного „Кієвлянина“, який з огляду на обсажене мандатів до київської міської думи Українцями потїшає себе словами: краще вже заблудший брат ніж мав би прийти Німець... І стремління реакційних антиукраїнських кругів Росії зводять ся до того, аби, коли вже українство має розвивати ся окремо, полишено на Україні можливість для дальшого діланя також і московського впливу. Так прим. рос. націоналісти в Київї організують, як доносять „Нов. Время“, акцію з протестом проти навчання виключно укр. мовою і за полишенем паралельної науки в мовах українській і московській. Окремо з'організувала ся в Київї група корінних учителів-великоросів під знаком змінених обставин. Загалом слїдно в московських кругах змагане забезпечити свій „стан посіданя“ на Україні, який висуваєть ся їм з рук.

Революція і змінені серед неї обставини спричинили, що реакційні круги уступили на заднє місце. При існуючих умовах вони не в силі з власної волі бути шкідливими укр. рухові або утвердити вплив московський на Українці. В сїм напрямі увага Українців звертаєть ся головнє в напрямі рос. ліберальних кругів, як рішачючого тепер чинника в рос. політиці. Отже питанє національне, зглядно передовсім українське було предметом нарад партії „Народної Свободи“, яка відбувала ся при кінці мая в Петрограді. Признаючись в засаді до пошанованя прав других націй, на сій, другій з ряду від вибуху революції партійній конференції розумієть ся не могло бути ніяких виразних виступів проти укр. нац. руху. Натомість осуджено на ній домаганє перебудови Росії на федеративних основах, що власне є передовсім домаганєм Українців. Признаючи, що такою великою державою як Росія не можна управляти централістично, головний референт старав ся довести непридатність національно-територіальної автономії, прокладаючи недержавним націям здолити ся областною автономією, тобто автономією губерній. Що до національної справи утвердила ся на сій конференції думка, що наперед повинна бути установлена російська конституція, а вже потім малаб рішати ся національна справа. Се значить, що російські ліберали готовлять ся зі своєї сторони перевести в життя таку конституцію, яка не гарантувала б національних прав народів Росії. Розумієть ся, що Українці на таку конституцію своєї згоди дати не можуть. В тїм можна бачити завязок може далеко йдучих непорозумінь. Проти такого пониження нац. питання протестували присутні Українці, які доси уважали можливим оставати в рядах російської кадєтської партії. Ся знаменна участь Українців в рос. поступових партіях була власне можлива так довго, доки одних і других лувив спільний інтерес боротьби проти царату. З хвилею, як самі поступові рос. елементи взяли владу в руки, ся спільність інтересів ограничуєть ся передовсім лише до обезпечення перед поворотом реакції. Поза тїм дороги представників обох народів розходять ся. Се доказує найліпше партійний зїзд кадєтів.

Признавати того не хочуть Москалі, між ними й ліберали, яких націоналізму зовсім не ослаблює покоєт запозичених фраз про право самоозначення всіх націй і т. п. Кадєтська „Реч“ домаганє федеративної республіки автономних націй ганить просто назвою демагогічного клича, якому протиставлять клич „політичної нації російської держави“ і домаганє „як раз при новім ладі скувати ся залїзним перстеном загального горожанства і жити внутрішнім органічним житєм російського патріотизму“.

Але московські претенсії не ограничають ся до політичного централізму. Вони розтягають ся і на сферу культури з тенденцією силести в одно українські і московські культурні інтереси, російською культурою придавати культурі українську. Як доносять російські часописи утворив ся в Київї заходами рос. поступових діячів Союз діячів рос. культури на Україні. Сей союз, кажуть, спочуває зростови укр. культури, але вважає, що рос. культура з огляду на багатство нагромаджених нею у краю цінностей є безумовно одною з важкіших краєвих культур. Через те Союз стоїть на точці рівноправності рос. і укр. мови як місцевих краєвих мов України, однаково (!) необхідних (?) для її культурного розвитку. Ще цікавіше своєю програмою товариство Юго-Россів, якого членя признаючи право України на автономію і спочуваючи — як заявляє — укр. культурі, дають на Україні першенство рос. культурі.

Ясна річ, що Москалі, котрі будь вони й ліберали — привикли дивити ся на Українців з точки погляду „єдинороскої“, радїб вдержати готовий місток до ширеня російського впливу на Українці. Погодити ся з усуненєм того впливу вони не в силі. Відти походять ті дивоглядні оферти в сторону Українців: то раз признаєть права їх культурного розвитку при задержанню політичної єдності єдентралізованої Росії, то знов признаєть для України автономію при забезпеченню обовязкової рівноправності рос. культури на Україні, то врешті навіть оферта національного утравкізму.

Є се прояви передовсім дуже симптоматичні, бо містять в собі в деякій степені резигнацію з можности здержання укр. нац. руху силою, але й признаки готовости не допустити до того розвитку, колиб змінили ся обставини на некористь Українців.

Вісти з російської України.

Справа українського війска.

Від дня 18. до 22. мая відбував ся в Київї

Український Війсковий Зїзд.

скликаний з ініціативи Укр. Центр. Ради і комітету для організації укр. війска. На зїзд зїбрало ся близько 700 делегатів салдатів та офіцерів армії і фльоти. У склад президії вибрано: С. Петлюру (від фронту), пор. Міхновського (від задів), матроса Письменного (від фльоти), В. Винниченка (від Укр. Центр. Ради) та полковника полку ім. Хмельницького Капкана. Почесним председателем вибрано проф. М. Грушевського.

Зїзд ухвалив ряд резолюцій. Між иншим: 1. щоби адміністрацію на Україні перебравши всі нації, які заселяють Україну по принципі пропорційности; 2. щоби зі скарбу внаслідковано засоби на укр. нац. цілі у розпорядимість Укр. Центр. Ради; 3. щоби в школах по Україні заведено науку на укр. мові, а також щоби й війскову освіту, аж до відкриття укр. Академії генер. штабу, переведено в жите в укр. дусі.

На спільнім засіданню з членами кооперативного зїзду рішено, що 1. право власности на землю автономної України повинно належати виключно до народу, при чїм умови розділу землі установить укр. Союз; 2. прийнято резолюцію про необхідність передати всю харчову справу в руки зорганізованого селянства.

Зїзд звернув ся далі до салдатів Українців з зазивом, для ратунку України й Росії стримати ся від дезерції, щоби не стратити завойованої волі. Рівночасно однак зїзд ухвалив, що для зміцненя підірваної дисципліни потрібно поставити її тепер на основи націоналізації армії, а власне передовсім виділити укр. часті війска в одну цілість, а Чорноморську фльоту доповнити виключно з Українців. Далі признав зїзд конечним утворенє укр. генерального комітету, який працював би в порозуміню з рос. генер. штабом. — В останній резолюції, вказує ся на потребу постійне війско по війні знести а заступити його армією народу.

На зїзді вибрано

Укр. війскову генеральну Раду

в якій склад увійшли: генер. Іванов, полк. Тиськевич, полк. Павленко, полк. Капкан, підполк. Поплавко, пор. Чернявський, підпор. Міхновський, прап. Певний, прап. Потішко, прап. Селецький, рядовий Граждан, ряд. Ровинський, матрос Письменний, авіатор Полозів, лікар Лиценко, війск. урядник Гореміка і письменники Петлюра та Винниченко.

Як доносить шведський „Svenska Dagblad“ поставив зорганізований в Київї генеральний штаб укр. армії до російського міністра війни ультимат, в якім жадаєть ся утвореня укр. армії, виданя для неї оружя і муніції та проголошеня автономії України. (Ся віетка вимагає потвердження і тому треба її приймати з обережністю. — Ред.)

„Биржевыя Вѣдомости“ з 29. мая доносять: На нараді в кватїрі Вруєлова, при участі міністра Керенського в справі утвореня укр. війскових частин признано можливим утворити на південно-західнім фронті три корпуси з Українців. Загальне переформованє армії по національному принципови признано в теперішню пору небезпечним і нездійснимим.

Петрогр. Телегр. Агентство доносить про укр. війск. зїзд на північнім фронті при участі 500 делегатів, на котрий прибув сам головний командант ген. Драгоміров з ген. Радкою Дмитрієвим і з представником Франції. Ген. Драгоміров висловив як уроченє Українці надію, що Українці разом з усіма націями Росії оборонять волю народів. На зїзді прийнято такі ухвали: 1. об'єднанє всіх Українців без ріжниць політ. партій; 2. нац. територ. автономія України в федер. рос. республіці; 3. виясненє загального числа Українців в армії.

На зборах „Губернської Укр. Ради“ в Катеринославі постановлено піддержати домаганє формацій українських частин війска.

Зїзд укр. делегатів 5. армії.

На зїзді делегатів 5. армії зорганізувала ся „Укр. Громада“. Прийнято декларацію, що війну треба вести до побіди і мира без загарбання чужих земель з відбудовою зруйнованих малих держав. „Не маючи на цілі накидати кому будь своїх ухвал, але висловлюючи сердечне бажанє мати у своїй сімї синів єдиної України, що живуть під польським ярмом, ми настоюємо на те, щоби лишити решті населеня укр. земель, як того забажають наші брати, прилучити ся до вільної сегодня рос. України“. — Председателем сеї „Укр. Громади“ вибрано полковника Присовського, секретарем д-ра Голобородька.

Губернський селянський зїзд в Київї.

На зїзді, що відбув ся в першій половині мая, прийнято такі накази: 1. не робити самоуправних захватів земель; 2. скасувати право приватної власности на землю, яка повинна без викупу перейти у владу укр. земельного фонду, завідуваного укр. соймом; 3. перевести нац. терит. автономію України; 4. виділити українських жовірів на

задах в окремі частини, а на фронті о стільки, о скільки се не булоб шкідливе боєвій здатності і залежати буде від ухвали властей; 5. з'українічити школу і церкву і т. д. Крім дальшої резолюції з домаганням мира без анексії і контрибуцій ухвалено далі резолюцію з покликом до працюючого селянства всіх воюючих держав, переперти на своїх правительствах відмову від анексії і контрибуцій, а вкінці висловлено жадане до Тимч. Правительства, щоби представникам укр. народа уможливлено участь у мировім міжнароднім конгресі.

З'їзди укр. духовенства.

Дня 27. і 28. цвітня відбув ся український єпархіальний з'їзд в Києві. Переведено ухвали, після котрих всі члени парохій, мушники і жінщини вище 20 літ становлять парохіальні збори, які з поміж себе вибирають на 3 роки парохіальну раду. В склад ради входить й цілий парохіальний уряд. Рада з парох. урядом завідує всіма парохіальними інституціями. Кілька парохій разом творить окружну раду вибрану радами парохіальними з поміж осіб духовних і світських. Вище неї стоїть єпархіальна єпископська Рада. Священника пропонує парох. рада, приймають парох. збори, а затверджує рада єпархіальна.

Дня 6. мая відбув ся в Житомирі з'їзд духовенства волницької губернії, на яким осуджено чорносотенну політику, висловлено ся за автономію України, за виборною основою церковного життя, за відокремлення церкви від держави та за скликанням церковного собору на основі демокр. принципів. Що до церковних земель, ухвалено передати їх селянам.

Конференція укр. студентства в Києві.

Відбула ся третя з ряду конференцій укр. студентства в днях 20—23 цвітня, на якій явили ся представники груп київської, одеської, катеринославської, харківської, петроградської, томської, нижньоневгородської і дорпатської. Згоджено ся в тім, що при всій різноманітності політ. поглядів всі укр. студенти повинні признавати мінімум національних домагань, яким є певний державно-правний лад, що забезпечить Україні рівноправність. Таким ладом признають ся рос. федерацію демокр. республік, в тім Україні. Сю, нац. терит. автономію України треба здійснити негайно власними силами. Санкцію мають й дати всеросійські установчі Збори. Далі рішено домагати ся скорого мира без анексії і контрибуцій. В кінцевій резолюції рішено прилучити ся до резолюції Укр. Нац. З'їзду з протестом проти претенсій заявлених тимч. польською держ. Радою на непольські землі.

Харківський губернський з'їзд.

На з'їзді, який відбув ся дня 15. мая, деякі бесідники заявили, що Україні належить ся не лиш автономія, але й якась винагорода за відмову користати з Сибіру і інших окраїн Росії, тим більша, що російська могутність створена дякуючи укр. козакам. (Ся відомість досить неясна, бо Українці і після переведення автономії не мали ніякої причини годити ся на відмову користати з Сибіру, тим менше, що на Сибір йде сильна укр. колонізація. — Ред.)

Українська школа.

Як доносить "Кіевская Мысль" з 12. мая отворені дві українські середні школи: в Києві і Лубнах.

Шкільна комісія при Укр. Громаді Вишніх Жіночих курсів звернула ся з покликом до Українок і Українців, брати участь в безплатнім навчанні служби української мови.

Шевченко і російська революція.

У своїм "Кавказі" каже сей великий геній:

„Не вмирає наша правда,
Не вмирає воля;
І неситий не вмире
На дні моря поле —
Не скує душі живої
І слова живого,
Не понесе слави Бога,
Великого Бога“...

І сповнили ся на весні 1917. р. слова великана українського духа. „Неситому“ не вдало ся обидити „слави Бога“, який душу людську сотворив на те, аби вона була вільна, свободна від всякої кривди і утиску других людей, на те щоби могли видати зі себе „слово“, яке пливе зі самої глибоки людського ума і серця.

Жива душа-безсмертна і всі стремління, до яких змагає вона у туземнім житті: воля, правда, справедливість для всіх і т. д. мусять конець-кінцем взяти верх над брутальною силою, яка рада би їх пригнати так, щоби по них і сліду не осталося.

І даремні всі заходи темних сил сего світа, даремні спроби „загарбати“ весь світ у свої руки так з матеріального як з морального боку.

Всі ті змагання чорних духів то „оране дна моря“. Хто збагнув море у всіх його таємничих сторонах, хто годен бороти ся з його скритими силами, а хто ж би рішив ся на химерний плян, „орати на дні моря поле?“ Хіба неситий тирац, котрому вже за мало землі на суші! Людська душа — то немов те хвилююче море: силі одної і другої годі збагнути і що-до величини і що-до часу і що-до місця, коли вони увійдуть у гру.

Та надармо перестерігав Шевченко у своїй поезії

самовладців російських перед сею боротьбою з людським духом...

І повернуло ся колесо судби проти царя. Він упав, немов та химерна дитина, що стараєть ся стримати віз, який находит ся у великій ропаці.

„Неситий не вмире“

На дні моря поле“...

Вийшла на яв вся кривда російського населення. Заметушили ся всі віроісповідання й верстви громадянства, всі національності. І скинули вони всі пута, наложені на їхнє життя, подомали всі кайдани. А сю хвилю страшного, кровавого суду над його гнобителями пророкував Шевченко десятками літ наперед.

„Настане суд, заговорять“

І дніпро і гори.

І потече сто ріками

Кров у синє море...

Дітий ваших і не буде

Кому помагати“...

Правда, що сими стрічками звертає ся Шевченко лише до пануючих верств на Україні. Однак їх мож суїюкібно прилучити до тих верств, які до тепер панували у цілій Росії... Змінила їх буря-заверуха революції за одним подумом...

Утопили ся-заборчі російські збирачі земель у крові безнастанних війн, ведених на скріплене самодержавя, утопились вони у „сльозах удових і дівочих, пролитих нишком серед ночі, у матерніх і батьківських, старих кривавих“...

Скільки то народів сковано у протягу віків! Від „Молдавана аж до Фіна“. І Фінляндія і Польща і Україна і Донщина і Кавказ і Новгород Великий і Литва і Сибір і Хіна і Бухара і т. д. і т. д. згубили своє вільне, автономне життя. Заманювано народи сі вперед знаними голосами: „ми християни, у нас широке жите, у нас на всіх язиках се мовить, бо благоденствує“ і т. н. а потім уже помаленьку-потихеньку накладано на них кайдани.

А тим самим панувала у цілій царстві кромішня тьма, „всі на всіх язиках мовчали“ — просто цвинтар живих — а над ними висів кнут.

А поза тим серед тої „московської блекоти“ найбільше кидало ся в очі гасло: „Дери, дери та дай, а потім прямо в рай!“...

Упала ся дряхла система під ударом судби; „адаєть ся, вже більше й не вернеть ся“.

Відіхнули всі народи Росії свободнійшою грудню. А між ними перед усіма український нарід, що положив для „Москви і Варшави“ тільки жертв, а поміж того був обдертий зі своїх найвищайнісеньких прав.

Та серед сеї російської завірхои вирінає понад головами всіх, що забрали ся до відновлення сеї держави, ясний образ нашого поета-пророка, який пачував у найтемніших часах всі кривди, що діяли ся у сім краю для людей і то не лиш своїй нації але й інших. Не оден з діячів теперішних у Росії перенятий ідеалами великого Українця, що співав-пророчив волю для всіх — і для прочої Європи, яка визволила ся російською революцією від „неситого“, що „весь світ хотів би загарбати“.

В повнім зрозуменні великих заслуг Шевченка околото приготування умів до сего перевороту, віддали і великі збори у Петербурзі і Києві великому подвижникови за правду і волю належну пошану.

Так ми не забудем золотих слів його заповіту і споминати мемо його „у великій, вольній, новій сімї“ всюди і при кожній нагоді, бо він є не лиш нашим поетом, але й найбільшим „каменярем“ нашої будучности.

А найбільшу честь віддамо йому тим, що будем поступати після його поклику:

„Похойте та вставайте,

Кайдани порвіте!“

Порвім кайдани неволі, тьми, незгоди і всяких непорозумінь і памятаймо про загальне добро нашого рідного краю!

† Ярослав Весоловський.

Усего два тижні минуло було від сумної пам'яті дня 8. червня, коли буковинські Українці у Відні виряджали на останню дорогу покійного Гаврила Гордого, як отсе гурт тутешньої української колонії віддав таку саму сумну, поспішну прислугу другому визначному Українцеві, письменникові і заслуженому громадянину Галичини Ярославу Весоловському. Помер Ярослав Весоловський, референт укр. преси при міністерстві загр. справ у Відні, член президії Заг. Укр. Ради, член заряду рад. партії, бувший начальний редактор „Діла“, член Боевої Управи і т. д. Помер в нім також оден з тих галицьких Українців, що жив через рад літ на Буковині, як редактор „Буковини“, де провів найкращий може час свого життя, винісши з собою з Буковини замидуване до сего краю і оставляючи по собі гарні спомини ба й заслуги для укр. справи. Як редактор укр. органу на Буковині брав покійний також живу участь в громадським житті, брав — разом з пок. Гордим, з яким до останних хвиль життя лучив його звязок щирої приязни, — участь в організації „Січ“; тільки що покинувши унів. студії, оставав в найтіснішій звязку з укр. молодіжю в Чернівцях, яка тоді, при його діяльній участі утворила була з двох товариств одну спільну „Січ“. Тут також познайомив ся він з укр. революціонерами, які тут мали одну із збірних точок своєї діяльности і котрим покійний, зновже разом з пок. Гаврилом Гордим, віддавав різні услуги. Як покійного „радикала“ Гордого всі без різниці партій любили за його

ніжну товариську вдачу, такоюж симпатією тішив ся „радикал“ Весоловський, обдарений до того живим темпераментом і гумором, який однак зчаста уступав місця глибокій задумі і смуткові. Великому журналістичному хистови, яким визначав ся покійний, не відповідало однак його слабе здоров'я, — не те, якого вимагає се зване. Час віденського побуту покійного був часом найбільшого напруження його сил, як пресового референта, кореспондента „Діла“, пильного учасника робіт Заг. Укр. Ради і інших організацій. Недуга звалила його з ніг і прикувала до постелі, на якій заскочила його смерть. До останних хвиль, як довго ставало сил, навідував ся він до свого неужого буковинського приятеля, з котрим спочили оба на спільній кладовищі, далеко від рідної землі. — На похорон покійного, що відбув ся дня 23. червня взяло участь велике число віденських Українців, представників товариств і організацій, посли і т. д. Явили ся на сумний обряд, докочаний о. митратом Жуком, також майже всі укр. посли з Буковини. Іменем буков. України пращав покійного посол Семак. На дожовній покійного аложили між иншими вінці Союз укр. послів з Буковини і наша редакція.

І гіркими сльозами зрошую могилу Твою!...

(Пам'яті незабутного друга Гаврила Гордого).

Жите ???...

„Сон!“ чую відповідь.

Примлять гармати, летять ся кров потоками, куєть ся будучність, сходить сонце, брати надіють ся і мріють...

І Ти мріяв, Дорогий, Незабутий! І Ти уболівав серцем, як вісти доходили до Тебе, що брати надали тисячами на шляху до волі... І Ти радів цілим своїм чистим серцем, як будились у нас надії на красну будучність...

І не судилось Тобі побачити сходячого сонця, не судилось Тобі вернути на рідну землю, між рідний народ, для якого Ти працював щиро і завше, з якого кривдою Ти боров ся і в тій боротьбі вже в хлопцям віці мусів гірко відчуття тяжку руку людської алоби...

Далеко — далеко на чужині судилось Тобі склонити молодечу голову на вічний спочинок, і ніхто не міг кинути на Твою трунну грудки рідної землички...

Розсіялись Твої друзі, співробітники й однодумці по всіх сторонах і багато з них навіть не знають, що вже ніколи не стиснуть Твоєї чесної правиці...

Але котрі з них вернуть ся колись знову в рідну країну — споминаючи з глибоким жалем инших, дорогих їх серцю товаришів праці спізнати і Тебе, незабутий!..

Спізнати Тебе і, в знак пошани Твоєї дорогої пам'яті, подбають, щоб Ти снів вічний сон не в чужій а в рідній землі, яку Ти пілим своїм скорбним серцем так дуже любив.

В полях, червень 1917.

І. Карлик.

З других часописей.

„Виключно українська політика“.

П. н. „Рішення Української П. Репрезентації містить „Українське Слово“ з 20. червня слідууючу допис з Відні:

В середу дня 13. червня відбуло ся повне засідання Української Парламентарної Репрезентації. На порядку деннім стояла передовсім справа есентуального утворення одної дної репрезентації разом з українськими послами з Буковини.

Як відомо, в своїй часі Народний Комітет більшістю голосів поставив був таке домагане до українських послів: в сід за Н. К. і всім повітовим організаціям в майже однозвучній (видно з одного львівського жерела) стилізації переслати те домагане голові У. П. Р. — Ю. Романчуку. Справу сю — як можна було й надіятись — У. П. Р. відпочила на необмежений час, бо порішено, що українські посли з Галичини мають вести політику в виключно українську, не оглядаючись на ніякі інші інтереси, тому й сподука з есентами ноторійно записаними від правительства є не бажана, ба навіть небезпечна. Мужеське і рішуче становище українських послів з Галичини, що не дали себе збити неурочно зааранжованими „голосами краю“, заслуговує на повне признане.

Як друга справа стояв есентуальний вибір голови У. П. Р. так, як посол Романчук заявив, що він, вибраний в безпарламентарній часі, нині при зміні відносин складає своє голоство до розпоряджості по лів. Вислід тайного голосованя був такий, що всі посли без винятку одноголосно вибрали знов головою посла Романчука. Значне число послів з д-ром Костем Левичином на чолі ще й підписали ся на картках голосованя. Була се певного рода демонстрація проти неумудрої кампанії, яку від деякого часу ведено в одній частині преси проти голови У. П. Р.

Інакший погляд на „виключно українську політику“ „Діла“, яке в числі з 21. червня містить статтю, в якій читаємо:

Якщо супроти сього виглядає наша парламентарна репрезентація, чи розпоряджає вона можливо найбільшою кількістю сил й поваги, щоб супроти того торгу заступати інтереси українського народу? На се питає все наше громадянство, яке слідить за політикою. мусить на жаль дати собі негативну відповідь. Теперішня переважна хвиля застає парламентарну репрезентацію українського народу в Австрії на жаль роз'єдненою. Роз'єднені Галичани й Буковинці, роз'єднені в своїм нутрі також Українська Парламентарна Репрезентація Галичини. При тім, хто брав би в основу свого розгаду принципіальні лінії української політики в Австрії, даром глядів би причини того роз'єднення. Вільність прорамові заяви, які містять ся в державно-правній заяві, аложений пос. д-ром Петрушевичем, в промові голови галицької У. П. Р. Романчука і в промові провідника Буковинців Василька, — і не знайдете ніяких різниць, ніякої основи до роз'єднення. Прислухайте ся голосам громадянства — і побачите, що Народний Комітет, найвища управа найбільшої з українських партій Галичини, а саме національно-демократичної партії, яка має в У. П. Р. рішачу

більшість, що з'їзд мужів довіря, скликаний Народним Комітетом, що цілий ряд повітових організацій Галичини, що українське громадянство і зокрема українська академічна молодь у Відні, — що всі вони домагаються злуки всіх українських послів в Австрії. Запитайте українських послів з Буковини і почуєте одиодушну відповідь, що вони в сій важкій для українського народу хвилі вповні солідаризують ся з українськими послами Галичини й готові кожної хвили до організаційної злуки.

Що ж стоїть на перешкоді з'єдненню? Нічого, тільки воля більшості У. П. Р., яка водить роз'єднене у власнім нутрі У. П. Р., між оборонцями роз'єднення і прихильниками з'єднення, ніж з'єднене. Чому? Одиноким аргументом, який виставляють оборонці роз'єднення, є, що вони хотять вести „виключно українську політику“, що при з'єдненні було би неможливо. Се слова, які надають ся до того, щоб ними гіпнотизувати. І таким гіпнотизуючим словом уважають — здається — оборонці роз'єднення фразу про „виключно українську політику“. Що за сям словом криють ся особисті і групові амбіції й більш нічого, — се дуже добре зрозумів і оцінив наш загал, підносячи голос в обороні з'єднення. Ми вже зазначили на основі програмових заяв у парламенті, що програмових ріжниць між окремими групами представників українського народу в австрійським парламенті нема. Тим самим нема основи відмовляти котрийсь з тих груп здатності до ведення виключно української політики. Так, наша політика повинна бути виключно українська, але не є нею політика, яка нас роз'єднює, яка ослабляє нашу дійсну силу і нашу моральну повагу. На роз'єднюване не треба особливої політичної вільності. Політичну вільність викажуть автори фрази про „виключно українську політику“ тоді, коли для загальної справи посвятили особисті і групові амбіції і з'єднують всі наші сили для оборони нашої національної справи в сій державі. Се і тільки се буде справжня українська політика!

(Від себе замітимо, на основі точних інформацій, що реферованого „Укр. Словом“ засідана У. П. Р. з такими ухвалами зовсім не було, а дотична відомість сеї часописи одна тенденційна видумка, обчислена на каламучене води, щоби легше в ній було ловити рибу. Ред.)

Відповідь на відповідь п. Голубовича.

З уповажнення п. Н. Василька дозволяємо собі на Вашу відповідь в „Українським Слові“ заявити от що: На позов п. Василька заявили Ви як одвічальний редактор „Українського Слова“ в суді, що ніяких артикулів не приймали, що не знаєте, хто є автором інкримінованого артикулу і тим самим до вини не почуваете ся. Сею заявою зреклись Ви одвічальності за напади, які тяжили на Вас з огляду на зміст статі, на особу заціплену Вашою часописю а й з огляду на Ваше становище в суспільності. З того витягнув пос. Василько відомі Вам консеквенції в листі до Ви. п. Романчука, оголошенім в „Буковині“ і осягнув супроти Вас повну сатисфакцію, якої не зміняє Ваша теперішня заява. Супроти того полинає Вам п. Василько свободу дальшого поступовання, о скільки Ви почуваете ся діткненням його згаданім письмом.

НОВИНКИ.

Памяти Гаврила Гордого і Ярослава Весоловського. На засіданні Союзу українських послів з Буковини голова п. Ник. Василько спомянув торжественно в гарячих словах обох українських покійників. Боліучу втрату — говорив п. Василько — поніс український нарід на Буковині, поніс з окрема наш Союз, якого госпітантом був пок. Гаврило Гордий як редактор його органу. Славлячи знамениті прикмети покійника, як заслуженого громадянина, голова Союзу укр. послів з Буковини заявив, що найкращим способом вшанувати трівно пам'ять покійного дітя буде: заховати для него щирю пам'ять і подбати про долю саріт по покійнім Гаврилі. — Рівно великим смутком вразила — казав п. Василько — смерть Ярослава Весоловського, з котрим українське громадянство на Буковині лучить колишній побут покійника в сім краю як редактора „Буковини“. Пос. Василько славив прикмети покійного Весоловського, з окрема як члена президії Заг. Укр. Ради і подав до відома, що дав вираз співчуття Союзу укр. послів кондоленційним письмом, висланим від Союзу на руки брата покійного. — Обі посмертні згадки присутні вислухали стоячи.

Заява співчуття по смерті Гаврила Гордого. Вдова по покійнім Гаврилі пані Анна Горда одержала велику скількість заяв співчуття з нагоди смерті її мужа і визначного горожанина і отсею дорогою складає всім тим панам і паням, а передовсім організаціям, які поспішили в сей спосіб злегшити її горе, щирю подяку. — З низки листів подаємо отсей, надісланий з коша Укр. Січових Стріпців: „Високоповажана Пані Добродійко! Сумна вість о смерті бл. п. Гаврила Гордого, публіциста, писателя і невичисного труженика на ниві народної праці діткнулася нас в живе і представила нам перед очі ту боліучу втрату, яку понесли Українці взагалі, а буковинська Україна з особна. Сей наш глибокий жаль спонукав звернути ся до Вас, Високоповажана Пані як жени Покійника з виразами правдивого та щирого співчуття. — З глибоким поважанем — І. Косак, сотник УСС, А. Пшепорський, духовник УСС, М. Гавришко, четар УСС, Микола Вельничук УСС, Сидір Рогатиниш, віст., А. Стрільчук, підхор., Ник. Данилюк, віст., Іван Спинул, Ів. Сторощук, Козак, Мих. Омелянович, Юрій Левицький, Мик. Никифорук“.

Між кондоленціями, які наспіли до редакції „Буковини“ з нагоди смерті її редактора знаходить ся м. и. кондоленційне письмо краєвого маршалка барона Гормузаки.

Посол Спинул, просить нас повідомити наш загал, що він з огляду на те, що набирає знову посольські дієти, складає місце касієра при діловім відділі комі-

тету для збігців із Буковини в користь одного з тих українських учителів, що ще не мають жадного заняття. П. Спинул остає й на дальше членом сего комітету. — Як довідуємо ся, сей комітет призначив вже на місце п. Спинула на касієра надучителя із Кисилева Севастіяна Шербановича.

Дописи.

В справах учительських.

Тов. Омелян Іваницький, який бажав би вступити ся постійно іменем буков. укр. учительства в користь біжучих станів наших справ, звернув ся в 10 ч. „Буковини“ до учительського загалу з просьбою о дотичне уповажнене. На мою думку такого уповажнення тов. Ів. не потребує, бо, поминувши неможливість такого уповажнення із формальних а то й технічних причин, для учительства може бути в сій справі міродатним тільки той єдиний факт, що станова організація буков. укр. учительства в дійсності не розвизана, а її краєва езекутива формально не перестала існувати. А що свого часу виконавче бюро краєвої езекутиви, згідно її предсідателя інтерв'ювали тільки на підставі ухвал кр. езекутиви, то думаю я, що й тепер повинна для тов. Ів. вистарчити тільки моральна повновласть зі сторони членів кр. езекутиви. Мені здасть ся, що члени кр. езеку., які (майже всі) стоять тепер в полі, радо згодять ся на мою думку тим більше, що розходять ся тут о скорі поладжене некучих потреб укр. учительства чисто матеріальної натури, та що в справі осягнення будьяких полекш не може бути між нами відмінних думок. Впрочім не сьмію поминути факту, що сама особа тов. Ів., нашого довголітнього провідника з волі необмеженого довіря буков. укр. учительства, мусить бути для нас запорукою, що всяка його дотична діяльність, може бути з нашим бажанем тільки згідна.

В глибокім переконанні, що моя думка в сій справі годить ся з думкою всіх прочих членів кр. езекутиви, я бажаю тільки скорих і найкрасших успіхів в заходах тов. Ів. около поліпшення незавидної долі многострадального нашого учительства — в першій же-ж мірі того учительства, якому судилось скитати ся на чужій чужині без всяких засобів і опіки.

В полі, дня 28. червня 1917.

І. Карбулицький.

МАЛИЙ ФЕЙЛЕТОН.

Альбанія.

(Після власних спостережень.)

Альбанією називають край на полудне від Боснії і Герцеговини вздовж адрійського моря аж до границі Греції. Імя має той край від латинського слова „alba“ — білий, се-б то край білих гір, бо скалисті гори сего краю майже наскрізь незарослі світять своїм білим пісковатим каменем. Вже із сего можна знати, що країна то дуже бідна, бо плодючого поля є мало.

Мешканці, Альбанці або — як наші люди їх називають — „чуці“ се тісно споріднене з Турками племя, в тричетверті части мусульманського віроісповідання, а решта замандровані Арианти і Купо-Волохи православної віри. Тільки по містах, як в Скутарі і Дураццо, є трохи латиників, які мають в Скутарі й свого єпископа, якому італійські єзуїти помагають в пропаганді католицизму. Альбанці мають стару культуру, котрої однак в наслідок кількаторітнього турецького гнету майже й знаку нема. Коли наші війська в 1916 р. обсадили Альбанію, найшли вони там нарід так занедбаний під взглядом культури, що ему годі найти рівного що-до сего навіть в найтемнішій закутку гірським, хіба де-в в глибині Росії. Тому й дістало ся сій країні драстичне, зовсім не почесне назвико від наших дотепних воєнків.. Тай зрештою й дивниця, що культура тут не може ширити ся так легко, бо самі обставини, люди і клімат, утруднюють виведення народа із темноти. Альбанець з природи недовірливий, замкнений в собі, сторонить від кожного чужинця. Йому вистарчає його коран (могаметанське святе письмо). Книжок або часописів в них нема тай не бажать собі того Альбанці. За те в справах торговельних Альбанець хитрий, який найпроворніший Грек або Вірменин. Се прикро відчувать тепер наші військові на своїх — моповках... В своїх вимогах життєвих Альбанець є дуже скромний: кусник але спеченого „малаю“ із стухлої кукурудзяної муки (Альбанець не сушить кукурудзи перед меленем), до того „пор“ (рід педулі) і баранини вистарчає й найбогатшому з них. Іменно віви грають головну роль в житю Альбанця, бо на скалах можна їх вигідно пасти, видатку на него мало, а користи багато. Для того кожний Альбанець уважає плеканє овець головним своїм доходом. Рілю занедбує Альбанець і єй дуже обмало управляє, а коли вже що садить, то кукуруджу і де-не-де-сь фасолу. Правда, й сам ґрунт тай підсоне не дуже то пригоже до чогось иншого: бо де земля не є камениста, там за те мочарі, багна непроглядні! Розуміє ся, о урегульованню рік Бояна, Маті, Скумбі, Семені мови нема. Тож як приїде час безперестаних злив — від вересня до листопада і від лютого до львігня — то вся рівнина заповнює ся водою, творять ся багна, так що навіть сїна потім брак! А підсоне таке — як назвав якийсь кореспондент „Neue Freie Presse“ — „вараткуватє“, що годі щось подібного придумати. Найбільший мороз доходить до 5 степенів зима, але за

те в наслідок зимних дощів прикрій холод проймає нашого чоловіка, — тим більше, що в жадній альбанській хаті нема печі! По короткій весні слідує гаряче літо, яке в червні до серпня доходить до 60—65 степенів Цельсія тепла. В наслідок такого гаряча замирає всяке жите, все ховає ся по хатах і тільки ті, що їх неможлима служба до сего примушує, відважують ся — виряджені у всякі средства охороняючи — на вулицю. За те гуляють собі комарі „москіто“, яких виплекує ся в мочарах міліони. Вони продірають ся крізь найменшу дірочку, крізь кождіску щілину, а як кого вкусить, той захворує на малярію. Тому всі вікна і двері в будинках, де є буре військові і де мешкають офіцери, є щільно заслонені густою газою, щоби ті комарі не могли продергати ся до хати.

Малярія — се слабість, якої характер лікарі ще докладно не сконстатували. Об'являє ся вона наперед болем голови і загальною апатією, браком апетиту, а потім наступає сильна фебра, яка доходить иноді до 40 або 41 степенів гарячки. Яко протидіаюче средство уживають хініну, а надто треба добре відживляти ся кажуть: також, що алькоголь є добрим средством проти сеї небезпечної хвороби. Ба, але о одно і друге тепер в Альбанії так тяжко!... По кількох днях перший атак малярії минає, але все поновно наступає, ба, коли хорий навіть опустить то ельдорадо маляричне, не позбуває ся тої „призмности“ що через 3—5 літ мусить все заживати тої хініни, бо инакше може легко попасти в небезпеку.

Наслідком такого підсону є, що Альбанець є апатичний на все, а що він яко мусульман ще й фаталіст, то його тяжко приходить ся зацаквати якими небудь культурними справами. Тільки одно може збудити Альбанця з тої апатії: коли загрожені його гори. Іх, ті скали, любять Альбанець над все; для них він радо пожертвує все, й родину свою й себе самого. В їх обороні ему нічого не є за дороге; він не лякає ся навіть злочину, щоби тільки остати свободним серед тих скал!

Що-ж до їх мови, то вона дуже вбога. Властиво нема одної мови, а є кілька нарічей так дуже від себе розріжнених, що Альбанець із Скутарі тяжко порозуміє ся з Альбанцем із Тирани, хоч ті два міста від себе всего 10 миль віддалені! Що йно в найновішій часі кілька професорів старають ся звести ті численні наріччя в три: північно-, середно- і полуднево-альбанські — диалекти; о якісь одній альбанській мові, зрозумілій всім Альбанцям, навіть ті вчені філологи не мріють... Коли ще додатч, що музика в Альбанців як найпримітивішша, то маємо досить невідрадий образ культури сего зрештою спосібного, але до краю занедбаного народу. Отже й дієво дивного, що й правні відносини в Альбанії зовсім не відповідають пересічним поняттям Европейця. За крадіж віви або кукурудзи Альбанець готов шкідника замордувати, а потім скитає ся, щоби уйти звичаєвій мести крові, в своїх улюблених горах, так довго, поки його родина не заплатить за заподіяне убійство. Так само вбійством мстить ся Альбанець за обиду родинної чести, якої незвичайно стережуть. Взагалі мусить ся піднести, що жите людське не грає в Альбанції майже ніякої ролі.

І ось який то край з такою людністю обсадили наші війська з початком 1916 р. Скільки вправді почесної, але невимовно мозільної культурної праці треба вложити, щоби з Альбанії зробити європейський край, а з Альбанців — Европейців! Перша річ, за яку цілком слушно взяла ся наша адміністрація, — се дороги для уможливлення комунікації. Перед вступленем австрійських війск до Альбанії властиво жадної дороги — в зрозумінні європейським — там не було, а були тільки каменисті стежки, по котрих Альбанець в своїх сапогах або на мулі легко міг дістатися до сусіднього села (бо далеких подорожий Альбанець а засади не робить!) Тепер вже сполучені: головні міста, почавши від Скутарі через Алессію, Мільоти, Мамурає, Ворру, Тирану, Ельбассан до Верату, а з відногого через Дураццо, Каван, Мошню до Фієрі. Збудовано також поліві залізниці, по часті кінні, по часті моторові, так що тепер вже багато легше можна дістатися до границі обсадженої нашими військами альбанської території. По містах позакладано народні школи, де дісно вчать, немов би то було в Австрії. А тепер зачато вже з відновлюванем безчисленних мочарів (в першій лінії коло Дураццо), щоби зменшити гнізда малярії, а збільшити обшар урожайного ґрунту. Взагалі на кожнім кроці бачить око невимому культурну працю австрійської адміністрації. Дай Боже, щоби тим ми здобули собі хоч симпатії Альбанців... А під сям взглядом маємо зручного конкурента в Італійцях, котрі вже в часі мирових ріжнями способами, нераз дуже коштовними, старали ся з успіхом здобути собі прихильність Альбанців, в чім їм чимало помагали італійські єзуїти.

Треба також признати, що деякі симпатії в Альбанців мають також Хорвати і Босанці, які сюди заходили часами в торговельних справах. Для них є також той гарячий клімат більш виносимий, як для наших Українців або Чехів, які зміну свого північного підсону на альбанську тропічну спеку звичайно переплачують житем, бо їх організм не видержує немінучої фебри-малярії. Дотична статистика буде дуже поучаюча і варто, щоб наша адміністрація витягнула із сего відповідні консеквенції.

Ст. Кр.

Накладом „Укр. Бесіди“ вийшла з друку гарна виконана перенесна картка — присвята послова Н. Василькові — з піршою „Сонні мрії“ і з портретом укр. провідника. Ціна 20 сот. Набути можна в редакції „Буковини“.

„БУКОВИНА“
виходить 1. і 15. кожного місяця.
Редакція і адміністрація:
Вієн IX. Schwarzspanierstrasse 15.
Поодинокі числа по 10 сот.

БУКОВИНА

Видає „Союз українських послів на Буковині“.

„BUKOWYNA“
Organ des Verbandes der ukrainischen Reichsrats- und Landtagsabgeordneten der Bukowina.
Redaktion und Administration:
Wien IX. Schwarzspanierstrasse 15.
versendet an die unbemittelte Mannschaft der k. u. k. Armee, an die Militär-Spitäler und Flüchtlingslager unentgeltlich.
Einzelnummer 10 h.

Пролім російського фронту.

Англійській дипломатії вдалося показати світові, що революційна армія поміж струй прихильних мирови в Росії все ще спосібна до офензиви. Однак радість з того тревала коротко. В дійсності рос. офензива з першої половини липня увінчалася була, хоч і невеличким успіхом, посувнувши ся до Калуша, де рос. армія натрапила тимчасом на тверду скалу. Здержавши рос. наїзд армія центр. держав на офензиву відповіла протиофензивою. Першим її успіхом було вбите клина між Зборовом і Залізями в напрямі Тернополя і опановане залізничі Красно-Тернопіль. Через те загрозилася рос. військам між Зборовом і Конохами небезпека розгрому, що привело Росію опустити Зборів і пофнутися до Тернополя, нищучи за собою мости і палахи села. Відрізані тим від бережанського залізничного шляху Росіяни мусіли пофатися далі, перті ніжньою армією, яка заняла Тернопіль, що від серпня 1914 р. находився в рос. руках. Майже рівночасно наперли австр. війська на Станиславів і здобули його. В побіднім поході союзні війська здобувають далі одне місто по другім: Тереховлю, Бучач, Надвірну, Делятин, Чортків, Коломию. Як доносить англійське телегр. бюро, Москалі опускають під напором союзних військ вже й Броди і Чернівці.

З великим напруженням прислухують ся буковинські виселенці до сих вісток, які скріпили в них все живу надію повернути скоро до своєї дорогої вітчизни.

Скінчило ся свято революції...

„Прийде час, що революційний романтизм скінчить ся, тоді піде в забуте революційне братання ріжноманітних соціальних і національних революційних кадрів, Росія стане аренною безпримірної національної боротьби. З гримкою силою вдарять об себе: великоруська догма єдності руського народу і ідея національної самостійності другого з ряду найбільшого народу великанської російської держави, народа українського. Во є противенства, між якими не може бути компромісу. Вислід боротьби між тими двома ідеями приспівить рішене східно-європейської проблеми, непорішеної сею війною“. Отак писали ми в цвітні с. р. несповна місяць після вибуху рос. революції, коли революційний романтизм доходив до зеніту, коли й скептики хотіли ся вірити в побіду ідеалу братання народів освободжених у спільній боротьбі над темними силами національної вражди і поневолення.

Революційний романтизм минув ся скорше, як можна було міркувати. Над романтизмом взяла верх тверда дійсність, темпо часу, в яким живемо, приспівило розвиток неминуемого процесу. Конфлікт між півднем і північю Росії вибух з поражаючою наглістю і витворив ситуацію, в якій станули проти себе в яernih контурах, неретухованих революційною романтикою два національно-політичні світи і дві сили: московська і українська.

Скінчило ся свято революції. Настає гірний час! Своєю долю повинен рішати тільки український народ! От якими словами оцінив ситуацію президент змагаючої до автономії України Михайло Грушевський, сам представник не-сепаратистичного напрямку укр. політики в Росії, — коли надійшла вістка про відмову догагань Укр. Центр. Ради петроградським правлінням. „Ідемо шляхом горожанської війни“ заявив, цитуючи слова Грушевського начальник ківської міліції Лепарський на засіданні рос. організації в Києві. Та те, що в уяві рос. громадянина є горожанською війною, се для України тільки боротьба о те право нац. самозначення, яке проголосило теж саме рос. правительство, що налякало ся сеїж таки ідеї, коли взяли ся її реалізувати ті, до яких по його бажанню се право не повинно ся зовсім відносити. Боротьба між рос. централістами і Україною не є горожанською війною, тільки боротьбою двох окремих політичних світів, боротьбою тих, які почувують себе горожанами України з тими, що раді прислужувати Україні бути горожанами не ділимої Росії.

Свято революції скінчило ся. Україна виступила була з домагаючою автономії, а коли сі домагаючі відкинуто, вступила у фазу боротьби. Мирна акція постулатів, яку можна ладнати в дорозі обосторонних уступок, перемінна ся в акцію вимусу, при якій заострюється се обостороннє становище, де гра збільшає „ризик і ставку“. І коли тимч. правління відкинуло укр. догагання, коли шеф того правління кн. Львов заявив, що рос. кабінет ніколи не дасть згоди на сі догагання і буде старати ся всіма силами протиділати розв'язці укр. питання до скликання кон-

ституанти, тоді УЦР. своїм універсалом фактично декларувала себе найвищою політичною інстанцією, шлючи на всі сторони України накази пошинувати ся її волі і виділяючи з себе тимчасове правительство — Генеральний Секретаріат. Коли вже меморіал УЦР. до петербургського правління — сей знаменитий документ політичного розуму укр. провідників — був прелюдією боротьби, то з універсалу УЦР. почуло ся голос боевої сурми, на який відгукнувся увесь укр. нарід, відгукнувся передовсім й укр. салдат, котрому фактично повело ся віднести першу політичну побіду України над московським централізмом. Картина змінилася. Чого не привів Стебницький, провідник делегації УЦР. з Петрограду, те привезли Україні делегати-міністри з Керенським на чолі... Те, що рішучо боронило ся признати по доброму Україні тимч. правительство, а то принципіальну згоду на автономію України і на предложе конституанти до санкції таких форм устрою України, які порішить признаний найвищою інстанцією для України, одвічальний перед УЦР. Генеральний Секретаріат, се признало теж саме правительство під напором укр. сили як умову завішення зброї. Розвиток справ покаже, яка тривістість судила ся сему завішенню зброї.

Закінчивши успішно першу фазу боротьби Україна одержала змогу острити се зброю.

Державна Рада.

Білянс минулої парламентарної сесії.

Палата послів відбула свій час скликання. 30. мая 21 повних засідань. В тім часі внесено до палати 80 державних предложень. В комісіях полагоджено і виведено перед повною палатою 21 справоздань. Всего внесено 332 внесення і 782 інтерпеляції. Ухвалено наступні закони: регуляції палати, бюджетову провізію, продовжене посольських мандатів, правит. предложе дотично підчинення цивільних осіб під військово-судівництво при застою звичайних судів, правит. предложе літ присяглих судів, правит. предложе що до зміни деяких постанов дотикаючих забезпечення робітників від випадків, воєнно-господарський уповажнюючий закон, службова прагматика держ. учителів, воєнний закон.

Із справоздань полагоджено отсі: Справоздане конституційної комісії про розпорядки § 14 дотично часової застави судів присяглих, справоздане комісії судової що до підчинення цивільних осіб військово-судівництву, закон про збігців, дорожніні додатки для державних функціонерів, нове упорядковане причинків, пересмотр засудів військових судів, справоздане про розпорядок § 14 дотично вибору місяця осідку адвокатів, внесення резолюції про інтернованих і конфінованих та про політично підозрілих військових осіб, справоздане дотично піддержки родин, яких жителів задержано у ворожій краї, новелізація забезпечення урядників від випадків, дальше: дебати про наглі запити в справі мира і в справі тайного розказу про зміни в складі мужви у військовій області.

Засідання палати послів.

На засіданні з 3. липня було на днівний порядок справоздане про ціс. розпорядок о завішенню судів присяглих. З укр. послів промовляв др. Ст. Дністрянський.

На засіданні з 6. липня з укр. послів промовляв п. А. Лукашевич. Пос. др. К. Левицький поставив запит до президента в справі здержаня реквізицій в Галичині.

На засіданні з 12. липня в дискусії над службовою прагматикою учителів промовляли пп. Н. Спинул і Л. Левицький.

На засіданні з 13. липня промовляв при дебаті над предложем про податок від воєнних зисків п. С. Вітик. — Пп. К. Левицький, Сінґалевичі тов. поставили внесення на переведення розпорядку з 26. мая 1917 в справі обороту збіжжя. Промовляли далі пп. Б. Бачинський і В. Загайкевич.

На засіданні з 14. липня промовляв при дебаті над інтернованими і конфінованими п. Сінґалевич.

Сесію відрочено. Про найближше засідання, яке відбуде ся мабуть в другій половині серпня, повідомить президент палати послів в письменній дорозі.

Промова п. Лукашевича

виголошена дня 6. липня в палаті послів.

Бесідник не розвиває політичної програми, заявляючи на вступ, що політичну програму буковинських Українців вивів з нагоди першої бюджетової дебати многозаслужений

провідник буковинської України п. Н. Василько. Стоячи вірно при державі і цісарю понесли Українці в теперішній війні найбільше жертв майна і крові. Заселюючи сам найгорячіший терен війни відчули і відчувають вони найбільше всі її страхоту, які зможе осудити як слід лише той, хто сам був свідком воєнних операцій, утечі населення, пожарів та загалом знищення нечислимим вартостий. Через три роки була наша країна видівнею воєнних операцій, за який час впало жертвою війни також не менше 15% цивільного населення, жінок, дітей і старців. Велике число того населення покликано до воєнної чинитьби, жінки, старці й діти мусіли працювати в стрілецьких ровах, висипувати окопи для оборони — явище зовсім невідоме тут на заході держави. Я сам був в р. 1915, з нагоди побуту в Топо-ривцях і Раранчи, свідком смерті шести жінок і дітей в стрілецьких окопах від шрапнелевих куль, і то одного дня. За те одержала рідня убитих — по 50 К похоронних коштів від голови убитого... Ми були далі свідками численних реквізицій нашого хороброго війська, але й війська ворожого. Ми на вузких воєнних терені мусіли не лиш переносити усе те, що Ви переносите тут у Відні, але мусіли ми просто брати участь у війні. Наме населення під рос. окупацією відрізане від тих, що покликані до війська, у вічній тревоті про їх судбу. Наме населення не то що не росте, але — зараховуючи велику смертність поміж збігцями — поменшилось о цілий 40%. Се також явище зовсім незнане тут на заході держави. З наших осель сьогодні одні руїни та цвинтарі. Відвідавши після першої та другої інвазії мій виборчий округ, застав я на місці цвинтучих осель звалища і агарища.

Вже при першій мобілізації і при пізніших покликаннях покликано у нас під зброю зараз ціле ополчене в противенстві до задів, де се вчинено тільки згодою. І при пересмотрах прикладано до наших людей твердлу міру, щоби не полишити їх ворогови. — Що до реклямацій, то вистарчить сказати, що на 60,000 населення мого округу Заставна, який є чисто хліборобський, реклямовано всего трех селян. В цілій Буковині, на 800 тисяч населення число реклямованих ледви доходило до числа 200. Воєнна область Галичини виказує на 6 мільонів населення 13 тисяч реклямованих, т. зв. всего 0.2 на сто. І під тим зглядом понесли ми більші жертви як населення західної Австрії, де подекуди реклямовано селян, о скільки посідають хоч чотири до п'яти моргів землі. А як заглянете до наших таборів збігців, то зобачите, що, коли хто не служить при війську, то хіба той, що вже перебув кілька битв або окаянів. — Тим жертвам крові рівні жертви майна. Будучи від трех літ тереном війни перебув наш край не лиш три російські, але й — додам поміж скобками — три мадарські інвазії. Як виглядає сей край по шести інвазіях, се можуть оцінити ті, що бачили сей воєнний терен.

Бесідник переходить до справ воєнної чинитьби і воєнних відшкодовань. Отже доси, хоч війна триває вже повні три роки, не оплачено зовсім ніяких чинитьб, про зворот за воєнні шкоди вже й не агадуючи. Питайте наших виселенців, питайте все населення Буковини й Галичини — я покличу ся на мільони свідків — як у нас переводили ся реквізиції, які реквізиційні посвідки виставляли нашим мужикам. Я сам бачив картки, що правда писані в мадарській мові, з натаком, що властители належить ся за реквіровану корову 25 полчицьків. Се дяка за наші жертви! Чи се поступоване мало причинити ся до піднесення патріотичного духа? Чи не в праві я просити правительство залагодити сю справу таки кочне якось иннакше? Або той § 32 закона про воєнні чинитьби, яким виразно постановляється, що не вільно реквірувати не платячи готівкою або не оставляючи військової посвідки? У нас, бодай на Буковині, сей постанови цілком не реснектовано. Винувати за те висших команд ніяк: але підчинені органи здебільшого не придержували ся на жаль дотичних приказів. Инакше в Тиролю, де край обдарили комісії, які стверджували шкоди, де й за реквіровані річі плачено наперед усе. Для чого нас на Буковині і в Галичині трактують ся гірше як в середнім Тиролю, того я, як австрійський патріот, ніяк зрозуміти не в силі.

Між другою і третьою інвазією проминув цілий рік. Тоді, правда, завізвано населення предложити подання, роздано формуляри, і люди зголосили всі чинитьби і шкоди. Але рік проминув без того, щоб з того що вийшло, ба й доси нічого не зроблено в тім напрямі. Навіть комісії для справ воєнної чинитьби доси не зложено.

Повертаючи до реквізицій вкажу на один примір, як їх переводжено. Я був свідком, як мужик під час реквізиції обставав при своїм: все віддам — казав — для вітчизни, але жадаю за забране мні добро приписаної законом заплаати. За се жадає стягнути на себе підозріне

в шпionстві або в неадекватності патріотизму і його відперто від реквізованого предмету. Я думаю, що з австр. становища — а мій дуже на тім залежить, аби був вдержаний патріотичний настрій нашого селянства — таке поступоване не дуже причинить ся до піднесення патріотизму.

Коли вже виїмково плачено за реквізовані річі, то дозволяйте собі послужити приміром: тут посвідка з січня 1917 року, після котрої признаєть ся властителям за сто штук дерев акації суму: шістьдесят корон! Найдіть край в Європі, де сто акацій перед війною чи тепер можна було купити за 60 К. До того зважте примусове положення: комісії не зложіні, місцевих доходжень ніяк перевести, бо край занятий, і так властитель, коли не сточе прийняти признаної йому суми, чекати ме до суду-віку, поки дійде до своїх прав.

Отже я звертаю ся з серйозним зазивом до правительства потворити врешті ті комісії, краєві і повітові, для тих цілій. Далі прошу, щоби при оцінці чинитби не держано ся ціл за часів мира, але таких, яких треба в дану хвилю, аби набути дотичний предмет, зглядно щоби відшкодовано властителя зворотом самих предметів або приприверненням їх до первісного стану.

Бесідник вказує на внесення, поставлене ним разом з п. Васильком під час останньої сесії в справі зміни закону про воєнні чинитби і вичисляє хибні і неадекватні дотеперішні постанови (звісні нашим читачам з рефератів про дотичні інтерпретації пп. Василька і Лукашевича в двох останніх числах нашої часописи).

Ми — каже далі бесідник — не хотілиб в справі воєнної чинитби бути трактовані інакше як населене Німеччини, де держава виплатила півтора мільярда марок за чинитби, де все в цілості заплачено, де відшкодовано не лише чинитби але й воєнні шкоди. Не розумію, чого наше населене малоб бути гірше трактоване як населене Прусії, яке перебуло лиш одну інвазію, коли ми перебули їх три. Я думаю, що правительством згодить ся прийняти наше внесення за своє. Думаю також, що відшкодоване повинно обняти не лиш шкоди в річах, але й шкоди, нанесені здоров'ю через евакуацію. Евакуація, се сумна сторінка сеї війни, про що всією говорити ще йно иншим разом.

Бесідник каже далі, що було се щастем, що на чолі державної і автономної управи стоять такі люди як граф Еддорф та бар. Гормузакі, котрі, як передовсім і знаменитий оборонець Буковини полк. Фішер, йшли нещасному населенню на руку. В дальшій ході бесідник зачинає справу обходження Мадярів з нашими виселенцями, яке не було обходженням приятелів, далі справу знищення стану буковинської худоби.

Упійманий президентом, що минув приписаний на промову час 20 минут, бесідник кінчить, ресумуючи свої зазначення в справі відшкодовань за воєнні чинитби і воєнні шкоди. (Оплески).

Промова п. Спинула

виголошена в палаті послів дня 12. липня.

На вступі бесідник заявляє, що вповні солідаризуєсь з висновком своїх товаришів-послів з Буковини дотично кривд і бажань українського народу в Австрії. Ті висновки були на стільки вичерпуючі, що дозволяють бесідникові в біжущій дебаті над службовою прагматикою учителів забрати голос на те, аби — як член учительського стану — дати вираз своїм спостереженням на сім полі.

Се историчний факт — каже п. Спинула — що не лиш на Буковині, але й в цілій Австрії трактує ся шкільництво зі сторони держави по мачошому, а навіть просто занедбуєть ся. Що школа лежить на серці кождому народові, се річ дуже зрозуміла, бож населене се сума родин, а в кождій родині будучність дитини — якої підставою є виховане — се річ найважнійша.

Наш час, що минаєсь так скоро, з напруженням всіх сил одиниць — будь вони приналежні до висшої чи до робітничої верстви — минаєсь в погоні за зарібком, за існуванням та за соціальним піднесенням і унеможливає самим родичам опікуватись своїми дітьми — заможнішим через їх заводові інтереси і соціальні обовязки, убожшим же, звісно, через їх денне заняття. Так отже і одні і другі здані на школу, де й покладаєть ся підвалини під образоване духа і серця дитини.

В школі привичаєть ся дитині до точності і порядку, до чистоти і приличності. Через те що в школі зносять ся зі собою що денно на продовзі кількох годин діти різних духових свіств і вдач, при тім різних національностей, віроісповідань і верств, навчають ся вони згідливості і набувають спосібности підпорядковувати ся бажанням других. На шкільній лавці навзаємь ся найчистіші і найщиріші приязні. Тут щоденне співжиття виробляє змісл пошановку для людей, змісл спільности, тут також плекаєть ся любов до вітчизни і династичне почуття. Тим то відповідає шкільне виховане всім вимогам будучого горожанина.

Але народна школа творить завдяки елементарній науці, що поступає поруч виховання, також підвалини до всіх інших студій. Однак властиве завдання народного шкільництва лежить в тім, аби вивінувати діти відомостями потрібними для життя, зробити з них корисних членів людського суспільства. Завдання народної школи дотично виховання і науки усталене в § 1 держ. закону про народне шкільництво з 14. мая 1869, слушно названого перлю австрійських законів. Кажеть ся в ній: „Завданням нар. школи є виховувати діти в душі морально-релігійній, розвивати їх духову діяльність, вивінувати їх відомостями і справностями, потрібними до дальшого образования і створити підставу для виховання тугих одиниць і членів суспільства.“ Чиж не є се одно з найкращих, але й най-

тяжких, найважніших та найвідповідальніших завдань, які для краю і держави має сповнити школа? В школі будучність народа, бо те, що набере в себе молодецьке таке дуже доступне до зверхних вражін дитяче серце, остане йому на ціле життя. Тим то річ се незвичайної ваги, кому завіраєть ся виховане і елементарне навчання нашої молодіжи. Перед нашими очима образ побідника з р. 1866, пруського учителя: „який учитель, такі і його ученики.“ Наше найбільше добро, а власне діти повіряємо учителям, що заступає в одній особі місце батька і матери. Через те самозрозуміла річ, що поруч того стану, що нас живить і боронить до найважніших чинників держави належить стан учительський. Як раз на Буковині виявило ся тепер в часі війни, яким важним чинником є учитель не лиш для виховання молодіжи але й з огляду на його вплив на населене в краю.

Коли поминути те, що на число 700 українських учителів на Буковині не дописав тільки один — кажу, що він втік до Росії — а поза тим всі учителі виявили, що признають всі, безпримірний патріотизм, то таки мушу піднести се, що моральна підготовка, в якій війна застала укр. населене на Буковині, сей патріотичний дух, яким були проняті члени нашої вітчизни на всіх полях бою, є наслідком довголітньої інтензивної праці укр. буковинських учителів, а про те: яка скупа їх винагорода і які обмежені їх горожанські права!

Бесідник переходить опісля до властивої теми дебатів, до справ учителів на державнім удержанню, а власне до тої їх категорії, яка стоїть в найближшій звязку з народним шкільництвом. Се учителі школи вправ, отже ті, що до них належить образоване вихованців педагогіч — завдане, яке може бути сповнене лиш найспосібнішими і найсоліднішими учительськими силами.

Є факт, що в останніх роках неоден спосібний учитель народної або віділової школи адержав ся від заходів о настановлене в школах вправ з причини великої фінансової втрати поруч більших вимог і більшої одвічальности. Се розумієть ся грозить небезпекою для образования учительства в Австрії. Через те поліпшене долі учителів шкіль вправ є одним з найнеукішніших питань.

Не можна заперечити, що поліпшення для учительського стану, пропоновані в трактованім тепер законі означають поступ і в матеріальнім напрямі і в справі титуловій. На кождий випадок можемо ми учителі акцентувати його лише як заплату рати і мусимо з огляду на те, що учительський стан можна безпечно назвати одною з підпор упорядкованої держави, надіяти ся, що оправдані жадання, висловлені в безчисленних пропаматних письмах наших організацій, в короткім часі знайдуть в сій палаті повне узгодження.

Ми учителі Буковини можемо вказати ся великими успіхами на полі шкільництва. Що правда, то мали ми також ряд добре зичливих шефів краю, при кінці теперішнього намісника Гор. Австрії графа Мерана, котрий був щирим прихильником школи, і я мушу назвати се добрим признаком для будучого розвитку нашого шкільництва, що його наслідником іменовано дотеперішного адміністраційного шкільного референта на Буковині, загально поважаного графа Еддорфа, котрого ми як не-Буковинця можемо за його великі заслуги для шкільництва поставити поруч найбільш заслуженого на полі шкільництва мужа, краєвого інспектора Омеляна Поповича, якого імя з історією укр. шкільництва на Буковині звязане нерозлучно. Що число неграмотних в продовж останніх двадцяти літ серед нас України так дуже зменшило ся, се виключно заслуга сего бувшого краєвого шкільного інспектора, котрий зорганізував укр. шкільництво від основ. Його наслідник, теперішній краєвий інспектор Антін Клим, загально цінений і люблений за солідність, вичливість і строгую обективність як і за свою невтомну робітничість, вступає гідно в сліди свого попередника реорганізатора.

Руководячись поглядом, що ся палата і на далі адержить на увазі оправдані домагання учительства, остаю в тій повній надії, що нам судьба дозволить бути дальше, і то серед кращих матеріальних умов, діяльними в нашій на жаль тепер зайнятій ворогом вітчизні в тім самім спасеннім напрямі, в яким ділали ми перед війною. (Оплески).

Новий закон про причинки.

Обовязуючий досі закон про причинки для родин осіб покликаних до військової служби з грудня 1912 р. з багатьох зглядів не відповідав потребам, витвореним під час воєнного триліття. Для того одним з головних завдань парламенту була основна зміна постанов дотичного закона, випрацьована окремою причинковою комісією. Новий закон, який чекає лише на цісарську санкцію без сумніву причинить ся у великій мірі до злагодження терпінь мільонів. Його найважніші постанови: от які:

Причинки виносити муть: для Відня 2 К, для мешканців більших міст 1-80 К, для всіх інших місцевостей 1-60 К денно.

Степеноване висоти причинків після віку відпадає, так що одержувати муть повний причинок й діти низше 8 літ.

Особі стало неспосібні до праці, які аж до дня розпочаття військової служби покликано жили з ним у спільнім домовім господарстві, одержати муть причинок подвійно висший від загальної норми, а то: для Відня 4 К, для більших міст 3-60 К, для інших місцевостей 3-20 К денно.

Загальна сума причинків для даної родини не може перевищати 12 К денно.

Право побирання причинків розширено тепер на членів родин тих, що покликани до служби військової презентаційної, отже крім членів родин жовірів резервових, ополченців і покликаних до військової чинитби.

Управнені до побирання причинків ті, що цілком або частинно удержують ся з зарібку покликано. Побічний зарібок не впливає на відібране причинку, о скільки не вистарчав на удержане. Під поняття „зарібку“ підтагнений рівнож дохід з рільного господарства і з промислу. Жінка покликано одержує причинок без огляду на своє заробковане перед покликанем мужа. Діти (також неслюбні) і родичі побирають причинок, о скільки неспосібні до заробкованя. — Причинок побирає кождий, хто черпає своє удержане з зарібку покликано без огляду на посвоячене. Слюбні діти і жінка дістають причинок навіть тоді, коли не жили з покликаним в однім домовім господарстві. — Інші особи (прим. неслюбні діти) дістають причинок лише у вимірі признаної судово аліментациї з 50% підвищеною, о скільки аліментация признана перед 1. серпня 1916. В разі дезерції або відбування тяжкої вязниці покликано причинки завішуєть ся. Члени родини інвалідів причинку не тратьте. — Окремий додаток на мешкане в новім законі відпадає.

Важні зміни зайшли також дотично складу повітових причинкових комісій. Комісія складала меть ся з двох державних урядників, одного заступника краєвого Віділу або міст о власнім статуті, врешті двох представників населеня, іменованих шефом краю. Інстанцією апеляційною є комісія краєва.

В рахунок окремого закона унято поміч для родин вивезених горожан держави і тих горожан держави, що находять ся у ворожих державах. Сей закон звучить я слідує: „Уповажнє ся правительством, аби неможлими членам родин тих австр. горожан, котрих з приводу воєнних випадків адержано примусово у ворожій державі або до тої держави вивезено, уділило на час війни зглядно аж до повороту їх жителів заемогу з державних фондів у висоті причинку, який побирають члени родин покликаних до чинної військової служби“.

Закон і розпорядок про виселенців.

Порішене справи збігців чи виселенців, тих нещасних жертв війни, скитальців по чужих краях, є одним з найкращих діл плодотворної праці парламенту під час минулої сесії. В дебаті про виселенців виведено образ гора виселенців і порішено закон на основі елаборату комісії для виселенців, до котрої м. н. належав п. Іля Семака. Сей дуже для збігців корисний закон стрінув на жаль опір зі сторони палати панів, яка не агодила ся на него в тім виді, як ухвалила палата послів. Через те закон не може ще буде санкціонований і мусить ще раз вернути до палати послів. Натомість правительством заявлено, що без огляду на те, що справа застргла, видасть тимчасом розпорядки, в якім в головних начерках будуть узгоджені постанови ухваленого закона про збігців і дійсно одно таке розпоряджене міністерства внутр. справ вже й появило ся під датою 23. липня.

Після того розпорядку, який відносить ся до збігців живучих поза таборами, одержувати муть збігці стало неспосібні до праці, що нащо живуть самі одинцем без родини, денно 4 К. — По 4 К денно одержувати муть також неспосібні до заробкованя чоловік і жінка, о скільки живуть самі без рідні, якби їх удержувала. — Всі інші неможливі збігці одержувати-муть по 2 К денно. — В асаді одержують заемогу всі ті збігці чи виселенці, які не в силі удержувати себе і рідні зі своїх правильних доходів. Хто має лише стільки правильного доходу, що денно випадає на него лиш 2 К або тільки разів по дві корони, кілько є осіб родини ним удержуваної (отже коли прим. голова родини з 5 осіб має свого правильного доходу 10 К або менше денно), той має право на повну державну заемогу по 2 К денно від голови. Утрата права побирання заемоги слідує частинно в міру того, як власний дохід від особи побираючої заемогу зближає ся до висоти 6 К. Отже коли особи, котра має 2 К денного доходу, прислугує денна заемога в квоті 2 К, то особі котра має 3 К денного доходу, прислугує денна державна заемога о 50 с менше, значить 1 К 50 с, а особі, котра має 5 К денного доходу о 1 К 50 с менше, значить всего 50 с. — При оцінці того, кому прислугує держ. заемога, не впливають на вимір замог: воєнні причинки, пенсії інвалідів, належності за зранене, за медалі як і інші подібні військові належності. — Признає заемогу залежить від політичних повітових властей, залеже від місця побуту збігця. Замоги виплачуєть ся 14 днів наперед і числить ся їх починаючи від 21. липня с. р.

Як небудь се нове управильнене поміч для виселенців послідувало в дорозі міністерського розпорядку, то річ ясна, що воно є безпосередньою заслугою парламенту. Міністерство в асаді пристосувало ся до ухвали палати послів, поминаючи заквествіоновані палатою панів точки закона, передовсім § 9 закона, яким постановляєсь, що і тим збігцям, яких свого часу евакуовано, не даючи їм ніякої заемоги, признано і виплачено заемогу за цілий сей час. — Сам закон, опрокинений в деяких точках палатою панів, прийде знову на денний порядок найближшого засідання палати послів, яка певно перепре закон в його первіснім виді. Правительству треба признати, що воно з непорозуміння між обома палатами парламенту майшло на разі відповідний вихід переданим висше розпорядком.

3 комісії для виселенців.

Комісія для виселенців, котра випрацьовала закон про виселенців, ухвалила ще 24 резолюції до правительства, з того сім п. Семака. Се слідує резолюції:

Визнає ся п. к. правительством: Скасувати військову сторожу по бараках; жовірам, що походять з евакуованих сторін уділяти від часу до часу відпустки та дозволити

відвідувати їх родини поміщені по бараках; для виселенців, які хотять вертати на воєнну область постарати ся з уряду о дозвіл команди дотичної армії на їзду; старати ся о вдержане худоби, яку ще збігли мають; тим виселенцям з Буковини, що тепер розміщені по деяких повітах Галичини виплатити допомогу державну за цілий час їх приміщення почавши від 1. грудня 1916 р.; при подорожах трактувати виселенців рівно з туземними горожанами; постарати ся о достаточну скількість вугля для бараків на зиму та уложити план апровізації збігців поміщених по бараках.

Побут в Росії і поворот митрополита ір. Щентицького.

Вп. о. др. Йосиф Боцян, ректор гр. кат. семінара у Львові, що, арештований в часі рос. інвазії, перебув п'ять місяців в рос. тюрмі, а вивезений опісля на Сибір перебув тут, в Сібірській губернії, два роки, врешті одержавши від тимч. рос. правительства дозвіл на поворот до Австрії, повернув сюди разом з Його Ексц. Митрополитом, зволів уділити нашій редакції ряд цінних інформацій про побути в Росії і поворот Митрополита.

Найякішим — оповідає о. др. Боцян — був побути Іх Ексцеленції в Курську і Ярославлі. Майже увесь час мусів о. Митрополит жити у відокремленні від світа, не стикаючись з людьми. Почту одержував о. Митрополит дуже рідко, багато листів конфіскувала цензура, так, що після освободження на весні с. р. доручено о. Митрополитови 104 сконфіскованих писем. Факт, що о. Митрополит визначено на осідок монастир Суздальський, підлягаючий юрисдикції Синоду, був передовсім доказом, що о. Митрополита уязвлено і держано в полоні за його релігійну діяльність, як голову унійської церкви і що ложо було те, в чім рос. правительство хотіло переконати Рим і другі, передовсім нейтральні держави, що о. Митрополита держать як політичного діяча. В Суздалю о. Митрополита приміщено в передпокою архимандрита чи то, докладніше, в одній третині передпокою, відділеній від решти гімназською стіною, недоходячою до стелі, з одним віконцем. На прохід вільно було Його Ексцеленції виходити лише до монастирського огорода, де лежать похоронені страдальці за релігійні переконання, між ними о. Йосиф Янчевський, котрого поховано там 1878 р. після 32 літнього запроторення „за хулу“, як каже Пруковин в своїй книжці про боротьбу проти расколу. Розмова на гробах страдальців за віру була однією духовою рекреацією князя Церкви. Тим то й пояснити, що всеж такі о. Митрополит має про побути в Суздалю милі спомины. — З Суздаля освободжено о. Митрополита на основі інтерпеляції провідника трудовиків, теперішнього міністра Керенського в петроградській Думі. З Суздаля переведено о. Митрополита до Ярославля, де приміщено високого Вязя в більший помешканню, та за те заострено цензуру і можливість кореспонденції.

Як вибухла революція, звернувся звисний приятель Українців еп. Никон з Красноярська телеграфічно до президента міністрів кн. Льова і до мін. Керенського, аби „страдальця за віру, що в тяжкий момент не опустив своєї пастви, освободили від тої неволі, яка опозорила цілу Росію.“ Дня 13. цвітня ст. ст. о. Митрополита дійсно освободжено. Освободженого достойника привитано в царських апартаментах на Николаївській Двірці, на яким з'явили ся м. н. делегати від Державного Совіта, від міністерства справедливості і н. Дня 18. цвітня прибув о. Митрополит до Петрограду, витаний оваційно національними організаціями Українців, Білоросів, Поляків, Литовців, Москалів і Жидів. Витали укр. митрополита представники тих націй в національних мовах, була й жидівська промова. На всі ті привіти, крім литовського, митрополит відповідав в матірній мові бесідників. Литовцям відповів по латинськи, на жидівську промову відповів по єврейськи. Українська автомобільна рота відвезла о. Митрополита до його квартири, чим українські салдати-автомобілісти дуже гордили ся: „не могли дати свого митрополита взяти кому иншому.“ — Тількиж те стрічання на холоднім повітрі мало для о. Митрополита тяжкий наслідок, запалене легких. В часі недуги відвідав недужого митрополита міністер Керенський. Розуміється навідувались до недужого петроградські укр. діячі. Після недуги Митрополит, що принав був у себе д. д. Дорошенка, правит. комісара-ген. губернатора на зайнятій області Галичини й Буковини, рішив ся був поїхати до зайнятої Галичини і відвідати свого брата на Поділля. До Галичини не доїхав, за те був в переїзді в Київ. В Києві витала о. Митрополита оваційно Укр. Громада. Третого дня Великодня відправив о. Митрополит торжественну Службу Богу в костелі св. Станіслава, на котрій співав перший укр. хор Кошиці. Відправа в укр. проголошено викликала велике вражіння на Українців. Від того часу стали на Україні скрізь читати богослуження з укр. проголошенням. Побуту в Києві митрополит ужив на те, аби з'організувати гієрархію унійської церкви в зайнятій Галичині і на Буковині, іменуєчи екзархом о. Вол. Громицького, парха Тернополя, котрому підлягають чотири єпархії вікарії, кожний на одну територію, а то: на зайняту частину львівської дієцезії о. Бона, гр. кат. Редемпториста, ур. Фляндія, що принав гр. кат. обряд і вивчив ся укр. мови, о. Теодоровича, парха з Пробижної на зайняту територію станіславської дієцезії,

з виїзком Буковини, для якої іменував ген. вікарієм крилошанина о. Костецького в Чернівцях і вікарію декана о. Цегельського з місцем осідку в Києві для унійців поселених на Україні.

Після повороту до Петербурга заняв ся о. Митрополит організацією унійської церкви в самій Росії, яка й найшла признає нового правительства, іменуєчи екзархом для унійської церкви в усій Росії, з виїзком України і Білої Руси протоєрея о. Леоніда Федорова, рівнож затвердженого рос. правительством.

Тимчасом в часописях появили ся налушені противниками митрополітської діяльності тенденційні вістки про його іменоване митрополитом Києва. Сі вістки, як передовсім організаційна діяльність в користь унійської церкви серед самих Москалів приспінчили виїзд о. Митрополита з Росії.

З поворотом о. Митрополита мала ся річ от як: Російські революційні власті, які зразу обіцяли о. Митрополиті дати дозвіл на виїзд, опісля стали робити труднощі. Сам кн. Львов, обіцявши дати паспорт, зараз на другий день відмовив, вилучаючись, що власті градоначальства, яка мала виставити подорожні документи, оказала ся некомпетентною (!). Ще чотири дні перед виїздом о. Митрополита заявив секретар міністерства заг. справ Обдорський, що справу повороту порішено необережно... Так само крутило правительство в справі повороту супроти депутатів петроградських Українців з укр. діячем Стебницьким на чолі. Як згадано, помякли рос. власті аж тоді, коли невиндіною видалась їм діяльність о. Митрополита в користь унійської церкви. Аж тоді заворушились всі міністерства, а й військовий рос. штаб, якому не по нутру була велика популярність укр. митрополита серед укр. частин армії. Митрополиті заоферовано тоді вже добровільно поміч в роздобуттю пасів. При тім треба замітити, що з okazji паспортної акції Укр. Центр. Рада післала протест до рос. тимч. правительства, що мішаєсь у внутрішні справи України!.. Паспорт вистарано тоді до трьох днів, а на четвертий о. Митрополит опустив Росію зі своєю дружиною, в якій склад входили: о. ректор др. Йосиф Боцян, брат И. Гродський і секретар о. Митрополита теолог Іриней Готра.

На границі в Торнео військові власті перевели у повертаючих тислу і прикур ревізію, забираючи всі папери, гроші, о скільки були в австр. валюті і весь провіант. В Гапаранді делегат австр. посольства в Стокгольмі стрів укр. Ексцеленцію, привитав і угостив. Тут відвідав о. Митрополит австрійських полонених, призначених до виміни. Дня 7. липня виїхав ся весь Гурт в дорогу до Стокгольму, де прибув дня 9. липня рано, витаний оваційно гуртом пробуваючих там Українців. Тут заїхав Ексц. митрополит разом з товаришами подорожі до ір. Ледоховської в Дюрегольм біля Стокгольму, де відпочивав через десять днів після невгодних подорожі. Першого дня привитав о. Митрополита австр.-угор. амбасадор ір. Гадік, другого дня амбасадор німецький граф фон Люціус. На переході побував о. Митрополит на концерті корол. оперного співака М. Менцінського в Сальтшобаден. При відїзді явили ся на двірці на пращане амбасадори австр.-угорський і німецький, з котрих останній дав німецьким властям поручення, улегшити повертаючим дорогу. В Сасніці прийняли повертаючого князя церкви австр. комісар переселенної станції і посол доктор Е. Левицький. Після пляну уложеного в Стокгольмі, який узнали відповідним австрійський і німецький амбасадори, о. Митрополит виїхав ся на Гамбург, аби просто через Швецію поїхати до Риму, а відти до Відня. Вістки, оголошені в часописях про їзду о. Митрополита до Берліна, не відповідали плянови подорожі Його Ексцеленції. На Берлін о. Митрополит їхати не думав і не їхав. До Гамбурга удав ся о. Митрополит в товаристві свого секретаря п. Готри, а натомість о. др. Боцян і брат Гродський поїхали до Австрії, спершу до Відня, опісля до Львова.

Стільки інформацій зволів нам уділити о. др. Боцян. Як дізнаємо ся з часописей, в Гамбурзі, де на Владик уждав о. кан. Тит Войнаровський, мав митрополит Шентицький стрічу з пп. Н. Васильком і доктором Костем Левицьким. На основі помилкових інформацій укр. конляія у Відні дня 21. до 23. дармо ждала приїзду о. Митрополита, гуртами виходячи на дворець, хоч їзда до Відня не відповідала плянам Владик.

Гльоси.

„Не плюй в керницю...“

„Безперечно й ми Українці Буковини не можемо оперти ся мріям ідеальної укр. програми про державне з'єднання всіх укр. земель, але та мрія моглаб тільки тоді стати для нас програмою, колиб і нам загрожувала ся судьба, яка припала в участь нашим землякам в Галичині, а то: колиб між нас і Австрію вставлено як посереднє звено чуже національне пановане“ — отсе слова п. Василька в його заяві, зложеної іменем укр. послів з Буковини при першій читанню бюджетової провізорії. Українці на Буковині не двигають ярма чужого національного панованя і хоч не осягли вони що в своїм краю права нац. самоозначення на всіх полях нац. життя, то про те остаеть супроти держави всеж такі у відношенні державної безпосередности. — Акеж є положене Українців в Галичині? Українці в Галичині — в противенстві до буковинських — двигають ярмо чужого національного панованя, вони не змогли ще тут осяг-

нути хоч якого такого степеня державної безпосередности, їх положене таке, яке лякає буковинських Українців, проти якого п. Василько й застерігає ся в своїй заяві в способі отвертій, рішучий і досадний: „колиб і нам загрожувала ся судьба, яка припала в участь нашим землякам в Галичині...“ А проте — мимо всієї фактичної ріжнці що до положеня і вихідної точки становища укр. заступників Буковини і Галичини — політична конклязія одних і других одна і та сама: і буковинські Українці, котрі не двигають ярмо чужого національного панованя, і галицькі Українці, котрі се ярмо власне двигають, не виставляють ідеальної укр. програми державного з'єднання укр. земель програмою практичної політики.

Ми дуже добре розуміємо і слухним уважаємо се становище заступників укр. народа Галичини, які — рівнож леліючи мрію ідеальної укр. програми — надіють ся того, чого й ми певні: що найблизша будучність мусить принести й укр. народови Галичини освободжене від чужого панованя і усему укр. народови Австро-Угорщини повне право нац. самоозначення. Тим поясняєть ся становище державної вірности, зазначене з латиском майже у всіх промовах укр. послів в парламенті. Натомість не розуміємо сего повертання правди горі дном, після чого — як впливає Укр. Слово — заявив галицько-українських послів „виходили з української точки погляду — заявив п. Василько натомість мала иншу вихідну точку погляду“, — коли самого наведеного цитату з заяви п. Василька досить, аби зрозуміти, що ідейний підклад буков.-української заяви що найменше рівно впокопй, як його слідно в промовах рекламованих органом бувшої опозиції. Не розуміємо, пощо веліти читачам глядіти на австрофіліство в промовах буковинських послів через призму й ставити його в противенство до укр. патріотизму, а австрофіліство в промовах інших укр. послів ословнювати єрпанком якоїсь спеціальної політичної мудрости і непорочности та інтерпретувати „деякою резервою впокоу“, „політичною обережністю“, яку „можна лише з признаєм прийняти до відома“, ба й, слухним зрештою констатоваєм що: „одвічальна за долю народу політика не може оперувати поки що непевними, хоч так рожево виглядаючими величинами, яких будучина не хмарю оповита“. Не розуміємо те, що обвинувати так-на-у вашу виказ п. Романчука про те, що „приняв з відволенем до відома поступово демократичні заяви престольної промови“, а й його заступника, п. Петрушевича виправдувати заміст промови, диктований бажанем „не палити мостів для реальної політики в даних обставинах дійсности“.

Хиба що до того не згідні з собою всі укр. посли зі всіх таборів? Хибаж австрофіліське становище пп. Василька і Романчука чи Трильовського виключає український патріотизм тих мужів, коли не виключає чеського патріотизму прим. заява Союзу чеських послів, яка стоїть на ґрунті підчинености Габсбурзькій династії? Послухаймо прецінь, що констатує в своїй промові, присвяченій критиці внутрішніх відносин в Австрії, дальший бесідник УПР. п. Стоцький: „Маса всіх народів Австрії має віру в те, що бере ся за щось високе, за щось взнесле, за щось святе“. Або як мотивує своє австрофіліське становище инший бесідник УПР. п. Трильовський в своїй парл. промові: „На кождий спосіб не сьміємо забувати на те, що ми находимо ся в австрійській державі і в австр. парламенті і що бережучи наших народних інтересів не сьміємо забувати й інтересів тої держави, в котрій жиемо“. А далі: „...і коли ми мимо того стоїмо в нашій державі застережені на становищі, що ми хочемо оставити наші укр. провінції при Австрії, то робимо се тому, бо виходимо з того становища, що ті свободи, які ми тут здобули, для нас цінні і що ми вміємо цінити їх вартість, бо: що певне то певне і ми не підємо на непевне, коли певне маємо в руці“...

Карету з паркою коній тому, хто потрапить повесити ідейну ріжнцю між деклараціями представників УПР. і представників буковинського народа в парламенті!

Та лишім се. Відні ті читачі тої газети, котра, коли не цілком закриває зміст промов близших і дальших й послів, то бодай підсудує їх ясенн і виразним словам довірливий зміст, відповідно до того, як наказує спеціальною поминаний фракційний інтерес. Але що правди нік закрити, то й „Укр. Слово“, притиснене до стін австрофіліської тенденцією парл. промов тих близших й послів, мусіло врешті теж знайти свою власну формулу для політичної орієнтації австрійських Українців. Воно підібрало її з уличного говору: „Не плюй в керницю, з якої може доведеть ся ще воду пити“... Що казати — і се орієнтація.

Українські посли і без того не плюють в австрійську керницю. За те „Укр. Слово“ пробує каламутити в керницю — український Трагічно того брати не треба. Заламучена вода згодом встоїть ся.

Хвали мене роте...

„Президія УПР. йде новими шляхами, яких у нас досі не пробовано. Се виводить нас між люди, відчіння нові овиди“. — Український патріот відтхнув свободніше прочитавши ті многозначні слова, бо от, мовляв, появилось ся укр. заступництво в парламенті, яке врешті введе нас ніщих із дому політичної роботи — між люди. Наш знаменитий орган навіть не пробує ховати тайни і відхиляє рубець паравану та вказує нам новий шлях, чи радше круту тропу стежку, тільки не щоб досі не пробовано, але сю, по якій вже давніше пробував ходити — д. Барвінський. Доконав ся — каже —

„зворот до Славян“, що є „природною і здоровою проявою“, бо „з безкритичного союзу з німецькими і то реакційними кругами вивесли ми лише самі втрати“. Як є воно на ділі? Щоб довести зворот до Славян, про те, відомо і мови нема. Як Німці стали були підплати забавники славянських Поляків що до відокремлення, то Українці мусіли автоматично йти в позиції проти німців. І загалом політика німецьких „внутрішньо-державних наслідків“ мусіла відвернути від себе паші неїмецькі народи. Коли однак вже на те пішло, то дозволимо собі пригадати, що ще довго-довго перед отворенням парламенту, коли УПР. в своїм теперішнім виді не існувала, коли тішився ще життям гр. Штірк, власне провідник бук. Українців, п. Н. Василько, був тим, котрий на звітних переговорах зорганізованих в цілі привернення парламентарного життя в Австрії членом палати панів гр. Сільва-Тарукою, на які з поміж українських послів були запрошені лиш пп. Василько і К. Левицький, перший у відношенні на становище п. Вольфа виступив з усею силою аргументації проти заборчої політики австр. Німців, що тоді коментовано у віденських політичних кругах як знаменний зворот в укр. політиці. Тож коли шукати за зворотом в українській політиці, то пп. з „Укр. Слова“ мусять завернути своїм зором в отсей власне час, коли то як раз є панове (не УПР. яка тоді зрештою не існувала!) дуже щільно шукали близьких зносин з німецькими реакційними кругами. Дозволимо собі далі пригадати виступи п. Василька в справі кандидатури д-ра Гросса на президентства палати послів, а відтак його піднесені вже нами в нашій останній числі виводи що до майбутнього становища Німців в державі. Навіть найбільше упереджене не дозволять заперечити, що о скільки доконався зворот в укр. політиці, то його найкращим речником був провідник бук. Українців. Інша річ, чи вільно характеризувати сей зворот як славянофільство і германофобство. На нашу думку воно далеко не так.

Та вже наскрізь нетактовну річ поповнило „Укр. Слово“, приписавши заслуги в справі акції що до національного кабінету УПР. Пише „Укр. Слово“: „Думка міжнародного кабінету вийшла з парламенту і то з українських кругів“. — і се правда. Пише Укр. Слово далі: „В значній мірі треба сей додатний обав приписати впливові подій на рос. Україні. Не дасться однак заперечити, що грає тут чималу роль і теперішня тактика УПР.“ — а се вже минає ся з правдою. В супереч сему твердженню конституємо те, про що, як то кажуть, цвиріняють воборі: Акція в справі утворення національного кабінету вийшла — менше з тим, чи кому се приємно чи ні — від провідника бук. Українців, котрий потрапив перекопати президента міністрів гр. Клям Мартініца про корисність такої розвязки кабінетової кризи. Коли справа утворення такого кабінету, упавши тоді власне дякуючи впливним славянським братам, мимо того не зійшла з дневного порядку, то остане се — чи се кому приємно чи ні — заслугою тих укр. послів, котрі сидять в парламенті на лавках буковинських.

Чи добру прислугу робить Укр. Слово Укр. Парл. Репрезентації, прикрашаючи її в чуже піре?

Одна з „основних річий“.

Сконстатували, що Нім. Нац. Союз є союзником польського Кола в справі вилучення Галичини, проти чого не мають нічого й німецькі соціалдемократи, що й христ. соціали показали ся нелюдяними „приятелями“, Укр. Слово з 30. мая далі констатує: „З другого боку не можна сказати, щоби Українці хотіли „тепер провадити „славянську“ політику. Між Чехами й нами є основні ріжниці“.

Тимчасом до двадцяти чотирьох днів Укр. Слово зміняє до ґрунту орієнтацію. В числі з 13. червня воно пише: „Деякі групи увійшли до парламенту з цілком новими клітками. Се іменно Поляки та Українці. Війна втиснула на ідеології обох груп найспільніше пятно. Традиційні підори правительств — Поляки пішли в опозицію. Українці зблизились до Славян. — Одноцільно вороже становище всіх Німців проти не-Німців тиснуло неїмецькі народи держави тим більше до взаємного зближення. Ось так вперше при зміні регуляміну наблизили ся Українці з Поляками в одних рядах опозиції“. Так отже за 24 дні стало можливим наближення Українців до Славян а навіть до Поляків, з котрими Укр. Слово навіть не виключає можливості йти в правительственний більшовиїзм!

Проминуло далі дванадцять днів і Укр. Слово знов змінило свою славянофільську орієнтацію до ґрунту: „Спільна славянська політика в теперішній Австрії є річю досить фантастичною. Українці тут найострішше борються за протп можливості (sic) опинити ся в однім спільнім політичнім органі з „славянськими братами“ — Поляками, а сі горячо бажають залишити віденський парламент. Чехи протестують проти опущення парламентом Полякам, а на українські жадання взагалі не зв'язують. Одноцільно політики у славянських партій так-же мало, як твердих державних засад у правительств і німецьких партій.“ (Укр. Слово з 26. червня.)

Та ба! не м'нуло тим разом більше як 24 годни, як славний орган ще раз змінив свою орієнтацію. В числі з 27. м. м. читаємо: „Провозвісником нової Австрії є зближене Славян і Роман проміж собою. Українці, Словінці, Чехи та Романи стоять тепер в близьких зносинах до себе. Зворот до Славян, зближення до нас долею і програмами є тому природною і здоровою проявою, бо відповідає теперішнім нашим інтересам і змаганням“.

Чи не цікаво, як собі der kleine Moriz представляє політику? Ті самі Чехи, що їх п'ять неділь тому д-лила від Українців „основна ріжниця“, з котрими спільна політика ще оден день тому назад була „досить фантастична“, що вчора ще падали за Поляками а „на укр. жадання взагалі не зв'язали“, — з вчора на нині спроне-вірилися Полякам і наблизились до нас; те, що вчора було фантазією, нині стало дійсністю.

Та не в сім річ. Хамелеон з Укр. Слова і з тої власної недотепності кує оруже. Во — каже — в тій знаменитій орієнтації і „події на Україні мають свою пайку. Отся думка знаходила чим раз більше признание серед галицьких послів і є одною з основних річий, що ріжнять їх від репрезентації Буковинців.“ — З вчора на нині фантазія не лиш стала реальною величчю, але авансувала до одної з „основних річий“ укр. політики та була ужита як таран в боротьбі з політичним противником. Чиста донкіхотерія!..

Три знимки з графа Кляма.

„Одно певне: міністер президент є щирим парламентаристом і в першій мірі Австрійцем. Се дві прикмети, що дають нам значну загоду, що справу Галичини не буде трактувати зі становища німецьких націоналів. В тім згляді його позиція та сама, що була в Кербера. — конституційне становище Кербера поділяє й граф Клям-Мартініц“. (Укр. Слово ч. 2.)

„Граф Клям Мартініц уступив остаточно. Клям був не гіршим і не лишим від багатьох інших австрійських прем'єрів, у всякім разі меншим бюрократом, ніж переважаюча частина їх“. (Укр. Слово ч. 136.)

„Хтож як не Клям Мартініц був тим, що стримав зложені монаршого приречення на конституцію? Парламент інстинктивно зрозумів, що се правительство його смертельний ворог і що йому небезпечно вогутати бюджет. І парламент розумував цілком здорово, коли калькулював так: як ухвалимо бюджет, то даємо carte blanche на октроа, якже не ухвалимо, то або повалимо Клям Мартініца з Штірковим реманентом або в найгіршій разі підемо домів; а се краще ніж бути параваном для абсолютизму. — Особиста його безпрограминість та неспосібність керувати державою виявились і в його бюджетовій промові.“ (Укр. Слово ч. 137.)

„Весело-сумна історія“.

Дня 11. липня „Укр. Слово“ помістило п. н. „Українське правительство“ відомість слідуючого змісту: „Відень 9. липня. Голова Укр. Парл. Клубу одержав від укр. революційної (!) Ради отсю депешу:

Укр. Центр. Рада проклямувала самостійну українську республіку й уконституувалась як українське правительство. Покищо іменовано міністрів війни, маршарки, справедливості, фінансів, загр. справ. — В однім оповіщенні правительства подаєть ся до відома, що від тепер податки мають ся платити лиш укр. правительству.“

Рахуючи на коротку пам'ять своїх читачів, „Укр. Сл.“ три дні опісля, з нагоди появи подібної відомості про уконституоване укр. правительство, поміщеної у віденських часописах, впустило цебер помий на — ну, на когось-би, як не на: Василька. Пос. Василько мав іменно те щасте чи нещасте, що одержав зі Стокгольму телеграму про ту саму справу, яку й передав до ужитку віденських часописів без коментарів. За те зашпнуло йому Укр. Слово: брак солідності, баламучене своїх і чужих сензаційним, неправдивим вістям, шкоджене укр. справі і т. д. аж до закиду, що: „се може потрібне комусь поза Українцями, може декому і з Українців се не без користі. Але се не українська політика“.

В прикру ситуацію поставило Укр. Слово голову укр. парл. клубу п. Романчука, випалявши п. Василька за те — що зробив Романчук. Вп. п. Романчуковим належить ся повне співчуття, що має такий орган, що вміє так заступати інтереси нації взагалі і своєї групи зокрема. Сама напасть сего органу, сприямована з розумом чи без розуму й проти п. Романчука, в дійсності не дотикає його як не дотикає вона й п. Василька, тим менше, що, як відомо події завдали дуже скоро Укр. Слово брехню. — На кожній спосіб справа представляєть ся так, що коли публікація одної відомості Васильком означає „не-українську політику“, то публікація такої самої відомості п. Романчуком як раз не стільки не-українська. І на відворот. Та найцікавіше, що органом, котрий згадану відомість перший поширив між укр. публікою, було теж саме Укр. Слово, яке — виступивши проти Василька — звало Романчука і — виполінувало само себе. Агіт!

Вісті з російської України.

Українські корпуси.

Потверджують ся вістки про утворення трьох укр. корпусів. Як доносить „Русское Слово“ з 29. мая, в кватірі Брусілова відбула ся нарада при участі Керенського і Оберучева. Висновок наради був такий, що творення нових полків тепер неможливе, але з огляду на настійливі бажання укр. громадських організацій бачити військові часті під укр. прапорами, ухвалено українцям три корпуси півд.-зах. фронту в дорозі доповнень.

Дальші відомості про організацію української армії.

Одеська Укр. Військова Рада поклікала до себе начальника штабу Маркса й зажадала сформовання укр. полку. Вик. комітет воєнних делегатів заявив ся проти того, однак остаточно факт, що укр. прокламації, якими відраджуєть ся укр. солдатам не йти на фронт, поки не будуть сформовані укр. роти, спричинив, що тимч. правительство в телеграфічній дорозі дозволило на зорганізовані укр. роти, які мають бути відіслані до укр. корпусів.

З Житомира доносять, що один з місцевих полків названо іменем Петра Сагайдачного. — Уманський піхотинний полк ухвалив знову домагатися переіменования на полк ім. Гонтя. — Крім тих переіменованих піхотинних полків іменами Дорошенка, Шевченка і Наливайка.

На зборах укр. юнків в Києві з половини червня порішено не дозволити примічати себе в не-українських полках.

Українські полки відмовляють послуку.

Комісар тимчасового правительства 7. армії прислав був на руки міністра війни і маршарки А. Керенського депешу сего змісту: В 12. дивізії полк 48. виступив в повнім складі, а полки 45. і 46. тільки в половині складу своїх компаній; полк 47. відказуєть ся виступити. В 13. дивізії виступив майже в повнім складі полк 50. Обіцяє виступити завтра полк 61; полк 49. не вступив відповідно до приказу, а полк 52. відказав ся виступити і арештував всіх своїх офіцерів. Поодинокі офіцери намовляють людей до непослуху. „День“ доносить, що безпосередно перед початком російської офензиви в Копичинцях прийшло до військової революції, тому що полки 438 і 462 відмовили ся від участі в офензиві. Зревольтовані війська убили своїх офіцерів та стріляли насміхом штабових офіцерів, які іменем Брусілова і Керенського старали ся по доброму спонукати до сповнення приказів. Також відпоручники робітничко — жовнірської ради не полагодили спору. Вкінці окружило місцевість вісім козацьких полків амурських і оренбурзьких. Між зревольтованими полками і козаками прийшло до завзятого бою, вкінці окружені полки були приневолені здати ся козакам. З достовірного жерела довідуємо ся, що у всіх згаданих случаях неслухняними відділами були українські полки, які обстоючи домагане української армії, заявили, що до часу, доки не буде сповнене те домагане, вони не будуть бороти ся в складі російських військ.

Гроза горожанської війни.

Головний начальник Укр. Воєнного округу генерал Оберучев видав

військовий приказ

в якім повідомляєть ся, що правительство затвердило склад Укр. Війск. Ген. Комітету і дозволило на формоване укр. полку добровольців із необов'язаних до військової служби. Дозволу на творення дальших добровільних військових організацій до кінця війни бути не може. Далі вказуєть ся в приказі на те, що збирають ся товпи солдатів під укр. прапорами з цілю формовання нових полків і творять ся ради, що прибирають собі права загальних рад, усувають командантів, захвачують залізничні стації, почти і телеграфи. Через те, що се може довести до анархії, визнаєть ся Укр. Вик. Ген. Комітет і просить ся УЦР. старати ся спинити сей рух, котрий — прийнявши стихійний характер — може довести до горожанської війни.

Керенський.

В переїзді на південно-західний фронт задержав ся рос. міністер війни Керенський в Києві, де взяв участь в засіданні об'єднаних гром. організацій і виголосив промову: Наше завдання — говорити Керенський — зберігти цілість держави, приготувавши скликане Установчих Зборів, які рішать корінні острі питання. Ми нарід, що не любимо завойовань. — Що до нац. домагань на полі військовим уважаємо теперішню хвилю неможливою для перегруповання військ по нац. принципу. По війні можна буде зайняти ся питанням зміни форми комплетовання військ. Тому ми постановили принципи організації естонських і лотиських відділів, а також уважаємо відповідним припинення організації відділів чесько-словацьких. Загалом я мушу сказати — казав К. — що тепер є хвиля нездорового одушевлення нац. питаннями.

Керенський побував опісля також на засіданні Укр. Центр. Рад. На засіданні конгресу робітничо-жовнірських рад виступив Ленін проти Керенського закладаючи йому його становище що до України й Фінляндії. Керенський заявив, що не змінив свого становища з перед трьох літ доточно автономії тих країв. Але тимч. правительство не може розділити Росії на поодинокі часті. К. заклякав проти такого рода змагань, бо се довело до диктатури.

Делегация УЦР до Тимч. Правительства.

Як доносить „Русское Слово“ з 10. червня Укр. Центр. Рада вислала делегацію до Тимч. Правительства і до Ради робітничих і солдатських депутатів з от якими домаганнями: 1. видане правит. акту, в якім булоби виключене засадниче доброзичливе відношене до клича автономії України; 2. розвязати в засаді питання про участь представників українського народу на міжнародній конференції; 3. для об'єднання правительства з настроєм на Україні назначити при Тимч. Правительстві окремого комісара в справах України; 4. таких же комісарів назначити при губерніях на Україні; 5. в інтересах збільшення

сили армії і відновлення дисципліни виділити Українців в окремі військові частини; 6. призначити Тимч. Правительством організацію нар. школи поширити на школи сел. родні; 7. виділити на руку УЦР з державного скарбу фонд на укр. культурні потреби; дозволити поворот неправдо висланим закордонним Українцям і улегшити їх долю, розмістивши їх по укр. губерніях.

Ся делегація радила із спеціально утвореною правительством комісією. Рішено: 1. що правительство може в своїм акті признати право України на нац. самоозначення, не згадуючи однак слова „автономія“; 2. Жадане участі в мировій конференції можна задовольнити лиш услівно; 3. що українізацію війська признамо можливим допустити лиш частинно; 4. автономія України можлива лиш в межах економічної спільности.

Пет. Тел. Агентство повідомляє під датою 30. червня, що згаданими жаданнями укр. делегації занимала ся окрема Правнича Комісія Тимч. Правительства, яка, розглянувши їх, заявила: що не є річю Тимч. Правительства рішати питання, звязані з укр. автономією, бо вони належать до компетенції конституантів; через те теж неможливо рішати установлення окремого комісара для укр. справ. Ся комісія заявила ся також проти участі Українців в міжнародній конференції з огляду на те, що в конференції брати муть участь держави, не народи. Справою нац. військових відділів рішено не занимати ся, як справою приналежною до воєнного міністерства.

Рішаюча ухвала УЦР.

Одержавши вістку про відмовне рішення тимч. правительства УЦР, доповнена Радою сел. депутатів і Віск. Укр. Ген. Секретаріату, порішала, що тимч. правительство відкинувши укр. домагання свідомо пішло проти інтересів укр. народу і проголошеного самим правительством принципу самоозначення народів. Рішено приступити до негайного заложення фундаменту автономного ладу на Україні і звернути ся до укр. народу з універсалом.

Універсал.

Універсал Української Центральної Ради українському народові, який живе на Україні й поза Україною. Український народе, народе селян, робітників і трудового люду!

Ти своєю волею поставив нас, Українську Центральну Раду, на сторожі прав і вільности української землі. Найкращі твої сини, виборні люди сіл, фабрик, салдатських касарень, усіх українських громад і товариств, вибрали нас до УЦР., поручили нам стояти й боротися за всі права і вольности. Твій люд і виборні виявили свою волю, так нехайже Україна буде вільна. Не відокремлюючи ся від всієї Росії, не розриваючи звязку з рос. державою, нехай укр. нарід на своїй землі має право сам розпоряджуватися своїм життєм, нехай порядком і лад на Україні установляють вибрані загальним, рівним, безпосереднім і загальним голосуванням всенародні укр. збори — Сойми. Усі закони, які мають завести порядок тут, на Україні, мають право видавати тільки наші українські збори. А ті закони, які установляють муть лад на просторі цілої російської держави, повинен видавати всеросійський парламент. Ніхто від нас не може краще знати, чого нам потреба, — які закони для нас кращі. Ніхто краще від наших селян не може знати, як господарювати на своїй землі, отже тому ми хочемо, щоби після того, як у всій Росії відібрані будуть поміщицькі, скарбові, царські, монастирські й інші землі на власність народу, після того, як про се видадуть закон всеросійські Установчі Збори, право і порядок в наших українських землях розпоряджатися ними належатим тільки до нас самих, до наших укр. зборів — Сойму, — так сказали виборні цілої укр. землі. Сказавши так, вони вибрали з посеред себе нас, Укр. Центр. Раду, приказали нам стати на чолі нашого народу, стояти за його права й утворити нове жите вільної автономії України, і ми Укр. Центр. Рада виповнили волю свого народу, взяли на себе великий тягар будови нового життя і приступили до сеї великої роботи.

Ми думали, що центральне рос. правительство подасть нам руку у сій роботі, що в згоді з ним, ми, Укр. Центр. Рада, зможемо завести правий порядок на нашій землі. Однак тимч. рос. правительство відкинуло всі наші домагання, відіпхало простягнену руку укр. народу. Ми післали до Петрограду своїх делегатів — послів, аби вони представили рос. тимчасовому правительству наші домагання. Наші найголовніші жадання були такі: (Тут вичисляють ся відомі домагання УЦР.) Воно (правительство) не хотіло сказати, чи признати за нашим народом право на автономію, право — йому самому розпоряджатися своїм життєм. Воно відмовило ся від відповіді, відіславши нас до будучих всеросійських Установчих Зборів. Тимчасове правительство не бажає стати вкупі з нами на шлях великої праці. Сьогодні ми повинні взяти ту працю на себе. Се наш обов'язок перед нашим краєм, перед тими народами, що живуть на нашій землі. Ось чому ми, Укр. Центр. Рада, видаємо сей універсал цілому нашому народові й оголошуємо, що тепер ми самі будемо творити наше жите. Нехай кождий член нашої нації, кождий горожанин села або міста від сьогодні знає, що настав час великої праці. Тому кожде село, кожда волость і кожда повітова чи земська управа, котрі боронили інтересів укр. народу, повинні бути у найтіснішій зносинах з Укр. Центр. Радою.

Там, де з якихсь причин адміністраційна власть лишилася в руках ворожих українству, ми наказуємо нашим горожанам почати широку, могутню організацію й освідомлене населення і тоді взяти адміністрацію

в городах і тих місцях, де укр. населення живе вкупі з иншими національностями. Наказуємо всім горожанам негайно увійти в порозуміння з демократіями всіх національностей і вкупі з ними приступити до приготування нового правильного життя. Укр. Центр. Рада сподівається, що неукраїнські народи, народи, що живуть на нашій землі, будуть також старатися про порядок і спокій у нашій країні; в сій тяжкій часі загальної державної анархії дружно разом з нами стануть до діла організації автономії України. Коли ми зробимо сю приготувну організаційну працю, ми скличемо представників всіх народів української землі й видамо закони для них. Ті закони, цілий уклад яких ми приготуємо, російські Установчі Збори повинні будуть затвердити своїм законом.

Універсал, яким наказується всім зорганізованому укр. загальному зложити податок на народну справу, який має бути пересланий до УЦР. кінчить ся оськими словами:

Український народе! У твоїх руках твоя доля! В сій тяжкій часі руїни і розпаду докажи своєю споєністю і державним розумом, що ти, народ хліборобів і робітників, можеш гордо і гідно стати поруч з кождим зорганізованим і державним народом як рівний з рівним!

Генеральний Секретаріат на Україні.

Для поладнення конфлікту з УЦР. удали ся до Києва міністри Керенський, Терещенко і Церетелі, які довели до компромісу з УЦР. На сій основі тимч. правительство оголосило резолюцію в укр. справі, після якої установляється ся як найвищий орган адміністрації укр. областей окремих генер. секретаріат, якого склад установить правительство в порозумінні з УЦР. Секретаріат має бути доповнений представниками инших націй на Україні. Правительство обов'язується ся проєкти УЦР. що до управи Україною предложити конституанті. Не вважаючи можливим допустити безпосереднє заведення територіальної системи доповнювання війська, вважає правительство можливим доповнюване дотичних частин армії виключно Українцями. В цілі розв'язки сего військового завдання приділяється до кабінету міністра війни укр. делегати.

Виділений з УЦР Генеральний Секретаріат представляє ся от як: Президентом секретаріату і генер. секретарем внутр. справ іменовано Винниченко, державним секретарем Христюка, фінансів Барановського, загр. справ Єфремова, харчевих Стасюка, земельних Матроса, воєнних Петлюру, судівництва Садовського. — Генеральний Секретаріат — се Українська Рада міністрів.

Державна криза ізза проголошення автономії України.

Компроміс з УЦР. і проголошене автономії України по умовам прийнятих у Києві міністрами-делегатами дали привід до мініст. кризи. Тим міністрам закинуто, що переступили межі припорушення, віддавши всю владу генер. секретаріатові, одвічальному тільки перед УЦР, після чого має бути заведена система незалежного укр. правління. Через те димісіювали кадетські міністри: Шингарьов, Мануйлов і Коновалов.

Союз укр. державности.

Товариство сего імени оснувало ся в Києві. Програма товариства: виборене демокр. республіки з сувереністю укр. народу. На з'їзді союзу реферував офіцер Павелко.

Заборонений військовий з'їзд, що відбув ся.

УВІК. звернув ся був до міністерства війни за дозволом взяти представникам салдатів, матросів, офіцерів і війск урядників участь в другім укр. військовім з'їзді. Міністерство вимовило ся неприсутністю міністра з'їзд заборонено. Вже на передодні відбув ся в Києві ряд маніфестацій проти заборони. Мимо заборони з'їзд відбув ся при участі 2000 учасників. В з'їзді взяв участь й укр. полк. Заборону з'їзду признано незаконною. Як доносить берлінський Lokalanzeiger, мав з'їзд ухвалити

обсадити оружно воєнні склади

і філії державних банків і вислати телеграму до Тимч. Правительства з жаданнями: проголошення окремішности України, адміністр. відокремлення дванадцяти укр. губерній і утворення самостійної української армії.

Тимч. Правит. відкинуло домагання, заявляючи себе некомпетентним. Тимчасом Керенський скасував заборону з'їзду. Війська стягнені з фронту взяли в оборону державні банки і публічні будинки.

Загально-український селянський з'їзд в Києві.

Дня 11.—12. червня відбув ся загально-український селянський з'їзд при участі 1500 уповажнених і 1000 дальших селян з дорадчим голосом. Бурливі дебати викликав реферат про переговори делегації УЦР з тимч. правительством про справу автономії. Частина промовців обстоювала негайне відокремлення України в самостійну державну одиницю і скликане укр. Сойму. Референт Одинець радить не оглядатися на Петербург, на ся калюжу, де лежить багато укр. костів. Сел. Ковалевський вказує на те, що надії, аби рос. правительство пішло новими шляхами, завели. Полякам правительство признало незалежність Польщі, а ігнорує уміркованіші жадання Українців. Інший промовець, Степаненко, заявляє, що як не хотять дати Українцям автономії, то треба виставити домагання укр. республіки, УЦР. признати укр. правительством. В тім дусі промовляли й інші

бесідники, які докоряли У. Ц. Раді поміркованістю. УЦР боронили Грушевський і Винниченко. Ухвалено прилучити ся до домагань УЦР висловлених в її декларації до правительства, далі поручити Центр. Раді разом з Заг. Укр. Радою сел. депутатів виробити негайно проєкт автономії і федер.-демокр. устрою рос. республіки. В ряді резолюцій поставлених Степаненком жадається ся всі податки з України віддати в диспозицію УЦР. В справі земельній прийнято м. п. резолюцію про скасування приватного володіння землею, основана національного земельного фонду і т. д.

Російські козаки проти автономії України.

Петроградське Телегр. Агентство повідомляє про ухвалу всеросійського з'їзду козаків з 3. липня проти домагань автономії України, через те, що те загрожувалоб єдність Росії. Козаки заявляють, що всіма силами будуть пошпирати всім міри правительства в тім напрямі. — Подаючи сю вістку „Діло“ висказує погляд, що се ухвали російських козаків, бо українські Кубанці заявили ся за автономією України.

В Полтаві.

На з'їзді духовенства і світських в Полтаві порішено висловити довіру Тимч. Правительству і пошпирати заходи коло приборкання, евентуально арештованія Леніна. З'їзд домагав ся перестроєння Росії на федеративну республіку, українізації церкви і заведення виборчої системи в церковнім житті.

В Ростові н. Д.

У відповідь на постанови виконуючого комітету салдатських і офіцерських депутатів з протестом проти націоналізації велика група салдатів Українців з офіцерами і проф. Данилевичем устроїли демонстрацію при звуках оркестри. Демонстранти перервали засідання Ради і жадали видати їм оружжя і амуніцію грозячи, що инакше від'їдуть до Києва. Рада жадане демонстрантів відкинула.

З других часописей.

„Небувалий феномен“.

Незвичайну цікаву статтю про ситуацію на Україні — цікаву передовсім тим, що походить з польської сторони — містить краківська „Nowa Reforma“ з 20. липня. От виїмки з неї:

Випадки на Україні свідчать о великій силі укр. руху, а також о значній політичній інтелігенції кермуючих ним сил. Тимч. правительство почуло себе зневоленим вийти з резерви. Виправді не споняє воно головного укр. жадання що до автономії України, відкладаючи його до конституантів в тій надії, що та ніколи на таку автономію не пристане, але прецінь посередню знає воно вже адміністраційну окремішність укр. областей, годячися на утворення генерального секретаріату для України. Ся засаднича уступка дає поняття о відношенні сил між правительствами центральним і українським. Зачувати, що три укр. корпуси сконцентровані коло Києва заняли вижидаче становище. Не йде тут очевидно о участь тих війск в офензиві, від чого вони рішучо відмовили ся, але о те, чи ті війська мають заатакувати рос. армію на задах. (?) Найважливіші перехресні точки на Україні разом з Києвом в руках тих війск. Від них залежить замкнене цілої етапової лінії для армії оперуючої в Галичині. Кажуть, що Керенський з слезами в очах умолює делегації тих корпусів заховуватися під час офензиви нейтрально... Офензиву ведуть головню війська азійські, татарські та московські. В сій грі ціла будучність і свобода Росії як і України. Як офензива устане або, що гірше, покаже ся що Росія неспосібна її вести, Англія приступить до поділу Росії, Америка відмовить кредитів, запанує анархія, з котрої силою річи мусить відродити ся реакція і поворот зваленої системи. Аргументи Керенського мали той наслідок, що укр. війська дійсно заховують ся супроти офензиви з прихильною нейтральністю.

Представивши образ стану річий на Україні польська часопись пише далі:

Темпо і інтензивність укр. руху велить дивувати ся і самим Українцям. Сей наглий вибух так сильної самовіжи і збірної енергії, се небувалий феномен. Та стало ся вже багато річий невідкличних, яким нема вороття. Дехто приписує сю скорість прибудження співділяю галицьких Українців, які подіставали тут всілякі посади по банках, земствах і т. д. Кажуть, що старостами в окупованих галицьких повітах є виключно самі Українці. — Укр. Центр. Рада у відношенні до инших національностей заняла становище ліберальне і справедливе. Висячи з доривочних інформацій відношене до Польків уложило ся корисно дякуючи тому, що Поляки, з'орієнтувавшись завчасу що до сили укр. руху, відповідно до него віднеслись, про що свідчать українська промова п. Бартошевича під пам'ятником Хмельницького. УЦР. запоручила Полякам цілковиту волю і нац. автономію і видала на провінції директиву, що польські двори по селах стоять під її опікою. Але супроти остроти аграрної справи на Україні се має велику вартість.

Як все те скінчить ся, предвидити годі. В кождім разі річ певна, що укр. питання вирросло до ваги питання принципіального і засадничого, якого розв'язка рішати ме

о судбі цілої великанської рос. держави. Росія може обійти ся від бід не лиш без Польщі, Фінляндії, без балтійських провінцій, але навіть без краю закавказського й самого Кавказу, як і без сх. Сибіри. І тоді все ще вона буде велика і спосібна до державного житя. Натомість утрата України се для Росії поворот до великого князівства московського, то її упадок до рівня другорядної середноєвропейської держави. Для того рос. державний зміст ніколи не погодить ся з утратою України, але старати меть ся забезпечити її будь то силою будь то уступками, залежно від обставини. Сегодня переважають уступки.

„Vossische Zeitung“ з 16. липня подає дуже інтересний опис подій на Україні з пера свого стоцьгольмського кореспондента М. Т. Бермана, відтворений на основі оповідань очевидця. Читаємо так:

Хто знає Київ з давнішого часу, не пізнав би тепер „матери руських городів“. Зникли червоні прапори, котрі повівали від часу вибузу революції над ратушем і міським театром, над земством і судовою палатою; усюди синьо-жовті барви старої України. На головних вулицях і площах тисячі постатей, котрі немов переложені з Гоголевого Тараса Бульби на щоденну дитячу дійсність: сини „московські“ борода, які нараз зросли місце волицьким вусам старої козацької „Січі“; селянин і солдат, купець і урядник походжують в широких синіх шараварах, над ними червоний „жулан“, на голові сива шапка у цивільних, у військових коло лівого бедра мабля старої України. Петроградська преса з досадою викиває сі зверхні позначки могутнього, розквітлого національного життя, але за тими зверхніми позначками криється са поважне діло й бажанне.

Незабутим буде для кожного глядача сей вікторок у вечері, коли на київській площі св. Софії коло паматника Богдана Хмельницького перед тисячами зложили тисячі „велику українську присягу“. Пришов туди цілий новостворений „перший український полк Богдана Хмельницького“ у широкій убробі, на чолі з своїми офіцерами, що походять з найдавніших українських родів. З відкритими головами став полк навколішки перед паматником великого визвольника України, з історичної катедри св. Софії виступило в ризах духовенство й під звуки церковних дзвонів зложили офіцери та війська голосно й виразно присягу, „що віддадуть останню каплю крови за вільну й самостійну Україну“. Багато тисяч глядачів повторило сю присягу.

День пізніше відбув своє перше засідане новостворений Генеральний Комісаріат Української Центральної Ради. До кінця червня зукраїнене всіх досі російських властей київської губернії були фактом довершеним: поліція, земство, уряди апровізаційні, комісії краєвої оборони заявили одногласно у своїх резолюціях, „що Українська Рада се єдина тимчасова найвища правительствена інстанція“, і ухвалили „мати конечні дипломатичні зносини з російською державою через Генеральний Комісаріат Української Ради“.

Всі рос. державні вівіски, печатки і урядові друки заступлено українськими. Дня 27. червня адержано виплату податків до центральных кас рос. держави. Ген. секретаріат розіслав по укр. губерніях комісарів для переведення державної адміністрації. Цілий ряд повітів пристав вже до Центр. Ради. Сегодня сі праці вже певно закінчують ся. Україна як окрема й незалежна від рос. уряду адміністрація є вже фактом докочаним. Тимч. правительство в Петрограді, признаючи Ген. Секретаріат на Україні верховною властю, признало тільки докочаний вже передом фактичний стан.

Ми подали вишкі статей польського й німецького дневника, не будучи в силі гарантувати стійности поглядів і тих конвенцій, які з подій на Україні витягають їх автори.

„Bukarester Tagblatt“ ч. 191 з 13. липня містить статью п. н. „Українська республіка“, в якій читаємо м. н. от що:

Українці перші показали антагонізм, як може відбитися ся на їх соціальних інтересах „право самоозначення народів“, коли корисні обставини поставлять сю з націй, якої співділяне для них необхідне, в таке положення, яке уможливає їй не питачи Вільсона і Ллойда Джорджа виконувати се право, признане великодушню цілому світові.

Нова укр. республіка не потребує заключати мира з осередними державами, бо з ними вона війни не веде, радше мусить в них бачити природного союзника. Від довгого часу осередні держави пособляли визволеню України радою і ділом (?) У Відні і в Берліні, в Софії і в Царгороді находили Українці зрозуміле своїх змагань. Австрійський посол Николай Василько був найзавзятішим заступником інтересів своїх земляків, котрі його розумови і витревалости, його далекосягаючим звязкам і великому політичному досвідові завдячують немалу частину своїх успіхів. Майже від початку війни могли рос. полонені укр. національності тішити ся у нас, в окремих таборах, кращим обходженем, а численні докази симпатії з укр. стороны є для осередних держав доказом, що укр. патріоти мали почуте того, в котрий бік перли їх правдиві інтереси їх народа. — Ми поздоровляємо їх з тим завязтем, з яким вони витягували для своєї нації конвенції з теперішнього положення в Росії. Велике зрозуміне, яке викаує супроти укр. питаня така личність як Енвер Паша, вкаує новій республіці дорогу, на якій може вона без проливу крови завоювати собі в сі ті користи, які царська Росія зіркувала осягти через вдобуте Царгорода.

Нова укр. республіка є найприроднішим союзником побідної силки осередних держав, яка єдино може запоручити їй ті адобутки, на які прийшло їй живню. Україна є органічною складовою частиною великої господарської області, що сигає від Балтики до Мезопотамії, а пристати до неї боронили її досі ланцюхи, які вона тепер прорвала.

Страшні дні в Калуші.

„Gazeta Wieszorna“ з 21. липня подає відомости про неімовірний терор московських військ за час кількадевньої рос. інвазії:

Пережили ми в Калуші кілька днів страшної грози. Місто підпадало і пожар знищив його майже цілком. Саодати татарські, черкеські і сибірські зрабували і знищили середину міста, головно рынок. Ціаком знищено дин з найкращих будинків міста, а то дин укр. посла д-ра Курівця, котрого в часі вилофана рос. військ козак в страшний спосіб побив і покалічив. Рівнож дико гуляли війська в будинку жіночої школи. Далі спадено антику, де саодати шукали за горівкою. Натомість остав ненарушений риз. кат. приход і гр. кат. церков, ка служила сховаком для людей під час боїв, Ані штаб ані нізмі офіцери не мали на жовтірні ніякого

впливу. Через те насильства і вбійства жінок, передовсім серед жінок, в білий день були на дневнім порядку. Перед вилофанем вивезено з Калуша до Станіславова Жидів на 25 возах. В римо-кат. костелі устроено стаї для коней, а сам костел обрабовано. Підчас рабунків багато осіб вбито, багато покалічено, в поспіху при здираню перстенів отбиано пальці, а жінкам продирано уха, відриваючи квітки.

Галицько-буковинське „питане“.

„Діло“ з 4. липня піддає осудови український виступ в палаті панів, який не був достроений до рівня відомої „польської“ дебати в тій палаті. Українсько-польське питане не було в ній висвітлене: не було воно висвітлене однак і в палаті послів. Питане:

Чому так? Чи може тому, що так дуже „будуюче“ „вентильоване“ галицько-буковинське „питане“ пожирас стільки завзяті і енергії тих політичних представників, котрих судилось нам мати в добу найбільшого потрясення Європи, що стає з того завзяті і тої енергії вже замало для відповідного виведення українсько-польського питаня на трибуну народів? — Бо засіб людської енергії обмежений: зужиемо його на одно велике напружене, то не стане його на напружене друге.

В огляді діяльности Укр. Центр. Ради в Київі „Діло“ з 17. липня признає за нею програмову рішучість і абсолютну солідарність, які дають також австр. Українцям запоруку, що покладана в добрі руки наша справа буде добре ведена і до успішного кінця доведена. Далі читаємо:

Прикметами сими — свідомість сього є нині вже спільною власністю українського загалу в Австрії — наша київська організація як найкорисніший відрізок ся від нашого посольського представництва у Відні. Говоримо про „представництво“, бо доси нема мови не то про спільну й солідарну організацію всіх українських послів віденського парламенту, але навіть нема мови про справдішню, внутрішню і зверхню солідарність бодай галицьких послів. Бо те, що виступає перед суспільністю під назвою „Української Парламентарної Репрезентації“, від дійсної солідарности дуже дуже далеке. Лишилими навіть на боці знану цілому віденському політичному світові невтішним „боротьбу“ між двома крилами сеї Репрезентації, — то навіть можна поговорити з чистою совістю про справдішню суцільність думок і діл в нутрі бодай тої групи, котра нині є при кермі? Ніхто свідомий річи не може сього з чистою совістю сказати! Свідчать про се різкі мало цікаві „історії“ з внутрішнього житя сеї групи, а про одну з найновіших і найхарактеристичніших з поміж них хочемо оповісти коротко нашим читачам — тому, що історія ся завязана з тими подіями на Україні, котрі дали товчок до сеї статі. Говімо се вижовмо, бо з правила мовчки пропускаємо такі весело-сумні історії. В середу минулого тижня один з вождів керуючої більшости У. П. Р. надрукував у славно видаванім і редагованім ним органі — грубими лініями підчеркнувши відомість про „Незалежну Українську Республіку“, про її правительство, міністрів і податки — заперечуючи на вступі, що „відомість“ сю одержала Президія Української Парламентарної Репрезентації від „української революційної Ради“ (sic!). Таке було в середу. А вже в найблизшу суботу другий з вождів тої більшости і в тім самім органі, під фірмою того самого свого приятеля політичного — із звичним своїм слову і перу незагугаданим розмазом — посіадиними словами заяв п. Василька і тих „наших руських послів“, котрі ту саму телеграму посіажи одержали і пустили в тагеті! Хто-ж ті „наші руські послі“, котрих новий темперамент товариш так остро скартав? Очевидно, що не хто инший, як хіба п. Романчук, як Президент Української Парламентарної Репрезентації, тай той знаменитий посол-видавець і посол-редактор в одній особі, котрий два дні раніше таку телеграму з найбільшим апальобом, наче найкращим річ, надрукував у своїм органі. За те заяв обох кренко їх молодіський приятель — у тім самім органі! Се одна з багатьох познач недоладних відносин у наших посольських кругах. Суспільність глядить на все те з тим більшим жалем, що стоить перед нами задачі і справи завадою великої і важкої, щоб ми мали час до трачення на розсіджуване і розсуджуване дрібничкових негактів і недоладности в кругах наших „вождів“.

НОВИНКИ.

Митрополит іграф Шептицький. 18. с. м. одержали послы Николай Василько і др. Кость Левицький з Стоцьгольму денешу, в якій Митрополит висловив бажане бачити ся з обома послами в суботу, дня 21. липня в Гамбурзі. На сей зазив виїхали оба послы сейчас до Гамбурга й відбули в суботу, неділю й понеділок з митрополитом ряд конференцій. Митрополит інформовав ся докладно про події в українським таборі від часу свого увязненя й висказав свій великий жал з іза роздору серед укр. парламентаристів. Обом послам дякував сердечно за їх стараня та за те що взяли на себе охотно труд довгої подорожи. Перед самим відїаком послів з явив ся князь церкви на двірці, щоб серед сердечних обіймів попрощати ся з послами. Мимо кількатиного засланя, а навіть побуту в монастирській вязниці стан здоровля іграфа Шептицького вдоволяючий; жалуеть ся тільки на сильну фізичну втому. Щоб набрати свіжих сил, задумує гр. Шептицький побути довший час в Швайцарії, а відтак через Відень повернути до Львова. — Вчера одержав посол Василько телеграфічну вістку, що митрополит вже виїхав до Швайцарії.

Архикнязь Вільгельм, надпоручник, шеф ескадрону при 13. полку уланів, який належить до побідної армії Вем-Ермолія, звисний із своєї батьківської дбайливости для мужви й звчливости до воєків-Українців, був сими днями два рази прийнятий на аудієнції його Величності цисарем. Від 28. с. м. архикнязь товаришить цисареві в подорожи по галицьким фронті.

Новий лад в таборах виселенців. Ц. к. міністерство внутрішних справ видало сими днями до політичних чинників краєвих розпорядок, яким приготує ся новий устрій в таборах виселенців. Від тепер зможуть збігті спо-

соби до такого діла самі брати участь як функціонари в таборовій службі. Окрім того буде для кожного табору настановлений комітет, до якого увійдуть вибрані заступники самих таки виселенців. Кожда барака має право вислати двох делегатів до того комітету. Могуть ними бути й повнолітні жінчини. Обовязком же заряду буде, вибрати поміж тих делегатів що найгідніших і заіменувати їх декретом дійсними членами приділеного йому комітету. Вибори делегатів в бараках мали-б в той спосіб відбувати ся, що кожда родина виступить як виборець з одним голосом. Завданням управляючого комітету буде посередничити між виселенцями і зарядом табору. Засіданя будуть відбувати ся правильно 2 рази в місяць.

Наші земляки на колудневім фронті. Німецький дневник „Tagesbote aus Mähren und Schlesien“, який виходить в Берні, подає під 27. червня с. р. ось яку вістку: „Майже 36 годин гримів безнастанний барабанний вогонь італійської артилерії найбільшого калібру, ділаючи в спілку з метавками бомб, на тих місцях, де прийшло ся обороняти нашого фронту лівому крилові 25. моравського полку ц. к. стрільців. Пекольний вогонь зрівнав цілковито окопи, засипуючи навіть каверни. 19. червня замовкли гармати: воріг рішав ся до наступу з близька, кидаючи густі маси інфантерії раз пораз в біт. З невимовним трудом встигли „наші“ видратати ся з засипаних ровів на верх, аби відперти Італійця, що наважив ся конче заняти наші позиції. Почала ся люта борба, яка часто прибирала форму кровавої рукопашні. Горстка моравських стрільців, ідучи за чинним приміром своїх хоробрих провідників, головвож поручників Омеляна Цуркановича (студент віденської рільничої академії, Українець, родом з Буковини) й Франца Страсера та хоружного Івана Кернера кинули ся, не надумуючи ся довго, на зустріч ворогови. Посинав ся град ручних гранат на Італійців, які намагались загніздити ся в наших окопах, таскаючи надто машиновий кріс. Дарма! густа лава ворожої піхоти розбиває ся кількома наворотами о залізний мур оборонців. Нїоден Італієць не перейшов живий. Воріг вкрив своїми трупами боевище, кидаючи й машиновий кріс і лишачи побідникам 30 полонених. Решта найздижків переслідувана нашими розбирає ся, що сліду не стало по них. Та на жаль свій славний вчинок моравські стрільці оплатили тяжкою втратою: хоружний Кернер поляг героїською смертю.“

Українці і Укр. культурна Рада. На зборах учителів висших, середних і народних шкіл Галичини й Буковини, під проводом проф. Смал-Стоцького, на котрих взяло участь понад 50 представників учительства, в тім числі трех унів. професорів і шість директорів середн. шкіл критиковано безощадно діяльність т. зв. Заг. Укр. Культурної Ради і візвано рішучо заступника голови, посла, д-ра Ол. Колессу зложити негайно заступництво голови сеї інституції. — Замітно, що п. Ол. Колесса скоро найшов оказію до реваншу, поставивши на засіданю УУР „при дискусії над зміною статуту внесене, аби до УУР не належали послы з поза Галичини...“

Відзначені Українці. Після останних боїв відзначено отсхн буковинських Українців з к. у. к. Res. Feldhaub. 54 Bat. Nr. 5: фаврверкера Льва Івановича турецьким півмісяцем (перед тим одержав вже велику срібну і бронзову медаль), капраля Амброза Костюка турецьким півмісяцем (перед тим мав вже малу срібну медаль) і капралів Степана Лецкана та Василя Мацюка бронзовою медалю.

На добровільні ціли прислав на руки посла Н. Спингула квоту 55 К д. Пронір Джурек к. k. Gend. Baon I K. Feldpost Nr. 416. Посол Спингул, якого рішеню оставив жертводавець вибір відповідної ціли, призначив сю квоту на фонд дарової розсилки „Буковини“ поміж укр. жовірів. Впов. жертводавцями складаємо отсим щирю подяку.

Дописи.

В справах учительських.

На численні запити зі стороны нашого учительства подаю сею дорогою до загальної відомости, що остаточно полагоджене додатку для учителів з Буковини затигнуло ся так довго з тої причини, що міністерство скарбу по довгій переписці з міністерством просвіти зажадало ще дотичної ухвали краєвого виділу. Та ухвала вже запала і, як мені казали дотичні міністерські референти, вислана сими днями до цисарського кабінету до саніції. Сегорічний воєний додаток буде виносити о 50% більше як тогідний. Він виносити-ме: для нежонатих учителів зглядно незамужних учительок 200 К, для жонатих з двома дітьми 300 К, для жонатих з трема і більше дітьми 360 К. — В справі причинників на одяг і мобілярно запомоги пороблено відповідні кроки, про яких успіх повідомить ся товаришів в своїм часі.

Посол Николай Спингул.

Накладом „Укр. Бесіди“ вишла з друку гарно виконана переписна картка — присвата послова Н. Василькови — з віршом „Сонні хрії“ і з портретом укр. провідника. Ціна 20 сот. Набути можна в редакції „Буковини“.

„БУКОВИНА“

виходить два рази на місяц.

Редакція і адміністрація:
Wien IX. Schwarzspanierstrasse 15.

Поодинокі числа по 10 сот.

БУКОВИНА

Видає „Союз українських послів на Буковині“.

„BUKOWYNA“

Organ des Verbandes der ukrainischen Reichsrats- und Landtagsabgeordneten der Bukowina.

Redaktion und Administration:
Wien IX. Schwarzspanierstrasse 15.

versendet an die unbemittelte Mannschaft der k. u. k. Armee, an die Militär-Spitäler und Flüchtlingslager unentgeltlich.

Einzelnnummer 10 h.

ДО ДОРОГИХ ЗЕМЛЯКІВ В КРАЮ.

Українські виселенці з Буковини на чужині шлють привіт своїм рідним і всім своїм землякам в краю. Неожидано скоро зник непроступний кордон найжестіший багнетами, що ділив нас отсе вже знову більше як рік від рідного краю, і з трепетом серця дожидають виселенці тої, Бог дасть, недалекої вже хвилі, коли їм буде промощена дорога по довгим скитанню знову ступити на рідну землю, злучити ся зі своїми в радісних обіймах. Военні операції вкритих новою славою союзних військ ще не допускають вертати до краю всім як стій. Повернуть наперед ті, яких держава покличе до сповнювання урядових обов'язків. Але для всіх відкрила ся вже можливість порозуміти ся писаним словом, вже й наспівують перші ластівки-відомости з краю до нас, що їмо тут, на чужині, гіркий хліб виселенців. В сім часі бажаємо ми поставити на услуги наших дорогих земляків в краю і поза краєм і нашу часопис як вістун і дорадника. Ще при неведомі ми якийсь час видавати нашу часопис далі на віденським ґрунті, поки — надіємо ся, що за короткий час — буде нам можливо переселити редакцію на буковинську землю. А тимчасом просимо наших земляків в краю ділити ся з нашою редакцією вістками про те, що в краю діється, про їх власні переживання в часі ворожого наїду і про їх теперішнє життя-буте. Ворожий наїд і всі його страхоття вже минули ся без сумніву безповоротно. Але не сьміють повторити ся більше й ті, тим болючіші терпіння, що їх винести мусіли колись, по освободженню краю, нещасні жертви военної психози-дурійки за старанем засліплених враждою сусідів. На сторожі прав народа стоять його послі. Хто потребує поради, кому діялаб ся кривда, нехай звертає ся до парламентарних послів зі своїх виборчих округів. Обов'язком наших парламентарних послів, який вони лядають ся вже сповнити, є також: відвідати в часі вільнім від парламентарних засідань свої виборчі округи. Крім них вибирають ся з поворотом до краю на сталий побут і наші соймові послі. І вони радо стануть своїм людям з помічю, і ми радимо і до них звертати ся за порадами. — Наші парламентарні послі поробили вже перші кроки в парламенті в справі военных відшкодовань і відбудови краю. Тепер, як край вже вільний, вони ще живіше займуть ся сею справою в парламенті і у правительства. В самім краю Союз українських парламентарних і соймових послів з Буковини сейчас, як тільки настане можливість, покличе назад до життя „Народну Канцелярію“, якої обов'язком буде нести людям поміч порадами і посередництвом перед властями в таких справах як причинки, відшкодованя за военні чинитьби, военні шкоди і т. д. — Наших діячів по повітах просимо знову від редакції заняти ся поширенням нашої часописи. Просимо повідомити нас, куди і по кілько примірників часописи посилати. Наших давних переддиратників просимо подати нам наково свої адреси, щоб ми могли вписати їх в нашу адресову книжку. Жовірам в поле посилаємо газету даром, як лиш подадуть нам свої адреси.

Надіючись на живу виміну гадок між нашими земляками і між нашою редакцією поздоровляємо дорогих земляків ще раз як найщиріше з визволенням.

Відень 5. серпня 1917.

Редакція „Буковини“.

Чернівці.

Славити Бога! Дух героїських буковинських добровольців, що в р. 1914 під проводом полковника жандармерії Едварда Фішера очистили столицю краю, Чернівці від Москалів і офієнзивна сила союзних армій як і геніальна стратегія їх провідників, який завдячує сей так тяжко навіщений край освободженню Чернівців незабутним для нас Буковинців генерал-oberстом бар. Пфляндером — жие далі незомно по сей час у всіх частинах союзних військ. Так то стали сьогодні Чернівці завдяки хоробрости союзних офієнзивних армій і геніальній стратегічній концепції їх вождів знову австрійськими! Близько чверть мільона буковинського населення, в тім числі певно половина населення столиці краю жила від 12. червня м. р., коли то російська лавала заняла край і його столицю, як виселенці на заході монархії. Жиючи понайбільше серед найнужденіших відносин, більшістю по бараках, сі нещасливі, на яких зчаста тутешнє населення споглядало екося як на непрошених столітників, леліали серед болючих думок про судьбу оставленої рідні і серед споминів про мирну працю на оставлений ворогови рідний скибі і в рідній хаті сю одну надію: надію на поворот до вітчизни. І от ся надія сповнює ся, бо й нехотючи бути пророком, можна спокійно потурати почуванням, що теперішня рос. армія мимо підмоги зі сторони Румунів, що кидають лакомим зором на Буковину, є надобитком, якого освободжений тепер схід монархії більше боїти ся не потребує! Однодушну вітху замітно по всій монархії, бо в кождім містечку, мало чи не в кождім селі є буковинські збігці, котрі, почувачи себе тепер знову „забезпеченими горожанами“ улюбленої ними горячо Австрії, є також всюди свідками того великого одушевлення, з якими привітано в Австрії відбите Черновець. Прецінь же таки видаєть ся, що ся Буковина, яку трактовано в часі мпра так часто по мачошому, що сей край, якого справжня досі приналежність до монархії певно мусіла була потерпіти через відокремлене Галичини, що його марево все ще снує ся, — прецінь таки лежить на серці Австрійцям на заході держави. Вони врешті, здаєть ся, зміркували, що так як східна Галичина, так і Буковина є крихітним муром проти немилостивого рос. сусіда. Тільки чи маєть ся вже і в зах. Австрії свідомість сього, що сі східні області монархії були громозводом для центральної Австрії і що тамошнє населення несе подекуди всі страхоття війни на собі за цілість держави? Богато тисячів нещасних пробуває ще як закладники

на Сибірі, без числа скількість зруйнованих осель і екзистенцій. Все те потерпіли передовсім Українці та Жиди. Перших надно вже часто оцінювано на заході як „зрадницьких Русинів“, останних знов в сумішку прозивано просто „літтями-лихварями“!

На оснований намісником бар. Бляйбеном, колишнім красним шефом Буковини для українських і румунських збігців табір в Обезголябруні, який — о скілько на се позволяли відносини — можна назвати вірцевим, буде ся частина виселенців агадувати певно без люті, а й богато Жидів буде агадувати те, що приміром клерикальне селянство Гор. Австрії і Зальцбурга уділило їм гостинного приюту і з їх звичаїв не тільки не глузувало, але їх навіть шанувало!

Але се виїмки. Збігці повезуть зі собою болюче почуте того, що з ними обходжено ся як з накучливими чужинцями. Хоругви на палатах міста Відня, які ознаймають запяте Черновець, нехай сповістять також і те, що буковинське населення як раз і з сеї війни виводить свої претенсії до держави, основані на тім, що його сини, брати і батьки в рядах героїських буковинських полків нічим не остали позаду найкращих боевых формацій держави. Але вони мають ще більшу претенсію, бо вони двигали на собі головну частину наслідків военної грози на своїй рідній землі і, на жаль, також як перелетні „гості“ на заході держави.

Від часу революції Росія намагала ся через губернатора Дорошенка — Українці — у'єднати собі симпатії буковинського населення, а-ж у'єднати собі симпатії доси стільки випробовану батьківську опіку нашого молодого цісаря, що при помочи засобів, яких його правительство у'єже у відзисканій щасливо Буковині, зникне весь спомин на спроби російського правління у'єднати собі прихильність в своїй вітчизні.

Николай Василько.

Чолобиття Цісареві.

Голова Союзу українських парламентарних і соймових послів з Буковини вислав в нагоди освободження Буковини до цісаря депешу з чолобитнею слідуячого змісту:

Українське населення коронного краю Буковини, котрого законне представництво отсе складає чолобитню Вашій Величності, остало поміж наїду поковничного мо-

сковського ворога і залуви рідної землі царськими військами в своїй душі вірне своєму переконанню, яке велить йому стояти на сторожі цісареві і державі на її найкрайнійшій східній границі. Тим то годі описати вітху українського населення ізза привернення йому й фізичної приналежності до монархії.

За Союз українських парламентарних і соймових послів з Буковини: Николай Василько, голова.

Офензива.

Війна, яку переживаємо, не така, де сила наступає на силу і одна побиває другу дякуючи чисельній більшості або й особистій відвазі вождів і жовнів, загартів до бою. Нинішня армія, се немов великанська машина, повна шруб і колісчат, які в рух пускає готова майстра. Горе, коли поржавили шруби, коли розвільнили ся колісцата. Світ повиний подиву для сеї знаменитої воєнної машинерії осередних держав, що, як замічаємо від трех вже літ, порушуєть ся з докладністю годинника. Вже кількакратно могли ми подивляти се майстерство у веденню военного діла по стороні обох союзних держав, Австрії і Німеччини: наперед в часі операцій в Галичині і в Польщі в р. 1915, опісля в часі сербської кампанії, далі під час офієнзив румунської. За кождим разом слідно було від самого початку ясний стратегічний план, що змагав з залізною витривалістю до поставлених з гори цілій. В таким плановім наступі виперто під час теперішньої офієнзиви наперед всі російські війська з над горішнього Серету і Стрипи аж до головного пасма лісєстєх Карпат. Почавши від сильних рос. груп, що вели офієнзиву в напрямі Львова, в околиці Зборова і Бережан, а скінчивши на масах, зіпхнених на полудне від Дністра, все мусіло чим скорше втікати серед найбільшого переполоху, ратуячи ся перед окруженням і полоном. Дякуючи тому ясно з гори обдуманому плану, ціла Галичина аж до північного окравка над гор. Серетом очищена від ворога. Такий сам напір, змагаючи до окруження ворога, приволов Москалів кинути Чернівці і заставив Румунів думати про відворот на Бесарабію. Найзавзятіше боролися Москалі Буковини і Черновець — із зрозумілих причин. Перехід між Прутом і Дністром на Буковині, сеж брама, що веде з краю гірського Покутя і Буковини на полудневій стороні Прута до рівнин Поділя і Бесарабії, отже на заді російсько-волінської армії, що стоїть ще над Серетом в Молдаві. Здобуте сеї брами, при рівночаснім наступі фронту Макензена над молдавським Серетом, і здобуте переправи на другий беріг Серету чи Дунаю, сеж наставлене клічів на румунсько-російську армію, з котрих ніяк видобути ся. Туди й наставляє ся головна лінія військових операцій на сході. Росіяни добре се розуміли. На Буковині уступали вони тільки крок за кроком. Але переправа союзних військ на другий беріг Збруча веліла ожидати, що російська армія на Буковині може бути окружена з північного сходу. Для Росії стало ясно, що дальший опір грозить цілій армії заглагою. — Дякуючи знаменитій стратегії союзних полководців не лиш Галичина, але й понад дві третини Буковини очищені вже від ворога. — А знов в північній Молдаві союзні війська фронту архикнязя Йосифа находит ся вже в нестримнім поході від Карпат, на західній березі молдавської Вистриці, коли тимчасом дальше на північній сході посувають ся вже війська по обох берегах Серету. Здаєть ся, що вже в найближшій часі російсько-румунські війська в Молдаві будуть мусіти піти за приміром рос. армії на Буковині, буди омчати небезпечку окруження. З докладністю годинника починають ся порушувати ще раз то дальші частини боевого фронту...

Вісти з відбитих областей.

З Тернополя.

Воєнний кореспондент „Frankfurter Zeitung“ в своїй дошкє з Тернополя з дня 25. м. м. між иншим пише:

Від 6-ої год. ндні рано в Тернопіль, а радше руїни нещасного міста в наших руках. Найважливіше торговельне місто східної Галичини, се нині димляча купа згащ. В часі тригодинної мандрівки по місті я не бачив ні одної будівлі неткеної гарматним стрільном і ледви який приватний дім незаважений. Легко ушкоджений лиш домініканський костел, побудований в 1249 р., фундація

Потоцьких. Зате тяжкі uszkodження потернів парохіяльний костел, на якого стрункий готичкий вежі сиділи російські обсерватори зі скорострілами. З більших публичних будинків досить мало порушені остали українська й польська гімназія, де були російські лазарети, реальна школа, почтовий будинок, ратуша та повітовий суд. В середмісті зрабовано й знищено майже всі будівлі. Великі фабрики, млини, горальні, оскільки ще в 1915 р. не були знищені, стали тепер жертвою російського огню. Жидівська дільниця, вул. Мікшевича, 3-го Мая і н. знищені до тла та представляють лиш купи згорілих, з яких клуби попелу й диму ще й тепер бухають. Добровільна огнева сторожа мовольно працює, щоб місто привести сяк так до порядку. В суботу рано закликав генеральний військовий комісар посадишника міста, якому наказав утворити цивільну міліцію, бо вечором вже — казав — прийдуть німецькі війська. За тим пішли рабунки, насилування і т. д. Нема в Тернополі ні одного склепу, щоб не був зрабований і знищений салдатами. В місті начислено доси около 80 трунів цивільного населення. По відході Росіян лишались тут самі бідаки. Богаті колись люди, великі жидівські купці остали нині жебраками. Такий нині образ Тернополя.

Настрій в увільнених Чернівцях.

Дня 3. с. м. в полудні гуділо місто від радісних окликів мешканців. На сходах ратуша появилася архієпископ Йосиф, біля нього генерал Фелікс, провідник то ж дивізії з армії Кевеша, що своєю світлою побідою коло Жадови промостила нашим шлях до міста. Товари, не тямлячи себе з втрати, заглушували своїм радісним криком жовнів, що тільки відіткнули від гучного приняття, яке справило їм передмісте Рошом. Між 3. і 5. год. попол. кипіла битва на схід від Жадови. Під проводом генерала Фабіні вдалося було австр. полкам проломити густі лави московського війська, зложеного з чотирьох дивізій. Погоня за побитим ворогом ступала скорим кроком в перед. Полки, що займали були горби довкола Кізмана, запримітили були здалека пожар над Прутом; здавалося, що горять Чернівці. Велика радість огорнула всіх, коли відтак переконалися, що чудове місто з безпримірно патріотичним населенням вийшло доволі щасливо з ворожих кліщів. Від огню потерпіли тільки залізничний дворець і кілька сусідніх домів. За те висадили Москалі великий залізничний міст над Прутом і uszkodили тим водопроводи. Це місто знало розмірно мало кривди від салдатів, треба приписати енергичній поставі командуючого генерала Корнілова. Скрізь по місті розліплені наліпки з відозвою рос. генеральної команди до салдатів. В тій відозві признається, що 2. російська армія, опускаючись місто Тернопіль, допустила ся страшних злочинів супроти мирного населення. Називаючи таке поступоване нехтованем революційних засад, генерал грозить негайною карою смерті кожному, хто провинив би ся в подібний спосіб, і покликає ся на факт, що звелів 13 таких злочинників розстріляти на місці. Впрочім Москалям і не стало часу на плондроване. Коли під напором зближаючих ся рівночасно з півночі й з полудня австрійських військ заметушили ся московські сили, вдалося було тоді віділовити яких 1000 австр. полонених вирвати ся з опіки цілої сотки салдацьких багнетів. Щасливих утікачів витали відтак на ринку черновецькі міщани а генерал Фелікс стиснув кожному з них руку.

Зміна конституції.

Можна признати се як правило, що у всіх європейських державах крім маленької швейцарської спілки держав-кантонів т. зв. державні нації невольють народи недержавні. Одна тільки Австрія стала вже в половині минулого століття розмазувати ся до того, аби дати всім своїм народам їх національні права і піднесла навіть принцип національної рівноправності до висоти основного державного закону. Але признати в дійсності рівноправність всім народам, означало наукою до тепер Німцям зрештою свого пануючого становища. По правді жадна з австр. націй не має ні то права, але навіть можності уважати себе державною нацією, тим менше, що навіть найспільніша з них німецька нація не становить потрібної до неоволодіння других чисельної переваги. Аби прецінь могли панувати в австр. державі так якби були державною нацією, оглядали ся Німці за союзником і пайшли його в Польщах. З Поляками пішла така згода, що за ціну здачі на їх поталу цілого краю Галичини разом з Українцями Поляки мають в парламенті йти все на руку правительству. Так отже після тої програми Німці мали бути державною нацією, а Поляки краєвою нацією, значить одні мали бути на нами над державою а другі над краєм, не оглядаючись на права інших націй. Та тимчасом і інші народи австр. держави, передовсім Чехи, стали добивати ся своїх прав а що раз більшим успіхом, а до помочи при підношенні своїх претензій покликували ся все па те, що основний державний закон дає їм рівне право з Німцями — і вони, нарід багатий і культурний, скоро таки добились ся своїх прав і з'єднали собі згодом важкий, нераз рішачий вплив на державні справи. Розуміється боролись ся національні права й всі інші австр. народи, отже і Українці. Хоч дараз їх вороги Поляки цілком оновували не лиш край, але й державу, то всеж таки не було сил здусити Українців, тим більше що на сторожі прав всіх народів стояв той основний закон про рівноправність, котрого годі було цілком відпекати ся. Згодом і Українці в Галичині, найбільш давлена зі всіх австр. націй, стали добивати ся своїх прав, а на Буковині вони таки весіли вибороти тих прав добру пайку. Тимто й доблявся австр. Україна того, що — маючи ммо політичного поне-

волення змогу культурного розвитку, хоч і спинюваного в Галичині Поляками — стала вона була піомонтом-захистом для укр. національного руху, душеного по варварськи в сусідній російській державі.

Коли, як ми вже згадали, в цілій Європі, у всіх державах, гірко неволено недержавні нації, то Австрія була одинокою державою, в якій признано було нац. рівноправність в засаді, яку поволі переводило ся в практику, хоч далеко не в однаковій мірі для всіх, через що власне було багато невдоволення і пераз дуже прикрих сварок. Тим неперозумінням не забавили покористати ся вороги держави. Стала ся річ просто смішна або сумно-смішна: Англіїці задумали вирвати з рук Австрії і обернути проти неї її власне оруже, яке ся держава опатентувала вже в своїй конституції з р. 1867 а то: принцип національної рівноправності. В імя сего принципу — заявляла Англія — вступила вона у війну, аби визволити народи, поневолені не лиш Угорщиною, але немов то й Австрією. Річ, сказано, дивна. Бо коли перед війною ніхто і мряти не смів про те, щоби в рос. тюрмі народів, де Українцям було заборонене до недавна навіть уживане рідної мови, могли недержавні народи здобути бодай хоч які дрібенькі права, то в Австрії, де на протязі десятиліть був приготований ґрунт до повного введення в життя закону про нац. рівноправність, могло се при добрій волі кермунючих чинників стати ся вчора на нині, без болю, без революції, без перевороту, тільки при помочи ревізії державного устрою з автономії країв на автономію народів. Що сего не зроблено перед війною, то се велика шкода. От що пише про те півурядовий „Fremdenblatt“: „Ми пабрали з сеї страшної війни досвід, якою шкідливою ба й гризною була ся безпозиточна і безцінна сварка наших народів. Ми дожили того, яке фальшиве поняття поширило ся за границею про відносини в Австрії і як дуже сей мильний погляд причинив ся до викликаня сеї найкривавішої війни, яку знає історія“. Вся помилковість того поширеного за границею погляду полягає в тім, що так але в Австрії не було ні одній нації, щоби котра мала ждати на визволене через Англію і то при помочи — російського царя. На відворот, укр. нарід в Австрії, який мав відносно найменші права, привтав був сю війну як нагоду як раз при помочи Австрії визволити своїх братів з під рос. кормиги. На те ми й з'організували добровільно наших Стрільців.

Якби там не було, то з вітхою треба привтати сю обставину, що півурядова часопись, котрої голос уважається ся відомоном поглядів правительства, вступила з заповідю зміни конституції, котра на її погляд „потребує конче направи“ і яка „не дасть ся вже довше погодити з інтересами держави і її народів“. Для нас Українців сей погляд тим цікавіший, що він відповідає нашим поглядам, ширеним нашою публіцистикою і нашими політиками від десятків літ.

Сю зміну конституції мавби перевести новий кабінет, якого утворене повірено шефови теперішнього перехідного кабінету дру Зайдлерови. Як каже ся в заяві згаданої офіційної газети, не мавби се бути кабінет коаліції головних парламентарних партій, але „концентрації міністерство всіх живучих сил Австрії“. В ній „повинніб одержати місце заступники всіх націй і мавби він бути етнографічною відбиткою Австрії“. Як бачимо, то маємо тут до діла з проєктованим п. Н. Васильком за ґр. Кляма національним кабінетом. Ся кинена тоді здорова гадка, як бачимо, прийняла ся і не може зійти з днєвного порядку навіть тоді, якби і тепер вдало ся противникам так як тоді не допустити па разі до її здійсненя.

Програма, яку мавби доконати новий кабінет до тично зміни конституції, вчерпую ся в домаганю „національної автономії з поділом на округи і з державним дотеперішнім границь країв“. Відразу зазначаємо, що в тій формі ся програма не покриває ся з домаганнями Українців. Українці від 1848. року по сей день все домагали ся поділу краю Галичини на дві частини, до котрого домагання прилучили ся останніми часами ще домагане прилучити до відділеної укр. частини Галичини ще й укр. частину Буковини. Отсяж програма є натомість компромісом між заступниками національно-територіальної автономії і між оборонцями дотеперішніх границь краю, за чим побирають ся не лиш Поляки і Чехи, але й альпейські Німці.

При задержанню дотеперішніх країв малаб — чптаємо у віденській офіційній — бути дана державі така нова конституція, яка „гарантувалаб свободний розвиток всіх націй і усунула боротьбу народів“. Бо: „будучність повинна повести до створення такої Австрії, в якій всі народи будуть самі рішати про свої власні потреби.“ — Ціль се безперечно ідеальна, яку однак ледви чи вдасть ся досягнути половинними засобами.

Обстоючи й далі принципіальне бажане Українців що до поділу Галичини і утворення однопольної провінції зі всіх замешканих укр. народом земель під Габсбурьським скитром: ми в заяві півурядового органу бачимо на кожний спосіб дальшу етану в побідоносній поході ідеї національного самоозначеня народів, яка вийшла з Австрії і яка — в що ми сильно віримо — тут буде вперше переведена в діло.

З кличем національної автономії виступив др. Зайдлер до вербунку концентраційного кабінету. Чи буде тепер з сеї мукі хліб, велеть сумнівати ся вороги нац. автономії, між ними як раз і ті а то Поляки, котрі отсе на своїх краківських парадах під омофором засади нац. самоозначеня розбивають діло створення концентраційного кабінету — аби не найшов ся в Раді короні представник Українців.

Вісти з російської України.

Другий універсал УЦР.

Дня 5. липня УЦР опублікувала другий універсал, в яким подається до відома населенню України, що УЦР матиме представників при кабінеті військового міністра, при генеральнім штабі і верховнім головно-командуючим, які будуть брати участь в справах комплетованя окремих частин війська виключно Українцями. — Далі заявляється в універсалі, що український Військовий Генеральний Комітет, який завідує військовою справою з рамені УЦР годуючись на позбавлене його права командованя не бере на себе ніякої відповідальности за виконане військових обов'язків українськими відділами війська.

Признаване УЦР укр. тимчасовим правительством.

Петрогр. Телеґр. Агентство повідомляє з Кп.ва, що на нараді представників повітових земств кпівської губернії, а також земської служби повітовий комісар Шаповал реферував про те, що деякі волости відмовляють ся заводити волостне земство й переводити сільсько-господарську перепис без санкції УЦР. Представники з провінції заявили, що в деяких повітах, де земські управи ставили ся до укр. справи рівнодушно, заступлено їх пишми. На нараді прийнято таку резолюцію: „Витаючи універсал до населення України У. Ц. Ради як найвищого органу зорганізованого укр. народу, наради кпівської губерніської земської управи й представників повітових земств кпівської губернії висловляють повну готовість працювати в повнім контакті з Радою і признають конечним виявити їй матеріальну піддержку.“

„Русское Слово“ доносить, що на спільнім засіданню президій кпівських повітових управ: земської, громадянської, харчевої й земельної прийнято таку резолюцію: „Веручи під увагу, що Універсал не означає розриву з рос. тимч. правительством і рос. державою, а тільки веде до утворення укр. автономії у федеративній рос. республіці, висловлені президії признають УЦР своєю тимчасовою укр. висшою правительственною інституцією. Тому всі зносини з загально російським тимчасовим правительством ведуть ся по інстанціям через Центр. Раду й виконують ся загально державні розпорядки через Центр. Укр. Раду.“

Український Військовий Генеральний Комітет.

На другім укр. військовім з'їзді скомплетовано Укр. Війск. Ген. Ком. до сорока членів. Тепер належать сюди: 2 генерал-майори (Іванов і Кіндратович), 2 полковники, 2 підполковники, 1 капітан, 1 штабскапітан, 2 поручики, 4 підпоручики, 5 прапорщиків, 5 салдатів, 1 матрос, 1 війск. урядник, а надто ще президент Укр. Генер. Секретаріату Винниченко, письменник Петлюра і др. Луценко, лікар з Одеси. — Офіційним органом УВГК є „Вістник Українського Військового Генер. Комітету“.

Рада укр. жовнірських депутатів.

На другім військовім укр. з'їзді вибрано Раду укр. жовн. депутатів після ключа 1:25.000 люда, разом 130 членів, котрі будуть всі належати до УЦР. Рада має бути центральним органом укр. військових справ. Її компетенція має бути така сама як всеросійської Ради жовн. депутатів.

Інші війскові справи.

Пятний український полк зложив 30. червня святочну присягу Укр. Центр. Раді.

Як повідомляє „Frankf. Zeitung“, прибуло до Полтави 4000 озброєних жовнів, які ставили ся до дислокації УЦР.

Український жіночий батальон.

В Києві зорганізував ся жіночий комітет для основаня українського жіночого батальону. Делегатка комітету вийшла до Петрограду на переговори з мін. Керенським в сій справі.

З'їзд укр. правників.

Укр. Правниче товариство скликало на 28. червня з'їзд укр. правників. Предсідателем з'їзду вибрано відомого діяча М. Левитського. Реферували М. Грушевський „Про основи автономії України з точки погляду історії і політ. економії“, Лященко про „Історичний огляд розвитку укр. права“ і Галичанин Гарасимович „Про мову в судах Галичини“. — З'їзд ухвалив домагати ся, аби урядниками по судах на Україні були самі Українці, аби укр. мова була урядовою мовою судів на Україні і щоби найвищою суд. інстанцією на Україні був окремий Найвищий Суд.

Самостійна укр. церков.

Укр. Кореспонденція доносить з Берна, що серед укр. духовенства є спільне заворушене. Повстав рух, котрого цілю є відорванє укр. церкви від рос. державної церкви. Головою укр. церкви мавби бути патріарх каргодський (?) На чолі санаратистичного руху стоїть ігумен Лаври печерської.

Українська гімназія в Радомислі.

Повітова земська управа асигнувала гроші на отворенє першої класи гімназії з укр. викладавою мовою.

„Галицьке автохтонство“.

На поміщені нами в кількох останніх числах замітки на тему непорозумінь в українським політичним таборі одержала наша редакція ряд писем від галицьких і буковинських читачів, замітних різнницею становища. Отже з галицько-української сторони висказується ся нашія редакції признане за те, що наші замітки причиняють ся до вяснення упереджень ширенх зі сторони деяких кругів серед галицьких Українців проти українства на Буковині, а одні лівівські патріот навіть дораджують дати через поширене окремої публікації галицьким Українцям можливість витворити собі на основі порівняння голосів „воюючої“ української преси вірний образ відносно і ідейного підкладу „галицько-буковинської межуєбності“, яка мусіла досягти вершка як раз під час світової війни. — З буковинсько-української сторони знову одержуємо з Праги від одного з чільних та політично особисто незаангажованих горожан писмо слідуючого змісту:

„На мою думку пов. часопис присвячує за багато місця всяким глосам на тему міжпартійної української політики. Сам я, як знаєте, не був ніколи „автохтоном“, але вся ся боротьба одної частини української преси в Галичині проти буковинсько-української політики, в якій годі забнути ідейних основ і глибоких причин, обурює до глибини душі і немов обчислена вона на те, аби витворити перегороду між Українцями в обох австрійських краях в тім часі, коли позикало багато граніць не лиш між краями, але й між державами і коли є бажанем всіх добре думачих Українців Галичини і Буковини, аби зникли фізичні і ідейні граніці, які їх ще ділять. Дасть Бог, що злука українських частин обох заселених Українцями провінцій, яка є в програмі всіх українських партій Галичини й Буковини, по скасованню граніць положити кінець і тій ширеній на жаль з одвічальної сторони розбішеній пропаганді галицького автохтонства. Є се наше щире, засадниче бажане. Однак впабпувати щільно — як се робить хвальна Редакція — всякі безглузді напасти одної часопис, яка прецінь не є ще речником усього українського народу в Галичині, або й поодиноких галицьких послів, яких погляди не є ще виразником усього укр. політичного світа в Галичині, виправдувати се, що не потребує виправданя, — се значить витрачувати енергію, варту пристосованя до ліпшої, кориснішої справи. Приповідка: Пес бреше а вітер несе... має велику рацію в пристосованю до протибуковинського походу галицьких автохтонів. Оправдувати політику українських послів з Буковини було би ділом Вашої редакції аж тоді, коли б ся політика стала предметом осуду зі сторони тих, що їх заступниками є українські парламентарні і соймові послы з Буковини. Для буковинських Українців, які слідять за українським політичним життям в Галичині, як воно передовсім представляє ся на віденським терені, які бачуть прикрі наслідки прикрого роздору посеред самих галицьких провідників, факт солідарного постоупованя наших буковинських політичних представників є в с'їм великим, історичним часі, переповненим жертвами і терпіннями, моральною підмогою. Дуже се цінна річ, що до проводу політикою буковинських Українців в часі війни ступили у спільний союз і їх послы парламентарні і соймові і що вони на спільних нарадах спільно рішають також і про загальне становище наших парламентарних послів в Державній Раді, поглиблюючи тим прилюдність буковинсько-української парламентарної політики. Так отже політика українських парламентарних послів з Буковини, яку апробують і за яку рують її соймові послы, цілком не потребує оборони свого становища в часописі, призначеній в першій ряді для буковинських читачів, перед вікчемними нападками зі сторони одного, галицького органу, ба й вповнювати місце, придатне для корисніших справ відкриваючим перекрутів і протиставляючим іспуацій ширенх пропагаторам галицької ексклюзивності. Не вже Редакція є тої думки, що можна переконати тих, що не хочуть бути переконані та що треба переконувати тих, котрі і без того згодні з Вашими думками? Отих кілька думок уважав я відповідним піддати Хв. Редакції під розвагу“ і т. д. і т. д.

Ми уважали відповідним помістити отсей лист українського громадянина не вважаючи на те, що містить ся в н.м. виразний докір самій нашій редакції. Зіставляючи зі собою голоси галицький і буковинський, не можемо не признати, що за обома поглядами промовляють поважні аргументи. — Наше становище буде пристосоване до того, що в дану хвилю буде вказане.

З других часописів.

Висвободжене Чернівців і Буковини.

„Nene Fr. Presse“ з 3. серпня 1917. містить ось яку статтю посла І. Семака:

Накий коронний край не потернів тільки наслідком воєнних страждань як гарна Буковина з цвітучою столицею — Чернівцями. Ся провінція перебула аж три ворожі напади: перший 31. серпня 1914. р., другий в жовтні 1914. а третій в червні 1916. р. Ся послідній напад тривав більше як рік, накинувши занатому Москалем краєви тяжке ярмо чужого панованя. Що йно гармати наших по ідних армій громом розвідали тяжкі пригноб ене мешканців міста Черновець, відновляючи безвинно делінні надії на визволене з ворожого ярма. І ось сповнилася мрія! Наші дорогі Чернівці наш любий край Буковини відіхнули знов на волі. Прийшла хвиля, коли вірне населене обсило жовнярів квітками, те населене, яке зберігало в своїх сернях австрійський патріотизм, все час нетерпеливо виглядало свіжих освободителів. Коли про смерть улюбленого цесаря Франца Йосефа доходили тільки слухи до Буковинців, постать теперішнього монарха живо пригадувала ся їм, бо мали нагоду бачити його в осени р. 1914. під час боїв коло

Гадивфальви, Радівців, Киміоленту і Гуря-Гутори, як давав прикази до хоробрих стрільців-Гупулі в Шипоті і висказував найвищу похвалу сим героям. І в році 1915 звидів теперішній монарх північну, чисто українську Буковину, між тим і міста Чернівці і Кіцмань, щоби особисто перекопати ся про жертволюбність і вірність українського люду, якого живе-бує цесарська нара пізнала була ще в часі свого побуту в Коломиї. Населеню тяжко навіщеному кількараровим паї дом Москаля не раз приходило ся з військової konieczности покидати свої загорода, а вертаючи назад до руїн, треба було слабими силами на ново почати відбудову оселі. Мимо того віддало ся селянство з пожертвоуванем праці около рілі, не жалуючи при тім для війська ні останнього бохонця хліба ні останньої сорочки. По таких жертвах населене швиї з новим пра- в м надіє ся, що правительство в порозуміню з тими країнами, які не потерпіли безпосередно через війну, покладає відповідні стараня, щоби направили бодай в часті долю сего найгірше діткненого воєнною бурєю краю. Повинністю правительства буде постарати ся о найпотрібніші средства для господарської відбудови, значить: дати селян-м різнічи знаряди й хулюбу, уділити йому дешевий кредит і відповідно зменшити податки. Тоді може агодом загоять ся глибокі рани, які завдала війна буковинському людови.

Не вішати!

„Arbeiter Zeitung“ пише під таким заголовком от що: Що раз більше змаї відбивають наші війська, незабаром Росіяни зовсім кинуть Галичину й Буковину, а поліцейські душі вже жаліть ся до тих метод, які доси завжди супроводжали кожний похід наших війск. Ніхто не досліджував, які тернія перебула людність, ніхто не старав ся направили лиху, яке накоїла воєнна неволя, — зате крім перегляд-вих комісій асентерунових пускано ла людність армію шпіндла, аби „зрядити“ довили, довили в найповнішій значіню сього слова, а услужні донощики з передрачною увагою а й зі свідомою злобою знаходили ся завжди. І чого то вже не приймамо за доказ зради! Дійшло до того, що багато людий вітало — не із страху перед Росіянами а із страху перед поворотом Австрійців. Тепер увільнено межевості, які одні, два або й три роки були під російським правлінням. У тім часі мусілиж люди якоесь жити — селяни справляли своє поле і продавати, купець торгувати, а всі входили у зносн і з властями. Заключено нещодня друже, пужда загнала нещодня людню в службу або проституцію. Три роки — довгий час, а життя домагасть ся своїх прав. Коли селянинові раз у раз говорено: „Глади, дідиш утік, його корова твоє!“ і коли він бачив, що плив місяць за місяцем, а австрійські власти не вертали, то він мусів скинути ся до права і закону. Можна все те назад привернути, але кариати за се мусілиж не вільні. Всі ті панове, котрі розливають ся в дешевім патріотизмі і в котрих увільнене заняті області викликає кривавий шал, повинні собі уявити те примусове положення, в якім живе людність занятих областей. Але також власти повинні освідомити собі свою відповідальність. Держава не може виставити собі гіршого свідочтва, як тоді, коли признає, що не має довіри до своїх горожан.

Відповідальність міністрів.

В статі під таким наголовком зіставляє „Діло“ закон з 25. липня 1867 про відповідальність міністрів і розпорядок про відокремлене Галичини з дотеперішнього конституційного устрою Австрії. По думці сего закона кожний правительственный акт цесаря потребує для своєї правосильності підпису відповідального міністра. Державна Рада може міністрів потягнути до одвічальности за всі діла і зазначеня, які падуць їм у вплину в обсягу їх урядової діяльности і якими вони з цілею або з недбалюстю нарушили конституцію країв заступлених в держ. Раді або який инший закон. Ся відповідальність обіймає всі акти найвищої правлячої влади, а окрема всі цесарські розпорядки. Внесене на поставлене міністра в стан обжалованя має бути підписане 40 послами. — Як відомо за акт з 4. листопада 1916 в справі відокремлення Галичини, яке означало порушене конституції, несе відповідальність др. Кербер. Тимчасом з української сторони не потягнуто дра Кербера до одвічальности, коли прим. польські послы постановили виступити в палаті послів з внесеном на поставлене б. міністра зелізнити Форстера в стан обжалованя за річ благійшу, бо іза його языкових розпорядків в області галицьких державних зелізнити. Не то що не постарано ся поставити дра Кербера в стан обжалованя, але навіть окутує ся його з укр. сторони незрозумілим култом, хоч з іменем дра Кербера, відповідального за акт 4. листопада, дучуть ся ще й прикрий слонги на еру пок. Андрія Потоцького, в котрім то часі др. Кербер був вперше австр. премером.

Москвофільська єреміяда.

„Нова Рада“ подає голос „Кієвлянина“, ор- гану ківських обединителів, який риде іза політичних успіхів українства:

Правительство з початку відмовившиє Українцям в їх домагах потім адало всі позиції і до Укр. Зборів віддало величезну країну в руки людой, що прийшли сюди з намірами, які до того часу були зовсім чужі мирному населеню півдня Росії. — Поста- раймо ся заховати не сукопій, — бо те не можливо — але поста- раймо ся, щоби образ, прикрий і глибокий сум за дорогою нам вітчизною, Малоросією, не звели нам розуму та не залили тугою серця. Дорогий наш край має пережити пановане нових „завойов- ників“. Нагірка і знесага впадуць на обсеруєцьку культуру“

Далі йдуть погрози і наклепи на УЦР, що вона по- турає дезертирству, та заклик зорганізувати також і проти неї „малоруську“ організацію.

НОВИНКИ.

Цісар Карло Чернівцях. Дня 4. серпня вибрав ся цісар Карло в товаристві шефа генерального штабу фон Арца, президента міністрів дра Зайдлера і німецького військового делегата генерал-майора фон Крамона до Чер- новців, де прибув, по відпочинку в Коломиї, дня 6. серпня, витанній з одушевленим населенем краю і міста. Опис цесарських відвідни подамо в найблизнім числі.

Посол Василько виїхав дити ся до Карловх Варів, бо лікарські оглядники висказали, що недуга жовчева, на яку занепаб був ще у вересні 1916 року і доси не усу- нена зовсім, так що konieczний його побут в Карловх Ва- рах що найменше до кінця с. м. Увесь укр. нарід бажав

щиро, щоби наш дорогий провідник виздоровів зновні як найскорше.

Поворот посла Окуневського. Посол-др. Теофіл Окуневський, вивезений Москалями в часі першої інвазії, з'явив ся огоді у віденським парламенті. Вабух революції в Росії і заході українських діячів уможливили п. Окуневському спершу поворот до свого місця-побуту в замяті Москалями Городенці, де вдало ся йому діждати ся ви- воленя дякуючи віданським Городенки нашою армією. На відхіднім Москалі обрабували дра Окуневського до тла. Українські земляки щиро ви ають заслуженого патріота і передового українського полтика-провідника.

До визволеній Буковини. Зараз після відбитя перших буковинських областій удав ся шеф краєвого-буковинського правительства граф Ендорф на Буковину. — У Ви- жниці розпочало вже тамошнє староство урядоване. — Дня 1. серпня виїхав до Вишніці також др. Нинь. Дро- гомирецький, аби обияти там назад ведене чинностей міського голови. Запиране ним досп неплатне місце від- поручника виділу праці в бук. Запозомовім Комітеті обияв пос. Нпк. Спинул.

Буковинська краєва шкільна Рада відбула 3. серпня с. р. засідане в Празі, на яким явили ся всі члени крім о. Костецького і о. Галіпа, що остали в Чернівцях. На с'їм засіданю іменовано значне число тимчасових учителів і учительок, між ними 73 при українських школах, ста- лими, яких імена подаємо на пнішій місці. Оі іменованя наступили покищо без означеня шкіл, до яких прийдуть ся іменованих аж по повороті до краєв. В наслідок с'їх іменовань поступить таке саме число (разом з о. 170) до високої категорії платні від 1. вересня 1915. вкл. 1916. року за доплатаю належною за той час. Одобрено вмір і виплату воєнного додатку учительства за р. 1917 і ухва- лено на внесок посла Поповича домагати ся в міністерстві як найскоршої в. плати сего додатку. Завдатки на воєний додатки уділяє кр. шк. Рада учительству на бажане вже й тепер. На просьбу буков. учительства, що перебуває в Празі, ухвалено надіслати учительство додатком на одіж і на хатні прибори в такій самій мірі як державних уряд- ників. Додатки на одж одержать учительство з уряду, о додатки на хатні прибори треба вносити просьби після поученя, яке видала бук. кр. шк. Рада. Сі додатки на прибори мають ся звертати в місячних ратах по війні, від чого після внеску п. Поповича мають бути винятки у випадках гідних уважлення. При с'їм нагоді ухвалено на внесок тогож члена висказати подяку Комітетови опіки над бук. виселенцям у Відні, а на внесок п. Цитравхера ще з осібною послови Василькович, що був ініціатором і душею сего комітету, який своїми запозомгами в грошах і в одіж таї платини зня- тем бук. учительства охоронив чимало душ від голоду і холоду. Під час засіданя наспіла радісна вістка про увільнене Чернівців від ворога, що дало повід кр. шк. Раді вислати привітну телеграму до Ц. саря.

Сталими учителями і учительками на Буковині імену- вала краєва шкільна Рада з правосильністю а) від 1. вересня 1915: Гидіпій Евген, Костик Іван, Паревля Михайло, Комарівський Льонгін, Альбота Михайло, Комар- ницький Олекса, Дульгир Евген, Каплун Нестор, Волошин Михайло, Домгевч Іван, Огороднік Тимотеф, Поклітар Кость, Сава Іларіон, Андрієвич Василь, Готинчан Трифон, Поклі- тар Юрій, Савицький Михайло, Усеп Грингоріп, Ткачук Дмитро, Грицинюк Василь, Андрієвич Меланія, Забачинська Ольга, Катеринюк Іванна, Щербановч Марія, Циганек Ма- рія, Кухта Анна Валерія, Рінсель Єлена, Боровська Ольга, Моморо Ангонія, Лічко Єлена, Вакалук Станислава, Каплун Марія, Тайбер Ольга, Мігалескул Стефанія, Огороднік Гліке- рія, Микитчук Настасія, Губка Стефанія, Рожанковська Євгенія, Грубер Стефанія, Дутчак Юстина, Морозик Аль- бертина, Крисько Ольга, Клям Іларій; з правосильно- стію від 1. вересня 1916: Самоверський Петро, За- парнюк Николай, Понч Николай, Марянчук Николай, Товстюк Ілія, Томашівський Омелья, Харина Іван, Гаври- щук Юрій, Балап Юрій, Маркевич Йосиф, Ванатюк Олек- сандер, Гнатюк Василь, Українець Дмитро, Білка Сергій, Сулятицький Николай, Крадь Ольга, Брандль Марія, Рон- гуп Ольга, Шорш Єлена, Савицька Хризанта, Кляпа Ми- халіна, Комарницька Анастасія, Томашівська Гайкерія, Марфієвич Стефанія, Луговська Стефанія, Гавришук Вик- торія, Николаєнко Стефанія.

Відзначеня. Впр. о. протоєрей і полевий духовник Теофіл Драчипський, віце-маршал буковинського сойму, одержав духовний хрест заслуги другої класи. — Суд. радник п. Семен Віддінівський одержав цивільний хрест заслуги другої класи.

Засуджені на смерть москвофіли на волі. На основі ц'сарської амністії випущено на волю увязнених з по- чатком війни і засуджених на смерть за державну зраду москвофільських діячів, м. п. н. дра Касіяна Богатирця правосл. священника з Веренчанки, Іларіона Цурканови- ча, редактора з Черновець, і Якова Гадюка, селянина з Шипота. Впійшло на волю надто кільканадцять засудже- них на смерть москвофілів в Галичині, між ними були послы Марков і Курилович. Оба останні в наслідок засуду утратили мандати. На місці п. Куриловича прийшов його заступник о. Роман Чайковський, мо- сквофіл. На місці п. Маркова не прийшов ніхто з тої при- чини, що його заступником є ніхто инший як Курилович.

Барон Фльондор обжалований о державну зраду. Пе- ред кількох диями донесли диялнці, що праск п. диві- зій й суд зарядив конфіска ту майна властителя дібр і члена краєвого Видлу на Буковині бар. Фльондор, обжалованого о головну зраду. Акт обжалованя закладає далі бар. Фльондором злочин проти оружій сил держави

і злочин обману. — Далі подають часописи цієї події: Фльондор вступив з вибухом війни до армії як запасний резервіст і був призначений до шпитальної служби в Чернівцях. Як Москалі заняли Чернівці, дістала ся військова шпитальна прислуга, в тім числі й Фльондор, в полон. На велике диво, повернувшись після бар. Фльондор до Австрії з нагоди повороту пп. Спинула, Вайсельбергера і тов. виміняних Австрії за пущених відти на волю рос. горожан. Річ була дивна, тим, що п. Фльондора пущено з Росії без виміни. Коли рік після повернувшись до Австрії в дорожній виміни товариші шпитальної служби, ствердили вони, що Фльондор ввечеря собі свободу своїм незвичайним захованям в рос. полоні. Варон Фльондор мав висказувати ся не раз супроти інших полонених товаришів о Росії в спосіб, який кинув на него підозріне, що стоїть на рос. службі. Супроти того Фльондора увязнено минулої осені в Празі, де він пробував як урядовий член кр. Віділу, і відставлено до дивізійного суду, який зарядив конфіскацію його маєтку.

Арештоване Пілсудського. Великого розголошу набрала справа арештованого організатора і бригадир польського легіону та члена польської Державної Ради Йосифа Пілсудського. Безпосередньою причиною арештованого був фальшивий документ подорожжя, якого Пілсудський ужив для подорожі до Кракова. Глибшою причиною арештованого була однак, як виходить з урядового пояснення варшавського генерал-губернатора, діяльність Пілсудського в Польській Організації Військовій, яка покинула свій напрям проти Росії і змарила до утворення „тайної держави в державі“, щоб „зробити“ край тереном революційних заворушень. В зв'язок з діяльністю Пілсудського ставлять також відому польських легіоністів складати присягу на імя пануючих осередних держав. Логічних легіоністів інтерновано, а увязненого Пілсудського як і ряд інших увязнених провідників польського легіону, скомпромітованих на тім самім тлі, вивезено до Німеччини. — З польської сторони роблять ся заходи о визволені Пілсудського і товаришів.

Похорони болгарського генерала. У Відні помер інспектор болгарської кавалерії ген. Іван Колєв, якого похорон відбув ся 2. серпня с. р. по православному обряду серед небувалого в часі війни торжественного церемоніалу. Похоронного обряду доконали протоєрей і полєвий духовник, наш краєвий віце-маршал о. Теофіл Дрєчнєвський при співдїянні полєвих духовників оо. Євгена Павлюка і Григорія Стрїльчука. В похоронї взяли участь міністер війни Штєгер-Штайнер, болгарський посол Тошев, заступники генералїції, дипломатїї і всїх родів оружї. — Тїло болгарського генерала, вставленого команданта третьої армії проти Румунї, перевезено до Софії.

Адреса послів. Хто хоче писати до парламентарних послів, нехай адресує просто: Wien I. Parlament. Імя і назвїско посла треба виписати на адресї німецькими буквами.

Хто знає, де знаходиться Андрїйчук Петро, помічник при почтї в Чернівцях, родом з Опути пов. Заставна (вступив до війська 11. червня 1916 в Фрайден-тау), най буде ласкав повідомити редакцію „Буковини“; хто знає, де обертає ся Іван Андрюк з Руського Ванилова, син Петра, най подасть до мого відомо: Орентїй Нахамко, k. k. Ebst. I. R. Nr. 2, 9. Komp. Feldpost 398; підписаний рад би довідати ся дещо про Василя Копчара з Кіцманя, Юрій Григоряк, k. u. k. S. F. A. R. 30/2. Feldpost 638; де перебуває тепер Косташук Адам, церков. півєць з Маранїчів (пов. Вижиця)? допитує ся: охотник Попович Омелян, Lungenheilstalt des Res. Spit. in Zakopane (Galizien); буковинські Українці Прокїп Корольок і Іван Кушнірик (k. u. k. Staffel 362, Feldpost 369) радїб довідати ся, де знаходяться їх близькі крайні-виселєць з Потїлівки, пов. Кіцмань; звертає ся в сїй дорожї до своєї сестрички Омелїї Савицької з Кичери з просьбою о яку вістку учитель Михайло Савицький з Кучурова великого, тепер: Fährlich M. S. k. k. Schützenregiment 36, 3/XXIX. Marschkompagnie, Feldpost 55/II; хто знає, де знаходиться Епіфанїй Виницький, з Ісаса н. Чер. син Андроника, одиорочний охотник при Inf. R. Nr. 24, най подасть до відомо Олександра Цотї, Einj. Freiw. bei der k. u. k. Faszungsstelle in Han-Garancie, Etappenpost Podgorica, Montenegro; прошу о яку вістку про Івана Лакусту, урядника земліниці в Буковині, або його брата Славка Лакусту: M. Charowiuk, Reservespital 6, Kremsier (Mähren); хто знає, де знаходиться мій батько Тодер Рожок, родом з Мігулич (пов. Серетського), який в році 1916 належав до війська, відділу робітників, най звольте повідомити мене: Олекса Рожок, k. k. Arb. Abt. 4/22, Feldpost 859; Вп. Пана інспектора шкільного Василя Прода на зі Заставної просят о адрес Zugführer Stefan Ritter v. Strischka, Inf. Rgt. Nr. 41, Tel. Abt. Feldpost 634.

Адреса „Буковини“ така: Redaktion der „Bukowyna“ Wien IX. Schwarzenbergstrasse 15.

3 Народного Комітету у Львові.

Дня 29. липня відбув Народний Комітет, найвисша управа укр. нац. демокр. партії в Галичині, нараду присвячену справам, сполученням з віданським Поділля і Покуття. Між иншим рішено: вислати телеграму до ц. і к. кабінетової канцелярії з просьбою о охорону укр. населення на віданських областях Галичини перед можливими переслідуваннями, о пошану прав сего населення і о покликане до адміністр. служби на віданських областях урядників укр.

народности. Рішено далі вїзвати укр. парл. послів, щоб чим скорше старали ся вїхати до віданської області, павязати зносини з тамошніми видїйними людьми і порадами стати в пригодї місцевїй укр. людности. Далі обговорив др. Барац також пекучу потребу безпроводної сполуки всїх українських послів в Галичині і Буковині в одно парламентарне тіло, хочби у формї постійного союзу всїх укр. політичних груп в парламенті, — а то супроти факту віданського сїдїща Галичини і Буковини, наміреної внутрішньої конституційної перебудови Австрії і в зв'язі з нею конечности здійснення нашої мінімальної програми: утворення з всїх укр. областей Австрії окремої української провінції, підчеркуючи при тім, що опір деяких послів з Укр. Парл. Репрезентації проти сполуки всїх укр. парламентарних послів тепер не на місці і в теперішню пору він є прямо національним злочином.

Дописи.

В справах учительських.

Сям повідомляю шановне українське учительство з Буковини, що справа з воєнним додатком буде остаточно поладжена з кінцем місяця серпня с. р. Мін-стерство рішило ся предложити дотичний акт до царської санкції разом з актом що до воєнного додатку й для пенсіонованих учителів і учительок та для вдів і сиріт по учителях. Щоби ся справа пішла як найскорше, вислав гофрат Ардєльт із міністерства просвіти дотичний запит просто на руки Вп. президента краю графа Ендорфа.

Посол Спинул.

МАЛИЙ ФЕЙЛЕТОН.

Катря Гринєвичєва.

Дещо з моїх споминів про пок. Гаврила Гордого.

Се було тоді, як Чернівці віддихали важко мов у найвищій точці недуги, а кожне додатне звітменє як капля дігталю з мінут на мінуту піддержувало чутя живе серце міста, — тоді, коли похоронні вози без супроводу чорних лакеїв, без хоругв і дяків, з всїх сторін плили на Горечу — ні, не плили, а гнали чвалом серед туманів шлу, з підскакуючими у нутрі домовинами. Кучер — глянь, схилив ся впів на свійому високому кізлі, розглядає з під лоба душний простір, готов кожної хвилі кинути собору і кіньми на розтіч. А священик, в яскравих рпзах, з довгим волосєм і гарно цлеканою бородою жене туй-туй повозкою за ним, — за всїм-ж біжить цоканє крісів, глухий рев канонів, гудїє воздушних бредяків, гуркіт тягарових возів навантажених кривавим хламом з далеку видний червоний хрест. Батькушка сїває зривано, квано, деколи подратовано, засуваючи притім обї руки чимраз глибше і судорожнїше у рукави грецької рясн.

— Господи помилуй, Господи помилуй, Господи по-ми-лу-у-й!

Се було тоді, як у перше побачила я школу на Калпчанцї, поятковану чимось без симетрії, що показало ся опісля московськими кулями, — тоді, як шкільні дївчатка приносили менї ранками в подолках повно фіялок таких великих і божеско запашних, яких я не виділа ні перед тим ні по тім, вони-ж виростили на земліці сполоканїй крї-вими росами... Між фіялками металічно цокотали, сиплючи ся на стїл ворожі кулі, тупі, з кругловатим кінцем, їх вибирували діти на узгір'ях Горечї на рівні з фіялками, співаючи гагілки до сходу сонця...

Два роки тому. Я виїжджала на посаду учительську в Чернівцях, завдяки прихильности і довірі Вп. посла Н. Василька: виїжджала майже нагло, бо подане мого відношенє місце було поладжене в протягу тижня. Дїстати ся під саму ліню боеву людїнї з місцевости так непевно як Гїмїнд, де свого часу роїло ся від всїх інтернованих та конфїнованих, було річу мало правдоподїбною, бо трудности паспортів зїстали за старанєм Вп. посла Василька як найвїдчївїше усуненї протягом другого тижня, і до рук моїх відданий як „глейт“ по Буковині теплий лист сього незрівняного чоловіка і джен-тельмена, — лист, який буде збережений мною як добрий амулет.

Я попала будь що будь в місто знає менї лиш з буковинських народних чїтанок, тоді, як українська колонїя там сильно прорїдилась ся. Де не кинеш собору — товпами війско, гостинці ходять ходою, дикийна мєтущия, руїна підстав, завішеня в порожні, край всьому...

Треба було менї розбити у тім клекотї шатро номада і так як Араб з коверця простеленого на піску обернути очі на схід сонця, звідки сїпляє з ранним сївом животно-ропна інтуїція і найкрасше з людських почувань — віра у себе.

Перш усього, з титулу могого дебюту там перед двайцятьма роками, я відшукала редакцію „Буковини“. Зї мною звїтала ся в льокало редакційним при ул. Петровича людина ще молода, збудована в атлетичнім стилу, впадаючий в око контраст до сильного росту становило обличчє по дїточому ясне, безконечно добре, і дуже уймаюче. В рухах благородна простота людини знаючої розумну цїну собі, у немногих словах спокій, з близьким письменницької грації, свободний і майже веселий полет ідей. Чорний англез, мов на дипломатї, всї зверхні акцесорїї

втражаючи великий такт і міру — отсе і постать останнього редактора „Буковини“.

Ред. Гордий зараз з місця переняв на себе по лицарській всї трудности мого примїщеня, покищо даючи менї гостину у своїй хатї, при своїй родинї. Хїд, бува, томив його, но мимо сего не жалїв труду супроводжати мене часто далеко, на окраїни Черновець з офіційними відвідинами. У мене були під рукою перші бараківї нариси, їх він нехайно помістив у „Буковини“, пособлюючи менї сям матеріально, і як вдача жива, вічно творюча і по своєму радієна, став проєктувати в присутности і при участі п. посла Поповича те і друге в напрямї видавництва, в чїм я мала пособити своїм пером. — Панї-ж Ганна Горда, з любово сьрдечности властивою її вдачі, старала ся мій побут зробити в дану хвилю як найбільше можливим, притїм як буковинська Українка-патріотка з незрівняною делїкатнїстю старала ся, щоб мої вражїня і настрої в краю доси менї чужїм були лиш додатки.

Дивлючи ся на жите повне взаїмного розумїня, на присутність все і всюди тонкого чувства, яке вязало в одно сю гарну родину, на — подекуди — розкїц бутя, менї прїходило на думку, що прїєнї щастє людське не є витором фантазїї олімпїєтів. А коли чотиролїтня дочечка пп. Гордїх захворїла, я у перше в житї бачила мужчину, який годинами сїдїв край ліжка дитини, обгюлював, го-в, забавляв, не спускав з очей, пестив донечку словами, які підшїтує тільки велика батьківська любов, і може... прочтє близької втасної смертї.

Завдяки отже пп. Гордїм, жите мого уклало ся менше-більше нормально, коли поминути... поліційне до мене недовіре. Бо от при якїсь напшпортовїй оказїї урядник поспїтав здивовано і з підозрінєм: чи тут який брак учительок? А потому зробивши натяк до сього, що священик могого назвїска був послом в останній Думї, захотїв мати родовід, і уже засїв був до обємистого протоколу, коли я, щоб фарсі і можливим в engeres Kriegsgebiet опшїбкам покласти гальму, як сей, що кїдає на стїл останній атут і кінчить немилу гру, — виняла з рїдїколя висше агаданїй лист Вп. посла Василька і подала його урядникови. Сей побїг до верхних апартаментів, мабуть до шефа черновецької поліції, а там забаривши ся хвилечку вернув менї „глейт“ — попросив ще... коверти, а тоді вже відїв мене до дверей, весь в уклонях і оправданях...

Тамлю, ся пригода моя а надївсь її епілог сильно розвеселили ред. Гордого, він в свій дотепний спосіб поясняв менї всїякі причини та їх вислїди і се дало за обїдом товчок до цілої веселої дисертації на сю тему.

Саме чарівний, тихий Фольксгартен лячїв від сїпїзу соловейків, а резиденція мїнила ся у весняному сонцї герданами дахів та алеями рож, як казка про славу, коли звїєні подїї р. 1917, що нагнали в скорім темпї коротїли мїя безпосередній контакт з ред. Гордїм. Правда, він все був переконаний, що Чернівці не потерпїлять третьої інвазїї, того-ж переконаня були п. Ольга Коблянська і др. Маковей, які радили менї виждати до лучшего моменту. Но обставина, що як не „zuständig“ в Чернівцях, я-б не мала права на виїзд з міста в случаї евакуації, а подорож в сїбірську тайгу не принадувала мене ні троха, — приневолала мене до повороту в Гїмїнд.

Ледви місяць опісля Чернівці заняла ворожа армія. Серце защемило в менї за долю пп. Гордїх, за їх милих, як квітчїк, діток... Но ось і картки від них, одна по одній, то з Кольошвару, то з Праги, картки схвильованї, теплі хоч маломовні, навїяні бажанєм, у тих просторах, в які гнала їх світова заметїль відшукати споріднену душу, і бодай черелетною думкою оперти ся об неї.

За помічю Вп. посла Семаки я одержала адресу пп. Гордїх у Відні.

Воскресєне „Буковини“ на віданському ґрунтї і моя праця заводова не пособляла частїй перепїсї. Останнє мє писмо в мартї сього року остало без відповідї. Найблизше число Буковини дало розвязку: в оповїстках була замітка, що ред. Гордий поважно занедужав і лежить в одній з віданських санаторїй... А коли насїла у баракї вість про смерть Гаврила Гордого, кожний, хто знав сього чоловіка, здоровим як молодий дуб, радієнним з житя і повним сили, стрепенув ся від діямаючого болю... Так, — чоловік сей, що утікав пішки Карпатами, у Кірїлїбабї лежав хорий з перестуди і чутя живий доволї ся до Відня, з зародком смертної недуги у грудях, — се була гекатомба війни, чїста і коштовна, покладена на жертвнику української справи.

Спочивай в мїрї гарна людино! Сии солодкий сон про діток, що взявши ся за ручки виглядають тебе з дороги! А ти земле чужа, не дави його, не будь важкою. Збережи наболїлі вістки аж до дня, коли по барвінковім краю піде гоїмї волї, і прах дорогий спочине в землі батьків, під шум смерек на Горечї, під лясєк соловейків, побіч дуже самїтної могили, де покоїть ся хмурий поет в сердцї. На зрїтїй шпанцїєлях, перемїшанїй з українською неповною кровю землі, виростуть певно фіялки, великі, божественно запашні, і знов збирати муть їх в подолки діти разом з московськими кулями. А може, може у котрійсь з вандрївних сїванок, що заблукать ся там з дїтьми весною, дослухаш ся — добрих з України вістїй! Сии в мїрї!

Накладом „Укр. Бєсїди“ виїшла з друку гарно виконана перепїсна картка — присвята послов Н. Васильковим — з віршом „Сонні мїрї“ і з портретом укр. провідника. Цїна 15 сот. Набути можна в редакції „Буковини“.

Друкарня І. Й. Верная, Wien IX. Canisiusgasse 8—10.

За редакцію відповїдає: посол до ради держ. Николай Спинул.

„БУКОВИНА“

виходить два рази на місяць.

Редакція і адміністрація:
Wien IX. Schwarzspanierstrasse 15.

Поодинокі числа по 10 сот.

БУКОВИНА

Видає „Союз українських послів на Буковині“.

„BUKOWYNA“

Organ des Verbandes der ukrainischen Reichsrats- und Landtagsabgeordneten der Bukowina.

Redaktion und Administration:
Wien IX. Schwarzspanierstrasse 15.

versendet an die unbemittelte Mannschaft der k. u. k. Armee, an die Militär-Spittaler und Flüchtlingslager unentgeltlich.

Einzelnnummer 10 h.

Цісар Карло в Чернівцях.

Мусів се бути радісний день для Чернівців, коли зазедви кілька днів по освободженню сеї столиці нашого краю загостив до неї наш монарх. Населене краю і міста, яке перебуло три російські інвазії, яке на протязі трех літ мість разів переходило зміну управи, трема наворотами підлягало управі ворожого завойовника, мусіло глибоко відчувти відвідина.

Карло I. вступив на престол в часі, коли наш край находив ся у ворожих руках, але особа того, про якого вступлене на престол мусіли зачути наші земляки в займанщині, не була чужою для нашого народа. Не був чужий нашому народови цісар Карло, що ще перед війною загостив до нашої країни як молоденький архикнязь, прихильючи вже тоді до себе серця українського народа. Тимто вже за російського пановання український нарід на Буковині мусів з радістю повитати вступлене на престол молодого архикнязя, що і в часі війни, як престолонаслідник дав нашому краю докази свого заінтересованія, спішучи на буковинський фронт, якого боронили під його проводом й наші, відзначені його призначенням Гуцули-добровольці.

Цісар Карло відвідав Буковину три дні після освободження столиці краю, чим дав доказ своєї монаршої дбайливості, але й сеї ціни, яку признає сему „жемчужині в цісарській короні“. Се український край, з українським населенням, куди цісар Карло переїздив поритою вибоями та встелюваною цвітами дорогою. Се українські селяни, що хлібом-сіллю, в святочних одягах, зі слезами радості в очах, з окликами одушевлення на устах витали свого цісара.

Іхав цісар на Буковину дорогою помощеною його хоробрими військами, ступити твердо на сю свою землю. Іхав він туди, аби поглянути, якою застане сю цвітучу колись країну, іхав — як каже звіт з його подорожі — серед руїн того, де ялисе пишалося буйне життя. На границі краю витав цісаря новий управитель краю, котрий поспішив туди, щоби як каже ся в тім самім звіті, нести першу поміч страдаючій людности. Уже іменованем шефа для краю цілком занятого ворогом, в часі коли ще на визвольну акцію цілком не закосилось, дав був молодий монарх доказ своєї батьківської дбалості для своєї найкрайнішої провінції, доказ тим цінніший, що вибір упав на особистість обізану в відносинах краю, яка тиньт ся серед краєвого населеня славою справедливості, ба й привязана до краю. Відвідина цісара на Буковині, се заповіт, що край сей, який — в інтересі оборони цілої монархії — витерпів стільки горя, бо більш за всі інші краї держави, може бути певний цісарських зглядів і видатної державної помочи при змаганю до привернення зруйнованого життя, цвітучого стану і добробуту, одним словом, що край сей, який був досі зі сторони держави нераз трактований по мачошному, діжде ся кращих днів.

В хвилі, коли се пишешо, український нарід на Буковині святкує день уродин цісара, що за несповна трех четверти року свого пановання дав стільки своій державі і її народам, і направив не одо лих. Згадаймо тільки привернене парламентарного життя в державі. Згадаймо далі його високосердну амнецію за політичні провини. Згадаймо врешті факт, що даючи розказ своїм військам йти відбивати заняті ворогом Галичину і Буковину, цісар Карло поспішив заздалегідь в розказі до початкової військової команди запобігти повторенню тих трагічних непорозумін, яких жертвою вивав був український нарід після перших ворожих наїздів. Разом з всіма иншими народами держави укр. нарід на Буковині величає в сей день молодого цісара, що здобувши воєнних лаврів в оборонній боротьбі, протолосив своєю метою привернене трівогого мира народам своєї держави і до сеї мети зміряє непохитно.

Опис подорожі цісара до Чернівців.

Як ми вже згадували в посіднім числі, вибрав ся був цісар Карло 4. с. м. в дорогу з Відня до Черновців. Дня 5. с. м. прибув цісар залізницею до Беднарова, відкіль іхав автомобілем до Коломиї, де колись в р. 1912 пробував цісар ще як архикнязь і капітан від уланів, разом зі своєю подругою через тричверти року. Тут цісар навідав ся до свого колишнього мешканця, яке тепер цілком знищене. В Коломії складали йому рапорт генерал-полковник Крітек і військовий інтендант Шуберт. Вечеряв цісар в товаристві офіцирів. На другий день удав ся цісар автомобілем в дальшу дорогу посеред знищеної околиці до Черновців. По селах, куди переїздив цісар, була дорога встелена цвітами і побудовані були на скорі триумфальні ворота. Населене Буковини витало побідного володаря в святочних одягах, з церковними хоругвами і традиційним звичаєм хлібом і соллю. Коло Шиниця автомобіль

мусів пристанути, бо нарід, товпачись аби побачити монарха, що витав всіх приязно, заступив дорогу.

На границі краю дожидав цісара управитель краю гофрат граф Еддорф, який поспішив був зараз за побідними військами на Буковину, аби перебрати в свої руки управу краю і нести першу поміч страдаючій людности. Перед 9. годиною прибув цісар до Черновців, переправившись через Прут по тимчасовім мості, поставленім на скорі на місці моста висадженого Москалями. Ще перед мостом привтали цісари побідний командант генерал-полковник Кевеш і фельдмаршаллейтнант Фабіні. Цісар відзначив побідного полководця іменуючи його полковим маршалом. Серед окликів одушевлення обшуканий цвітами протискав ся цісарський віз поміж шпалірами Чернівчан до міста, аж пристанув коло римо-катол. костела, де цісар вступив на богослуженне. Опісля приймав цісар на ринку депутації офіцирів і жовнірів, вручаючи при тій нагоді побідному дівізіонерови генер. Феліксови комтуровий хрест ордеру Леопольда. По тім удав ся цісар до ратуша, де на платформі ратушевих сходів уставлено серед гушавини цвітів цісарський престол. Ринок був битком набитий мешканцями буковинської столиці. Як цісар усів на престолі, тимч. бурмістр екзарх Шандру витав цісара, впеваючи про вірність населеня міста. Людність у всіх краєвих мовах підносила оклики в честь монарха. Сам монарх сердечними словами запевнив мешканців міста про свою цісарську ласку і вивідував ся про судьбу міста і про надії його мешканців. — Опісля удав ся цісар до православної катедрі, де по дорозі усталили ся були у великім числі офіцири і жовніри, що, поповнивши в російський полон, укривали ся в Чернівцях і при увільненю міста віданскали волю. Вони оповідають, що серед відходячих Москалів панувало переконанне, що вже більше до Черновців не вернуть. Перед катедрою витав цісари парох. Серед окликів одушевлення увійшов цісар до катедрі, де засів перед престолом. По довшій побуті в православної катедрі повернув цісар до будинку краєвого правительства, де військовий командант здавав рапорт про воєнне положенне нашої армії. — Розпрацавши ся опустив цісар Карло місто і повернув до Відня дня 8. с. м.

Побідні вожди до буковинських Українців.

Голова Союзу укр. послів з Буковини п. Н. Василько вислав до вождів тих армій, яким завдячуємо визволене Буковини, привітні телеграми такого змісту:

„Союз українських парламентарних і соймових послів з Буковини, як правне заступництво українського народу, почуває себе згідним з його думками, коли отсе висказує Вашій Високости (Ексцеленції) найщирішу подяку за визволене рідного краю з ненависного московського пановання. Заняте Буковини ворогом не змогло вплинути на душу українського народу так, щоби бодай на хвилю відхлонити його від вірности збереженої цісарському домови. Коли-ж тепер співділяю підчинених головному проводови Вашої Ексцеленції незрівняно хоробрим військ пощастило здлучити знова рідну й дорогу нам землю з монархією, український нарід, який почуває себе сторожем вітчизни на її крайній східній границі, з непогасаючої вдячністю в серці витав разом з військами їх світлич вождів як своїх освободителів“.

На сей привіт відповіли телеграфічно

Фельдмаршал Кевеш:

„За надіслані мені желанія висказую Союзови українських послів та сойм і до державної ради найщирішу подяку. Що Бог позволив стоячим під моєю кермою хоробрим військам нагнати Москалів і привернути Буковину її правному панованню, наповняє мене глибокою радістю. Одушевлене, яке стрінуло 6. серпня в Чернівцях улюбленого всіма Монарха, найкрасше свідчить про патріотичну вдачу населеня. Нехай Господь прийме під свою опіку й благословить гарну Буковину, ту цінну перлу в Габсбурській короні!“

Фельдмаршал принц Леопольд з Баварії:

„За Вашу пам'ять на мене з нагоди висвободження Буковини з рук спільного нам ворога-Москаля висказую Вашій Всечесности щирю й повну радості подяку. Яка й признає за гарні успіхи наших воєнних операцій в послідніх тижнях належать ся передовсім витревалості й героїській хоробрості союзних армій. Найкраща-же винагорода за збережену в тяжкій часі цісарському Домови вірність — благодати мирної праці на увільненій рідній землі“.

Генерал-полковник Бем-Ермолі:

„За надіслані мені в імені Союзу українських парламентарних і соймових послів з Буковини гарячий і високо патріотичний привіт висказую найщирішу подяку. Що воєнні успіхи в Галичині довели й до визволення прегарної Буковини з її вірним цісареві і щиро людяльним населенем з під ворожого гнету, наповняє мене особливим радістю“.

Генерал-полковник архикнязь Йосиф:

„Телі слова подяки зворушили мене до глибини душі. Почуваю себе щасливим, що судило ся як раз моїм героїським військам в побідносій поході відбити чудову Буковину й віданскасти її для матерної держави і для пронятого ласкавою прихильності до неї Цісара. На тисячах лиць бравих Українців бачив я слези радості; з піднесеними до неба руками дякували всі: славити Бога, що вернули знов до нас! Як бачу, сей милий нарід як був, так і остав вірною серцем і душею сторожею монархії на далеких сходах. Нехай-же Всемогучий осяїнить всіх їх своєю ласкою і най додасть їм сил і витревалості, аби направити ті страдні спустошеня, які прийшло ся мині бачити по всіх селах, де уступаючий воріт мстив ся злочинно. А що ворогові рішачий удар завдали як раз угорські полки під Чернівцями, то нехай се остане в пам'яті обох народів символом з Божої ласки вірної дружби й братаня“.

По випертю російських військ.

Український нарід на Буковині — сповіщають офіціальні і неофіціальні звіти — з одушевленням витав визвольну армію центральних держав.

Почуте державної вірности все стояло високо в курей. Тим висше мусить воно стояти тепер, в сім часі загального занепаду почуття святости і обовязковости тих міжнародних умов, на яких спочивала дотеперішня будова політичного світа Європи. Те одушевлене, з яким український нарід на Буковині витав поворот австрійського правління, той український державний сантимент, який так до крихти покриваєть ся з виразом державної вірности, висказаним на адресу цісара в телеграмі голови союзу наших послів, диктованим почутем вірности але й політичним резоном, мусить бути виразним буквами записаний в книзі кредиту української нації в сій державі.

Сторожню цісареві і державі на її найкрайнішій сході назвав голова Союзу наших послів український нарід на Буковині. Сторожню українства на його заході, добавимо ми, був доси український нарід в Австрії. З почутем державної вірности сплело ся у нас, австрійських Українців й почуте національного інтересу, що творить разом сю моральну силу, яка знаменує наш нарід, вірний свому національному і державному прапорю. Ся моральна сила не дала звихнути ся нашій оренатації ні в тім злої пам'яті часі, коли лихі сусіди в сій таки державі старали ся — нераз на жаль з успіхом — обклетувати наш нарід і звернути протл сих найкращих горожан вістре меча кари, ні в часі московської покусї і знаменитих українських здобутків по той бік кордону.

Гірку долю судило ся українському народови на Буковині перетерпіти за три роки сеї страшної війни. Гірку будучину ладила сему народови найза царська Росія. В тім страшнім часі упав був і яснійший промінь на нашу лещасну Буковину. Він був відблеском революційної України. Російські Українці спромогли ся дати занятій Галичині і Буковині українського генерал-губернатора. Буковинські Українці заховали в милій пам'яті правліне Дмитра Дорошенка. Се була серед страшених воєнних злиднів мила епізода, яка такою й остане.

Російська Україна, яка доси десятиками літ мусіла кидати зором на австрійську Україну, де мусіли концентрувати ся нищені царатом культурні добутки всего українства, де також помагало ся кувати політичне українське оруже, — правда не все з належним арозумінням —, ся російська Україна виступила тепер грімно та достойно, не як заголюканий порабощений нарід, але як нація з великою державною самоповагою. Австрійські Українці з любов'ю споглядають на імпозантний підєм і здобутки армієної доси України. Бо чи не є ті здобутки і їх здобутками? Чи підєм російської України не причиняєть ся — як се можемо помітити з голосів прихильних нам, ба й неприхильних нам чужинців, а навіть наших „любих“ польських сусідів — до піднесеня ваги українського питання і у нас? Чи врешті не маємо ми, австрійські Українці, навіть оправданой претенсії до того, щоби за суміт заслуг коло підня-

сеня української справи зачислили добру пайку і на наше conto? Деж як не на австрійським загоміну українства, де викувалось воно в часи найгіршої неволі в царській Росії, плевав ся — також жрецими з того боку кордону — вічний огонь української національної ідеї? Одним з тих українських діячів, котрі дорожили Галичиною і Буковиною як важним постерунком українства на заході, був і молодий письменник Дмитро Дорошенко. — Австрійська Україна була стороною українства на заході.

По минулих давно літах зневіри ми бачимо у наших земляків на Україні величезне підвищення сеї певности, що російська Україна власною силою мусить добити ся такого становища, яке належить ся великому, свідомому цілій нації. І ми певні того, що російське українство ступило твердою ногою на сю дорогу, з якої не може бути повернене вниз. А про те роля австр. України для всего українства ще далеко не скінчила ся. Як успіхи українства в Росії впливають на піднесені українського престижу в Австрії, так існування і скріплення українства в Австрії мусить впливати на становище російських Українців і причинити ся до вдержання актуальности українського питання в його цілому на міжнародній арені. Свідомо своїх цілей і історичного призначення, Австрія не може не сприяти розвитку українства, причасного і по сей бік кордону до розв'язки східно-європейського питання, яке російська революція на дорогу розв'язки тільки що пхнула. Хто годен предвидіти її вислід? Хто годен вгадати ті фази, якими ся розв'язка поступати-ме? Австрія, в котрій українство досі, в часи найбільшої реакції проти недержавних національностей одною могло плекатися своєю національною індивідуальністю, мусить стати і остати безпечною і передовим приютом для українства тим більше в сім часі, коли в цілм світі проломлюють ся леди удержавненого національного гнету.

Ізза відзискання зайнятої частини Галичини й Буковини для Австрії ми Українці радіємо як горожани сеї держави, у яких се горожанське почуте скріплене почутем вірности для династії, головної представниці державної австрійської думки, з якою сплела нас історична судба. Ми радіємо з того в рівній мірі як українські патріоти, які в зв'язку з сею династією бачуть забезпечення своєї національної будучини. Ми радіємо, що наш край найшов ся назад під панованем свого законного володаря, котрого виявленою волею є привести свою державу і її народи до пристани мира і задоволення.

Відомости з відбитих областей.

Останні місяці російської інвазії в Чернівцях.

„Die Zeit“ подає допис свого воєнного кореспондента про судбу Чернівців від часу російської революції на основі оповідань одного міського радника, що пережив останню інвазію. Бачите, казав кореспондентови черновецький інформатор, які щасливі Чернівці ізза повороту наших, та думаю, що не схочете мене розуміти фальшиво, коли Вам скажу от що: Ми не маємо ніякої причини споминати лихом се останнє російське правління. Тимчасовий генерал-губернатор Дорошенко просив при працанню, щоб про него признали агадувати. А се нам дійсно можливо. Відколи він обивав був управу, мали ми спокій від шпінців царату і від деяких русофільських креатур. Після вибуху російської революції вибухла і собі в Чернівцях свого рода міська революція. Москалі прогнали були давнішого бурмістра Шандру і поставили бурмістром спершу нотаря Мікулі, по нім волоського іредентиста судю Мавовра, вкінці архітекта Вітека з роду Чеха, русофіла, котрий немилосердно переводив реквізиції для рос. війська. Як Москалі прогнали царя, утворив ся в Чернівцях комітет з місцян для повалення сего міського царика. Та сему добродієви дуже засмакував був його уряд, якого ні руш не хотів зрікати ся, ховаючись за протекцію рос. багнетів. Та тоді пробував в Чернівцях делегат загально-російського союзу міст унів. професор Багрій, людина дуже поважана, котрий перепер нашу справу перед губернатором Лгінім. Бурмістром став Шандру. Згадавши союз міст дав про апровізацію міста і признав нашому місту добрих і дешевих средств поживи у великій кількості, так що ми не терпіли нужди. В останніх днях, перед відходом рос. війск вдало ся поваленому бурмістрови Вітекови переконати деякі рос. відділи, мов би то новий магістрат був гніздом шпінів. Кількох з нас арештовано, але російський генеральний штаб велів нас випустити. — Так то переворот в Росії не приніс нам нічого лихого. Нова управа покровляла Українців, до котрих провідників зачислюють ся Дорошенко. Ми брали участь у величм святі устроєнім на ринку в честь українського національного поета Шевченка, нещасного мученика за свій бідний, угнетений жарід. Переслідуваної української мови знову стало було вільно вчити в нашій гімназії. Росіяне отворили наново гімназію, але велика частина інших професорів боронила ся вчати в школі, що не ведена в австрійським дусі. — Що до податків, то їх Росіяни розписали, а то передовсім податки зарібкові і належності від торговців тютюном. Раз уряджено й пересмотр спосібних до військової служби, бо був припис уложити лісту спосібних, щоб їх вивезти. Ане комісія кожного, хто собі сего бажав, признавала неспосібним. Так вийшло, що вивезено одного одиського чоловіка на його власне бажане, а то одного скиненого нами з уряду магістратського радника. Найшов ся ще й другий блазень, магістратський офіціал Шатковський, котрий святочно зрік ся австрійського горожанства і робив заходи коло придбання горожанства — французького. — Кілька днів перед опущенем міста веліли Росіяни розліпити по місті плякати з зазивом до населення, не боятися

ся пљондровань, бо проти того пороблено всякі можливі кроки. В дійсности деяке лихо, яке таки напевно, приписують у вини кільком салдатським пияницям. Може також крали потрохи монгольські робітничі відділи, бо я косою Калмики і Китайці з плетеними косами були в Чернівцях. — Так то не занадто вже зле поводило ся місту в останніх часах. Гіркі натомість були ті дні минулого року, коли після кровавих боїв по вулицях Австрійці цофнули ся були, а Москалі обчистили до крихти всі склени і рекуїрували всі можливі припаси. Опісля жите йшло дуже спокійно. Самі Москалі забавляли ся гучно в Чернівцях, де грав російський і польський театр з Кніва. По реставраціях і каварнях можна було їсти дуже добре. Утиск не був такий великий як за попередних інвазій і в інших містах — та Богу дякувати, що все те вже скінчило ся!

Київська „Нова Рада“ з 14. липня пише в статі п. н. „В Галичині“ от що:

Нема до кого звернутись за допомогою проти сваволі москалів; злидні, та ще до того нема звісток з Росії од наших, — се перші слова, з якими мене стрінули селяни в Галичині. Салдати дійсно і досі ще не навчилися поважати працю і майно бідних людей Галичан — тончуть городину, руйнують оселю, насуть коний і їздять по збіжжю. Нема до кого звернутись. Уїдних начальників селяни хоч і знають, але ніколи і в думці не покладають, що ті люди сидять у них по селах, щоб обороняти їхні селянські інтереси. Особливо неприємні відомости чув я про Золочівського повітового начальника. Казали мині, що сей начальник є наш землячок з Волині чи що і відзначає ся особливо ненавистю до Українців. Всюди по селах вийти і п'ясарі старі — москвофільського, дудикевичського і проч. гатунку. Сільські Ради не певні і не мають ще й досі права голосу в своїх сільських справах. Ні трохи не краще стоїть справа і по містах. На посади повітових начальників настановлено де-не-де Українців, а помічники і вся низша канцелярія зісталась стара. В Тернопільським комісаріаті тільки один є свідомий Українець — помічник начальника. Так само і в канцелярії тернопільського Губернатора. Оі повітові комісарі і взагалі люди, що поїхали начальникувати до Галичини, не можуть похвалитись своїм становищем. Я чув нарікани, що сором за таку діяльність і гроші брати. Селяни стогнуть під вагою старого режиму; новіж начальники не мають змоги поїхати до них, сказати до них хоч одно привітне слово, котрого в Галичині за три роки війни не чули од російського уряду. — Найбільше зараз лихо в Галичині по всіх кутках, се одсутність всяких відомостей. Нема листів, нема книжок, нема газет, нема нічого. Польові поштові контори, правда, приймають просту кореспонденцію до Росії, але не приймають заказної, і навіть не прийнято од мене телеграми (в Заліццях), бо телеграма була на українській мові. З Росії зовсім не можна післати до Галичини нічого: ні грошей, ні газет, ні листа на приватну адресу. Навіть прості листи не можуть бути доставлені в село пошти, бо нема кому се робити і нема відповідного дозволу. Одегуїсть пошти вже яскраво показує, що зроблено і що можна зробити, щоб хоч трохи загоїти „тії рани на рлії, де орали москалі“... У Тернополі нема майже ні одної української книжки. Навіть молитвенники поналили москвофіли з губернаторської канцелярії! До господарства у Галичину дуже потрібно працівників, але де їх взяти? Полонених австрійців не дають, допомоги иншої теж нема ні звідки.

Зовсім инакше звучить лист про відносини в Чорткові під рос. інвазією до „Діла“ з 4. серпня. Читаємо там:

В погоні за утікаючим неприятелем перейшли нині союзні війська Серет і увійшли до Чорткова. Місто майже ненарушене, знищені лиш всі мости на Сереті, та часть залізничного двірця. Взагалі ціла околиця зовсім нагадує мирні часи: поля засіяні, по пасовисках багато худоби, хати біленькі, мушні по селах повно. Нам, що перейшли страшний знищену полосу між Золотою Липою і Стрипою, потім ще страшніший степи поза Стрипою, здаєть ся, начеб ми входили в якусь нову райську країну. Там цілими мільями пштарі, зарослі бодяками і буряном, покрані окопами і поорані гранатами. Села понижені, віде загороди, ні плота, ні кола. Люди, себто жінки і діти, зморені голодом і прибиті воєнним лихолітєм, визирають з нор або недопалених хат. Тут все ще стоїть ненарушене, а люди, що не зазнали воєнних лихоліть, радіють з нашого приходу, витяють наше військо, виносять білий хліб і сіль проти нас. Зі зворушаючим ентузіазмом витяють Українських Стрільців. Вони чули багато про них від Москалів, а ще більше від російських Українців, які бачуть в Стрільцтві уособлене самостійницьких змагань австрійської України. Відносини по російським боці характеризують всі одним реченням: „У нас свобода!“ Майже по всіх селах і містах відновили жите всі давні Українські товариства, а много нових основано. Майже всюди переведено нові вибори до громадських рад на підставі рівного і тайного права голосовання і на місце давних вийтів-хрунів повибрано найсвідоміших українських селян-патріотів. По селах маса українських часописей як: „Робітнича Газета“, „Народна Воля“ і ин. Селяни знаменито поінформовані про український рух в Росії, знають про творене українських полків, про те, що „Україна відділила ся від Москалів“ і т. п. Написи по селах та містах всюди українські. Інтересно, що відносини між Українцями і Поляками почали укладати ся після природних основ. Поляки починали розуміти, що вони є меншістю і як такі старали ся достроювати ся до напряду української більшости і з ними співділати. Денеде відживали ще давні інстинкти східно га-

лицької Польонії, але вони притихли, бо не мали ґрунту під собою.

Про відносини під рос. інвазією в Станиславів пишуть „Укр. Слову“ з 4. серпня:

Української інтелігенції остало на місци не багато, остав дехто з молодшого духовенства, яке не пішло слідами свого Владки. — Російські влади оголошували зразу всякі оповістки і розпорядки по російськи і по польськи, по революції всякі прикази появлялись в російській, українській і польській мові. Навіть станиславський магістрат печатав свої оповіщення в російській, польській і українській мові. — Велике вражінє зробило на населенє Розлічене по місті і по селах „Оповідненє“ ген.-губ. Дорошенка, у якому він сповіщає про права українського народу на свободне жите, на свої школи, суди і п. По російській революції відбула ся в Станиславів велика українська маніфестація, яку устроїли ювітри українських полків, що стояли на Станиславським відтинку. Всі йшли з українськими синьо-жовтими прапорами, в поході брала участь музика кубанського полку. В городи між Санжінською і Собіською було виголошено багато промов. Говорили самі закордонні Українці; відповідала їм від укр. жіноцтва п. Навроцька. Співали „Ще не вмерла Україна“ і инні пісні. Сам Дорошенко не був в Станиславіві; в його імені приїздили п. Красковский з Тернополя і другий заступник з Товмача. Начальником увізда був Тугарінов, а начальником міліції Каша (Болгарин). В останнім дні перед відворотом Росіян діялись справді страшні яви. — Зрабовано „Народну Торговлю“ спалено „Доставу“, знищено цілковито „Українську Книгарню“. Докопував того відділ війська зложений в переважній часті з випущених Керенським на волю злочинників. — Перед офензивою був у Станиславіві Керенський. Російські влади перевели були в часі перед революцією спис і перегляд австрійських горожан, спосібних до війська, щоб на случай відвороту взяти їх з собою. Та не довелося...

Працай, Праго!

Бувай здорова, Злата Праго,
Столице чеської землі,
Богата, можна, пишна, горда
Зоря славянської семі!

Ми бідні діти України
Втікли були із рідних хат,
Забравши тільки рідну мову,
Щоб не забрав єї нам „брат“.

Ти нас прийняла як родину,
Гостила в себе довгий час,
А Твоя доля, праця, воля
Богато научила нас.

Вертаючи під рідні стріхи,
Працаєм, Праго, ми Тебе,
За хліб, за сіль сердечна дяка,
А за сердечність більша ще.

Пишай ся, славна дочко Слави,
І нас хоч деколи згадай;
Знай, нам як Вам над все дорожше:
Батьківська мова й рідний край.

Ом. Попович.

Вісти з російської України.

Другий універсал Укр. Центр. Ради.

Громадяни землі української!

Представники Временного (Тимчасового) Правительства повідомили нас про ті певні заходи, яких Временне Правительство має ужити в справі управління на Україні до Учредительного (Установчого) Зібрання. Временне Правительство, стоячи на сторожі завоюваної революційним народом волі, визнаючи за кожним народом право на самозначенє і відносячи остаточне установленє форми його до Учредительного Зібрання, простягає руку представникам української демократії — Центральної Раді — і закликає, в згоді з ним, творити нове жите України на добро всеї революційної Росії. Ми, Центральна Рада, яка завше стояла за те, щоб не відділяти України від Росії, щоб вкупі з всіми народами її примувати до розвитку й до добробуту всеї Росії і до єдности демократичних сил її, з задоволенем приймаємо заклик правительства до єднаня і оповіщаємо всіх громадян України:

Українська Центральна Рада, вибрана українським народом через його революційні організації, незабаром поповнить ся на справедливих основах представниками інших народів, що живуть на Україні, від їх революційних організацій на Україні, і тоді стане тим єдиним найвищим органом революційної демократії України, який буде представляти інтереси всеї людности нашого краю. Поповненя Центральної Ради виділить на ново зі свого складу окремих відповідальний перед нею орган — Генеральний Секретаріат, що буде представлений на затвердженє Временного Правительства як носитель найвищої κραеної влади Временного Правительства на Україні. У сім органі будуть об'єднані всі права і засоби, щоб він, як представник демократії всеї України і разом з тим, як найвищий краєвий орган управління, мав змогу виконувати складну роботу організації та упорядкованя жита всего краю в згоді з всею революційною Росією. В згоді з іншими національностями України, і працюючи в справах державного управління, як орган Временного Правительства, Генеральний

Секретаріат Центральної Ради, твердо йти на шлях зміненого ладу, утвореного революцією. Прямуючи до автономного ладу на Україні, Центральна Рада, в згоді з національними меншостями України, підготувати не проєкти законів про автономний устрій України для внесення їх на затвердження Учредительного Зібрання. Вважаючи, що утворене крайового органу Временного Правительства на Україні забезпечує бажане наближення управління краєм до потреб місцевої людності в можливих до Учредительного Зібрання межах і визнаючи, що доли всіх народів Росії міцно зв'язана з загальними здобутками революції, ми рішучо ставимось проти замірів самовільного здійснення автономії України до всеросійського Учредительного Зібрання. Що торкається комплектування українських військових частин, то задля сего Центральна Рада мати не своїх представників при кабінеті військового міністра, при генеральним штабі і верховним головнокомандуючим, які будуть брати участь в справах комплектування окремих частин виключно українцями, на скільки таке скоплектування по затвердженню військового міністра буде являтися з технічного боку можливим без порушення боєспроможності армії. Оповідючи про це громадян України, ми твердо віримо, що українська демократія, яка передала нам свою волю, разом з революційною демократією всієї Росії та її революційним правительством прикладе всі свої сили, щоби довести всю державу і зокрема Україну до повного торжества революції. У Києві 3. (17. н. ст.) липня 1917.

Українські батальйони в Туркестані.

Утворений, не вважаючи на перешкоди, перший Український батальйон в Туркестану на чолі з сотником Андрієм Долудом після посвячення козацького прапора, переданого туркестанською українською громадою, приєднавши Центральної Раді і Генеральному Комітетові, відіхав на фронт і повинен перейти через Київ або Харків. В Самарканді гуртується другий батальйон. Товариш голови туркестанської Української Громади Іван Опіков.

3 Херсону.

Відбув ся херсонський повітовий зїзд, на котрому внесені постанови: 1. про федеративно-демократичну республіку з автономією України; 2. приєднати ся до домагань Центральної Ради, приславши їй привіт; 3. вибрано двох делегатів у Всеукраїнську Центральну Раду Селянських Депутатів.

Дня 25-го червня почались повітові земські збори. Управа внесла доклад з пропозицією приєднатись до Універсалу Української Центральної Ради і піддержати її матеріально. Повітова рада селянських депутатів внесла пропозицію асигнувати Центральній Раді 10.000 руб.

3 Канева.

Дня 28. липня відбуло ся надзвичайне повітове земське зібрання. Зібрання вислухало Універсал Центральної Ради і визнало її тимчасовим правительством. З російським тимчасовим урядом вести зносини тільки через Раду, про що повідомити російське правительство; асигнувати Центральній Раді 10.000 руб. і Раді селянських депутатів 2000 руб.

3 Кременчука.

Надзвичайне земське зібрання визнало Центральну Раду органом урядової влади і асигнувало до її розпорядження 1500 карб.

Нові українські видання.

Конфедераліст, велика щоденна газета, що пропонує ідею конфедерації народів Росії, вид. соц. революціонерами в Києві. Недільні числа друкують ся в цілі пропаганди рос. мовою.

Вістник Укр. Війск. Генр. Комітету. Друкується в ім інформаційні статі про укр. військо і всі прикази УВГК.

Подільська Воля, тижневик для оборони інтересів трудівників має України. Видає товариство „Воля“ у Вінниці.

Народне Слово, укр. тижневик в Катеринославі. Воля, популярний тижневик Укр. Соц. Дем. Р.б. Партії в Києві.

Спілка українських лікарів.

В Києві оснувало ся товариство „Спілка українських лікарів“. Вписи до товариства приймає Українське Наукове Товариство.

Українська гімназія на селі.

В селі Пирогів Кременчуцького повіта отворено першу класу гімназію з українською викладавкою мовою.

Цісар проти насильств.

Голова клубу галицьких послів до державної ради п. Романчук одержав з кабінетової канцелярії отсе писемко: „У відповіді на Вашу депешу я є в м'ялї положено заявити Вам ось що: Як тільки почала ся наша послїднїа офензива в східній Галичині, зволив Його ц. і к. Величність приказати, щоби супроти населення відбитих областей поводити ся приязно. Дня 30. липня під час подорожи Цісара до Галичини висламо таку депешу до начальної команди армії: „Його ц. і к. Величність зволив найласкавіше зарядити, що в добутих назад областях Галичини і Буковини не вільно видавати вироків і засудів на основі воєнного права без судового переслухання, та що людність її поза тим має бути обережена перед незаконними насильствами і треба поводити ся з нею зичливо. На найвисшій приказ всі присуди смерті, видані армією в поли, мають

бути на будуче предложені начальній команді армії до затвердження. — Директор кабінетової канцелярії фон Польцер.“

Що треба нашим людям знати:

Тепер, коли Буковина освободжена від російського наїзду, треба нашим людям познаємити ся з новими приписами, які вийшли в часі війни. Найважливіші з тих приписів, се постанови про війскові причинки, про воєнні шкоди та чинитьби та про рекламації від війська.

Нові приписи про війскові причинки.

Про сї нові приписи ми вже писали докладно в першодрукованій книжці „Буковина“, але мало хто з тих людей, що в той час ще були під рос. напівоманом, дістане се число в руки. Через те ми мусимо подати отут ще раз головні постанови причинкового закону, котрий обов'язує від 1. серпня.

Давний закон про війскові причинки був кривдний для населення і українські послы по отвореню парламенту домагали ся його зміни. Згадаємо лише про інтерпеляції і внесення пп. Василька і Лукашевича в тій справі. Парламент заняв ся живо тою справою і ухвалив новий закон, багато справедливийший.

Війсковий причинок се є плата держави для тих, котрі потерпіли через покликання до війська їх прокормителів. Після постанов попереднього закону було стоїтьдесять різних вимірів для війскових причинків. В кождім краю була висота військового причинку инакша, а крім того в межах одного і того самого краю не був однаковий вимір військового причинку для всіх місцевостей того краю. Тепер на місце тих численних різних вимірів установлено тільки три, а саме по 2 К денно для Відня, по 1-80 К для більших і середніх міст, по 1-60 К для містечок і сіл на голову. Однак висота всіх причинків для членів одної родини не може перевищати квоти 12 К денно. Коли якась родина, що живе на селі, складає ся з 7 осіб, то побирати буде 7 рази по 1-60 К, то значить разом 11-20 К, але коли та родина складає ся з 8 осіб, то не буде побирати 12-80 К (себто 8 рази по 1-60 К), тільки 12 К денно, бо більше 12 К денно одна родина не може побирати.

Важну зміну заводять новий закон тим, що не дозволяє більше на зменшуване військового причинку для тих, які мешкають у власній хаті, або не платять чиншу за мешкане, як то було за часів давнього закону. Від тепер ті, що мешкають у власних хатах, або мають мешкане даром, і ті, що платять чинш за мешкане, будуть побирати однаковий причинок. Не буде зменшувати ся також причинку з причини, що причинок виносив би більше, як заробляв покликаний до війська.

Хто має право до військового причинку? До тепер було в тій справі багато постанов, на основі яких мали право побирати причинок тільки кривдні покликаних до війська, яких він удержував своєю працею. Від тепер буде побирати причинок кожда особа, і некривдна, якої удержане було залежне від праці або доходів покликаних до війська. Правесні жінки і діти дістануть причинок в повній висоті (отже по селах по 1-60 К) денно, інші особи одержать лиш стільки, скільки давав на їх удержане покликаний до війська. Правесним і неправесним дітям і родичам жовніра буде признаний причинок в тім разі, коли вони є нездібні до праці.

Хто є постійно нездібний до праці і мешкає сам без родини, одержать причинок у подвійній висоті, отже на селі денно 2 рази по 1-60 К, себто 3-20 К.

Особа, що має побічні зарібки, будуть про те побирати війсковий причинок, котрого їм в деяких случаях відкачували давні постанови. Отже жінка жовніра, яка заробляє своєю працею на удержане родини, буде про те причинок побирати.

Виселенці будуть одержувати побіч державних підмог для евакуованих також війсковий причинок. Причинок буде виплачувати ся даліше, коли жовнір виступить з війська як інвалід або коли наслідком військової служби навіть пізніше, як цивільний, стане нездібним до зарібку, або як помер.

По причинки треба зголошувати ся в громадським уряді своєї громади, а той відішле зголошене до повітової причинкової комісії.

До тепер проти рішення причинкових комісій повітових не було ніякого відклику. Новий закон допускає проти таких навіть правосильних рішень рекурс до крайової комісії причинкової, який треба внести протягом 60 днів від дня доручення рішення, виданого повітовою комісією. При відмові причинки мають комісії перевести дуже основні досліді і подати докладні причини відмови.

Повітові комісії причинкові мають від тепер складати ся з двох державних урядників, одного повітового урядника і двох представників людности.

Воєнні шкоди і чинитьби.

Коли хто потерпів через воєнні ділання австро-угорських або союзних військ в той спосіб, що йому згоріла хата, збіже і т. п., той має право домагати ся відшкодування за ту воєнну шкоду. Ті шкоди треба зголошувати в своїм повітовім старостві. — Так само треба звертати ся до старостів з домаганням винагороди за воєнні чинитьби, коли кому австро-угорські чи союзні війська забрали збіже чи худобу чи господарське знаряддя і не заплатили за них. Знаємо, що неодному нашому чоловікові стала ся з тої причини кривда, що неодному не то не заплачено грошей за забрані у него річі, але навіть не виставлено посвідок.

Направою тих кривд займають ся наші послы в парламенті. Вони вносили в тій справі інтерпеляції і вставляли внесення в парламенті та працювали в комісіях. Передовсім побивають ся українські послы за тим, щоби, як кому забрали чи то худобу чи що инше тому років три, два або й рік, звернено не таку грошеву суму, кілька коптувала та річ тогди, як її забирали, але таку суму, якої потреба, аби тепер можна за неї купити таку саму річ чи худобину. Але закона про те ще в парламенті не порішено.

Рекламації від війська.

В справі звільненя від війська треба нашим людям знати, що мужчини необхідно потрібні в управі громади (двірники, громадські писарі) можуть бути звільнені від війська, себто бути реклямованими. Подане о таке звільнене вноситься ся на окремо призначених до того друках, які можна дістати в старостві. По внесенню подання може староство дозволити, щоби той, хто просить о реклямацію, через 10 тижнів дожидав в дома на рішення його прошеня і не відходив ще поки що до війська. Коли би до 10 тижнів рішення не прийшло, то треба просити староство о довід на вижидане рішення в дома на дальший час. Право до звільненя від військової служби мають також власителі більших сільських господарств 1с до 20 моргових і висше.

Часове звільнене ремісників від військової служби.

Міністерство крайової оборони видало отсей розпорядок з 18. липня 1917. ч. 16.407: Приділені до відділів позаду армії а нездібні до фронтової служби ковалі, токарі, боднарі, сідлярі і такі інші ремісники, які є необхідно потрібні для рільного господарства і лісового, для вибору вина і оводів можуть бути на час звільнені від військової служби. Сей розпорядок відноситься ся до майстрів і помічників. Прошене о часове звільнене, при долученю документів треба зголошувати в місцях звільненя — в конскрипційних урядах або у начальника громади. Про часове звільнене з висше наведених причин буде рішати відділ для звільненя ц. к. міністерства крайової оборони. (Enthebungsgruppe des k. k. Ministeriums für Landesverteidigung.)

Сплата селянських довгів.

Отсю статтю беремо з львівської „Свободи“ і поручаємо нашим читачам, передовсім селянам уважно її прочитати:

Прийшла війна з спустошеннями цілих сіл, з нещастям та горем. Але рівночасно та сама війна стала причиною величезної дорожнечі всего, що було предметом купна — продажі, а в першій мірі споживних артикулів, отже того, що витворює і має на продаж наш селянин та міщанин. Коли до того по увільненю більшої частини Галичини підняли урядоване на ново австрійські влади, — почали вони виплачувати нашому населеню і війскові причинки. В слід за сям знайшли ся наші селяни і міщани в посяданю значнійшої готівки. Не рідко уживано сеї готівки на річі непозиточні, а навіть злишні. Се було на щастє лиш в початку. З часом завдяки діяльності, розпочатій зі сторони нашої преси і інтелігенції, орудуване грошем прибрало здоровий напрям. Почато в першій мірі сплачувати довги так табулярні, як і весклеві. Се діяло ся однак в тих лиш случаях, коли віритель звивав довжника до сплати довгу, або в найліпшій разі, коли виправді такого напівнення не було, але вірителя можна було легко відшукати. Звичайно було воно инакше. Знаємо, що найбільша часть Жидів, а вони найчастіше були вірителями, — вивітали перед ворожою інвазією, а всі кредитові стоварищення позамикано. По повороті наших військ і властей лиш мала частинна Жидів вернула до своїх осель; вони воліли лишити ся в західних австрійських краях і там при доставках робити знаменні інтереси. До того в тіснійшу воєнну область годі було дістати ся навіть при добрій волі. Рівнож з тих самих причин не відкрито на ново по наших містах і містечках тих дрібних жидівських кас, яких тьма тьменна на нашій землі. І коли у нашого селянина чи міщанина знайшла ся готівка, якою міг би сплатити всі свої довги, так він, не могочи віднайти всіх своїх віритель, обмежує ся до заспокоєня лиш тих, котрі були на місці, або ніс гроші до тих кас, які були відчинені. Через те велика частинна всіх довгів нашого селянства і міщанства остала і на даліше несплаченою. З того виходять значні втрати для довжників, бо проценти від несплачених довгів враз з відсотками проволоки ростуть даліше. А знаємо, які то високі проценти мусіло наше населенє платити перед війною, — по 10 до 20 процент від ста. Втрати ті не дадуть ся вирівнати і тоді, коли хтось вкладає капітал у воєнні позички, бо ті послідні дають лиш 5 до 6 процент, так, що довжникови, котрий замість платити довги, підписує позички воєнні, приходить ся на тім інтересі стратити до 6 процент від ста.

Щоби охоронити ся від подібних некорисних наслідків та мотти позбути ся довгу і обов'язку дальшого плачення лаварських процентів, слід поступити так: Коли хто хоче сплатити свій довг, а вірителя відшукати не може, чи для того, що він виїхав і теперішнє місце його побуту не знає, чи тому, що певна каса не провадить своїх чинностей — повинен весь довжний капітал враз з докладно обчисленими відсотками зложити до судового депозиту. З днем зложеня перестають рости від довжного капіталу дальші відсотки.

На тім однак не конєць. По найбільшій частині довги є зайнтабульовані або так, що вже скрипт довжний чи запис кавдійний був зайнтабульований, або так, що через проволоку в плаченю довгу ціла претенсія була заскар-

жена до суду і опісля в дорозі екзекуції враз з процен-
тами і коштами заінтабульована. В обох случаях довжни-
ковини буде залежати на тім, щоб довг вичеркнено з грун-
тових книг. Само зложенє однак до судового депозиту
такого значіння не має. Тут треба процесу. Прийдець ся
постаратись о судове установленє куратора для неприя-
сного вірителя або замкненої каси, а опісля дорогою про-
цесу з тим куратором ввєднати право до вичеркнення з грун-
тових книг заінтабульованого довгу. Належить зазначити,
що процес той є легкий і певний до виграня і не нара-
жує довжника на жадні страти, бо всі кошти, які він по-
несе в процесі, стягне собі в дорозі екзекуції з квоти,
яку сам зложив до судового депозиту. Вигранє однак про-
цесу залежить в тім випадку в високій мірі від доброго
і належного уложєня і написаня позову. А позов той
є досить трудний і не напише його ні наш селянин, ні
навіть покутний писар. З такою справою повинно ся піти
все до адвоката, розумієть ся, нашого чоловіка; а адвокат
зі своєї сторони дуже радо підіймець ся такої справи, бо,
як я вже сказав, справа є певна і ясна, та не наражує
клієнта на страти. Потім, як одержить ся вдоволяючий
судовий присуд, належить по його правосильності внести
до екзекуційного суду поданє, щоб він вичеркнув осно-
рений довг з ґрунтових книг. Через таке поступованє очи-
стять ся значно табуля наших людей і наші міщани і се-
ляни позбудуть ся того неприємного почуваня, що над
їх ґрунтом чи хатою висить ще, мов яка змора, лихвар-
ський довг. Ще одно: належить раз на все вибрати собі
з голови, що через війну, через відступленє при мирових
переговорах яких земель чужим державам, через смерть
вірителя, через се, що каса якась замкнена, — що через
то все не треба буде платити довгів по війні. Такий
байцї не належить ніколи вірити!

Наконець ще кілька уваг, яких належить придер-
жувати ся при сплаті довгів. Коли хто хоче складати довг
вексельний, нехай не платить так довго, Доки віритель не
видасть йому векселя, навіть хоч би той віритель запевняв,
що за кілька днів вексель зверне. Не хоче віритель ви-
дати векселя, то треба гроші для вірителя зложити до су-
дового депозиту. Таке неосторожне плаченє без рівночас-
ного відбору векселя провадить дуже часто до того, що
бідний довжник муєть той сам довг платити другий раз.
Коли хто має платити довг зі скрипту довжного, то і в тім
случаю повинен жадати видачі скрипту і посвідчення, що
довг зі скрипту сплачено. Повинно ся при тім платити
довг до рук того, у кого позичило ся гроші, на чие імє
виставлений скрипт, зглядно кого в скрипті вказано, як
уповажненого до відбору заплати. Не належить тому довгу,
заягненого у чоловіка, платити до рук його жінки, бо то
провадити може до непотрібних процесів і подвійного пла-
ченя довгу.

З других часописей. „Політична орієнтація Галичан“.

Київська „Нова Рада“ з 18. с. м. помістила на-
писану Українцем закордонним, б. офіціром російської ар-
мії, п. М. Гладким, котрий з німецького полону дістав ся
до Києва, статтю в якій автор пише між иншим:

„Вже кілька літ перед початком війни страшний утиск і пе-
реслідуванє всего українського в царській Росії привели галич-
них Українців до аскрава австрійської орієнтації і то не зважаючи
на всю ту запеклу боротьбу, яку весь час їм доводилось прова-
дити з ненажерливими апетитами галицьких Поляків. На весні
1913 р., себто перед самою війною у Львові відбув ся великий
адвиг українських „Січов“, на яким около 50 тисяч добре ви-
шкільованих, свідомих і здорових молодих людей, демонстрували силу
й готовість відбити ворога з боку маленької, але кріпкої духом
і досвідченої Галичини. Ученики сего адвигу, Січовики розказували
мені, що під ту пору в Австрії вже кружляли досить невісті спо-
віданя війни, було відомо, що самодержавна Росія заіхає на укра-
їнський Піємонт — Галичину, бо навіть покладає надії, що „га-
лицькі руські“ самі кинуть ся в братські обійми „Освободитель-
ниці“ Славян“. І відповідаючи на ті записи Росії, Галичина де-
монструвала свою національну організованість. Перші візники про
війну з Росією Українці в Галичині зустріли з ентузіазмом. Тільки
тепер, коли близько три роки воюємо з центральними державами,
ми можемо зрозуміти, як вірили Галичани в перемогу центральних
держав над Росією й її спільниками під той час, коли по нашій
стороні ще не було ні Італії, ні Японії, ні Румунії, ні Португалії,
ні Америки. Так, Галичани вірили в те, що Росія, та „тюрма наро-
дів“, буде розбита, а на руїнах її встане вільна, самостійна укра-
їнська держава. І через те, як тільки оголошено війну, Українці
зверх набору почали скликати охочих для організації українського
національного війська. І скоро в Коломиї зібрани ся тисячі, які
горіли бажанєм „визволяти братів Українців з московських кайдан“.
Добровольцям було наказано вернутись до дому, а замість укра-
їнського вій ка було дозволено організувати в Галичині один полк
„Українських Січових Стрільців“, та на Буковині під орудою
посла М. Василька склав ся відділ Ґудузіл. Така була, кажучи
фактами, політична орієнтація Галичан на початку війни“.

Тут автор оповідає добре нам відому історію Талер-
гофу і її подібні історії. (Далі скомфіковано).

До сих виводів додає „Діло“ з 12. с. м. від себе:
Таким висновком кінчить ся стаття М. Гладкого. Не потре-
буємо тут окремо зазначувати, що міродатною для галицьких укра-
їнських політиків була і є орієнтація австрійська, як се дуже
горячо і вимовно ствердили в часі останньої парламентної сесії
провідники Української Парламентарної Репрезентації пп. Роман-
чук, Трильовський і Петрушевич, стаючи сям в один ряд
з провідниками буковинських Українців п. Васильком, котрий
свєю заявою (правда, з поважним застереженєм) орієнтацію, ствер-
джену провідниками УНР, признав також орієнтацією Буковинців.

НОВИНКИ.

Відповідь цісаря. На письме Союзу українських бу-
ковинських послів з чолобитнею цісареві з нагоди визво-
лення Буковини наспіла отся телеграфічна відповідь на

руки голови Союзу п. Василька: Його Ціс. і Корол. Вели-
чество зволить прийняти до Найвищої відомости чолобитню
зложену іменем українських парламентарних і соймових
послів з Буковини і дякують за неї найласкавіше. фон
Польцер.

В катедрі св. Стефана у Відні відбуло ся дня 11.
с. м. з нагоди визволення Буковини під проводом карди-
нала др-а Піфля і в присутності визначних австрійських
достоїнників і личностей торжественне богослужєня.

Воєнна пресова кватира про буковинське населєнє:
Буковинське населєнє дуже лояльно підпирас військо
й жандармерію, заосмотрює їх в поживу та дуже інтере-
суєть ся подіями, що відносять ся до вступленя на пре-
стол ц.саря і короля Карла, бо під рос. панованєм не до-
пускали про те майже ніяких вістий.

Бувший буковинський краєвий маршалок барон Юрій
Василько-Серецький, тайний радник і доживотний член па-
лати панів іменований відручним цісарським письмом з дня
1. серпня членом палати панів з правом наслідства. За
часів маршалкованя на Буковині був барон Василько-Се-
рецький, представник волосської великої сілостости, діяльний
в напрямі приверненя національного миру на Буковині.

Посол Спинул просить нас повідомити українське
учителство з Буковини, що після засягнєних ним інфор-
мацій буковинська краєва шкільна Рада виплачує на до-
тячну письменну просьбу кождому учителеви чи учительці
яко задаток увесь дорожний додаток на сей рік, поки ся справа буде остаточно полагоджена
у відповідних інстанціях.

Відзначєня. Поручник Марія Явєцький 9. п. п.,
член акад. тов. „Союз“ в Чернівцях одержав Signum lau-
dis з мечами. Відзначений має вже бронзову і срібну ме-
далю хоробрости, воєнний хрест ім. цісаря Карла та ні-
мецький шляхотський хрест. — Хорунжий Николай Го-
рецький 41. п. п., учитель з Буковини, одержав срібну
медаль хоробрости.

Нові полєві переписні нартни. Починаючи від дня
1. серпня с. р. можуть бути ужиті в поштової переписці
до жовнірів армії, яка стоїть в полі, тільки нові картки
з сивого паперу; давних карт рожевої краски можна буде
уживати дальше тільки в кореспонденції від армії в полі.
Приватні кореспонденційні картки для полевой почти будуть
допущєні лиш тоді, коли друком, формою і краскою не
будуть в нічим ріжнитись від урядових.

† **Софрон Недільський**, директор гімназії в Коломиї,
шкільний радник, помер — як нам телеграфують — 8. с.
м. в Бялії. В. й. п.

Хто знає про більшє обставини смерті академіка
Михайла Лютка з Вашиківців, який мав полягти на полі
битви над Ізонцом ще 15. серпня 1916. р., зволить ласкаво
донести про се проф. Николаєви Гарасови, Prag II, Na
Morani. Nr. 18.

ДАТКИ

зібрані послом Николаєм Васильком в користь за-
снованого архикнязем Вільгельмом при 13. полку
уланів фонду для жовнірів інвалідів.

Член палати панів Беріґард Вецлер	K 5.000
Генеральний директор земельного Банку в Ві- дні Ротер	„ 3.000
Президент Англьо-Банку професор Ляндес- бергер	„ 3.000
Від відєньського ескомпт. товариства директор Красні	„ 3.000
Натан Ейдінґер	„ 2.500
Генеральний директор Кестранек	„ 1.000
Комерційний радник Ангавх	„ 1.000
Генеральний директор Томяла	„ 1.000
Член палати панів Филип Гомперц	„ 1.000
Член палати панів барон Л. Ротшільд	„ 3.000
Австр. кредит. Товариство	„ 3.000
Разом	K 27.000

МАЛИЙ ФЕЙЛЕТОН.

Арнольд Гельрїхель.

Черновецьке свято.

(Переклад з німецького.)

Мій плащ, яким я був накритий, промокав ранню
росою; я пробудив ся і побачив себе серед стерні, я ле-
жав на снопі. Як раз заходив місяць в повни. Пробуджа-
ючись згадував я: вчора — нині — щось воно було, щось
буде... „Штаб їде вже“, казав якийсь голос у сумерку.
„Перші патрулі дійшли до Чернівців!“

Вже котили ся помалу і тихо перші вози штабового
трєну доріжкою. Мерщій до легенької брички, якої мині пози-
чено. Як мені не вдасть ся видобути ся з трєнової кольони, то
приїду до піану до Черновців. Віджджаю напів сплячий.
Візочок пробираєть ся звинно попри безконечні тяжкі ка-
равани батерії, переходить з дороги на голоку, посуває
ся все вперед. Сходило сонце Чернівців, казав я собі!
Нараз я став боятись ся сего дня, бо пригадав собі вчераш-
ній. В полудне я був ще на півночі від Прута, при хор-
ватській дивізії. Говорило ся, що як Москалі ще будуть дер-
жати ся, то не підемо так легко наперед. В 3-ій годині
сиділи ми на однім подвір'ю на ліжках, поставлєних коло
дверий. Нараз дали ся чути вістрїли. Приходять вісти:
„Москалі уступають!“ — „Чернівці горять!“ — Я вийшов
на горб і побачив дим, що підіймав ся в гору. Один офі-

цер розказав мені, що 5. дивізія по тім боці ріки прав-
доподібно перша дійде до Чернівців. Потім приходить аван-
турна Гада глибоким бродом на Прут, коли вечірня зоря
так крїваво світала. Тепер мене мучила думка про той
дим: Чернівці будуть виглядати як Калущ, як Станисла-
вів, як... ох! як всі інші міста. Мури будуть курити ся,
люди будуть стояти кругом плачучи-побиваючись...

Тепер я покинув кольони і їхав самітню. Поля зо-
тили ся снопами. Тут і там хотів козак спалити живна, але
більше як поблизького снопа не підпалив. Достигла кукуруза
стояла високо на полі, як полки зі списами і хоруговками.
Потім прийшов чудовий глибокий ліс буковий. В горі
слідно було в дірах опущєних недавно окопів розкинутий
папір, сміте, патрони, пушки з консерві. Мердець, що не
задеревів і не почорнів ще, спав немов у спокійнім сні.
Два австрійські жовніри, з льюкою в роті, йшли поволи
дорогою, розмовляючи по чеськи. Ліс був чудовий — та-
кий — такий австрійський ліс! У сій трагічній Галичині
за весь сей час не ворухило ся в мині ніяке почутє рід-
ного — се сїрий, замкнений в собі, непривітний край.
Тут ліс Буковини пахли чудово, рідним краєм, Австрією.
Де кінчить ся ліс, стояли піраміди гверів одного відпочи-
ваючого полку. Богато жовнірів лежало у тїні, зійшло ся
навкруг старого дуба, що стояв самітню посеред буків,
і зривало листки. Я бачив по раз третій, як наші жовніри
затикали ся весело зеленими відзнаками побідників. Є
то світла, гарна хвиля! Кожний жовнір заткнув собі кілька
листіків за свою заповнену перепілку папку.

Ідемо далі в долину. Вже запришів я вже, стали
виринати перші хати, такі привітні з своїми садками.
На право і на ліво від дороги піраміди гверів. По
подвір'ях коло керниць стояли інфантеристи, голі до
пояса, і мили ся. Привітні жінки, схвилювані діти стояли
навкруги жовнірів, приносили їм квітки з огородів і з ві-
нок. Жовніри їли повним ротом. Одна дівчина несла тяж-
кий кіш з грушками, селянка, сміючись цілим обличчєм,
мастила хліб маслом.

Я переїхав попри жовнірів, які тут спочивали, ожи-
даючи архикнязя Йосифа, котрий мав небагом прийти
і на їх чолі рушити походом до міста. Тепер вулиця знов
опустіла. Та ні, по обох боках вулиці стояли в нестрях
одягах сходу жінки й чекали. Вони тримали в руках ко-
новки з водою і склянки для жовнірів. Починала ся міська
вулиця, передмістє Ропон. Перед Німецьким Домом стояла
зворушена товпа, вона окружила мій віз. З правого боку
подав мині хтось склянку квасного молока, з лівого боку
благала Русинка у святочній одежі взяти від неї малино-
вих конфітур. В моїм подолку найшли ся нараз зварєні
на твердо яйця — ціла стирта яєць. Мій візник не хотів
нічого брати, його просто душили ласоцями; сотня людей
говорили до мене, в українській, румунській, жидівській
німецькій, але всі по німецьки, бо на Буковині дав ся
сей Йосифинський експеримент; се край такий, яким ми
уявляємо собі Австрію: не згерманізований, але просякну-
тий всіма добрими сторонами німецької культури.

Я вїрвав ся і поїхав далі. На одній стрімкій вулиці
змучені коні зупинили ся; фірман побачив помпу, хотів
наповнити пугію. Але воріг знищив водопроводи. Аж тут
стали з гори бігти жінки, вбрані по міському, в долину, на
ззаводи, котра скорше добіжить до керниць, щоб прине-
сти води і допомогти австрійському воєзському коникови.

Ринок перед ратушем повний людей і хоругв. На
сходах стояв генерал Фелікс і говорив своїм милім відєн-
ським способом і сміав ся з тими, що товпили ся довкола
него. Молодець у лахмітї просуває ся крізь товпу, при-
станув остро, покїрно заявляє своє зголошенє до служби:
се один з багатьох полонєних офіцїрів, які ховали ся і те-
пер вертали щасливі. Нараз з'явили ся російські уніформи
серед товпи: ціла горстка полонєних Поляків. Один, хорун-
жий, став перед генерала і сказав, що вони „не хотіли
більше бити ся з Москалем проти Поляків.“ Я скоро обій-
шов площу. Вогу дякувати, нічогоїсїсно не стало ся, хіба
що заробовано два склєни. Однак дворєць ще горів: з того
або сего дому поблизько двірця него курив ся дим. То був
той дим, який я бачив вчора.

Тепер я стояв під ратушевими аркадами і придивляв
ся тим російським наліпкам, якими були покриті кольони.
Зарядженя революційного генерал-губер-
натора Дорошенка, сего визначного україн-
ського вченого, котрий дбав про Чернівці
під час свого короткого урядованя дійсно
як батько. Відозва генерала Корнілова проти варвар-
ських тернопільських убійників і грабїжників.

Було полудне, коли почули ся голосні оклики. Коні
затупотїли бруком; окружені офіцїрами в золоті, зміа
архикнязь з коня і сказав, блиснувши своїми синими очима:
„Надію ся, що тепер ми злучили ся на завєжди!“

А тепер стали дефілювати полки та батерії. І тут
знов здавало ся, що доми, камінні плити черновецьких
вулиць немов стрічали окликом одушевленя сих утомлєних,
сих обвалєних, сих гордіх і гарних воєнк. Сонце сїкло.
Поза дефілюючими жовнірами видно було блєск води сї-
кавки, якою поливано горючу хату на розі Двірцевої ву-
лиці. Навкруги мене стояв гурт щасливих молодїц. Вони
донитували ся жадібно за вістями з Австрії! Мині просто
виривали слова з уст.

Я сказав: „Тяжкі часи настали в Австрії! Вас зду-
чено з вітчиною до важкого діла!“

Однак упиваючись радістю, ми всі відчували, що
маємо добру надію на будучність, що всі належимо до
купи, що ми смерть пережнемо. А хоругви повівали в бур-
ливім вітрі великої чистої години.

„БУКОВИНА“

виходить два рази на місяць.

Редакція і адміністрація:

Wien IX. Schwarzs-
panierstrasse 15.

Поодинокі числа по 10 сот.

БУКОВИНА

Видає „Союз українських послів на Буковині“.

„BUKOWYNA“

Organ des Verbandes der
ukrainischen Reichsrats- und
Landtagsabgeordneten der
Bukowina.Redaktion
und Administration:
Wien IX. Schwarz-
spanierstrasse 15.versendet an die unbemit-
telte Mannschaft der k. u. k.
Armee, an die Militär-Spi-
tälern und Flüchtlingslager
montentgeltlich.

Einzelnnummer 10 h.

ДО УКРАЇНСЬКОГО НАРОДУ НА БУКОВИНІ.

ДОРОГІ БРАТЯ!

Кожний з Вас мабуть має ще добре в пам'яті відклик вибраних Вами послів з року 1914, яким ми, ставши рама об рама з нашими галицькими братами, завізували цілий український нарід з Буковини, ви-
явити своє привязане до Австрії і її преславної династії і згуртувати всі фізичні і мо-
ральні сили, щоби відперти напад царської Москви, вимірений против Австрії під покришкою
охорони сербських скривобийників.

Між тим помер загально і слушно Вами улюблений старенький цесар Франц Йосиф, а на престіл
вступив син його братанка, цесар Карло I, вкритий славою побідника в безчисленних битвах проти
нашого поконвічного ворога — Москаля. Дорогі братя! Ви сміло можете покликати ся на висказані пераз
слова признання обох цих монархів, що український нарід на Буковині сповнив
в цілості й радо свої обов'язки під час війни.

Почавши від серпня 1914. року була ціла північна часть Буковини майже без перерви полем бою;
осеню того самого року наше українське населення між Прутом і Дністром перше було видане на поталу
навалі царських орд; тоді то буковинське населення, а в першій мірі Українці, доложили всіх зусиль, щоби
власними силами визволити ся зпід царської руки: з безпримірною героїською відвагою стануло проти
ворога буковинське краєве ополчене, з організоване на борзі випробованим у війні полковником Фішером
і вже на шестому тижні завзятих боїв вистигло воно вирвати столицю краю Чернівці з під царської пере-
моги. Та надто великою була перевага ворожих військ! Місяць пізніше залили Москалі знов наш бідний
край і через чотири довгі місяці держали в своїх кігтях землю від Дністра по Бистрицю. Аж армія гене-
рального полковника Пфляйцера-Бальтіна, що в її рядах доказали чудес незрівняно хоробрі буко-
винські добровольці, а між ними наші завзяті Гуцули, під проводом полковника Папа — знову освобо-
дила наш рідний край в січні 1915. р.

Та коли під зелені свята р. 1916. зросла знов перевага ворожих сил і безпоміжно жертвовано маси
царських військ, щоби забрати наш край, наші хоробрі оборонці не могли довше встояти ся. Тоді Буковина
від Дністра по Дорну знов перейшла під московське пановане, яке тривало майже чотирнацять місяців.

Дорогі братя! Те що перенесли Ви на собі за той час і кілька натерпіла ся отта часть українського
населення, яка покинула край, не відаючи, чи коли зобачить знов рідну землю, те все буде колись
записане в історії золотими буквами як доказ пожертвування й вірності українського насе-
лення Буковини цесареві й державі.

Коли-ж Ви нині знов — дасть Бог, на все — зішли ся з тими, яких звалили обдарувати своїм
довірем в часі мира, то ми можемо лиш дати вираз нашої невимовної радості з того, що минули ті три
роки страшного часу і що наш нарід мужно переніс той тяжкий допуг.

Згадаймо надто славні оружні подвиги всіх буковинських Українців, що служачи при краєвих полках
чи при Січових Стрільцях або при Гуцульських Добровольцях, а часто навіть втілені поміж чужомовні
військові формації, по словам світлих вождів цесарської армії всі своєю героїською відвагою виявили най-
значиміші чесноти жовнірської вдачі.

Дорогі братя! Українське населення Буковини через три роки воєнної грози оказало ся вірною
сторожею цесареві й державі на крайнім сході монархії. Полеві маршали Кевеш і принц
Леопольд Баварський, а так само генеральні полковники архикнязь Йосиф і Бем-Ермолі, що то їх полковод-
чим чеснотам завдячуємо те, що сьогодні знов стали панами на рідній землі: всі вони зволили на привіт
Ваших заступників з нагоди висвободження Буковини відозвати ся горячими словами похвали для вірного
свого цесареви буковинського народу.

Через те дані нам, Вашим провідникам, можливість і право: домагати ся для Вас від держави
направи всіх нанесених Вам шкід і відбудови Вашого господарського й культур-
ного життя, бо се належить ся Вам і Вашим дітям за Ваше гідне поведене перед ворогом і поза бое-
вою лінією під час ворожого наїзду.

Дорогі братя! Будьте певні, що Ваші заступники вповні свідомі того, яку вагу має теперішня хвиля
для Вашого існування, для Вашої будучої долі. Ваші заступники в тім щасливім положенні, що можуть
утвердити серед Вас найкрасні надії на таку будучність, бо знають, що на чолі держави сто-
їть шляхотний молодий цесар, повен пориву до великих діл, повен зрозуміння для
потреб широких мас, а при тім перенятий пошаною для питомої нашої нації вір-
ности характеру. Він пізнав Українців в окопах, він знає також, як ставили ся Українці до царської
влади і як вони поводити ся на вигнанні, як збігли.

Ми, українські послі, можемо вповні уповати на те, що коли-б правительство і парламент
навіть по досвідах сеї війни не прийшли до пізнання своїх зобов'язань супроти
української нації в Австрії, що тоді наш знаменитий цесар Карло дасть нам наші права!
То-ж зі спокоєм, дорогі братя, можете виглядати кінця війни!

В злучі зі сильним і вірним союзником Німеччиною, із спорідненими нам племенно Болгарами і з хо-
робрими Турками наша славетна армія очистила майже весь австрійський простір від ворога, а надто
заняла на сотки тисяч квадратних кілометрів ворожої землі.

Але цесар Карло се мудрий і миролюбивий володар. Він бажав лиш сего одного: дока-
зати ворогові, що й найгрізніша навала ворожих військ не в силі захитати старої
преславної монархії. Йому не бажаеть ся загарбати чужої землі; йому далеко до
того, аби хотіти скривдити якого сусіда; він і не думає ставати в дорозі новому
російському правлінню. Він жадає тільки одного, і то зовсім слушно, а то: щоби ніяка чужа дер-
жава не мішала ся до внутрішніх справ Австрії.

Він готов признати народам Австрії, а між ними й Українцям те право самоозначення, яке
годити-меть ся з конечністю вдержати суцільність монархії.

Перший Українець в Раді корони.

Відручним письмом з 30. серпня цесар Карло I. іме-
нував радника Двора дра Івана Горбачевського, члена па-
лати палів, міністром. Ся вістка блискавкою обійде україн-
ський загаль. Адже се вперше за весь час приналежности
українських земель до Австрії лучаеть ся, що корона по-
кликне до міністерської ради члена української нації і че-
рез те ся подія набиратиме не аби якого значіння в історії
української політики в Австрії. Не аби яке значіння сего
факту і для цілої національної політики держави. Покли-
куючи до ради корони вперше представника Українців
і Словінців цесар Карло положив кінець упередженню про
меншвартність цих народів і перечеркнув вузкосердну тра-
дицію про право вибраних народів на доставу членів кабін-
ету. Відчувати-муть оба згадані народи сей знаменитий акт
цесарської волі, яким проложилось ся перегорода між старою
і новою Австрією, як велику благодать, а передовсім ши-
рою дякою оповють ся серця українського народу. Коли
для того, то для українського народу сей акт має першо-
рядне політичне значіння. Акт з дня 30. серпня 1917 се
зрушене польського монополію представляти край Галичину
з її народами в раді корони. Міністерство Гор-
бачевського не є офіційним національним українським
міністерством, воно міністерство ресортове. Але воно ви-
росло з духа рішення, перебитого противниками, створити кабін-
ет національностей, для якого серед даних умов знайдено
форму урядничого кабінету, доповненого представниками пере-
презентованих доси в раді корони обох більших австрійських
націй. Воно виросло з духа обнови Австрії, якому вираз
дала онодінша програмова заява правительства про конче-
ність зміни конституції, але й ініціативна заява нового
правительства, яке кладе собі цілю йти по дорозі припо-
ровлення основ державного устрою до умов часу, в змислі
урівноваження народів, національної автономії. Та попри
своє величезне значіння для української політики внутр
держави покликає Українця до ради корони має ще свою
не аби яку вартість з огляду на змагання української нації
за кордоном, де рівно цінувати-муть сям новим здобутком
австрійських Українців їх закордонні землі.

Українці одержали свого першого міністра в урядни-
чій кабінеті. Та др. Іван Горбачевський не лиш урядник,
не лиш професор-фахівець. Др. Горбачевський, від ряду
літ член палати палів, приходить до кабінету вести свій
ресорт і бути речником Українців — з великим засобом полі-
тичного досвіду. А що найважливіше: др. Горбачевський
приходить до кабінету з чистим як хрусталь характером,
з серцем повним молодечого запалу до національної справи,
який подивляти мусить кожний, хто знає сего амба адора
Українців в столиці Чехії, сего українського світоча науки,
мужа рідких прикмет духа і — нехай дозволить нам ска-
зати се його Ексцеленція український міністер — при-
кмет репрезентативний, які теж немов предистинували його на
сей високий уряд.

Становище буковинських Українців
до іменування міністра дра Горба-
чевського.

Ексцеленції Пану Міністрови дру Горбачевському
у Відні, Міністерська Рада.

Союз українських парламентарних і соймових послів
з Буковини прийняв з найрадіснійшим задоволенням до ві-
дома покликання Вашої Ексцеленції до Ради корони. В тій
обставині, що така сильна переконанем личність, яка ті-
шить ся необмеженою пошаною української нації, увійшла
до теперішнього міністерства, бачимо за поруку зміни
дотеперішньої системи, практикованої супроти Українців
австрійськими правительствами, що маємо
завдячити мудрій постанові монарха. Ваша Ексцеленція
зволить попри наші желання прийняти до відома також наше
запевнене, що ми готові підирати Вашу діяльність з най-
більшим довірем. — Голова Николай Василько.

Поворот Митрополита Шептиць-
кого.

В педілю дня 26. серпня рано оваційно витала укра-
їнська громада у Відні повертаючого з заслання через
Швайцарію митрополита гр. Андрія Шептицького. Митрополит
прибув в товаристві свого секретаря ранішим потягом о год.
7-35 до Відня на західний дворець, де дожидала високого

Ось чому всі тамші серед всіх народів Австрії гуртують ся довкола цісаря! І ся одностайність і рішучість австрійських народів, перенята щирим бажанем мира, оперта на незрівняній хоробрості й витривалості союзних армій, остаточно мусить увінчати ся миром, якого прагне цілий світ.

Дорогі братя! Великі жертви, понесені Вами, є тим засівом, який принесе Вашим дітям і внукам цінні плоди й покладе основи їх щасливої будучності.

Ся довго вижидана краща доля прийде для українського народу тим певніше, що народна свідомість встигла мимо воєнних страхів поширити ся, скріпити і поглибити. Наші національні противники не встигли придавити українську справу в тім розгоні, в яким дала пізнати ся світови якраз в часі війни: мов один муж підняв ся наші брати в Росії проти царського гнету і дійсно звергли московське ярмо.

Ніякий чинник не є в силі спрятати зі світа сеї відродної для всіх Українців події: вона й стане основою оправданих надій на красну будучність усеї української нації.

Дорогі братя! Як вибрали Вами заступники, Ваші послы сповнили за весь час воєнний свій обов'язок, дбаючи про те, щоб не вкорочено Ваших прав і не переорчено Ваших великих діл в користь цісаря й держави; навпаки: ми довершили сего, що вони нашіли оцінку і признана.

Коли отже збережете нам, вибраним заступникам, довіре, яким звалили нас обдарувати, ми остаючи як досі так і на далі Вашими дорадниками, провідниками й захистниками, проведемо Вас до мира, який, надіємо ся, небавом завитає до нас.

Від Союзу українських послів на сойм і до ради державної з Буковини:

Николай Василько

голова.

Николай Спинул

писар.

гостя громада понад 500 людей. Явили ся у великій числі українські послы, духовенство і депутация Січових Стрілців. З поміж представників буковинських Українців явили ся член краєвого Виділу краєв. інсп. Ом. Попович, пос. А. Лукашевич, надр. Ясеницький і п. Устроїтелями привітання були члени окремого комітету для повитання високого гостя. Повитане відбуло ся в цісарським почекальним сальоні, гарно прикрашеном укр. взорами. Тут заняли були також місце представники властей. Іменем парл. репрезентації повитав митрополита віцепрезидент палати послів п. Юліан Романчук, а іменем Союзу бук. послів у щиро відчутій промові промові надр. Ясеницький, котрий промовив як слідує:

„Ексцеленціє! З припорушення Союзу українських послів па Буковині і в заступстві его голови посла Нико-

вишного настане по словам Тараса в своїй хаті своя правда і сила і воля.

По трех літах заточеня Ти, князю, вертаеш поміж нас, українських горожан австрійської держави, що стоячи твердо при своїм національним і державним прапорі, хоч винесли на собі стільки воєнного горя, то не упали на душі, але рішені і далі вести діло національного звільнення до доброго кінця.

Вертаеш як герой, як побідник, рівно щиро працюючи земляками по тім боці кордону, як рівно щиро витаний по сім боці кордону усіми земляками, що раді згуртуватись до солідарної спільної праці для досягнення спільних національних цілей під Твоїм, Найдостойнішим Владико, світлим проводом.

Митрополит дякував обоим бесідникам, довідуючись з окрема у надр. Ясеницького про стан здоров'я п. Василька, котрий, пробуваючи в Карльсбаді задля лічення ме міг взяти особисто участи в повитаню. Дуже щиро було повитане Ексц. митрополита з п. Е. Олесницьким, котрий мимо великої недуги явив ся особисто на привіт митрополита. — Загал учасників в повитаню митрополита дожидав появи гостя у вестибулю, де виголосив промову пос. В. Сінгалевич іменем укр. громади. Описля промовив митрополит зворушливими словами: „Ми всі — говорив митрополит — перенесли через сю війну невимовні терпіння, а що я в найтяжкішій часі не міг бути між Вами, се побільшило мої муки на вигнання. Та вже зближає ся хвиля, коли скінчить ся гіркий допущ; шлях, який веде до красної будучності, стелить ся перед Вами. Український народ сміло може сподівати ся поліпшення своєї долі“. Описля генерал-аудитор З. Павлюх вручив митрополитови золоту плякету, виконану різьбарем Терещуком. Серед звуків укр. гимну всім митрополит, обкиданий цвітами, до самоходу в товаристві п. Романчука і єпископа Коциловського і удав ся до церкви св. Варвари, де відправив богослуження, на яким м. н. був присутній управитель міністерства віроісповідань і просвіти др. Цвіклінський.

Перешкоджений задля недуги прибути в Карльсбаду до Відня на привітання митрополита Шептицького вислав п. Н. Василько, заступлений на повитаню митрополита надр. Ясеницьким, окрему привітну телеграму слідуєчого змісту:

„Союз українських парламентарних і соймових послів з Буковини з щирим серцем бере участь в сій благословенній події на овиді наших земляків в Галичині, дждавши ся можности повитати Вашу Ексцеленцію знову серед нас на так нам дорогої рідній, австрійській землі. Ласці Бога і безприкладній неохотності Вашої Ексцеленції завдячують Українці Австрії, що шляхотний син нашої нації став в часі сеї світової війни одною з найбільших, світих приміром личностей в своїй вірності цісареві і церкві. Неваля дака належить са за те Вашій Ексцеленції від української людности в Австрії, і я дозволяю собі як голова українських парламентарних і соймових послів Буковини зложити Вам до ніг глибоку подяку і заявити, що вся українська людність, нами заступлена, хоч переважна її часть не належить до церкви Вашої Ексцеленції, в дин повороту Вашої Ексцеленції до стоглиці обожаного нашим населенням Монарха оживлена щирим бажанем, щоби Ваша Ексцеленція прожили незчислимі роки для нашого народу, поки пізнійший історик не перекаже грядучим поколінням казки про постать митрополита Андрея.“

На сей привіт одержав посол Василько у відповідь телеграму слідуєчого змісту: „Глибоко зворушений дякую за Ваші любі желання. Добро українського населення Буковини все мені лежало на серці. Тішу ся з освободження Вашої країни — Шептицький“.

Вісти з російської України.

„Neue Züricher Zeitung“ подає з Петрограду вістку, що постанови тимчасового російського правительства що до компетенції У. Ц. Р. викликали серед її членів велике невдоволення. Правительство піддає У. Ц. Р. лиш 5 провінцій, коли наші представники жадають 9. Дальше генеральний секретаріат мав складатись з 14 міністерств, а тим-

часове правительство признало лиш 9. Мало воно українським властям відмовити також законодавній власті. Як що те все справдять ся, то буде се знак, що російське правительство під впливом кадетів розпочало супроти України новий курс політики.

„Русская Воля“ подає зміст заяви голови укр. генерального Секретаріату Вол. Винниченка про становище Українців. В передачі через Стокгольм ся заява Винниченка заключає ся в домаганю сповнити всі жадання Українців перед миром, а з окрема жадане утворення окремої укр. національної триміліонової армії для оборони укр. фронту. Винниченко закидає союзникам Росії рівнодушність супроти Українців і жадає, аби Франція й Англія заборучили Україні політичну автономію. Винниченко противить ся закидові, немов то укр. рух удержує ся за „німецькі гроші“. Українці не потребують німецьких грошей, а на свій політичний рух видали самі своїх грошей понад мільон рублів. Чим більше рос. уряд противить ся домаганям Українців, тим більше звертає ся їх зір в сторону Австро-Угорщини й Німеччини, котрі то держави мають багато приятелів в укр. Раді. Вкінці жадає Винниченко паспортів для окремих укр. заступників в Стокгольмі. Колиб їм паспортів відмовлено, то вони просити-муть о заступництво австрійських Українців.

Після телеграми одержаної п. Васильком із Стокгольму подав ся В. Винниченко, президент першого укр. кабінету, до димсії. Причиною уступлення Винниченка є не порозуміння виниклі на нараді УЦР в справі становища до рос. правительства. Соціалдемократи і представники національних меншостей жадали, щоби лісту членів укр. езекутивної влади передано до затвердження російському правительству. Те жадане перепало по волі подавляючої більшости. Через те соц. демократи разом з Винниченком, котрий є членом соц. дем. партії, опинили ся в меншости. З того витягнув Винниченко консеквенцію і подав ся до димсії.

Українське Бюро доносить, що до Стокгольму прибув член київської У. Ц. Ради і секретар центрального комітету укр. соціал-революційної партії Володимир Залізняк з письменими повноваженнями від центрального комітету партії. Делегат має передати соціалістичній конференції докладне пропаятне письмо в укр. справі. Як відомо, на конгресі соц. рев. партії, що відбув ся в липні с. р. взяла верх струя цілковитої державної незалежності України.

Міністри за селянами, проти насильств.

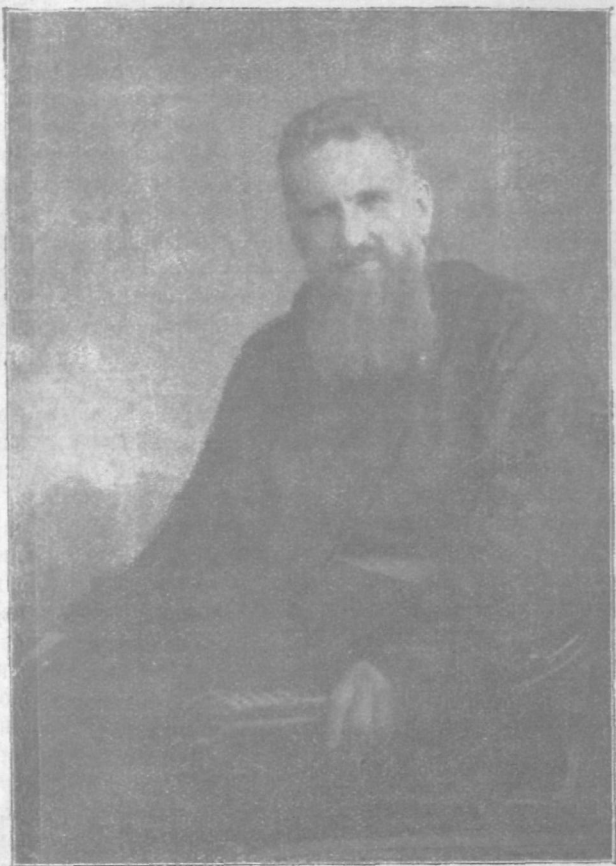
Оден Господь знає, кільки то наші люди натерпіли ся в часі сеї війни зі сторони всяких, головни низших властей. Тільки вже було випадків кривд і були вони не раз такі важкі, визнаючи до неба о шімсту, що самі міністри з власної волі мусіли признати, що кривди діяли ся і що з селянами, котрі живлять працю своїх рук і військо і все инше населене, треба обходити ся як найлагідніше. От що говорив на засіданю парламенту з дня 8. липня міністер виживлення генерал-майор Геффер:

„Що до реквізицій — казав він — то наше правительство стоїть на тім становищі, що насильство і жорстокість не є тим способом, щоби аж так відіставати від совісних горожан те, чого край і держава потребують. Противно — лагідним поступованем і поученем більше доброго досягне ся від нашого геройського населення чим насильством. Строгість і тверде поступоване хіба тоді може мати рацію за собою, коли хто свідомо усуває ся би від горожанських обов'язків. Для провірення висліду жнив поручили ми слідуєче, бажаючи осягнути се, що назвати би я бажав — ідеальним станом. Кождий селянин одержить формуляр до записаня: тільки і тільки потрібно мені, а тільки для моєї родини; тільки для товару, тільки на засів, а тільки віддам. — Колиб се переведено гладко, а ми — говоримо се без обиняків — прямуємо до сего, тоді реквізиція була би безпотною, хіба тоді і лиш що до сих приміювалась би вона, хто ставив би опір обов'язкови доставленя державі того, що належить ся. В тім місці годі не сказати прилюдно, що наш нарід, наші селяни по селах все заедко говорять: „Та нехайби нам раз сказали, тільки і тільки маеш дати, а ми би ще і з надвишкою найохотніше самі дали, лиш щоби нас так не мучили цілий божий рік“.

В дальшій виводі міністер зазначив, що де зайшов би случай покривдження людности, там сейчас повинна послідувати кара.

Так говорив міністер виживлення. А тепер послухаймо, що на засіданю парламенту з дня 11. липня говорив инший міністер чи то управитель міністерства рільництва др. Ертель. Говорив він власне в обороні і на похвалу рільництва от що:

„Як управитель міністерства рільництва признаю, що селянство і рільниця продукція є найголовнішою підставою, а то тому, що дбає плекати і труд селянства уможливає ужите робітничих сил і піддержуване фабричних сил цілої держави. В третім році війни селяни докладають всіх своїх сил, щоби працю своїх рук піддержати наше державне жите. Правда — з кождим днем тяжше воно йде: земля менше управлена і менше плідна, брак господарських знарядь і робучих рук, через те чим раз тяжіш чинитьби тих, що лишили ся в дома, чинитьби жінок, дітей, старців, та за те праця їх, то праця справді подиву гідна. Можна би на коліна

лая Василька принала мені велика честь витати Тебе, Найдостойніший Владико, від імени буковинських Українців. Вітай же нам Високий Скитальче, Найдостойніший Сину України!

У часі страшної грози, коли споконвічний воріг нашого народу напав на его жите, Ти гордо ставив чого ворожому наїздику творачи тим наслідуючая гідний примір твердості духа, непорочности характеру, святости переконань. А коли лютий воріг наважив ся був на Твою недоторкальність і забрав Тебе, князю, в полон, жив Ти в нашій уязі серед нас як мученик за ідею, що гордо і з погідним лицем високо ніс недосягний для людської злоби і люті прапор непорочности нашої ідеї. І хоч як гірко ми відчували Твою відсутність, брак Твоїї поради, помочи і проводу в сю тяжку годину, то ми гордились Тобою перед собою самими, кріпились по душі Твоїм ясним приміром, чванились Твоїм іменем перед чужими. І хоч відсутний, жив Ти, Найдостойніший Страдальче, серед нас як найкращий національний діяч, як духовий провідник свого народу, як щит, о який відбивались найтяжчі замахы на наш тяжким горем прибитий нарід-мученик.

Ми тужили за Тобою, віддалені від Тебе непроступним муром. Та от серед страшної світової хуртовини запала ся непроступна стіна, і перед Тобою відчинились ворота ваянці і встелила ся цвітами дорога до волі, до повороту поміж тих, що тужили за Тобою виглядали.

Ти вийшов з ваянці на волю по тій дорозі, по якій в поневоленних царатом народів вийшов на волю і поневолений український нарід. Упали окови а при помочи Все-

падати, коли слухає ся, скільки самовідречення, скільки жертв, скільки тяжкого проявило селянство в отсін тяжких часах або як нині витривало працюють наші хоробрі селяни. Хоч із всіх боків самі труднощі: непогода, слоти, посуха, нещастя, клопоти, хоч часто не брак і знуцань, що походять з людської невідомості або й злочи, хоч витвір селянської праці підтягають деякі непокликані під назву „воєнного зиску“, хоч скільки є тих перепон, то селянство не вражує ся, не знеохочує ся, видержує. Тому годжу ся з міністром Гефером, що лагідністю і поурою має ся доходити до цілі, але що нам вдіяти на се, коли найкращі наміри в горі псуєть в долі поставлені органи, коли до діла беруть ся люди, що на тім — говорю щиро — зовсім не розуміють ся, бо тим ніколи вони в життю не займали ся.

„Не вільно поступати собі брутально, се перша основна заасада! Бо найбільша брутальність є якраз найбільшою глупотою тих найнищих органів і вони на жалв вдірають ся там, де підтинають найчутливіші, життєві нерви тої господарської, творчої галузі. Уважаю своїм обовязком заявити з того місця, що так міністер Гефер як і я не пожадуємо хочби і найбільшого тяжкого, коли ходити буде о се, щоб усунути ті нагромаджені ся трудності, що зроблю все, щоб, як се є моїм обовязком, примінене усіх розпорядків не виходило на шкоду продукції. Ми почуваємо ся до обовязку нашим селянам заявити, що хочемо не лиш позискати їх для себе, але так само бажаємо сказати — що селяни доконали великого і подиву гідного діла! Я все з найбільшою радістю прийму раду послів, кілька разів зайдуть до мене, до міністерства рільництва. І прошу панів послів і заступників селянства, скажіть нашим селянам, що ми в міністерстві рільництва вдячні будемо усім тим, що нам подадуть раду“.

Так говорив міністер рільництва, так говорили оба міністри, котрі мають до діла з селянами і витворами праці їх рук, два високопоставлені мужі, котрі вміють цінити селянство. На коліна падати можна — казав управитель міністерства рільництва — коли слухаєм і приглядаєм ся сему, кілька то жертв понесло селянство в сій війні; і він, як і міністер виживлення заявляють готовість вдіяти в користь селянства те, щоб ті, котрі переводять з приказу реквізиції і займають ся чинитьбами, поводити ся з людьми по людськи, не робили тим героям поза фронтом, жінкам і старцям пакостий, не знуцали ся над ними. Певна річ, що власті мусять собі взяти ту волю міністрів до серця, бо воля міністрів, се приказ. А якби кому діяла ся кривда, передовсім при реквізиціях, той нехай негайно звертає ся з зажаленням до Уряду виживлення людности у Відні. (Das Amt für Volksernährung in Wien). — Найліпше однак відносити ся з зажаленням до своїх парламентарних послів, а як тільки відкриває ся в Чернівцях „Народна Канцелярія“, то наші люди будуть могли звертати ся до неї з усіма такими справами, просьбами і зажаленнями.

Промова А. Лукашевича

виголошена в палаті послів дня 13. липня з нагоди дебати про податок від воєнних зисків.

Висока Палато! Ми буковинські Українці стояли і стоїмо на тім становищі, що в часі теперішньої світової війни мусять бути державі і цісареві уділені всі потрібні асаоби до успішного закінчення війни. Виходячи з того задоволення витяємо податок від воєнних зисків як найгорячіше, бо як найсправедливіший, найсимпатичніший і найбільше демократичний зі всіх податків. Ми хочемо, аби на всіх тих, що тягнули користь з нещастя людства в сій світовій війні, наложено податок. З тої причини був я і в фінансовій комісії і в її субкомітеті, до которого мав я честь належати, за тим, щоб силу сего закона розтягнути вад на роки 1914, 1915 і 1916, але й вперед на рік 1918, а то на роки 1914 і 1915 передовсім задля того, бо як раз в тих роках були найбільші зиски з воєнних достав.

Коли, мої панове, станемо слідити за часописями з років 1914 і 1915, то побачимо, кілька то воєнних доставців засуджено за несумлінні і лихі доставки, кілька тисяч наших славних хоробріх жовнів згинило лише з причини тих лихих достав, значить зобачимо, як справедливе власне оподатковане тих, що в сих роках доробили ся таких зисків. (Так воно!) До того ще втішали ся доставці ще й зі сторони держави незвичайною ласкою, бо навіть при рекламациях вони творять одну групу рекламованих на цілий час війни, що не має місця при прочих рекламациях.

Під час коли на найвузнішій воєнній терені серед нас Українців кликало до військової чинитьби, і то навіть в стрілецьких окопах, жінок, старців і дітей з денною платою по 2 до 3 короні, а Маляри у нас в краю переводили реквізиції в найбезглядніший спосіб, при чім ще жиммо трох літ війни не звернено нам оплат за сі чинитьби, — то воєнних доставців держава поставила у виїмкове положення і не оподатковувала навіть їх великих зисків. Проти сего нерівномірного трактованя ми мусимо протестувати.

Ексцеленція наш міністер скарбу вказав був навіть з тої нагоди, як справозадаєць фінансової комісії говорив при першій читанні про оподатковане років 1914 і 1915 і розтягнене того оподаткованя на рік 1918, на моральні агляди. Я-ж питаю правительство: які моральні причини промовляють за тим, аби ми Українці, мешканці найвузнішої воєнної області, що двигали і двигали найбільші і най-

тяжні тягарі за державу і цісара, доси, хоч вже минуло три роки, не дістали відшкодовань навіть за реквізиції і воєнні шкоди? (Дуже слушно!). Чи-ж ми не рівні горожані держави? Чому, питаю, прикладає ся до нас Українців иншу міру? На таке поведене ми далі не дозволимо, натомість жадаємо, щоб в решті поладжене у вдоволюючий спосіб справу воєнних чинитьб і воєнних шкід, справу виселенців і справу відбудови наших бідних, війною найгірше діткених областей.

Ексцеленція управитель міністерства скарбу звернув ся був вже в фінансовій комісії, а й отут сегодня проти зрівняня поодиноких осіб і стоваришен, як се порішила більшість комісії, а знов представник правительства секц. шеф др. Готліб заявив в комісії, що прийняте сеї постанови спинило санкцію закона. Ми цілком не опускаємо з очей великих заслуг банків, що причинили ся до довершеня всіх шести воєнних позичок, за що їм належить ся повне признание. Не менше признание належить ся й промислови, що в спосіб вартій подиву вмів пристосувати ся до переходового воєнного господарства і великого доконав в часі війни. Але з того не можна заключати, що стоваришеня повинні платити менші податки як поодинокі особи чи то поодинокі підприємства.

Удержане і підпране промислу є конечно в інтересі держави і населеня. Правительство богато завинило тим, що не спомогало нашого промислу так як приміром Німеччина або Англія. Я богато їдив по світі — від північного шпіла до Седану а від Сан Себастьяно геть в глиб Росії — і під час тих моїх численних подорожей мусів я на жалв вивенити ся, що наш промисл випирає ся промислом німецьким і англійським. Виперто його в часті для того, що не находив він тої піддержки зі сторони держави, якою наділяє держава промисл в Англії і в Німеччині, а й для того — тут вже вина лежить в часті і в самім промислі — що не вмів він пристосувати ся до поодиноких торгів. Наколи німецький промисл подавав покушцви такий виріб, який відповідав його потребам, то наш промисл бажав собі сего, аби покупец пристосував ся до смаку австрійських промисловців.

Податок від воєнних зисків, такий як його ухвалив субкомітет і фінансова комісія, не діткне і не може діткнути тяжко нашого промислу, що відоме мені з розмов з дуже визначними промисловцями. Сі панове мусять так як і ми мешканці сходу і інших воєнних областей нести матеріальні жертви для вітчизни, бо їх вклади будуть узгляднені при переході до мирного господарства в § 18 предложеня фінансової комісії. (Цілко слушно!) Промисл і поодинокі воєнні підприємства мають певно зарібки з років 1914 і 1915., отже тяжить на них і обовязок, ділити ся ним з державою передовсім в сій тяжкій часі.

Читаємо і зачуваємо, що палата панів заміряє заняти становище проти закона в редакції фінансової комісії. Я не можу яти віри, що палата панів хоче спротивити ся тій могутній демократичній філії, яка тепер котить ся, та стане голосувати проти сего предложеня, яке відповідає загальній народній волі, на те, аби облегшити надмірні приходи. Чоловік з низької верстви, жовнір в стрілецькій окопі незрозуміє, для чого багатому має бути тягар облежений, а бідний, котрий мусить-ме надолужити сей ущерб, мусить-ме крім жертв крови двигати ще більші матеріальні тягарі. (Дуже слушно!) Нинішній час не такий, щоб йти проти волі народа, передовсім коли розходять ся о таке популярне предложеня як податок від воєнних зисків. (Дуже слушно!)

Зрештою в напрямі зрівняня одиниць із стоваришенями вказали вже дорогу Англія, Франція, Норвегія і Швеція, а то оподаткувала Англія надмір зиску на 80 процент. У нас винеслиб доходи з такого зрівняня суму около 200 мільонів корон.

Через те я прошу прийняти внесеня меншости, поставлені товаришем Бенковичем і мною, які зиряють до розширення податків від воєнних зисків на роки 1914 і 1915., а також зчеркнути спеціально для портфельних акцій корисний § 7.

Для нас, мешканців вузного воєнного терену, являє ся передовсім важною постановою § 9-го аглядно се доповнене, яке прийнято в підкомітеті за нашим заходом, а яке узгляднює мешканців областей зруйнованих війною. Є се слушне домагане, бо вони не є в силі за відшкодоване, уділене їм за знищені предмети по цінам з мирного часу справити сегодня ті предмети наново, тільки радше мусять на се видати сегодня в троє або в четверо стілько. Тим то дуже слушним є домагане, щоб відшкодованя побраного нині за воєнні шкоди, не уважано за надмірний прихід в зиски податку від воєнних зисків.

Позвольте, шановні панове, що я при сій нагоді згадаю кількома словами наш бідний, отсе вже в третє Москалями занятий край Буковину. Через три роки війни не мав сей край зовсім ніяких жерел приходу, так що є він засуджений виключно на господарене при помочи довгів і мусів за останних три роки затагнути 4½ міль. довгу на покритє найконеційніших видатків, наколи давніше бюджет виказував висоту видатків на 9 мільонів. (Слухайте! Слухайте!) Є обовязком держави сей довг перебрати на себе і прийти сему бідному, найтяжше зі всіх австрійських провінцій війною діткненому краю в помічу. Передовсім є обовязком держави взяти на себе бодай на час війни видатки шкільні й санітарні, які є властиво справами переказаного круга діланя, бо тепер, як відомо уживано шпиталів і то головню у нас, на найвузнішій воєнній терені — ми-ж були в Чернівцях довгий час віддалені від фронту всего 7 кілометрів — виключно для війська, отже користувало ся ними не цивільне населенє, лиш військо. Що правда військо платило за уживанє краєвих шпиталів краєвоміладельцє відшкодоване.

Я звертаю ся з просьбою до правительства заощикувати ся нашим бідним, тяжко діткеним краєм і передовсім заощикувати його як і повітові дорогові комітети і громади — поодинокі громадські функціонари, як двірники, громадські писарі і т. п., передовсім в північній часті Буковини задля браку приходів вже від років не одержують ніякої платні — признанем видатних державних зисків в формі підмог.

Не лиш моральні агляди, але й агляди людскости промовляють за тим, щоб бідну Буковину підперто державою в найвидатніший спосіб і ми надіємо ся, що правительство зробиць се в коротці, бо скоро заемога має подвійну вартість.

Я послухаю ушїнення високоповажаного пана президента, перед котрим я обовязав ся говорити коротко, і скінчу говорити, скінчу власне ствердженням, що ми Українці будемо голосувати за сий предложенем і то в сій укладі, як воно вийшло з фінансового комітету — і прошу високу палату о признание внесенє меншости поставлених до § 1. дотично розтягненя важности закона на роки 1914 і 1915 як і о прийняте жмою поставленого внеску меншости до § 9. (Оплески).

Що треба нашим людям знати:

Виплата військових причинків.

Вже від 16. серпня виплачує ся відшменені військові причинки після нового закона. Жінкам і правесним дітям покликаним до військової служби виплачує ся причинки без виїмку, а иншим особам, котрі мають право жадати підвишеня причинка тоді, коли викажуть ся, що безпосередньо перед відходом покликаного до війська жили в ним у сильнім домашнім господарстві. Буде се однак лиш тимчасовий виїм, почім прийде остаточний. Однак звернути треба увагу, що каси, які самі будуть переводити відповідні обчислення на основі своїх документів і записок, будуть потребувати платничих аркушів. Тому мають сторони побираючі причинки через повновласників, через громади або через почту, у власнім інтересі доручити касі платничі аркуші особисто, чи через громаду або поштою. На ті аркуші одержать сторони окремі посвідки, які треба старанно переховати і в дні виплати принести з собою до каси, бо лиш за зворотом згаданих посвідок будуть каси звертати платничі аркуші і виплачувати причинки.

Нові зарядженя про військові відпустки.

Відручним цісарським письмом з дня 21. мая сего року заряджено, щоб особи уроджені в роках 1865 і 1866, забрані до військової служби в загальнім ополченю (ляндштурм) були — о скільки самі не просять, щоб їх полишити в чинній службі — відіслані на відпустку, з виїмкою тажистів в стані спочинку або позаслужбовім відношеню і т. д. Відручне письмо з 7. серпня 1917 доповнює той приказ тим, що також члени всіх корпорацій обовязані до служби загального ополченя, отже головню стрільці (штандшці) і ті, що добровільно на час війни, а дальше ті, що добровільно на час війни по думці постанови (§ 19, число 6) військового закона вступили до спільного війська чи то до воєнної маринарки або краєвої оборони (ляндвер), уроджені в роках 1865 і 1866 або в роках попередних, о скільки самі не просять о дальше полищенє їх в чинній військовій службі, були негайно, однак найпізнішє до дня 15. вересня відіслані на відпустку.

Заняте бараболь збору 1917.

Урядово оголошують, що бараболі з австрійського збору 1917, зібрані до дня 1. серпня с. р., остають заняті в хосен держави з хвилею відлученя їх від ґрунту. Договори, силою яких збірку тих бараболів закуплено за якусь ціну, є заборонені, з виїмком затверджених ц. к. Урядом для виживлення у Відні умов о управу або доставу, заключених за призволенем тогож Уряду в першій половині сього року. Посідачі занятих бараболів обовязані старати ся о їх відповідне удержуванє і повинні їх аж до хвилі віддання старанно переховувати. Занихтих бараболів не вільно ані перерабляти ані віддавати на корм ані також добровільно чи примусово продавати, крім виїмків передвиджених в отсін розпорядку або в спеціальних постановах. Мимо заняти вільно бараболі: 1. який продуцент потребує на викормленє членів своєї домашньої і рільничого господарства включно з робітниками, — споживати в кількостях, які будуть вказані пізнішим розпорядком; 2. уживати до садженя в скількостях, які будуть пізнішє означені; 3. уживати на корм для звірят під вказаними пізнішє уелівями; 4. відставлювати на основі затверджених договорів; 5. перероблювати після поданих вказівок. Призволена найвисша кількість, яка може бути полишена на садженє а також дозволенє до ужитя на корму — будуть означені окремо, безпосередно по покінченю збірки, ц. к. Урядом виживлення населеня, який видасть всякі дальші постанови що до споживаня бараболів.

Воєнні події в по-ліднім місяці.

Наші вороги лагодили ся вже від давна до великого одностайного наступу на всіх фронтах. Те проповідують вони вже три роки і потішають себе все на пізнішє, коли їх заміри не здійснять ся. Таке було тогідного року, таке й сего. Насамперед зачали офензиву Англії, описля Французи а відтак Італійці, однак всі їх зусилля окінчили ся нічим, бо нігде не могли захитати нашого фронту і не пробили його нігде. Одинокий вислід був: великі втрати і дуже незначні успіхи, які не стоять в ніяким відношеню до понесених жертв.

Російський фронт.

Як відомо, в Росії вибухла в березні революція: царя скинено і повалено старий режим а на чолі держави стало тимчасове правління, яке зараз по обнято правління заявило торжественно перед цілим світом, що воно не має заміру, здійснити заборчі плани старого, царського правління, тільки бажає миру „без завоювань і без відшкодовань“, значить, воно заявило, що не бажає чужих земель і хоче порозуміти ся з ворогами, щоби залогодити всі точки спору і заключити чесний мир для обох воюючих сторін. Осередні держави сказали з свого боку, що й вони бажають жити в Росії в приязні і готові увійти з нею в мирні переговори. Рівночасно заявили, що не будуть чіпати Росії так довго, як довго будуть вигляди, що осередні держави можуть порозуміти ся з нею. Замість зачати мирні переговори і вратувати нещасний край перед цілковитим розпадом, Росія, зглядаючі її представителі, почала готувати ся далі до війни. Та вона дуже помилила ся в своїх рахунках, бо армія, котра переживає таку тяжку добу, такий великий переворот, не здібна до ніяких більших підприємств і потребує довгого часу, щоби припорядувати до нового ладу. Отже замість сидіти собі спокійно, всемогутній пан Керенський, теперішній голова нового правління а тодішній міністер війни, дав приказ до офензиви на Львів, щоби завоювати Галичину. І дійсно при кінці минулого місяця вдарили великі ворожі відділи коло Зборова на наші становища, щоби їх пробити. Прийшло до лютих боїв, в котрих Росіяни потерпіли величезні втрати а не здобули майже нічого, бо всі їх ряди змітав наш огонь артилерії; де мимо того ворог добив ся до наших ліній, там витали його наші машинні карабіни і наші острі багнетні і по короткім бою відкидали його взад. Видячи, що в сім напрямі не може нічого вдіяти, переложив зверхній командант напрям наступів далі на південь від Дністра в околицю на захід від Станиславова. І дійсно тут вдало ся йому поступити трохи на захід і виперти на короткий час союзні війська також з Калуща. Та на тім і скінчили ся їх хвилині успіхи. На сей вигин з російської сторони відповіли осередні держави могутнім ударом на російські лінії коло Зборова. По основним приготуванню артилерією пішла піхота вперед, проломилася всі ворожі укріплені лінії і пустила ся в погоню за ворогом. Недовго опісля почав хитати ся цілий російський фронт від околиці на південь від Бродів аж по Кирлибабу. Російська армія не мала тільки моральної сили, щоби оперти ся нашому наступови. В протязі несповна чотирох неділь відвоювали союзні війська майже цілу Галичину і Буковину і освободили наші країни від московського ярма. Важні міста Станиславів, Коломия, Тернопіль і Чернівці є знову в наших руках і сподіємо ся, що вже не буде в них ворожої поги. В часі сього побідного походу впало в руки союзників: 655 офіцерів, 41.300 мужа, 257 гармат, 546 машинних карабінів, 191 метавок мін, 50.000 карабінів. З воєнної добычи забрано: великі маси муніції, 25.000 гарматних масок, 14 панцирних самоходів, 15 татарових самоходів, 2 панцирні поїзди, 6 наповнених залізничних потягів, 26 локомотивів, 218 залізничних возів, багато літаків, великі скількості возів і значні припаси середників поживи. Російська армія побита, в нутрі безголове, анархія, а нове правління заповідає все війну до побідного кінця. Сподіємо ся, що російський народ витверезить ся і пізнаєть до чого хотять довести край теперішні єї керманічі. А коли те пізнане пробить ся в народі, тоді прийде й час до зачати мирних переговорів.

Битва над Сочою.

В маю і червні сього року відбула ся над Сочою велика, десята з ряду, битва, яка закінчила ся для нас корисно, бо ми відбили всі напрасні наступи ворога. Та ледви що Італійці відтановили ся від своєї послідної поразки, аж тут стали приготувати ся наново до величезної офензиви, щоби пробити наш фронт і дістатися до Триєсту. Вони відтягнули всі свої розпорядні сили з тирольського фронту і відставили їх над Сочою, далі сирвадали всі тільки лиш можливі свіжі сили, доповнили всі полки, так що на фронті довгим ледви 70 кілометрів вібрали більш як пів мільона вояків і п'ять до сім тисяч гармат від найменшого до найбільшого калібру. Богато з сих гармат, головю тяжких, доставила Англія і Франція. На 19. сього місяця розпочали огонь гармати зі всіх калібрів; се тривало через два дні, почім зачали ся бої піхоти. Огонь артилерії був такий страшний, що перевишав значно всі дотеперішні зусилля ворога. Гук їх було чути аж до Тиролю. Італійці думали, що вже певне пробють наші лінії. Та нічо з того. Наші хоробрі герої, між котрими визначив ся знову полк піхоти ч. 41, до которого належить більша часть наших буковинських Українців і покрити ся знову новою славою, відкинули ворога в рукопашній борбі взад, завдаючи йому значні втрати. Борба тривала вже майже три тижні, однак Італійці здобули доси дуже мало, бо тільки не багато землі на північ від Гориці і гору Санто. На південь від Гориці заняли з великими жертвами місцевість Село, з якого остали тільки звалища. На всіх інших місцях їх відперто. При сій нагоді належить піднести з особна, що велику частку в побідній відбороні сих наступів має також український народ, которого сини дають що день невогні докази своєї хоробрости і привязаности до нашого славного царського дому і вітчизни. Бої йдуть далі з великою лютостю і годі їм добачити кінця; однак ми вийдемо з неї побідниками як і зі всіх попередніх. За те ручать нам наші славні герої над Сочою.

Сторінка з історії буковинської краю оборони.

Від шефа буковинської краю жандармерії, полковника Едварда Фішера, теперішнього команданта міста Черновець одержав посол Николай Василько письмо такого змісту:

Ваша Всечесности,
Високоповажаний пане после!

Прочитавши заяву українських послів з Буковини в парламенті, яка відбиває ся корисно своїм патріотичним змістом від всіх прочих заяв, відчув я особливу втіху. Прощу-ж Вашу Всечесність і панів-Товаришів по посліванню прийняти найширшу подяку за ласкаву пам'ять, яку присвятили буковинським героям. Коли мені вдало ся оборонити рідний край, то завдячую се головню пожертвованню всіх Буковинців і патріотичній поставі автохтонного населення. Для славного поведіння Гуцулів-добровольців прямо не находжу слів похвали. Згадую нині з горячою вдячністю хоробрих борців, які по ледви десятиденній військовій вправі вже 29. листопада ступили до бою і в тім часі як і пізніше відзначили ся незвичайною добрістю.

Як посол гуцульських округів виборчих Ваша Всечесність повинні гордити ся своїми людьми. Відділові гуцульських добровольців, який повстав дякуючи Вашій чинній участі, як і всім прочим героям в найкраснім зміслі сего слова, а не менше тим борцям, яких вже не стало між живими, їх бувший командант присвячує лавровий вінець, вплітуючи в него вітки кипарису.

Гуцульський відділ з Буковини доказав на ново влучність нави „Тирольців Сходу“: списуючи вже тепер історію буковинської краю оборони, уважав я своєю авторською повинністю, піднести на її сторінках з горячим признанем вчинки й заслуги отсего батальону. Прощу Вашу Всечесність подати сей факт до ласкавої відомости Союзу буковинських послів.

Заява українських послів з Буковини викликала поміж нами, військовими, радісно-теплі почування. Бо тільки в ній найшла ся згадка про тих мужів, які з пожертвованнем віддали жите і кров за цісаря, за державу й для оборони рідного краю.

Вашій Всечесности щиро відданий
полковник Фішер.

ПОВІДОМЛЕНЕ.

Союз українських послів на Буковині ухвалив на своїм засіданні з дня 22. і 23. с. м., відбутім у Відні отворити знов негайно в Чернівцях і в інших повітових містечках Буковини „Народні Канцелярії“, в яких наші люди найшлиб поради і поміч у всіх справах. Отворенням сих „Народніх Канцелярій“ займе ся посол Омелян Попович, що виїхав в тій цілі до Черновець і вже урядуват там в „Народнім Домі“, куди мають авертати ся наші люди. Хто з наших діячів на провінції хотів би отворити повітову „Народню Канцелярію“, зволить порозуміти ся в тім ділі з послом Поповичем. Приготовляє ся також перенесене редакції „Буковини“ до Черновець, що, надіємо ся, наступить небагом. Від сего числа почавши „Буковина“ виходити не частіше, а то що тижня в суботу. Хто бажає побирати „Буковину“, най зверне ся до „Народної Канцелярії“ в Чернівцях (ул. Петровича 2). Доки розпочнуть почти урядувати, висилає ся „Буковину“ до мужів довіри в поодиноких повітових містечках, де люди можуть її відбирати принагідно.

НОВИНКИ.

Засідане Союзу укр. послів з Буковини відбуло ся дня 22. і 23. серпня під проводом голови п. Н. Василька. На засіданні зложив п. Василько справоздане про діяльність президії від часу послідного засідання Союзу. Обговорено далі ряд важних політичних справ, а передовсім справу повороту наших виселенців до краю, яка була також головним предметом конференції голови Союзу з президентом міністрів дня 23. серпня. Реферат про потреби населення у звязку з війною і освободженням Буковини вголосив п. Лукашевич. Рішено звернути ся до української людности на Буковині з відозвою, яку подаємо в сім числі на першім місці.

Конференції посла Василька. Дня 23. серпня рано відбув п. Н. Василько конференцію з президентом міністрів дром Зайдваром, а вечером того самого дня з міністром загр. справ гр. Черніном.

Посол Окуневський гостем Союзу укр. буковинських послів. Посол др. Теофіл Окуневський, про якого поворот з під російського займу ми оноді доносили, зволить поділитися своїми враженнями і спостереженнями з часу свого побуту на рос. Україні від вибуху революції з політичними провідниками буковинської України. З'явивши ся дня 23. серпня на засіданні Союзу наших послів як гість, щиро питаний членами Союзу, посол Окуневський взяв на запрошене голови участь в засіданні Союзу і вголосив реферат про події на рос. Україні і на занятих областях Галичини й Буковини від часу вибуху революції. З великою увагою і вдячністю вислухали члени Союзу незвичайно цікавого викладу свого шановного гостя.

Посол Михайло Петрицький, вивезений Москалями в часі першої інвазії в глуп Росії, де прожив більше року в тюрмі, а по вибуху революції міг повернути до свого

виборчого округу, по виперті російського війська з його місця побуту в Копичинцях опинив ся на волі і зголосив ся до парламенту. З укр. парламентарних послів пробував на засланню ще лиш один п. Т. Старух.

Соймовий посол Осип Бурачинський, що служив доси як капітан-авдітор при військовім суді у Відні, перенесений до військового суду у Львові. На днях одержав д. О. Бурачинський друге з ряду відзначенє.

Редакційний комітет Буковини, в якого склад входить послі Н. Спинул і О. Бурачинський і п. др. Н. Дрогомирецький, др. В. Кушнір і А. Попович, доповнено на останнім засіданні Союзу укр. послів з Буковини по причині перенесення п. О. Бурачинського до Львова і випадку дра Н. Дрогомирецького до Вижиці вибором двох нових членів, пп. посла Ілі Семанюка і надр. Ясеницького. Комітет відбуває засідання кожного тижня що четверга.

Поворот виселенців до краю. Від часу виперті рос. військ вже отсе в друге розширено область вільню до повороту виселенців, спершу по Львів повіт, а тепер по Станиславів і Надвірну. Як бачимо, так тужно нашим виселенцям викидає отворене повороту поступав швидким кроком. Наші послі своїм першим завданням уважають переперти дозвол на поворот буковинських виселенців до краю, в котрій то справі п. Василько з успіхом інтервенював у президента міністрів. На основі інформацій асигнованих у наших послів можемо впевнити наших земляків-виселенців, що за короткий час отворить ся й для них можливість повороту до рідного краю.

З відбитих областей Буковини. Редакція одержала від мужа довіри з Вижиці письмо, в яким доносить ся м. п.: „Дня 12. с. м. прибули ми враз з урядниками староства по прикрій подорожі гірськими дорогами то возом, то автомобілем, ба навіть піхотою з Кирлибаби до Вижиці. На кождім кроці стрічали нас сліди варварського спустошення. Село Кирлибаба потерпіло сильно від гарматного вогню, Ізвор і Шипіт майже цілком понищені Москалем; Селетин — являє ся одною купою згорілих, населене з проклинами згадує грабіжників. Священники в Сергіях і Ростоках своїм гідним приміром причинили ся в значній мірі до того, що нарід не впадав духом. Як відомо тутешньому староству з донесень жандармерії громадські начальники в гірських околицях поводити ся бездоганно. Коли російський агент Геровський в товаристві помічників їздив по повіті, щоби наклонити людей до москвофільства і скликати мужицьке віче в Чернівцях, нарід єї старани стрічав з упертою мовчанкою або ховав ся, так що годі було вібрати навіть горстку слухачів. Послужу відрядною вісткою, що вдало ся обережності й хитрості Гуцулів, вратувати частину худоби перед насильними і безплатними „реквізиціями“ Москалів. Загалом стан худоби зменшив ся так, що конче треба буде в тім напрямі державної помочи для нашого селянства. Люди тому надіють ся, що наша військовість поступить собі при реквізиціях лагідно і що не повторять ся більше такі випадки, які навів в своїй промові посол Лукашевич. Саме місто Вижиця знищене до непізнання. Антика, одинокий заклад сего рода на цілій округ, згоріла ще в червні р. 1916. Тяжкий удар завдав нашому народови вогір, забираючи з собою в полон отця пароха Семанюка; сей муж багато натерпів ся від царських поспішків, які за цілий час докучали йому за його готовість стати в обороні поневолених мужиків, і мучили його лукавими запитами про побут посла Николая Василька, твердячи, що о. Семанюк чейже повинен мати які відомости про свого „улюбленого приятеля“ Василька. Твердість духа й непохитність отця Семанюка викликала надзвичайне вражінє навіть між ворожими людьми. Як бачимо, способи, якими мучено наш нарід на Буковині під час царської влади, остали ті самі і в пореволюційнім часі.“

Боротьба з русофільством на Буковині під час російської окупації. Російські часописи подають, що від вибуху революції, а особливо від місяця мая, коли на генерал-губернатора зайнятих частий Галичини й Буковини призначено Дорошенка, на Буковині розвела ся енергічна боротьба против українських і румунських русофілів. Сю боротьбу вів головню черновецький військовий гарнізонний комітет при помочи краювого виконуючого комітету й армейського комітету 8-ої армії. І так гарнізонний комітет у Чернівцях розігнав у маю збори русофілів. Переведених русофілами нових виборів до черновецького магістрату Дорошенко не затвердив. У відповідь на єї переслідування русофіли почали денунціювати перед російськими військовими властями поодиноких осіб споміж Українців як австрійських шпівнів. Наслідком сього арештовано 28. липня с. р. цілий ряд осіб по підозріню о шпівножув. Дорошенко енергічно протестував проти сих арештів і обставив перед комітетом Центральної Української Ради, щоб вона розпорядила освободжене арештованих. Дорошенко заборонив візд до Чернівців відомому русофільському діячеві з Галичини Йворському, який є тепер приватним доцентом київського університету, а не менше відомого русофіла Геровського, котрий приїхав до Чернівців, гарнізонний комітет арештував.

Відзначенє. Іля Райля, поручник 18. батальону полкових стрільців, дістав під час послідної офензиви в Карпатах і на Буковині відзнаку „Signum laudis“ з мечами.

Український Жіночий Комітет помочи ранених воїнів у Відні, складає отсим Вп. послови Н. Василькові щиро подяку за дар 300 К на цілі комітету. За комітет Наталка Ярошинська, О. Стефанович.

Повідомляю свого батька Николая Савицького, надучителя з Камені, що моя теперішня адреса слідує: F. Sawickij Vgs-Akzessist k. u. k. Fassungsleiter, Etappenpost 349. (Albanien).

Друкарня І. Н. Верная, Wien IX. Canisiusgasse 8-10.

„БУКОВИНА“

виходить два рази на місяць.

Редакція і адміністрація:

Wien IX. Schwarzs-
panierstrasse 15.

Поодинокі числа по 10 сот.

БУКОВИНА

Видає „Союз українських послів на Буковині“.

„BUKOWYNA“

Organ des Verbandes der
ukrainischen Reichsrats- und
Landtagsabgeordneten der
Bukowina.Redaktion:
und Administration:
Wien IX. Schwarz-
spanierstrasse 15.versendet an die unbemit-
telte Mannschaft der k. u. k.
Armee, an die Militär-Spi-
tälern und Flüchtlingslager
unentgeltlich.

Einzelnnummer 10 h.

В Росії і на Україні.

Успішна російська революція освободила російську суспільність від царської неволі, але мужі, що стали на чолі нової держави, не зуміли повести державні справи далі по дорозі мирного розвитку. Росії треба було після революції мира і такий мир Росія могла мати, бо мирити ся хотіли осередні держави, але на мир російське правительство не пішло, а може й піти не могло. Союзники Росії силували її вести війну далі. А тимчасом державні справи стали що раз то замотувати ся. Передовсім не потрафило собі революційне правительство здобути належного впливу на армію, котра на свій спосіб повила свободу, зраджуючи явно неохоту проливати далі кров за забаганки московських завойовників. Президент міністрів Керенський ще як міністер війни старав ся запобігти розширеній у війську анархії і піднести поїздки на фронт бойовничого духа. Бажаючи скріпити своє становище, правительство революційної Росії пішло на підмову своїх союзників, розпочавши офензиву, яка мала додати йому блиску побіди, але в дійсності принесла йому тяжку невдачу. Росія втратила свій одинокий військовий здобуток, зайняту Галичину й Буковину. Тоді на овиді військовій Росії з'явив ся новий муж провидіння, генерал Корнілов, котрий має вивести російську армію з тенет анархії. Та тимчасом осередні держави б'ють далі російські війська. Заняте Риги, великого російського портового міста, се новий страшний удар на Росію, тим тяжший, що з його утратою вяже ся небезпека і для самої російської столиці.

Попри анархію в армії Росія захоріла тяжко і на внутрішню політичну недугу. Успішна революція мала принести і в головній основі дійсно принесла давним царським підданим горожанські свободи. Але революція мала також допомогти окремим, гнобленим царством народам до побіди засади національного самоозначення. За те ж ті народи й брали участь в революції. На таку програму годили ся зразу самі російські революціонери. Але потім стало вилазити шило з мішка. Се показав найкраще примір на Українцях. Російське революційне правительство відповіло на українські домагання відмовно і пішло на уступки аж тоді, коли мусіло зробити се придушене до стіни зривом української сили.

Гасло, під яким зачало творити ся російсько-українське порозуміння, було: федералізація Росії, значить перетворення Росії в спілку народів, з котрих кождий має сам рішати про свої справи. Але Москалям, що привикли від віків панувати над Українцями, не в смак стала програма політичного усамостворення недержавних народів. Навпаки російське правительство бажало, скріпивши свою силу, обернути її проти визвольних стремлень Українців, Фінляндців і інших. В тій цілі скликано було в серпні до Москви великі збори відпоручників з цілої Росії, які прозвано державною конференцією. Ціль конференції була: скріпити державну думку, заіграти до лучности всі народи і верстви російської держави. На тих зборах Керенський виступив наперед проти всіх тих, що бажали підкопати власть

революційного правительства. Се відносило ся так до прихильників старого, царського уряду як і до т. зв. групи Леніна, котра уважає програму революційного правительства замало радикальною і розвинула проти нього сильну агітацію. Супроти одних і других заявив Керенський на конференції готовість дати їм почути таку силу правительства, яка нагадала б їм всю грозу давного царату. Але попри те Керенський звернувся рівно, грізно і проти самостійницького напрямку деяких національностей, які, як він казав, шукають свого добра не в злуці з Росією, але в змаганнях до відорвання. „Мимо того — казав Керенський — що деякі національності відносять ся мало приязно до Росії, то російська демократія все таки дасть їм все, що їм пообіцяла через тимчасове правительство та що їм ще признати схочуть Установчі збори. Але там, деби боротьба ся переступила межі всього допустимого, деби вони схотіли вихиснувати наші труднощі до того, щоб стіснити собідну волю Росії, там ми кличемо: руки проч!“

Сей висказ Керенського як не мож краще знаменує політику російського правительства. Керенський каже спустити ся тим національностям, значить в першій мірі Українцям, на обіцянки правительства і на добру волю Установчих зборів. Чогоб ті народи хотіли поза тим, те все, на його думку, недопустиме і Керенський грозить наперед, щоб не важити ся їм більше вимагати. Ну, що до того що допустиме, а що ні, се лежить в руках історичного провидіння. Після него недопустиме се, що дасть ся досягнути. Адже й те, що Українцям доси обіцяло правительство, само воно перед тим уважало також недопустимим і згодило ся на те з доброї волі, а під примусом української сили. До чогоб довели Українці, колиб здали ся на добру волю російської демократії, про се свідчить голосне невдоволене кадетської партії з вимушених Українцями обіцянок і спричинене тим уступлене кадетських міністрів. Українцям нема що спускати ся на добру волю рос. демократів, бо рішати-ме не добра воля, а відносини сил у звязку з політичною ситуацією в Росії і поза її межами.

Чого зрештою варті обіцянки російського правительства, сего доказало те саме правительство, яке вже доси не додержало всіх точок умови з Укр. Центр. Радою. Знаємо, що в останніх часах прийшло до нового непорозуміння між рос. правительством і Українцями. Невдоволені Українці між иншим з того, що правительство згодило ся підчинити власти Генерального Секретаріату України лише п'ять губерній, коли тимчасом укр. територія обнімає вісім губерній. Далі мав Генер. Секретаріат складати ся з 14 членів, коли тимчасом рос. правительство зменшило число його членів на дев'ять. До того правительство звузило в своїй інструкції власть Генер. Секретаріату, яка на основі угоди мала бути ширшою.

Супроти сего річ ясна, що серед Українців зростає дух невдоволення, який повів за собою також кризу в самім українським правительстві. Українські

соціал-демократи і представники національних меншостей, які виявляли більше угодний нахил супроти правительства, опинили ся в меншості, з чого витягнув консеквенцію соц. дем. шеф українського крайового правительства Винниченко, подавши ся до димісії.

Як доносять телеграми конфлікт сей закінчений тим, що місце президента в Ген. Секретаріаті перебрав Дмитро Дорошенко. В сій хвилі не знаємо, як уложили ся відносини Українців до рос. правительства в останні часі. Одно певне є і остане: що Українці не надіють ся нічого дістати від Москалів чи то від рос. демократії, будь вона репрезентована революційним правительством будь установчими зборами, а тільки полагати мусять на власній силі і до того достроють свою політику.

Полагоджене кризи в українським правительстві.

Надійшла з України многовідрадна вістка про те, що криза, яка вибухла була в Генеральнім Секретаріаті України і повела з собою в наслідку димісію Генерального секретаря Винниченка, полагоджена установленем нового дефінітивного Генерального секретаря. Через кілька днів удержувала ся вістка про обняте президії Генерального Секретаріату соціалістом-революціонером Рябцевим, вістка неперевірена і можливо цілком не відповідаюча дійсності, тим більше, що імя Рябцева мало відоме в українських політичних кругах. Можливо також, що мало ся тут до діла з провізориною обсадою президії. Дефінітивним шефом крайового правительства України став бувший генерал-губернатор на заняті області Галичини й Буковини Дмитро Дорошенко, коли знову сам бувший шеф сього правительства прийняв на далі ресорт міністерства робіт. Се вістка відрадна тим, що означає полагоджене конфлікту, а також свідчить про те, що уступлене Винниченка з місця Генерального Секретаріату не потягнуло за собою уступлення соціал-демократичної партії з радів тих партій, які творять верхове парламентарне українське тіло, себто Українську Центральну Раду. Чи полагоджене криза в самім Генеральнім Секретаріаті означає також усунення напруження між українським і центральним правительством, яке було посередньою причиною сей кризи, про се на разі не маємо певних відомостей.

Вісти з російської України.

Нова українська конституція.

УЦР виробила проект нової конституції для України. На її основі всі закони, розпорядки і рішення Центральної Ради мають бути оповіщені в українській мові, а крім того мають бути видані в російській, жидівській і польській мові. Небагом буде виходити „Вістник України“ орган Генерального Секретаріату. Центральне правительство українське має складати ся з 14 секретарів. Утворені будуть отсі секретаріати: для справ внутрішніх, скарбу, війни, виживлення, рільництва, справедливости, просвіти, торгівлі, промислу, національностей, почт і телеграфів, праці і комунікацій. Крім того в центральнім правительстві будуть утворені ще два уряди: Генерального контролера і Генерального писаря канцелярії.

Конституція має 21 параграфів.

За українізацію церкви.

Губернський єхярхіальний з'їзд в Києві прийняв постанову про необхідність українізації обрядової сторони церкви, богослужень, проповідій, місії і церковної школи всіх степенів — все те поступенно, без противорічя св. письму. Бажана є реставрація української церковної архітектури, народних церковних напівів і покликание до життя українського релігійно-морального видавництва книжок.

Курині добровольців для „освободження України“.

З Києва доносять: В Києві ідуть живі заходи коло організації кількох куринів добровольців, що мають назви-

вати ся „куріями для освободження України“. Два курії утворено в Києві, один в Чернігові і один в Ромодані, губ. Полтава.

Між двома ідеями*).

Коли на українські домагання, поставлені тимч. рос. правительству почув ся із сторони сего останнього натяк на те, що Укр. Центр. Рада не є виразницею волі укр. народа, бо не вибрана вона на основі загального голосування, то з української сторони слушно підмічено, що на таке то й само петроградське правительство не є виразником волі народів Росії, бо й воно не вибране загальним виборчим голосуванням. У. Ц. Раду вибрано було на загальним національним з'їзді, в якому взяло участь дев'яносто учасників з мандатами заступати укр. організації з усіх усядів рос. України. Що тоді впадало в очи, се був факт, що з представництв політичних партій призначено було самостійникам найменше місць в УЦР, бо всего одно. Тимчасом події стали сприяти швидкому зростови самостійницького духа. Московська нетерпимість до укр. змагань до автономії поведла за собою заострене національного конфлікту, який перед революцією був конфліктом між поневоленням українством і поневолюючим його царством, а в часі самої революції уступив був місце гармонійному співділанню революційних елементів великоруського і українського. Але — як каже ся в записці УЦР тимчасовому правительству — „ідея національного панування рос. народу на Україні, ідея господаря, власника, глибоко віла ся у свідомість навіть демократичних елементів“ і „ніякі заперення Українців не можуть побороти сього збаламученого національного почування господаря, якому хоче нанести удар підчищеної досі національності, нанести удар самим фактом її існування, її ростучої організації, її природного витіснення з пануючого становища.“

Вже перед відісланням сего меморіалу ряд фактів по-зволів глянути в глибину пропасти, яка ділить українство від московщини і УЦР вказує на один такий факт, а то на грозбу председателя ківської Ради робітн. і салд. депутатів на нараді соц. організацій усіх народностей, розігнати багнетами український з'їзд. Національна нетерпимість, пробуджена небезпечкою втрати становища пануючої нації проявила ся скоро із стихійною силою. Доказом того хочби перебіг наради на спільнім засіданню рос. організацій в Києві, на якому чуло ся голоси, визнаючи до боротьби проти українства, якого політику меншевик Левін поставив в одно з „політичною розпустою“, коли знову представник Ради робітн. і салд. депутатів Доротов домагався утворення укр. армії назвав охотою „звернути багнети на другу національність“.

Тимч. правительством дало тільки вираз загально-російському відношенню до укр. справи, відповідаючи відмовою на укр. домагання.

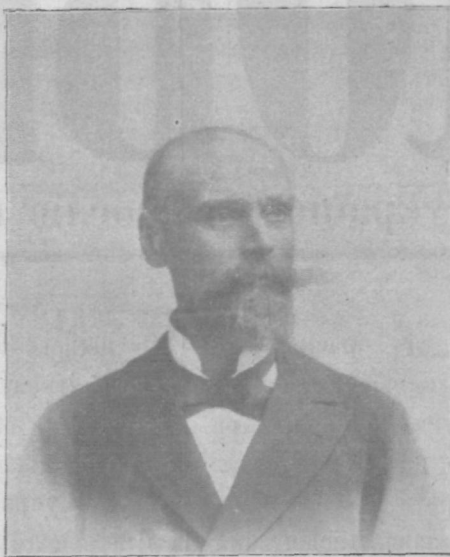
Реакція з укр. сторони не дала на себе довго ждати. Вона нашла знаменний вираз на загальнім укр. селянським з'їзді, на якому взяли верх незакривані опортуністичні сепаратистичні стремління. Найбільша частина промовців великанського з'їзду виступила з гаслом негайного відокремлення України в самостійну державку однією і скликання укр. союму для проголошення укр. республіки. Представник черкаського повіту салдат Білий закликає вступати в сліди предків, із зброєю в руках виступити активно в обороні волі. Дел. Степаненко виводить, що коли рос. уряд не хоче дати Україні автономії, то Українці повинні стремити до установаження укр. республіки і ставити резолюцію: Відкликати Українців з Ради салд. депутатів і заявити, що укр. нарід як господар на власній землі засновує свою власну державу, оголосити УЦР тимчасовим укр. правительством та скликати в Києві українську конституанту. Найбільш помірковані виступають з жаданем привернення важности Переяславського договору. Проф. Грушевський бачить себе приневоленим взяти в оборону УЦР, який закладає за малу енергійність і йде на уступку заявою, що УЦР може бути доповнена представниками салд. з'їзду або й на ново вибрана.

Селянський з'їзд, на якому вишлись на яв найрадикальніші укр. національні тенденції, не дав переважуючій на ній самостійницькій думці виразу в формальних резолюціях, але виявлені на ній тенденції були грізним мементом для рос. правительства, яке після проголошення універсалу У. Ц. Ради мусіло піти на уступки тим, що виявили нескривану волю бути самі господарями у своїй хаті. Побіди компроміс рос. правительства не з українськими автономістами, що автономію України уважали верхом своїх політичних домагань, але з тими, що вершком своєї національної програми вважають самостійну Україну.

Український міністер.

Др. Іван Горбачевський уродив ся в*р. 1895 в Забрунцях коло Тернополя. До гімназії ходив в Тернополі, медичні студії покинув у Відні, де й досягнув степеня доктора. В 1875 р., іменовано його демонстратором а описі асистентом в інституті проф. Людвіга у віденському університеті. В жовтні 1883 покликано його як надзвичайного професора лікарської хемії на ново отворений ме-

дичний факультет чеського університету в Празі. В грудні 1884 р. іменовано його звичайним професором. В шкільних роках 1889/90 і 1894/5 був деканом медичного факультету, а доси оставав управителем медично-хемічного університетського інституту. Від 1898 р. належить проф. Горбачевський до крайової санітарної Ради в Празі

а від 1906 р. до найвищої санітарної Ради. В 1909 став за наукові заслуги членом Палати послів. Проф. Горбачевський, як автор численних праць наукових і дослідних в області медичної хемії, заживає слави світового ученого.

Заяви укр. політичних груп з нагоди іменованя дра Горбачевського.

Заяву Союзу укр. послів з Буковини подали ми в останнім числі.

Як доносять віденські часописи відбуду ся 31. серпня засіданя комісії Укр. Парл. Репрезентації, на яким прийнято до відома іменоване проф. Горбачевського. До нового міністра вислали сердечну привітну депешу. В покликанию визначного Українця до коронної ради бачить УЦР признає українського народу в Австрії як рівноправного чинника політичного. УЦР сподієть ся, що покликане заступників поодиноких австрійських народів до найвищої державної екзетутиви буде мати корисний вплив на розв'язку трудних конституційних питань в напрямі національної автономії та на скріпленя держави в нутрі і зовні.

Далі вислали до дра Горбачевського телеграму від Народного Комітету слідуячого змісту:

Міністер др. Іван Горбачевський у Відні, президія ради міністрів. Український Народний Комітет у Львові найсердечнійше вітає Вас як першого українського міністра в Австрії в надії, що Ви, як вірний син тяжко навіщеного українського народу в сю історичну хвилю візьмете його в оборону в австрійській коронній раді і допоможете йому до здійсненя його національних постулатів в Австрії. — Др. Степан Баран, секретар.

Голоси газет.

„Діло“ пише: Нове правительство д-ра Зайдлера, яке з нинішнім днем вступає в уряд, приносить українській суспільности в Австрії рівночасно два виключаючи себе взаємно факти національно-політичного значіння. Се: задержане уряду галицького міністерства, відданого в руки Поляка, і рівночасне іменоване першого за весь час приналежности нашої до Австрії міністра Українця, призначеного стати міністром ресортів. — Очевидна річ, що степень негати і міра опозиційности мусять бути залежні від цілого ряду обставин — одначе сама суть відносин між правительством і нами все остаєть ся незмінена і та сама. Не зміняє її навіть така безперечно важна, подекуди може навіть історична подія, як покликане першого Українця до ради корони. Подія ся означає перелом у традиційній практиці держави українського елементу поза скобками управи. Цісар Карло вчорашнім своїм актом зірвав з тою практикою, іменованем проф. д-ра Івана Горбачевського зробив перший крок в напрямі до перетвореня австрійської держави із самого тільки знаряду володіння над нашим народом у державу — співвласність також нашою народом. Якби до сього кроку було долучило ся скасоване галицького міністерства і зірване з системою польської адміністрації в українській часті Галичини, то український нарід уже нині мігби радісно відітхнути.

„Укр. Слово“ пише:

Для нас Українців новий кабінет замінний тим, що в склад його входить у перше Українець. На перекір довголітній, усвячений традиції, в скрутку для держави годину, покликано до правління державною кермою і члена українського народу. Іменоване Українця міністром має для нас певне симптоматичне значіння. Отже в Австрії від часу закінченя пакту з Поляками Українці не доходили ніколи до становища міністеріального шефа. Виборча реформа, війна, а ще більше великі події на закордонній Україні зробили вплив в австрійській традиції. Тому й покликане Українця до міністерії ми мусимо витати відрядно, бо воно є доказом зросту нашої сили і нашого значіння в державі — хоч і яке лихо коїть ся в нашім краю. Та попри ті відрядні сторони, які ми піднесли з огляду на особу проф. Горбачевського і на його покликане до правительства, ми не сміємо промовчати й деякого „але“, іменно, що з тру-

дом склеєний новий кабінет не є кабінетом парламентарним, а покликані міністри не можуть бути висловом народів чи партій, лише мужами довіря корони, яка покликала представників різних народів для доради і для правленя державою. Українська Парляментарна Репрезентація переговорюючи з правительством що до участі України в кермованю державою, годила ся на таку участь лише в тих случаях, що в Австрії вродить ся парляментарний кабінет. З вини наших сердечних сусідів і ще деякого ві Славян до утвореня такого кабінету не прийшло і наслідком сего і УЦР. як парляментарна величина в склад кабінету не увійшла.

В „Neue Freie Presse“ читаємо:

Іменоване нового міністерства оголошено урядово. Поважні мужі з урядничого стану, дотеперішні керманічі покликані враз з личностями, що належали до публичного життя, виявили своє становище в політиці... Утворене сього кабінету має своє значіння і для політичного розвитку Австрії. Росія адивуєть ся почувши, що Австрія має українського міністра. Ся подія вказує світові наглядно, де більша національна свобода і рівноуправлене, в нашім краю, чи в Москві, де президент міністрів і начальний вожд армії при одобреню державної конференції грозили, що вони стремління Українців до самостійности будуть переслідувати огнем і мечем. Австрія се велика реторта, де шукаєть ся і часто також знаходить ся розв'язку для політики в яєково-мішаних краях. Український міністер се європейський факт.

Завдання і цілі міністерства публичного здоровля.

Міністер здоровля др. Горбачевський уділив редакції „Reichspost“ інформації про завданя і цілі нового міністерства: Зразу існував плян обняти в одно міністерство справи суспільної оіки і справи публичного здоровля. Оісля рішено ся утворити для одного і другого ділу окремі ресорти. Подати вже тепер вичерпуючу програму нового міністерства годі, тим більше, що через наслідки війни зростає очевидячки круг його завдань. Доси поодинокі міністерства, як прим. внутрішніх справ, земліниць, торгівлі і публичних робіт, мали свої окремі санітарні департаменти. Тепер будуть всі санітарні справи підпорядковані одній найвишній санітарній власті. Належати-ме сюди й морський санітарний департамент. Нове міністерство буде поділене на кілька департаментів. Найпекучішим завданням міністерства є поборюванне воєнних пощестій: сифілісу, дизинтерії, туберкулови і т. д. Займати-ся ме се міністерство також справами виживленя. Нове міністерство буде приміщене в будинку міністерства внутрішніх справ і розпочне вкоротці своє урядоване.

Що діяло ся в Чернівцях в часі інвазії.

Один прихильник нашої часописи оповів нашому редактору ряд цікавих подробиць про те, що діялось в Чернівцях під час останньої рос. інвазії, які певно цікавити муть головню наших земляків-виселенців.

Перед революцією, звісно, гуляла по всіх занятих Росією областях чорна сотня, якій вторували на Буковині свої такі — неукраїнські землячки. На поверхню публичного життя виринули були такі одиниці як Фішер, Роман, Товіоні, проф. Амудіус Литвинюк, Захар Воронка. Невечержиль і головню другий „брат“ Славянин Віттек. Чорна сотня скинула бурмістра Мікулі з посадиництва і винесла на се місце ославленого Віттека. Від тої хвилі Віттек і всі інші з сеї чесної компанії дали собі духа. Діяло ся ім як мухам в меді. Пан бурмістр з ласки чорної сотні, котрий казав собі признати 1000 рублів місячної плати, його заступник, теж Чех, що фасував 800 рублів місячно, і всі їх, головню волоські, прихвостні цустили ся на поправу своїх „жаловань“, себто пенсій, при помочи звичайної грабіжі, доносів і вимушень. Під останнім оглядом визначав ся передовсім Воронка. Грозьбою доносів никушували від своїх жертв товсті нераз гроші. Добрим жерелом доходів показало ся передовсім урухомлене товарів в склепах, зачинених по утечі їх власителів. Тою галузю промислу орудував сам магістрат під орудою голови міста. Комісарі від урухомлення товарів вели діла кождей на свою руку, товари продавали, а головню пайку грошей спускали в свої кишені. Яке було в той час духове розположене населеня, можна собі легко уявити.

Так діяло ся воно до часу вибуху революції. Як відомо комісарем революційного правительства на правах генерал-губернатора, тільки з поглибленням ще кругом діланя, став на занятій території Галичини і Буковини український діяч Дмитро Дорошенко. Однак він довго не обнижав урядованя. Врешті заповів Дорошенко свій приїзд, сповіщаючи, що зміг обняти свій уряд тільки по перенепертії угоді петроградського правительства на поставлені ним умови. Місцем осідку генерал-губернаторства на заняті області обох східних країв монархії був до того часу Тернопіль. Обнявши урядоване Дорошенко переносить генерал-губернаторський уряд до Чернівців. Йому підчинений був черновецький губернатор Лотоцький, теж Українець. Черновецьким староствою іменовано унів. професора Багрія, теж Українця. Загалом скрізь по цілій Буковині староствами стали Українці. От так у Вишніци був староствою Українець Іваницький. — Генерал-губернатор вів своє урядоване строго об'єктивно, не вмішуючись до місцевого політичного життя, яке від часу революції поплило живим руслом. Тим ревнійше заживав ся політичним життям староства Багрій, котрий відразу потрапив увійти в близькі

*) Ся статя залежала ся в нашої редакції через брак місця. Написана з нагоди реферованого нами в своїм часі загального укр. селянського з'їзду, не втратила вона, на нашу думку, і доси своєї актуальности, а деякі інші признаки, от хочби й сама криза в укр. Генер. Секретаріаті радше потверджують наші виновки. — Редакція.

зв'язки з місцевим населенням. Його заходами відбули ся передовсім великі збори черновецького магістрату в Німецькій Домі, які вибрали там нову черновецьку громадську раду з Шандру, як бурмістром на чолі. Бурмістроване нахабного Віттека признає неважним. Із торжественним походом удає ся міщанство з Ним. Дому до ратуша, де заявлено сподоженому Віттекови рішене зборів. Нічого не помагає заході скиненого бурмістра. Делегація міщанства предложила свої ухвали ген.-губ. Дорошенкови, котрий їх затвердив. Пановане чорної сотні скінчило ся одним махом.

Аж от виринув на арену публичного життя покровитель чорної сотні, знаменитий Геровський. Треба знати, що Геровський з'явив ся в повни урядової військової власті, невідчиненої Дорошенкови, як начальник вивідного уряду, т. зв. контр-сведки, при армії Брусілова. Йому прислуговувало право арештом робити нешкідливими людей невинуватих його плянам. А носив ся сей царський посіпака з неабиякими плянами. Отже на тайних нічних зборах з його однодумцями порішено було скликати до Чернівців і до Тернополя збори селян і, розагитуювши їх, порішити на зборах і перевести в діло не менше ні більше як: увязнене нового магістрату, а передовсім також Дорошенка, Лотоцького і Вагрія і проголосити тоді назад царський режим. Та не так склало ся як бажало ся. Бо от принакливо, поки ще скінчили ся ті зловіщі збори, попав на слід замаху один український горожанин, котрий сейчас, ночью, удав ся до помешкання проф. Вагрія, а опісля вкупі з ним до Дорошенка, радити над способами як запобігти лиху. Не довго радили, бо сейчас видав Дорошенко приказ розігнати банду Геровського, котрий сам мав ще однак відвагу перехвалювати ся, що до чотирнадцяти днів таки поставить на своїх. В дійсності розбивав ся Геровський далі по Чернівцях і з пікети велів приарештувати 47 черновецьких горожан під замітом шпיוнажі і грозив відіслати їх на Сибір. В тій ситуації вибрала ся знову делегація українських міщан до Дорошенка з проською о ратунок, з таким успіхом, що Дорошенко велів Геровського арештувати. Сцена арештовання відбула ся на ул. Панський, напроти дому Вернера. Геровський боронив ся, легітимував ся своїм високим чином, та, звісно, надаремно. Перед приходом австрійських військ роблено з української сторони заходи, щоби Геровського стерегли в арешті кр. суду російськї жовніри аж до приходу австрійського війська, щоби так сей московіський пташок в клітці дістав ся в руки австрійської справедливости. Сему спротивила ся Рада робітничко-жовнірська, котра натомість перла на те, щоби Геровський був перевезений як український в'язень до Києва. Була ще й така пропозиція, щоби хтось з українських міщан перебрав Геровського у сховок за гарантією, що однак не пішло, бо кожний бояв ся, аби не накликати на себе халепи зі сторони чорних духів при відвороті російського війська.

З діяльності Геровського варто занотувати ще деякі факти, передовсім скликані ним збори селян, на котрих порішено було поділ земель великої помісности. В сей спосіб Геровський хотів демагогічним способом замахувати Дорошенка, до котрого й вислав він депутацію згаданих зборів, яка передала українському генерал-губернаторові дотичні ухвали. Однак Дорошенко скоро справив ся з лукавством Геровського. Він пояснив наперед селянам депутатам, що Геровський се москвофіл, царський прислужник і що їм, як Українцям не пристойть слухати ся його. Далі вказав на те, що прецінь вислід війни непевний і що селянам треба поводити ся так, аби вони могли відповідати за свої поступки і перед австрійськими властями. Селяни дякували Дорошенкови за батьківську пораду і одержали навіть з ген.-губернаторської каси гроші на поворот домів. — Замітні були далі скликані Геровським збори православних священників, що відбули ся у великій синодальній салі. На тих зборах поставлено з румунської сторони єпископом Попескула, тестя Геровського, а з сторони кацанської протоєрея Осташека. Далі признали збори, що митрополит Репта має далі остати митрополитом, бо, як казав Геровський, він увязнений Австрією. Однак українські пан-отці в сих зборах не взяли участі і протестували проти їх важности і правосильности їх ухвал. Замітити треба, що з українськими православними панотцями обходили ся часто дуже зле, а найбільше потерпів від московських садатів-негяг о. Тимінський, котрого навіть чинно зневажено. — Коли вже мова про збори, то варто ще згадати про збори лікарів в Чернівцях, на котрих російський санітарний шеф уділяв, в російській мові, вказівок лікарям. Коли він запитав вібраних лікарів, чи вони його порозуміли, то один з присутніх лікарів Українців заявив, що по московськи не розуміє і просив дати пояснення в мові українській. Сему домаганню спротивили ся однак два лікарі Волохи, кажучи, що жадають і на далі пояснень в державній російській мові — мимо того, що оба добре знають українську мову, а мови московської ні в зуб...

Генерал-губернатор Дорошенко оставив по собі дуже гарний спомин, з'єднавши собі признає населення всіх народностей і передовсім, розумієть ся, Українців. За його правління переведено в багато громадах громадські вибори на основі загального виборчого права. В деяких містах повірено управу зарядови зложеному з відпоручників по двох від кожної нації. В Чернівцях мали вести заряд міста по 10 відпоручників, однак не стало часу вибору перевести.

Дорошенко оставив по собі милий спомин. Але з проклоном згадувати-муть Буковинці сі московські орди, що при відвороті гірш татарви руйнували край, дарма що Дорошенко, опускаючи Чернівці, під остріми карами заборонив допускати ся яких небудь насильств на мешканцях краю.

Причин до політичної орієнтації російських Українців.

Під час останньої російської інвазії оснував ся по вибуху революції в Чернівцях на зразок інших українських міст Український військовий клуб, котрий на своїх зборах дня 13. липня ухвалив пропамятне письмо до „Української Центральної Ради“ (розум. Загальної Укр. Ради) та до всіх укр. політичних партій і послів в Австрії. Письмо се передано проживаючому в Чернівцях під час інвазії нота-реви д. Н. Дрогомирецькому для вручення його д. Н. Васильови, котрий передає нам се пропамятне письмо в оригіналі до диспозиції. Подасмо його отут до-слівно:

Меморандум Черновецького Українського військового клубу

до Української Центральної Ради у Відні, всіх політичних партій австрійської України, та всіх українських послів до державного Австрійського парламенту і краєвих соймів.

Ми, представники великої частини озброєного українського народу на південно-західнім фронті, відступаючи в гліб України, звертаємось до Вас з такою заявою:

1. Уваляючи з себе сторонників так званої Подлуківської течії в Україні, ми завжди стояли в опозиції до Центральної Ради у Києві, яка не вжила завчасно рішучих заходів до виворонення українського війська, що єдине могло-б в повній мірі боронити інтереси України.

Уважаючи на те, що українська територія своїми природними багатствами і географічним становищем була і є причиною успішного розвою промисловости, добробуту, а з ними й культури російської на кошт добробуту й культури народу українського, ми переконані, що свідомі політики московські, а з ними й народ, ніколи не згодять ся на справжню широку політичну автономію України з забезпеченням права на власну фінансово-економічну політику.

Добута Центральною радою автономія нас не задовляє, і тому ми покладаємо надію, що українське питання буде розв'язане не шляхом хатної Російської реформи, а на всесвітнім конгресі, де справедливі домагання представників Українського народу будуть підтримані прихильними до нас державами й народами.

3. Ми бажаєм, аби весь український нарід, що заселяє велику територію по обидва боки кордону, міг виявити свою необмежену волю в тім, як він хоче провадити своє життя. Коли він схоче увійти в спілку з другими народами, то щоб міг забезпечити собі можливість розвитку своїх як матеріальних так і духових сил.

5. Не маючи тепер представників перед другими народами світа, ми передаємо заступництво наших національно-політичних інтересів повно-правним представникам австрійських Українців, і просимо прийняти на себе опіку над окупованою українською територією російської держави.

Ухвалено 13. липня 1917. р. м. Чернівці.

Печатка: Черновецький Український військовий клуб. Братерство рівність свобода. (Підписи.)

Военне положене в минулім тижни.

Також сей тиждень стояв під знаком великих боїв майже на всіх фронтах, хотий вже не досягали тої зайло-сти, що в попередних днях.

Італійський фронт.

Велика офензива Італійців над Сочею вже ослабає і мабуть незадовго закінчить ся цілком. Ми виїшли з неї побідниками а Італійці знову потерпіли велику поразку стративши більше як 150.000 мужа в мертвих і ранених; за цілий час боїв ми взяли більше як 10.000 мужа в полон. Тепер зосередили ся їх напрасні наступи на гору Габріеле. День і ніч обсиають вони сю гору всякими родами стрільня, день і ніч роблять напрасні наступи, щоби взяти єї в свої руки. Ціла гора перемінена в дим і пил. В такім пеклі тримають ся наші герої як льви і відбивають Італійців кожний раз кольбами і багнетами. Тисячі і тисячі своїх жовнярів пожертвував воріг, щоби здобути сю гору, яка має отворити єму дорогу до Триєсту, котрий хоче здобути за всяку ціну. Що Італійці не покладають великих надій на здобуте Триєсту видно вже й з того, що від кількох днів їх літаки бомбардують майже що дня безборонне місто і чинять спустошеня, хоч не мають для сего звіреького поступованя найменшої причини. Коли вони думають в такий спосіб освободжувати своїх братів, то дуже помиляють ся, бо тепер певне втратили симпатії і в послідного свого прихильника. Так виглядають справдішні освободителі, котрі голосять на цілім світі, що ведуть війну в іня правди, свободи і братерства. Са велика поразка на фронті вплине не мало й на настрої в краю. З різних міст надходять вісти, що між населенням кипить і що відбувають ся демонстрації за миром. Правда, наразі мають ще верх ті, що є за продовженням війни, однак мабуть небавом повалять їх ті, що думають розсудно і дивлять ся тверезими очима на все. Наближає ся вже зима і всіх обнімає страх перед четвертим зимовим походом.

Російський фронт.

Так наше як і німецьке правительство заявляли вже повторно, що ані ми ані Німеччина не бажасмо від Росії землі і що ми готові увійти з нею в мирові переговори, щоби закінчити війну і заключити чесний мир для обох сторін. Замість порозуміти ся з нами, російські керманічі стали голосити перед цілим світом, що будуть провадити війну аж до повалення німецького милітаризму. Та вони инакше думали, а инакше стало ся, бо між словами і ділами є велика різниця. В наслідок революції армія Росії адеморалізована і потребує аж довшого часу, щоби відтаковити ся і одержати назад спосібність до бою. По тимчасовім закінченню офензиви в Східній Галичині і Буковині, яка довела до майже цілковитого освободження зайнятих областей, зачала ся 1. вересня на півночі нова офензива. Іменно Німці заняли по дводеннім бою місто і кріпость Ригу. Перед тим виборили собі перехід через дуже широку ріку Двину і переправили ся на лівий беріг. Росіяни кинули їм напроти великі маси військ, щоби крили відворот 12. російської армії, однак Німці відкинули Росіян і пішли далі вперед. В сих боях попали в руки Німців більш як 150 гармат, кілька тисяч полонених і великі скількості воєнних знарядів, які годі було доси почислити. На 3. вересня о 11. годині перед полуднем ввійшли Німці в місто з полудневого сходу і з заходу. Хотий мости над Двиною були виправді розбиті а дерев'яні мости спалені і хотий земліничі двірці і фабрики по обох боках Двини находили ся в полум'ї, то все таки німецький удар заскочив їх за скоро, так що не мали часу понищити і обробувати місто пляново. Тепер одна часть німецьких військ заняла Динаміде, то є властиву твердиню, яка хоронила вхід у Ригайський залив. Другий відділ німецьких військ іде в напрямі на лівніч. Певне, що сей пролом не остане без наслідку і на иншу часть фронту, що прилягає далі на південь. Бої ледво що розпочали ся і треба заждати, аж покажуть ся виразно напрями, в котрих Німці думають іти вперед. Далі на південь і на Буковині від часу до часу сильніша канонада і менші бої перед становищами. Крім того наші війська виборили Бояни і одну височину на полудневім сході від Чернівців.

На македонським фронті пробували війська Сарая перейти до офензиви, однак по трох днях даремних наступів покинули наразі свої заміри.

Також на західнім фронті не було нічого надзвичайного, вели ся тільки сильніші бої артилерії.

Що треба нашим людям знати:

Про обезпечене робітників.

Справа обезпечення робітників обходить дуже робітників, отже й те велике число наших виселенців, мушун і жінок, котрі наслідком евакуації поступили як робітники до фабрик, копалень і інших промислових підприємств.

Обезпечене робітників обіймає: 1. обезпечене хорих; 2. обезпечене від нещасливих випадків і 3. обезпечене на старість, обезпечене немічних, вдів і сиріт.

Найширші круги займає обезпечене хорих. Воно основане на примусі. Кожний, хто займає робітників, є обов'язаний аголосити всіх зайнятих у себе робітників чи урядників, і то мушун і жінок, працюючих в фабриках, промислових закладах, в копальнях, торговлі і в мореплаванні, в касі хорих. Закон про обезпечене признає для обезпечення і лікарську поміч, грошеву підмогу, лічене в шпиталю, на випадок смерті причини до коштів похорону, врешті забезпечує охорону немовлят і материй. Сю поміч одержують обезпечені від каси хорих, в котрій вони обезпечені.

Що до лікарської помочи, то дістає її обезпечений безплатно як і всі ліки і прилади до ліченя. Що до підмоги, то платить ся її хорому від третього дня по занедужанню через час, як триває недуга, до 26 неділь. Висота підмоги залежна від поборів, які мав хорий. Обезпечені з найнижшої класи поборів одержують 60 до 80 сотників денно. Хто має більші побори, дістає й вишу підмогу, котра доходить до 5 корон денно. Підмогу як сказано дістає ся через 26 неділь тривання недуги, однак вона може бути розтягнена й на других 26 неділь, отже на цілий рік.

Причинок до похорону ділять ся також на класи і вносять найменше 60 К. а найбільше 370 К.

Важна є охорона немовлят і материй і на неї звертає закон велику увагу. Отже вже перед злотами може хора робітниця перестати ходити на роботу і за той час дістає таку підмогу як хора. По самих злотах жінка не сміє працювати через шість неділь, за котрий то час, розумієть ся, одержує підмогу. Побіч того дістає вона, коли кормить дитину сама, ще половину підмоги через дванадцять тижнів, котрий то час може каса хорих розтягнути на 26 неділь.

Як бачимо, то обезпечене хорих річ незвичайно корисна для робітників і всіх котрі заняті по фабриках, всіляких підприємствах і т. д. Для того варто, щоби наші люди знали про сі приписи, як також про те, що кожний, хто вступає до фабричної роботи, має право домагати ся від роботодавця, аби його аголосив до обезпеченя.

В справі безплатної правової поради для жовнірів і пошкодованих війною.

Дістаємо до поміщення оповістку в незвичайно важній справі створеня місця для несеня безплатної

правної помочи для жовнірів і пошкоджених війною. Ся оповістка звучить ось як :

З уоїх австрійських народів наш український нарід потерпів чи не найбільше у сій війні. Нема родини, мало, нема майже одиниці, якій ся війна не спричинилаб шкоди. Тут ляг головою син, брат, чоловік жінці, батько дітям, там знова бідна рідня журить ся, що роботи ме з немічником-калікою, який вернув домів та не спосібний до праці: туг зніщена хата і ціле майно пішло з димом в часі бою, там знов ворожі війка забрали худобу і коні тай слід за ними пропав. Серед тих нещастя стає чоловік, хочби й просвічений, вповні безрадний, прибитий горем, а щож казати про простолюдина. Сей знає лиш, що потерпів шкоду, що сталась йому кривда, але як отрястись з біди, як помочи собі та своїм найблизшим, сего наш селянин не знає, бо й знати не може. В часі війни появилась така сила всяких правних постанов і заряджень, що пераз досвідному правникови трудно визнати ся в тім величезнім матеріалі, а не то людям, які на праві зовсім не розуміють ся. Сотки тисяч а навіть мільони нашого гроща пропадає марно тому лиш, що люди у всяких правних справах, які витворили ся наслідком війни, не годні собі порадити. Наші люди звертають ся часто о правну пораду до чужих, ті однак з ріжних причин не все порадять як слід. Тому то Український жіночий комітет помочи раненим жовнірам у Відни заснував попри секцію помочи полоненим секцію безплатної, правної поради для жовнірів і пошкоджених війною. В обсяг діляна тої секції входять слідуєчі справи :

1. Причинки і підмоги евакуаційні.
2. Пенсії немічників (інвалідів), додатки за зранене (Verwundungszulage), додатки за медалі хоробрости.
3. Відпустки в цілях господарських.
4. Належитости за чинитьби военні.
5. Военні шкоди.

Управа секції постарала ся о участь фахових правничих сил.

Хтоб хотів звернутись о правну пораду, зволить подати як найдокладнішу інформацію в дотичній справі. Письма треба адресувати так: Український Жіночий Комітет помочи раненим жовнірам у Відни VIII. Langegasse 5. (секція правної поради). Адресувати по німецьки: Ukrainisches Damenhilfsskomitee für verwundete Soldaten Wien VIII, Langegasse 5. (Rechtshilfsektion).

Відень, у вересні 1917.

Володимир Ясеницький
ц. к. надр. суд., голова.

Олена Кисілевська
помічниця голови

Др. Лаврентій Павловський
песар.

Поклін.

І знову Ти, моя рідна земlichko, вільна!

Так треба заслати Тобі поклін! Щирий сердечний привіт треба заслати всім тим, що ждуть на него...

Ждуть на него і надіють ся!...

Та не від тих я його засилаю, що можуть його самі заслати, а від тих, що вже не верну ся більше в рідний край. Від тих, що на Монте Лемерте, Свягій Горі, Водіче і Габрієлде в останнє думали о Вас, о ріднесенькій країні. Від тих, що Вас любили, мріяли о скорім повороті до Вас, о пестоцях ніжних, о новім щастю між Вами...

Від тих шлю я Вам поклін, Земляки!...

Шлю поклін — та не тим, що його й так одержать від своїх з над Сочі!... А тим дрібненьким сиріткам, яких бліді личка вже ніколи не поглядить батьківська рука... Тим, що перестрашеними устами шпідотять що дня вечірау молитву за батьків своїх, яких вже ніколи не побачать... І тим, що своє щасте бачили тільки у щастю дітий своїх... Тим, що мусять перестати надятись...

І не тим, що вміють скоро, дуже скоро потішатись, а тим, на яких обличчя вже не засяє більше рум'янець любови...

Шумить ліс смерековий — та не від вітру легонького, а від гуку, що несе смерть і стони. Шумить сумно й одностаино... А я чую своїм серцем, що се горяча мольба душ безсмертних: „Судьбо ласкава, потїш їх!“

Кроваве сонечко заходить за Святу Гору, арошену кровю Буковинців, щоб скупати ся в Адрі, а я тому в мріях-надіях і шлю Вам привіт щирий, Земляки мої!...

І. Карлик.

НОВИНКИ.

Відручне цісарське письмо до Митрополита гр. Шептицького. „Wiener Zeitung“ оголошує отсе відручне письмо цісаря до митрополита гр. Шептицького: Любий Архиепископе гр. Шептицький! В часі важкого досвіду, який спав на Ваш вузлий родинний край через прихід неприятели, Ви неустрашимо і мужно доховали вірности, обітованої Церкви, Цісареві і Державі та з підданем себе внесли Ви також утрату свободи. Наш поворот до вітчизни дає Мені милу нагоду у вдячнім признанню згадати про Ваше готове до посвяти й патріотичне заховане, як зверхний знак котрого надаю Вам великий хрест Мого ордеру Леопольда з военною декорацією. Райхенау, дня 27. серпня. Карло в. р.

Шевченкове сьвято в таборі Оберголябрун. Українці в таборі буковинських збігців в Оберголябруні устроїли в днях 11. і 12. серпня концерт в честь Тараса Шевченка. Перший день концерту був призначений для чужинців, отже для німецьких інтелігентів міста Оберголябрун і в таборі, на другий день знов зібрались на концерт українські збігці, головні шкільні діти і їх родичі. Програма концерту була добірна і добре виконана, концертна зала умяна і прибрана зі смаком фестонами з народних вишивок та герданів, яких доставила тутешня жіноча робітня. Німці висказувались з признанем для укр. збігців, що вміли на вигнанню вшанувати торжественно пам'ять свого генія і висказувались дуже похвально про красу укр. пісні а й про виконане хору. Саміж наші люди плакали почувши свою пісню. — Концерт дав К 380-40 чистого доходу, з чого призначено 30 К на закупно фотографічних знімків для шкільних дітей (співаків і співачок), а решту по половині на фонд сиріт по українських добровольцях, галицьких і буковинських.

Поворот Олени Степанівни. Олена Степанівна, перший жіночий хорунжий в Австрії, що вступила була з вибухом війни до Січових Стрілець, боролась хоробро в Карпатах, за що була відзначена срібною медаллю хоробрости, а 30. мая 1915 р. дісталась до рос. неволі в битві коло Болехова, вернула на днях з Росії на волю. З Відня удає ся Степанівна до коша УСС.

В справі повороту виселенців. Як довідуємо ся вислало долішно-австрійське намісництво, якому підлягає табор буковинських збігців в Оберголябруні, наказ до управи сего табору виставляти збігцям, головні самостійним господарям паспорти подорожі і веліти людям бути на поготовію. Як бачимо вигляди на скорий поворот збігців і виселенців до краю зростають з кожним днем. Цивільні влади згідні цілковити з прискоренем повороту виселенців і переговорюють в сій справі з властями військовими.

Перегляд всіх рекламаних. Віденські часописи доносять: Акція в міністерстві краєвої оборони, що переводить перевірку всіх рекламаций, покінчить з кінцем вересня тимчасові свої чинности. Рішачим моментом для рекламаних аж до 37. р. життя є виключно степен війскового уздібнення. Всі отже рекламани в тих річників, без огляду на те, чи знаходять ся в державній, чи в приватній службі, о скільки їх рекламация не буде занульовано перед 30. вересня, мусять бути приготовані на те, що в осени будуть піддані провереню своєї здібности перед військовою лікарською комісією. Оречене тої комісії буде рішаче для дальшої рекламаций. Тільки признані неспосібними до фронтової служби будуть дальше звільнені і то імовірно на цілий час війни, а всі інші будуть покликані під оруже. Для рекламаних із старших річників побіч степеня уздібнення буде рішачою також потреба і конечність рекламаций. Для деяких заводів, пр. банків, міністерство краєвої оборони в порозуміню з міністерством скарбу буде домагати ся ужитя більшого числа жіночих сил.

Асентерунки у відбитих повітах Східної Галичини. Галицьке намісництво поробило заходи в ц. к. міністерстві краєвої оборони в справі увільнення рільників і інших не-обхідно потрібних осіб від військової служби в ціли вдержання при істнованю рільничих господарств, урядів державних, краєвих і громадських, шпиталів, аптек, банків і т. д. у відбитих повітах Галичини. Намісництво заявило ся також за відложенем асентунків в тих повітах до часу, коли повернуть там староства і буде переведений спис населення. Дальше предкладає, щоб покликане асентерованих відложено на якийсь час.

Збільшене пайки хліба. Вістник державних законів оголошує розпорядок уряду для виживлення людности про нові приписи в справі споживання муки. Тим розпорядком

заведено від 16. серпня с. р. давні пайки хліба, які були приписані перед маєм с. р. Отже для тяжко працюючих 30 грамів муки, для рільників 300 грамів збіжа, для тяжко працюючих рільничих робітників 366 грамів збіжа, для прочої людности 200 грамів муки на голову. Під услвами, які означуть політичні власти краєві, можуть тяжко хорі діставати ліпшу муку, а діти нпаше 3 літ одержать пшеничний грисік, або вівсяну муку. Новий розпорядок заводить для дозволенних скількостий консумції додатки, які масть ся видавати тижнево у найвишій скількості 1/4 кілограма, а саме з грисіку, ячменю, грису і виробів з тіста. Розділюване додатків розлічнеть ся з початком жовтня с. р. Вагітні жінки одержать від 3. місяця вагітности, а кормлячі матері до кінця 10. місяця життя дитини право побору тих додатків по 1/2 кілограма тижнево, однак тільки по більших містах і центрах промислових. Розпорядок установає окремі карти до подорожі на хліб і муку.

Карти на побір тютюну в Австрії. Віденські дивенники доносять, що в жовтні с. р. буде заведена в Австрії карта на побір тютюну. Приготовлення вже почали ся. Тижнева пайка виносити буде 10 цигар або 25 папіросів, а хлопці низше 18 літ одержать половину того.

З часів інвазії. В минулім числі агадували ми про арештоване і душевні муки нанесені о. Семенюкови в часі останної інвазії за непохитність його переконань. Годить ся однак замітити, що о. Семенюк був арештований перед революцією, по обняттю управи Буковиною ген. губ. Дорошенком однак, після чотиритижневого арешту, винищений на волю, як і всі інші повинні запроторені.

Подяка. Комітет Шевченкового концерту в Оберголябруні складає прилюдну подяку слідуєчим одиницям, що надатками при вступі на сальо збільшили чистий прихід з концерту, призначений на добродійні ціли: др. Брама 20 К, Ф. Савицький і Р. Івасюк по 14 К, др. Вербенський 11 К, Д. Мицул 10 К, Ф. Прохаска і Анна Гунес по 7 К, Ф. Вагнер 6 К, А. Воронка 4 К, Я. Альбора і Пфальцер по 3 К, І. Магас, К. Заяц, А. Фука, Ю. Каваля, М. Лазович, Павліна Сімович, А. Велигорський, А. Дольницький і Фільомена Костинюк по 2 К, Н. Бравнштайн, І. Бекул, Н. Влад, Ем. Кмітковенка і Аглія Лупашко по 11 К. — Окремо складає комітет подяку п. Дзержикови, що безплатно нарисовував на концерт портрет Шевченка природної величини.

Полонений Ф. Лозинський, учитель з Буковини звертає ся до нас з просьбою відшукати його дошку Фридрику Лозинську, що ходила до школи в Станиславові, де мешкала у велиничого урядника п. Густава Цісовського. Відомість просить подати на от яку адресу: Росія, Станиславская губернія, гор. Святой кресть, Ф. де Лозинский, плітний.

Хто знає, де находить ся Параска Гаврилюк літ 43 і Олена (Галія) Гаврилюк літ 19, що в р. 1916 втекли до Дорни Вагрі, а відти були переведені в глуд Австрії, зволить довідомити сина зглядно брата Михайла під адресою Hawryliuk Michael, Einj. Freiw. I. R. 24 Ers. Komp. VI. Freudenthal. Österr. Schlesien; де тепер находить ся Настя Павлюк, жена надучителя з Лук (пов. Заставна), зволить ласкаво подати еї місце пробування під адресою: k. k. Fährich Pawljuk Georg, k. k. Schütz. Reg. 36. III./13. Feldkomp. Feldpost 398.

НОВІ КНИЖКИ.

„Кривавого року“, віденський ілюстрований альманах на р. 1917. Зладив Ярослав Весоловський.

Ся книжка появилась вже по смерті свого впорядчика заходом Загальної Української Ради. Книжка дуже богато змістом і ілюстраціями. В статі „Наші визвольні змагання“ подає др. К. Левицький образ українських політичних стремлінь, як вони виявили ся в часі війни. Далі йдуть цікаві відомости про Загальну Укр. Раду, про оітку над виселенцями, про укр. школи у Відні і на Волині і т. д. Богато місця призначено в книжці Українському Січовому Стрілецтву. Містять ся далі в книжці вказівки про виплату военних чинягб, про причинки, про способи шукати за полоненими і т. п. Крім статей з нашої історії і на военні теми є в книжці й вірші і оповідання, між ними один вірш Івана Франка, фотографований з рукописи помершого автора. Що в книжці найкрасше, се оповідане найбільшого між живучими українськими письменниками, посла Василя Стефаника п. н. „Марія“. — Книжка „Кривавого Року“ числять 224 сторін, містять в собі 36 статей і подає 55 образків, а коштує всего 3 корони.

Накладом „Укр. Бесіди“ вийшла з друку гарно виконана переписна картка — присвята послова Н. Васильови — з віршом „Сонні мрії“ і з портретом укр. провідника. Ціна 15 сот. Набути можна в редакції „Буковини“.

„БУКОВИНА“

виходить два рази на місяць.

Редакція і адміністрація:
Wien IX. Schwarzs-
panierstrasse 15.

Поодинокі числа по 10 сот.

БУКОВИНА

Видає „Союз українських послів на Буковині“.

„BUKOWYNA“

Organ des Verbandes der
ukrainischen Reichsrats- und
Landtagsabgeordneten der
Bukowina.Redaktion
und Administration:
Wien IX. Schwarz-
spanierstrasse 15.versendet an die unbemittelte
Mannschaft der k. u. k.
Armee, an die Militär-Spi-
taller und Flüchtlingslager
unentgeltlich.

Einzelnnummer 10 h.

Дні радості і чести.

День 10. вересня с. р. був днем великої радості галицьких Українців. Сего дня вернув до краю найвищий церковний достойник галицьких Українців, найвизначніший син українського народу, найдостойніша жертва за українську національну ідею, потомок славного українського роду — митрополит граф Андрей Шептицький. Подорож митрополита Шептицького до Львова була починаючи від границь краю одним тріумфальним походом, який досягнув свого вершка в столиці краю, куди по роках страждання повернув митрополит Андрей, щоб засісти наново на владичім стільці, на яким сиділи в минулих століттях Варлаам, Атанас і Лев з роду Шептицьких. Тут витав свого архипастира український нарід серед океану втіхи і серед небувалого блиску.

Сей день радості українського народу Галичини попередив день чести для українського народу. Того дня прибув до Львова, щоб витати повертаючого князя церкви, мученика за церковну, національну і державну ідею, член Найвишнього, пануючого Дому, архикнязь Вільгельм. Прибув архикнязь до Львова витати митрополита Шептицького іменем Цісаря, а висловлене тим династичним актом найвище признание і честь для голови церкви одної частини народу було і остало доказом признання і Цісарських зглядів для всего українського народу Австрії. Прибуваючого на українську землю, у ворота старинного українського княжого города представника династії Габсбургів витав іменем прибувших на привитане представників львівських українських організацій і іменем народу промовою один з найперших провідників українства, др. Кость Левицький і на руки сего покликаного речника українського народу зложив Його Цісарська Високість архикнязь Вільгельм обітницю, донести Його Величності Цісареві про так часто доказану лояльність українського народу та просив присутних переказати українському народови сердечну подяку за привіт та за патріотичні почування супроти Цісаря і Монархії.

Почуте радості і чести, вдячності, віри і надії, се елементи сего піднесеного настрою, серед якого оставала українська людність міста Львова в днях 9. і 10. вересня с. р. Найкращий вираз сим почуванням дав сам світлий герой тих днів, Митрополит, в своїй проповіді, виголошеній в катедрі св. Юра. Говорив митрополит про терпіння українського народа під час війни та про свої терпіння у в'язниці з того, що не міг терпіти разом з своїм улюбленим народом, допомогти йому. Коли, — казав світлий бесідник — здавалося, що нарід серед терпіння перестав віддихати, тоді побідила неуспінна віра. Бо, глядіть — казав він — отсе в порох розсіявся поганський, безбожний царат, а віками гнетений нарід встав, жие і глядить у красшу, ясну будучність там за кордоном, але й по сей бік кордону. Бо по великих і многих хрестах, які є так потрібні, приходять і для нас кращі дні. „Се — говорив владика — заповідаю Вам, бо знаю про се. І запорукою

нам в тім є також, що ми тепер і в Найвишнім Домі маємо своїх приятелів і покровителів“.

З безграничним одушевленням витав український нарід Галичини свого Архипастира, якому припала в сей страшний час роля, стати на найвидніше місце в проводі усеї нації. Витавмо Його з неменшим одушевленням й ми буковинські Українці, яким ріжниця віри не перечить як раз у взнеслій постаті Ексселенції Андрея Шептицького бачити вільний від всякої пристрасти, досконалий своєю авторитетністю чинник так потрібного національного єднання і спільної праці всіх членів нації, без ріжниць віроісповідних і партійно-політичних ріжниць, для одної великої цілі, для добра нашої дорогої нації.

*

Митрополит граф Андрей Шептицький повернув до Львова дня 10. с. м. День перед тим прибув сюди архикнязь Вільгельм, що служить як надіоручник при 13. (Золочівським) полку уланів, щоби повитати прибуваючого митрополита іменем Цісаря. На привитане архикнязя явилися на двірці відіоручники всіх головних українських організацій у Львові.

Коли поїзд спинився, Архикнязь, одягнений в полевий мундур з відзнакою У. С. С. (українських січових стрільців) на шапці, вийшов у товаристві адютантів на перон. Тут найперше представилися йому командант міста і директор поліції, після чого др. Кость Левицький виголосив отсю промову:

(По німецьки): „Ваша Цісарська Високість! Делегація українських центральних організацій має честь найвідданіше повитати Вашу Цісарську Високість і зложити подяку за ласкаве прибуте до нашої столиці. Поворот нашого князя церкви до рідного краю приніс українському народови щасливу вість, бо Його Величність наш Цісар найласкавіше зарядив, щоби Ваша Високість в імені Його Величності повитали українського Митрополита в його столиці. Ми віємо сей акт Цісарської ласки належко оцінити, не тільки як вислів признання для витревалого й патріотичного поведення нашого Князя Церкви, але також як Найласкавіше признание для певного пожертвування й вірного поведення українського населення в сїм важкій часі.“

(По українськи): „Ваша Цісарська Високість! Тим більше тішить нас ся Найвища гостина, що якраз Ваша Цісарська Високість стали її речником — бо-ж Ваша Цісарська Високість пробуваючи довгий час в боєвих рядах на нашій землі, мали нагоду зацікавитися долею нашого народу, пізнати сей нарід та вирозуміти його чисті патріотичні почування. Тому наш український нарід прийме вість про сю гостину з радістю як заповідь ліпшого часу. Він дякує своєму Цісареві за Його ласкавість та вижидає з рук свого великодушного Монарха красної долі. Відповідаючи сим почуванням нашого народу, підносимо оклик: Його Величність наш Цісар Карло I. нехай живе! Многая літа!“

Оклик „Многая літа!“ повторила трикратно ціла делегація.

Його Цісарська Високість Архикнязь Вільгельм відповів:

(По німецьки): „Його Величність в цілі нового признання патріотичного поведення Вашого Митрополита в своїй ласці поручив мені в Його імені повитати тут Митрополита. Наповняє мене вдоволенням, що зможу донести Його Величності, що заступництво українського населення скористало з сеї нагоди, щоб так часто доказаний його лояльність знов дати вислів через свого покликаного речника.“

(По українськи): „Прошу Вас, Панове, переказати від мене українському народови мою сердечну подяку за ваш привіт та за патріотичні почування супроти Цісаря і Монархії.“

Після того речник делегації др. Кость Левицький представив Архикнязеві учасників делегації. Архикнязь з кожним вдавав ся в розмову, виказуючи зацікавленість і знання наших відносин. Значну часть учасників делегації — як показало ся з розмови з ними — знає Архикнязь по імені з їх публічної діяльності.

Митрополит приїхав на другий день. Подорож Митрополита до Львова була вже від Освенціма тріумфальним походом. Не тільки на стаціях ждали товпи народу з процесіями, але здовж цілого залізничного шляху процесії

і нарід. На більших стаціях витали Митрополита делегації. Як поїзд, який приїхав митрополит, заїхав на львівський дворець, на зустріч вийшов Його Високість Архикнязь Вільгельм в військовому одязі і капітули всіх трьох обрядів. До Митрополита, при його виході на перон, підійшов Архикнязь і привитав його. Потім Митрополит привитав ся з членами капітули.

Перший витав митрополита в імені львівської гр. кат. капітули о. офіціал Андрей Білецький, який дякував митрополитові за трілітні страждання і за заслуги для церкви і народу з перед війни та закінчив свою промову бажанем, щоб Митрополит прожив в здоров'я як найбільше літ.

Опісля промовив від міста Львова радник двора Фідлер, витайчи Митрополита з приїздом до столиці краю і бажуючи йому сил до сповнення апостольської місії там, де темнота цареславля оповила уми братнього народу.

З черги витали Митрополита в імені Жидів. Предсідатель віроісповідної громади др. Вассер і рабін Бравде.

Тоді в імені Комітету для привитання Митрополита промовив др. Степан Федак, з якого промови виймаємо отей слова:

Благословив Вас Ексселенціє Бог тим, що могли побачити в серці України, в золотих Кіи нашу власну українську державну управу, а в Раді австрійської корони мужа довіри Українця. А з великодушної ласки нашого Найяснішого Пана зволив прибути Його Цісарська Високість, щоб звеличити нинішнє свято Вашого прибуття. Ми живемо, ми ростемо, як свободний, рівноправний нарід! Працали ми Вас, Ексселенціє, три роки тому зі слезами, як взяли, нині витавмо Вас з радістю, як триумфатора. Ждуть на Вас, Ексселенціє, тисячі і тисячі Вас сердечне відданих вірних людей, що хотять побачити дороге їм лице та передсвідчити ся, що Ваш поворот се не сон, але гарна жива дійсність. Витайте, Ексселенціє, в старинний город українських князів, в столиці галицькій як Князь, як громадянин, що не вагав ся віддати душу за своє стадо і за свою землю.

З черги промовив др. Кость Левицький:

Ваша Ексселенціє! Високопреосвящений Владико! Вертаеш по трьох роках тяжкої неволі з під російського деспота, що посягав адоптовати права нашої церкви та здавати самостійне жите українського народу. В найтяжкій хвилі життя нашого народу, коли там за кордоном ледви іскра тліла, а тут російська інвазія намагала ся знищити весь наш національний добуток, тоді Ти станув забородою проти ворожих сусідів, що посягали на жите народу, Тебе вивели царські поїпаки в глибоку Росію як злочинця. Але жита живого народу не вбили царські деспоти. Отсе були їх послідні судороги. Бо незабаром „розкували ся заковані люди“ — по сїм і по тім боці кордону, впало царське правління і встала воля України. Воля України витеє Тебе, Владико, в рідний край як величну статі Мученика народного, перед яким з подивом і пошаною стає цілий культурний світ. Коли Провидінє вислухало нашої соборної молитви і вертає Тебе в рідний край, то наші центральні українські організації, витайчи Твій поворот в отсім святочнім дні радості, висловлюють непохитну надію і кріпко вірять, що в сїм тяжкій лихолітї, яке переживає наш нарід, станем кріпко в перших рядах борців за волю і права самостійного українського народу, що будеш з нами ділити всяку долю і недолю, що будеш відбивати всякі затії супостатів, які загрожують вільне жите нашого народу на його прадідній землі, та з нами не спочинеш, доки разом з народом не вибереш ліпшої долі воскресення українського народу.

Тепер Митрополит, якому дівчатка сипали цвіти під ноги, підійшов в товаристві Архикнязя до прикрашеного цвітами повозу, в який всіли оба. На площі св. Юра ждали тимчасом товпи народу з процесіями. Коло входової брами устроєно трибуну, з якої, коли Митрополит приїхав сюди, промовив до зібраного народу пос. др. Володимир Загайкевич:

Бесідник в гарячих словах малює діяльність Митрополита з вибухом війни і по приході російської інвазії. Його вивезене і заслане, ставлячи Його побіч Подуботка, Кальнишевського, Шевченка, яких так само царське правительство мучило за Україну. На ті карти історії, де записані ті імена, переїде також імя митрополита Шептицького, як документ боротьби України з Росією. Бесідник витеє приїзд Митрополита — в часі, коли нам треба як найбільше сил до праці, коли особливо потрібні люди великого серця й ука. Тепер творить ся історія світа, а разом з тим історія України. Положене наше особливо важке. Ми все ще мусимо борити ся за наші права. Від нашого національного тіла відірвано Холмищину; подібне творить

ся на Волині. В тяжкій часі нарід жде від Митрополита слів і діл, які стали би на сторожі прав народу.

В церкві св. Юра, куди пішли тепер учасники, відправлено молебень, по яким о. Теодозій Лежогоубський виголосив на честь Митрополита проповідь, яку закінчив от як:

Не кличемо до Вас, Ваша Ексселенце: „Витайте нам!“, бо хіба-ж таким словом витають діти батька, що вертає з довгої, небезпечної дороги? Вони кидають ся йому до ніг, цілують його руки і крізь сльози жалують ся, що їм було але без батька. Кажуть: „Мама развраз плакала по кутах, а на нас сусідські діти кидали камінням, тривили нас псами, самі шкоду робили, а складали на нас. Казали, що татуню вже не вернуть, що нам заберуть наші образи з хати, що нас проженуть з обійстя“. А батько серцем відчуває, що дітям не гаразд було без нього і каже: „Я знаю, що вам досколювали чужі діти, що не було кому обставити за вами, але я мусів їхати. Ви ще малі, не розумієте того. Та я вам гостинця привіз, мої кохані. Я багато заробив отсею дорогою. Дасть Бог, не буде у нас через цілий рік передівку, ви не будете мусити ходити у найми, а станете господарями на своїм ріднім обійстю“. Непька радіє, а очі дитин крізь сльози мов зірки сяють, а батько цілує їх головки, пригортає до своєї груди і робить над ними знак святого хреста. Благословить їх. І ми, Ексселенце, Ваші діти і ми Вас витаємо як Батька. Благословить нас!

Тепер промовив Митрополит отсими словами:

Дорогі брати, вірні і діти! Коли я тому три роки Вас опускав, так я терпів дуже; терпів я не тому, що мене могло ждати щось важкого, найтяжшого. Я терпів тому, що я не міг разом з Вами терпіти. А се біль так великий, що я його глибини передтим не знав. Коли я з часом у вязниці довідував ся про Ваші терпіння, так я знова терпів страшно, бо не міг з Вами терпіти, ні Вам допомогти. Але я вірив, і віра в мені перемогла. Бо разом казав вже не сподівати ся на ніщо, бо нарід просто перестав віддихати, гинув. Та віра побідила. Той поганський безбожний царат розсипав ся в порошок, а нарід, що віками був гнетений, якому відобрали віру і мову, встав, жне і глядить в красну, ясну будучність. Та і по сей бік заповідає ся для нас, красна будучність. По великих і многих хрестах, які є так потрібні, приходять і для нас красні ділі. Се Вам заповідаю, бо знаю про се. І заporučую нам в тім є також, що ми тепер і в Найвишнім Домі маємо своїх приятелів і покровителів. Тому завіваю Вас, мої брати й вірні діти, заспівати зі мною благодарственну пісню, не за мій поворот, хоч я за него Богови покійно вдячний і тішусь ним, та кажу, не за мій поворот дякуймо Богови. Бо коли я знов між Вами і до Вас можу промовляти і знов для Вас працювати, то я передовсім перепрошую всіх Вас і кожного з окрема за те, що я може не дав Вам такого доброго і глибокого приміру, як я повинен був дати. Я обіцюю Вам, що від тепер по ділах неволі у відзисканій свободі мої жертви і мою працю я лиш поглублю і ще чистішими приносити буду. Ми відспіваймо пісню подяки за те, що удержав нас серед тяжких хрестів і що дає нам можливість далі працювати Йому на славу, а нам на красну будучність.

Вечером відбуло ся прийняте в митрополичій палаті для української інтелігенції, в котрім взяв участь також і Архикнязь Вільгельм, котрий розмовляв опісля з многими присутніми, вишпитуючи ся подрібно про наші відносини.

На другий день, 11. с. м. явили ся у митрополита депутати українських товариств, щоби повитати Його іменем товариств.

Архикнязь Вільгельм відїхав до Відня вівторок 11. с. м. о 3 год. по пол. працюючи на дворці українською депутатів.

З укр. політики в Австрії.

Конференція послів Костя Левицького і Н. Василька у президента міністрів. Дня 18. с. м. мав президент міністрів довгу конференцію з головою Загальної Української Ради др-ом Костем Левицьким і послом Николаєм Васильком, під час котрої президент міністрів виявив докладно своє становище до актуальних бажань Українців. Передовсім обговорено докладно справу українського університету і відбудови східної Галичини й Буковини.

Ухвали укр. парл. репрезентації. На своїм засіданні дня 12. вересня ухвалила У. П. Р. такі резолюції: 1. З огляду на заповіджену через Австро-Угорщину і Німеччину заяву про утворення польського правительства і знесення подвійности обсаджених областей, закладає українське парламентарне представництво торжественний спротив проти того, щоби українські землі на занятих областях, а саме округи Холм, Грубешів, Томашів, даліше Полісе, Підляше і Волинь, піддавано під власть будучого польського правительства. 2. Українське парламентарне представництво приймає вправді з задоволенням до відома покликане Українцями до коронної ради, не вважає однак вказаним змінювати з того приводу свого опозиційного становища, поки український нарід на своїм народнім ґрунті виданий польській адміністрації, і поки в коронній раді засідає Поляк як т. зв. міністер для Галичини, що суперечне як з рівноуправленням, так і з державною безпосередністю українського народу. 3. Українське парламентарне представництво протестує як найрішучіше проти тенденційної пасивности осередного правительства супроти яскравих надужит, яких допускають ся супроти українського населення всі галицькі власти. Політична адміністрація в Галичині легковажить набуті вже національні права

українського народу, обсаджує державні і автономні уряди польськими силами, українських урядників задержує на областях польських, на господарським поли позбавляє українське населення належної охорони, а крім того наражує його через своє безпосереднє поступоване просто на господарську руїну. Українське парламентарне представництво вимагає осереднє правительство до негайного усунення тої системи, інакше мусило би вже в часі найближчої парламентарної сесії витягнути з того становища правительства як найдаліше йдучі послідовности.

Посол Лукашевич у міністра Гомана на Буковині. З нагоди побуту міністра публичних робіт Гомана на Буковині з'явив ся у него посол Лукашевич і в присутности заступника міністерства рільництва гофрата Мікулі підійс — в заступстві голови Союзу укр. послів п. Н. Василька — ряд домагань в користь населення. Ось низка цих домагань: відбудова знищених місцевостей і промислів, набути тятарових автомобілів і коний для уможливлення комунікації, направи знищених комунікацій, апровізація населення в средства позживи і топливо, урухомлене знищених і ушкоджених господарств, відшкодоване за чинитиби і воєнні шкоди і т. д. Міністер і представник міністерства рільництва приобіцяли прихильно трактувати ці домаганя українського населення.

Скликане парламенту.

Скликане парламенту. Засідане Палати послів скликане на вівторок 25. вересня. На порядку наради поставлена бюджетова провізорія. На дневний порядок найближшого засідання палати послів д. 26. вересня знаходиться як перша точка звіт комісії справедливости про внесення палати панів, а саме: а) закон, силою якого цивільні особи піддасть ся винятково під військове судівництво, б) закон про зміну кількох постанов закона з дня 23. мая 1873 в справі творення ліст присяглих, в) закон про нове розслідування засуджених оречень військових судів, виданих на основі розпорядження з дня 26. червня 1914 і 4. надоліста 1914, а се у власнім поступованню аглядно в поступованню перед доразовими судами.

Вісти з російської України.

Конституція України.

Дня 29. липня (н. ст. с. р.) після двохднєвого обговорення Малою Радою остаточно прийнято статут генерального Секретаріату, який встановлює взаїмні відносини між сим новим найвищим краєвим органом на Україні і Українською Центральною Радою з одного боку та Секретаріатом і тимчасовим правительством з другого боку. Сей статут передано тимчасовому правительству й після затвердження він одержав силу закону як основи Конституції України. Ось сей текст:

На підставі згоди з тимчасовим правительством дня 16. липня (н. ст.) 1917 р., орган революційної демократії всіх народів України — Українська Центральна Рада, що має підготувати Україну до остаточної здійснення автономного ладу й довести її до Українських Установчих всенародніх Зборів і російського Установчого Зібрання, — утворює Генеральний Секретаріат, який являється найвищим органом управи на Україні.

Діяльність Генерального Секретаріату зазначається симчасово такими головними пунктами:

§ 1. Найвищим краєвим органом управи на Україні є Генеральний Секретаріат Української Центральної Ради, який формується сим Центральною Радою, відповідає перед нею і затверджується сим тимчасовим правительством.

§ 2. Формування Генерального Секретаріату Української Центральної Ради здійснює через свій Комітет.

§ 3. Центральна Рада затверджує Генеральний Секретаріат з цілості, висловлюючи йому довіру.

§ 4. В склад Генерального Секретаріату входить 14 генеральних секретарів, а саме секретарі: в справах внутрішніх, фінансових, військових, харчових, земельних, національних, торгу, промисловости, пошти й телеграфу, праці, доріг, генеральний контролор і генеральний писар.

Примітка. При секретареві в національних справах назначають ся три товариші секретаря — від Великоросів, Євреїв і Поляків. Товариші секретаря в справах свого народу мають право реферату й рішачого голосу в сих справах у Генеральнім Секретаріаті. Товариші секретаря в національних справах затверджують ся Комітетом Ради.

§ 5. Своєю властью Генеральний Секретаріат здійснює через свої урядові органи на Україні.

§ 6. Всі урядові органи на Україні підлягають властью Генерального Секретаріату.

Примітка. Генеральний Секретаріат устанавлює, які органи, в яких межах і в яких випадках мають зносити ся безпосередно з тимчасовим правительством.

§ 7. Всі урядові посади на Україні, коли вони не виборні, наміщають ся Генеральним Секретаріатом або підвладними йому органами.

§ 8. При тимчасовім правительстві має бути державний секретар (штатсекретар) для справ України, якого призначає тимчасове правительство по згоді з Центральною Радою.

§ 9. Державний секретар має пильнувати інтересів України в усій роботі тимчасового правительства й в разі потреби переслати законопроекти через Генеральний Секретаріат на розгляд Української Центральної Ради.

§ 10. Генеральний Секретаріат передає на санкцію (затвердження) тимчасового правительства ті законопроекти, які розглянула й ухвалила Українська Центральна Рада.

§ 11. Генеральний Секретаріат передає на затвердження тимчасового правительства тимчасові фінансові обрхунки видатків на потреби України, які розглянула й ухвалила Українська Центральна Рада.

§ 12. Тими коштами, які надходять на рахунок Української Центральної Ради, розпоряджується Генеральний Секретаріат по бюджету, ухвалену Українською Центральною Радою.

§ 13. Генеральний Секретаріат ті справи, які він вважає найважливішими, передає на розгляд Української Центральної Ради.

§ 14. Діяльність Генерального Секретаріату, відповідального перед Українською Центральною Радою, контролюється сим нею шляхом запитань по всім справам.

Примітка. Порядок запитань має бути зазначений окремим наказом.

§ 15. В перервах поміж сесіями Української Центральної Ради Генеральний Секретаріат відповідає перед Комітетом Української Центральної Ради, який виконує всі її функції окрім назначеної в § 3-ім.

§ 16. Коли Генеральний Секретаріат не згоджується з постановою Комітету в якій небудь справі, остання переноситься на розгляд Української Центральної Ради, яка скликається сим негайно.

§ 17. Коли Українська Центральна Рада висловлює недовіру Генеральному Секретаріату, він подаєть ся у відставку.

§ 18. Всі акти Української Центральної Ради й Комітету контрастигують ся Генеральним Секретаріатом.

§ 19. Всі закони тимчасового правительства мають силу на Україні від дня проголошення їх в Краєвім Урядовім Вістнику на українській мові.

Примітка. В надзвичайних випадках Генеральний Секретаріат проголошує їх иншим способом.

§ 20. Всі закони, адміністративні приписи й постанови, проголошені українською мовою, публікують ся також і на мовах: російській, єврейській і польській.

§ 21. В справах внутрішнього розпорядку роботи Генеральний Секретаріат виробляє свій наказ (реґулямін).

Українське правительство.

На засіданні Української Центральної Ради в Києві, котре відбуло ся дня 28. липня с. р. під проводом голови професора Михайла Грушевського іменовано новий Генеральний Секретаріат (український кабінет), до котрого вибрано:

Председателем Секретаріату й секретарем внутрішніх справ Володимир Винниченко (укр. соц. дем.), секретарем (міністер) рільництва В. Матрос (укр. соц. дем.), секр. фінансів Х. Барановський (укр. соціалний революціонер), секр. правосуддя В. Садовський (укр. соц. дем.), секр. народної просвіти К. Стешенко (укр. соц. дем.), секретарем виживлення М. Стасюк (укр. соц. дем.), секр. війни С. Петлюра (укр. соц. дем.), секр. комунікації Г. Голубович, секр. пошти і телеграфів А. Зарубин, контролором Рафес (Жид, член жидівської соціал-демократ. партії „Бунд“), секр. міжнаціональних справ А. Шулгин (укр. соціаліст федераліст) (замість С. Єфремова, який перед тим ще зреґулював). Товаришами секретаря міжнародних справ вибрані: від Жидів Зільберфарб; від Поляків В. Міцкевич. Як відомо місце президента Генер. Секретаріату обняв Дм. Дорошенко по причині уступлення В. Винниченка, котрий обняв ресорт робіт.

Лишають ся поки що необсадженими місця секретаря праці і секретаря торгівлі і промислу.

Що тикається сим генерального писаря П. Христюка, то його уряд у склад секретаріату не включений.

Даліше на засіданні було підняте питання про кандидатуру секретаря (штатсекретаря) при Тимчасовім Правительстві, т. є. про краєвого представника України при російським правительстві в Петрограді. — Особу сю затверджує Тимчасове Правительство у порозумінні з Центральною Радою.

Володимир Винниченко заявив, що Секретаріат на уряд державного секретаря намічає кандидатуру Стебницького. (Стебницький належить до партії соціалістів федералістів. В літературі він відомий під іменем С. Смутюк й є одним з визначних діячів петроградського Українського Благодійного Товариства).

За границею.

Що діє ся в Росії.

Як відомо на овиді російської політики з'явив ся був новий муж провидіння, головновомандуючий генерал Корнілов. Сей, як кажуть, ведіної волі чоловік мав освободити Росію з пут військової анархії. Але скоро став у нього зростати апетит за політичною властью так, що він заабг вирвати всю державну власть в рук Керенського. Він післяв свого посла до Керенського з жадаєм передати на нього верховну державну власть, а сам став наступати на Петербург з відданими йому полками. Однак Керенський не налякав ся наступу Корнілова, арештував його відоручника, а сам заявив Корнілову особисто, через телефон, що скидає його зі становища головно командуючого. Тимчасом в користь Керенського, проти Корнілова стали заявляти ся всі демократичні громадянські, а також і військові організації, так що Корнілов рад не рад мусів адати ся Керенському. Так отже Керенський і тимчасове правительство наново стали ланками положення. Щоби укріпити се своє становище правительство проголосило Росію республікою, на якій чолі станув Керенський як президент пятичленного міністерства.

Нам, що живемо осторонь від перебігу політичних

справ в Росії, ніяк заняті якимсь певним становищем до сих подій. Що до Корнілова, то кажуть про нього, що він мав за мету прискорення миру, і се було б добре. Але підозрюють його також, що його перемога могла промстити дорогу до привернення царату, а се було б зле. А знов що до Керенського, то маємо до діла з чоловіком, що зразу, по вибуху революції, також признавав ся до мира, але скоро уляг вилливам англійсько-французьким і замість вдатися з осередними державами в переговори вдав ся в офензиву проти них. Про його сильну індивідуальність свідчить ся обставина, що він, захопивши в свої руки владу, не провалив ся навіть після невдачної офенсиви, а навіть побідив в політичній двобою того самого Корнілова, котрого сам кликав до помочи проти большевицької агітації. Чи однак є він на стільки сильний, аби висвободити ся від англійського і французького впливу, можна сумнівати ся.

Будова польської держави.

Будова польської держави поступає наперед. Дня 12. с. м. видали цісарі австрійський і німецький однозвучні відручні писма до генерал-губернаторів обох частин Польщі окупованих обома державами. Відручні писма навізують до акту прокламовання Польщі з дня 5. палониста м. р. З огляду на неможливість серед біжучого воєнного часу появи польського короля в Польщі і скликаючи представництва народу на демократичних основах, вводять ся в жите органи польського королівства, винізовані в силу законодавчу і виконуючу так, що від тепер державна влада в Польщі має спочивати в руках народного правительства з застереженням тих компетенцій, яких вимагає воєнний стан.

В тім дусі генерал-губернатори обох частин Польщі, окупованих Австрією і Німеччиною видали з уповаження обох монархів патент, в яким найвищою державною владою в польських королівстві признаєть ся Регенційну Раду, зложену з трьох членів. Правительственні акти Рег. Ради вимагають підпису відповідального президента міністрів. Законодавчу влада виконує Рег. Рада при співучасті Державної Ради польського королівства. В справах, в яких заряд не є ще відданий в руки польської державної влади, можна законодавчі внесення трактувати в держ. раді тільки за згодою окупаційних держав. Закони і розпорядки польської держ. влади мусять перед появою бути подані до відомости генерал-губернатора дотичної окупаційної держави. Справи виміру справедливості і адміністрації, о скільки вони віддані польській державній владі, будуть виконуватися через польські суди і влади, а поза тим на час тривання окупації через органи окупаційних держав. Міжнародне представництво польського королівства і право заключувати міжнародні умови можуть бути виконуватися через польську державну владу аж по закінченню окупації.

В справі територіального вигляду польської держави найновіший акти союзних цісарів не вводять нічого нового, через що становище Українців в сій справі не улягає ніякій зміні. Українці протестують проти того, щоб українські часті зайнятих земель були піддані під владу будучого польського королівства.

Про революційну українську управу на Буковині.

(Благодатний вплив управи Дорошенка. — Як доїхали кінця Геровському. — Діяльність проф. Багрія. — Румунський критик української управи.)

Черновецька „Allgemeine Zeitung“ подає ряд цінних інформацій з часів пореволюційної української управи на Буковині, а передовсім в Чернівцях, якими користуємо ся у витягах, аби показати нашим читачам як до сєї управи віднесли ся чужі люди, не Українці.

В ч. 5. сїї часописи з дня 29. серпня читаємо:

„Коли наближала ся послідня година російського панування в Чернівцях, взяв ся Дорошенко до острого м'яра, аби охоронити людність перед насильством, перед підпалами і руйнуванням. Страшний образ руйни Тернополя і Станиславова завис був і над Чернівцями і грозила небезпека, що і се гарне місто стріне така сама страшна судьба. Тоді губернатор Дорошенко оповіщує прилюдно оголошене, в яким під загрозою кари смерті зажадує жовнірам допускати ся пљондрвань, рабунків і вбийств. В сїм оголошенні завізано населення задержати спокій, бо нікому не стане ся кривда. Губернатор Дорошенко мав також намір остати в місті через весь критичний час для його охорони під умовою, що міщанський комітет візьме святочно на себе зобов'язання постарати ся в нашії початковій військовій команді, що Дорошенка зараз по прибутті наших військ переведуть кризю огню ліній до Росії. Міщанський комітет не міг такого зобов'язання на себе перебрати. Губернатор Дорошенко опустив місто дня 2. серпня і не мав на жаль, можности перепинити того, що козаки підпалили коло тридцять домів в середині міста і допустили ся страшного пљондровання. В ночі з 2. на 3. серпня місто було освободжене від московського терпіння“.

Число 9. тої самої часописи, з дня 2. вересня, містить статтю про подвиги Геровського і про те, як доїхали кінця сему московському прислужникови.

На Буковині сидів однак — читаємо — як заступник Росії чоловік, що мав серце для людей і для краю, котрий брав людей в оборону проти всіх актів самоволі і приказав виточити строге слідство проти всіх винуватків насильств над людністю міста. Генерал-губернатор Дорошенко — так зове ся сей муж, котрий у вічній, вдачній пам'яті жити-ме серед буковинського населення — велів усеї стару, царську міську управу і установив на її місці нове заступництво міста, зложене з горожан всіх

націй і віросповідань. Але по всіх усюдах підносили ще голову нащадки старого уряду. Вони руками й ногами боронили ся проти нового порядку. Російські офіцери, урядники і поліціянти, московські градинки, що спершу втекли були з краю, а опісля вернули туди в Москалями, у котрих жили в великих почестях — от вам і ся збірніна, на котрій чолі стояв Александер Геровський. Ще раз пробував він щастя, аби вибити ся наверх. Зразу тайком, а опісля отверто розпочав він боротьбу проти діяльності Дорошенка. Та Александер Геровський сям разом натрапив на свого. Коли людність, яка мала на нього око, змркувала докладно, до чого пре Геровський, а власне, що він разом зі своїми захитниками ладив погром, агітував за уличним рабунком і проти свободолюбних змагань, тоді губернатор Дорошенко приступив до діла покарання для приміру духової голови сего руху. Він приказав Геровського арештувати, наложити на нього кайдани і вивести до Росії. На очах усього населення міста московського героя ведено на дворець по улицах міста під ескортою двадцяти козаків. Булаж то була з того втіха для людности, котра стільки натерпіла ся тяжко через того зрадника-алочинця“.

В фейлетоні того самого числа находимо ще от яку цікаву згадку про діяльність Геровського, якому велід бороздили Українці. В сїм фейлетоні розказує ся про настрій в Чернівцях після революції, коли то і в Чернівцях, на вір російських міст, кипіло сильно від агітаційного руху, передовсім між жовнірами. „Під час одної з таких агітаційних розмов — читаємо — підніс ся був і Александер Геровський і протестував проти петроградської форми: Без займів і відшковань. Вороги Росії, казав він, се тільки одні Українці і Жиди. Поки ми не упоремо ся з тими двома народами, свобода не буде забезпечена. „Стуїл писк, бо як ні, то заткаю його Тобі своє доло-нею“, почув ся з посеред товїй голос хорунжого-Українця, — і Александер Геровський спрятав ся так скоро, як був виринув“.

В однім з дальших чисел часописи, з дня 30. серпня, читаємо знову опис діяльності проф. Багрія: „Багрії прийшов до Черновців з російськими військами як офіцер. Відразу впало в око, що в його товаристві находило ся все кілька молодих людей, які — як ми довідали ся згодом — були його учениками на петроградським університеті. Його уряд був такий, що він мав обділювати вбогу міську людність харчами з російських магазинів і повинив він сю службу з невмірою терпеливістю. Його помешкане цілими днями облягали голодні товпи. Через те з'єднав він собі деяку популярність і виказав за той час велику енергію, передовсім від коли переконав ся, що магістрат під зарядом Віттека приносил людности лиш шкоду, а Росіянам не давав ніякої користі. Через кількох віродостойних міщан постарав ся він о скликання зборів в „Німецькій Домі“ і взяв участь в нараді над зваленням магістрату. Сам Багрії був поміж провідними личностями найбільше європейська одиниця. Йому багато завдячили мають Чернівці, а коли кінець випав инакше, як він собі думав при своїм від'їзді вечером дня 31. липня і як він сам хотів, то не можна вини за те звалити на нього“.

Сі справоздання з чужої, неукраїнської сторони, які тим самим вповні об'єктивні, тим більше що покривають ся зі всіма иншими справозданнями в австрійській і німецькій пресі, не припали до густу нашим любим сусідам-Волохам. Так отже один з їх діячів, др. Васілевскі виступив в тій же самій часописі (ч. 9) з статтю, в якій хоч не може зменшити заслуг революційної української адміністрації, а навіть їх сам льозально признає, то натомість радби з рівнозвучних звідомлень про сю адміністрацію на Буковині всукати хоч теневий політичний батіжок. Він пише:

„Правда, що міщанський комітет є ділом проф. Багрія, котрий з усуненням Віттека і його товаришів хотів передовсім завдати удар старій російській системі, через що дійсно віддав і місту Чернівцям велику прислугу. Але не можна замикає очей на те, що пан Багрії усмотрив собі Чернівці і цілу Буковину як поле для своїх великоукраїнських змагань і що він на мою думку запустив ся був за далеко в тім своїм захваті до діяльности, приложеної до чужого краю. Також і пани Дорошенко і инші передові урядники останньої ери — самі Українці, розумієть ся російської державної приналежности — не вільні від сього докору, хоч їм, а передовсім пп. Дорошенкови, Лотоцькому (губернаторови нової ери) мусить ся віддати подяку за прихильність показану нашому населенню“. — Свій осуд діяльності шефа української адміністрації на Буковині кінчать др. В. от як:

„Хоч я далекий від того, аби зменшувати заслуги п. областного комісара Дорошенка для тутешнього населення, то всеж таки дивує мене — а багато людей поділяє той мій погляд — що його діяльність в сїм місті просто в з величує ся“.

Батіжок п. Васілевського з дуже дрантивого прядива-сурогату. Де кум, а де коровай! Українська адміністрація на Буковині визнавала ся справедливим трактуванням також національних справ, отже віддала справедливість й українському населенню, не даючи при тім ніякого приводу до нарікань і иншим народностям. Все те не є ще ніякою великоукраїнською політикою, бо під „велико-українською політикою“ хоче п. Васілевскі розуміти змагане до посягання на чужі права в „чужім краю“. А тимчасом як раз Українці і їх верхова народна влада, Укр. Центр. Рада в Києві, дала найкращий в цілій війні доказ національного несамолюбства, признаючи а власної волі права і для всіх инших народностей на цілій Україні. Такими самими засадами кермувало ся українське начальство і на зайнятій московськими військами Буковині, в тім краю, де наші любі

волоські сусіди здавна, та дякувати Богу безуспішно, старали ся все розвести свою великорумунську національну політику, називаючи весь край Буковину своїм, румунським станом посідання. На потуранє такій політиці ніколи не може згодити ся жаден Українець. Правда, сніло ся декому з великорумунських мужів, що як стане до бою проти осередних держав й matka-Румунія по стороні царя-єдинодержця, тоді як печений голубець алетить до губи Волохам на поталу вся Буковина з столицею краю і з українським народом. Та рахунок сїй був зроблений без — українського! — господаря. І хоч на якийсь час наш край мусів перенести на собі важку російську інвазію, то й в тім часі історія гірко пімстила румунське віроломство, відмовляючи Великорумунам втіхи ужити собі хочби лиш короткотривалої свободи попанувати на Буковині як в своїм наскрізь краю. Розуміючи все те дуже добре, тим менше можемо притакнути твердженню п. Васілевського, немовби признане для справедливості й об'єктивності п. Дорошенка і тов. було якимсь спеціальним його возвеличуванням. Через те слушною являє ся увага черновецької редакції, що „в жаднім разі не може згодити ся з поглядами, висказаними в статі дра Васілевського, написаній під партійно-політичним кутом погляду“.

Воєнне положене в минулім тижни.

Східний фронт.

Воєнні підприємства Німців на північній сході від Риги наразі прийшли до застою. Тепер приходять там тільки від часу до часу до сутичок передніх німецьких відділів з задніми сторожами Росії. Битва під Ригою належить до найкращих діл німецького оружа. Втрата Риги зробила велике вражінє в цілій Росії і певне причинить ся до того, що й найбільше заціпені пізнають, що російська армія, мимо своєї хоробрости, не здатна для успішного ведення війни і що найліпше було б порозуміти ся з ворогами. Партійні боротьби в Росії йдуть далі і прибирають щораз острійший вид. Недавно зажадав начальний командант армії генерал Корнілов, щоби Керенський передав йому всю владу, аби він міг зложити нове правительство після своєї вподоби. Керенський відповів на те здійсненем Корнілова з його місця і наставленем на зверхного вождя генерала Клембовського. Що виїде з того, ще побачимо. В цілій державі безлад, залізниця не сповняють свого обов'язку, по фабриках страйки, всюди недоволене, словом біда на кождім кроці. В послідніх днях зачав ся живіший рух Росії на Буковині і в Молдаві. Також діяльність легунів була досить оживлена. Чи те все має означати, що Росіяни мають замір зачати більші підприємства, ще не знати і також не дуже імовірно з огляду на неясні відносини в нутрі краю. Однак одно певне, а то, що сього року вже не здійснять ся заміри ворогів, щоб вдарити на нас рівночасно на всіх фронтах.

Італійський фронт.

Одинадцята битва над Сочею триває далі і хотіли між тим кілька днів було спокійніше, то все таки ще не можна сказати, що бої вже закінчили ся. Великі втрати силують Італійців робити перерви, щоб виповнити свої відділи і довести все потрібне а також, щоб відпочати. Та з ріжних сторін довідуємо ся, що генерал Кадорна стягає з полудневої Італії нові війська, отже лагодить ся до нових боїв. З дотеперішного перебігу боїв ми можемо бути цілком задоволені і горді на діла наших незрівняних героїв, що серед великих нестач сидять днями і ночами в найсильніший огни ворога, однак не подають ся. Коли декуди ворогові вдасть ся своєю великою перевагою відсунути їх о кілька кроків назад, вони переходять до протинаступу і відкидають ворога все завдаючи йому великі втрати. І найбільші зусилля Італійців не помагають їм нічого і не принесли їм досі ніякого хісна. Так буде й на далі. Вони розголосили по цілїм світі, що віднесли славу перемоги. Та порівняймо їх з нашими на сході. Простір, який опорожни-ли наші війська добровільно виносить в найбільшій глибині 7 кілометрів: в такім самим часі зробили корпуси осередних держав дорогу від Дунайця по Перемишль, від Білгороду по Нім, від Калуша по Чернівці, які віддалені від Калуша яких 100 км. Се говорить само за себе. Крім того ми взяли більше як 18 тисяч Італійців у полон.

Французький фронт.

По закінченню великої офенсиви Англіїців під Іпері і французької під Верденом ведуть ся на тих фронтах тільки менші бої, які не принесли ніякої зміни в положенню. Найважливіше питанє, се справа помочи Америки, яка робить приготування до війни. Так буде вона осібну залізницю вір моря аж до фронту, ладить окремі площі для літаків і т. п. Та мимого того держави порозуміня бажалиб дуже радо, щоб та поміч прийшла скорше, бо головню Французи хотілиб, щоб їх хоті трохи облекчити; вони понесли в сій війні найбільші втрати на людях і грошах. З огляду на те, що Росія майже не входить під увагу щодо несення помочи, чуємо голоси Французів на адресу Японії, щоб і вона ішла на поміч.

З українського середнього шкільництва.

Відновлене українських середніх шкіл в увільнених з під інавзіє галицьких містах поступає наперед. Відновляють своє істнованє гімназії не лиш державні, але й приватні.

В п. к. українській гімназії в Станиславові наука в шкільнім році 1917/18 розпочне ся з причини ко-нечної напрями шкільного будинку що йно в жовтні. Буде

також отворена приготівляючи класу для тих учеників, що покинули 3-ту класу народних шкіл. Точний реченець отворена шкільного року подасться пізніше. Поки що визнається, що тих учеників, котрі мають намір виписати ся до станиславської гімназії, щоби для задоволення собі місця в гімназії вже тепер безпосередньо зголошували ся письменно (кореспонденційними картками) з поданням, до котрої класи зголошують ся і де й коли покинули безпосередньо нинішню класу. Зголошення можна надсилати або просто до Дирекції ц. к. гімназії з українською мовою викладавою в Станиславові, або на руки директора д-ра Миколи Сабата у Відні, VIII. Piaristengasse 54/14. Ті ученики, що з кінцем шкільного року 1915/16 були призначені до поправчого іспиту з одного предмету або доповняючого з кількох предметів, о скільки тих іспитів не зложили деінде протягом шкільного року 1916/17, можуть до них зголошувати ся вже тепер в Дирекції української гімназії в Станиславові. Приватні іспити, зглядно вступні до вищої класи відбудуть ся безпосередньо перед отворенням нового шкільного року.

Приватна українська гімназія в Рогатині буде відновлена старанем Українського Товариства Педагогічного і є всі вигляди, що зможе цілком певно остояти ся. Вирвдї поки що треба її примістити в будинку бурси, але пос. др. Кость Левицький робить заходи, щоби військовість полишила школу хоч одно крило гімназійного будинку. Управитель гімназії доповняє учительський збір, направи будинку в новий хід, отже по 20-ім вересня можна буде зачати правильну науку. Професори, не заняті досі, повинні зголошувати ся особисто або листовно до Українського Товариства Педагогічного у Львові, ул. Мохначького 12, а священники і учителі повинні розглянути ся за учениками тай зголошувати їх листовно до о. П. Кудрика в Рогатині.

Дирекція приватної української гімназії в Долині, не будучи в силі всім листовно відповідати, подає інтересом до відома, що виписи до приватної української гімназії відбули ся в трех послідніх днях серпня. Наука розпочала ся дня 3. вересня. В біжучім шкільнім році отворено класи від I. до VI. Однак мимо того, що наука вже розпочала ся, можуть ще додатково бути ученики прийняті, коли достаточо оправдають спізнєнє випису.

Виділ Кружка Укр. Педаг. Товариства в Долині робить усильні заходи, щоби з днем 1. жовтня отворити I-ий рік приватного учительського семінара. Зголошення приймає Дирекція гімназії.

Директором української гімназії в Тернополі іменовано проф. Юліана Левицького, управителя української гімназії у Відні. Роблять ся заходи коло отворення українського жіночого уч. семінара в Тернополі.

Український учительський семінар у Відні з приготівлюю класою і школою вправ отворив ся з днем 15. вересня. З тої школи, яка мала до тепер над пів тисячі молодіж, сего року дійшла до найкращого розвитку так, що до матури приступило 110 кандидатів і кандидаток, повинна та молодіж, котра ще не може вернути чи то до Галичини чи на Буковину, як найбільше користати. Молодіж, котра донебудь побирає державні підмоги, може не лиш ті підмоги одержувати і далше у Відні, але може бути прийнято на ціле удержанє до дівочого і хлопячого приюта (Mädchen аглядно Knabenheim). Перед приїздом належить однак поінформувати ся в Укр. Запозомовім Комітеті і в управі школи під адресою: Wien XVIII., Türkenschanzstrasse 4.

При сій нагоді згадуємо ще про українські гімназійні курси в таборі виселенців в Гімнді. Шкільний рік на українських гімназійних курсах у Гімнді (Дол. Австрія) розпочнєть ся дня 17. вересня с. р. З днем 18. вересня починаєть ся, правильна наука. Вступний іспит до I. кл. гімназійальної та й до підготовляючої класи відбуд ся в суботу дня 15. вересня с. р.

В таборі виселенців в Оберголябруні.

Посол Спинул, авторизований міністерством внутрішніх справ як делегат для українських збігців, відвідав сими днями табор наших земляків в Оберголябруні. По докладній інспекції поодиноких бараків, шпиталів, кухонь, наукових і робітничих закладів як також господарського відділу, що стоїть під умлою управою учителя Мигула, відбуд посол Спинул у канцелярії надучителя Гордійчука нараду з тамошнім українським учительством. На сій нараді, в якій взяло участь поперх 20 учителів та учительок з Буковини, здав п. Спинул справоздаче про свою посольську діяльність взагалі а з окрема в справах учительства народного, підносячи заразом велике поперте сеї його діяльності зі сторони голови українського клубу п. Н. Василька. Над сим справоздачем розпочала ся ширша нарада, в якій взяли участь пп. Д. Пігуляк, Ю. Гордійчук, Дольницький, Р. Івасюк, І. Данчул і др. На кінець висказав п. надучитель Д. Пігуляк як найстарший віком в імені всіх присутніх так п. Спинулов як і президентови Н. Василькови за їх ревні заходи в користь українського народу і з окрема в користь народного учительства щирю подяку і повне довіре.

По сій нараді удав ся п. Спинул в товаристві інспектора табору п. Филиповича на збори оберголябрунських селян-виселенців, що зібрали ся в числі около 600 душ під голім небом на поближнім горбку, під баракком начальника з Ревни-Бурдеїв п. Мегери. Зійшли ся чоло-

віки і жінки, старики, хлопці і дівчата, матері з дрібними діточками на руках. Тяжко ставало на серці глядіти на бідних заточених, що густою лавою товпились круг гостя-посла, щоби почути з його уст слово потіхи в своїм невимовній горю та немов силкувались вичитати з очей свого заступника спасене з теперішньої неволі. Жінки плакали, а й посторонному зрітєлеви сеї зворушаючої сцени котились по лиці слези.

До вібраних промовив п. Спинул. Він вперед віддав вібраним поклін від провідника українського народу на Буковині п. Василька, що стільки заходів вложив коло облегшеня судьби виселенців і просив бесідника передати від него запевненє, що за короткий час, до кількох тижнів, виселенці зможуть напевно вернути до дому. Сим разом — казав бесідник — промовляє він до них ще на чужій не своїй землі, але дасть Бог, що в короткім часі побачить ся він з ними на рідній землиці, під своєю стріхою. При кінці посол згадав про цїсаря Карла та про його добре серце для народу, а далі про неустанні заходи голови Союзу укр. послів з Буковини наперед в справі поліпшеня долі, а опісля коло приспіншеня повороту виселенців, по чім на зазив бесідника вібрани три рази викликували „многая літа“, наперед в честь Цїсаря, а потім в честь провідника буковинської України, п. Н. Василька.

Теплі слова розради і потіхи мусіли зробити на вібраних страдальцях велике вражєнє. Нарід тиснув ся до бесідника, аби подякувати йому утиском руки за його успокоючі слова, за заповіт, що надходить кінець його терпінням.

Учасник.

Що треба нашим людям знати:

Поворот виселенців.

З добре поінформованої сторони повідомляють нас, що справа повороту виселенців до краю скорик кроком наближаєть ся до розв'язки. За старанем Союзу українських послів, а передовсім його голови п. Н. Василька справа повороту виселенців з табору в Оберголябруні увійшла вже в стадію виконання. Як ми вже доносили, цивільні власти вже скорше згодили ся на поворот виселенців, а отсе на днях добув президент краю граф Ендорф у дотичної військової команди дозвіл на поворот всіх мешканців табору в Оберголябруні, що мають виїхати до рідного краю гуртом вже в найближніх днях. Церша партія, в числі 17 родин, між тими начальник громади Ревни-Бурдеїв Н. Мегера і начальник Добриновець Максимчук, і решта з повіта Станівці н. Ч. вже виїхали. — Що до всіх інших збігців, поза Оберголябруном, рішено що слідує: Як тільки появлять ся дотичне оголошенє, мусять всі виселенці в повітів Вижиця, Вашківці, Кіцмань і Заставна, Селетин і Дорна, постарати ся о паспорти і вертати в означенім речини домів — інакше утратять прислугуюче їм право вільної їзди залізницею і побору запомоги через два місяці по повороті до краю. Ті виселенці, котрі державної запомоги не побирають, можуть по своїй внодобі вертати або оставати на вигнаню. Натомість збігці з судових повітів Радівці, Сторожинець і Чернівці мотги-муть на разі вертати лише тоді, коли їх поворот лежить в публічній інтересі, отже з поміж господарів лише ті, що мають найменше 20 моргів поля.

Причинок для родин вивезених і інтернованих.

„Вістник законів та державних розпоряджень“ має принести новий закон про причинки для родин тих австрійських горожан, яких або вивезено, або задержано під час повороту до краю, або які як обсада кораблів торговельної флотії є у неутральних пристанях без змоги повороту.

Отже по трьох роках війни прийшло правительство до переконаня, що родинам вивезених і інтернованих, яких провинною було хліба те, що є горожанами австрійської держави — належить ся державна поміч і то тим більше, що багато таких родин попало в крайню нужду. — Закон сей ухвалив парламент, а на днях дістав він цїсарську санкцію.

Родини інтернованих дістануть такий самий причинок, який дістають родини приналежних до армії.

Міністерство внутрішніх справ в порозуміню з відповідними ресортами поробило відповідні зарядженя, щоби поміч ввійшла як найскорше в жите.

Дістати сей причинок можуть ті родини, котрі з одної сторони докажуть, що їх жителів дійсно вивіз воріг або що вони завдяки воєнному положеню не в силі були вернути до краю — а з другої сторони викажуть ся, що не можуть вижити зі злого майна та зарібку.

Поданя о признаєнє причинку треба вносити на руки або громадських урядів або добродійних комітетів при політичних повітових властях місця осідку петента. Признавати буде політична краєва власть.

† о. Мелетій Галіп.

В часі сего переражаючого своєю обильністю живна смерті, яким є переживана нами війна, не вдоволяєть ся ся неумолима смерть гекагомами жертв на безчислених полях бою. Вона домагає ся безоглядно своєї десятини і між мирними горожанами і ми Українці мусимо оплакувати неодну жертву позад поля бою з поміж найкращих членів нашої суспільности. Знов впрвала жорстока смерть з поміж нас нову жертву: Помер по 45 літах священства, а всеж таки, здавалось, в силі віку, консисторський радник о. Мелетій Галіп, один з найкращих синів буковинської землі. Помер о. Галіп в часі російської інвазії ще дня

3. вересня мин. року і тільки після освободженя краю донесла ся до нас ся сумна вість. Отець Галіп не був голосним національним провідником, але був одиницею, яких число поміж нами, на жаль, занадто обмежене: був щирим та ревним національним робітником, одним з найхарактерніших та всею душею народній справі відданих личностей в краю. Будучи сільським священником, в Брідку, заставницького повіту, о. Галіп не здобував собі лаврів в провіді нації, але бережучи повіреного собі стада, в своїй парохії, в часи, коли в краю шаліло ружунізаторство системи ославленого Морара, коли православна перков була спрофанована як кузня національного ренегатства, він беріг непохитно українського національного прапора. В той час се було, коли не геройство, то велика національна заслуга. За часів душпастирства о. Мелетія його Брідок став під оглядом національного освідженя першою громадою не лиш в повіті, але й в цілїм краю. Брідок, в котрім побіч о. Галіпа діяв пок. надучитель Ярошинський, а наприкінці надучитель, тепер посол, Спинул, став першою громадою в повіті і під оглядом організаційним. Тут зорганізувала ся і перша в краю райфайзенська каса і інші господарські інституції. Коли заходом укр. провідників в краю вдало ся зробити перший пролім в церковнім румунізаторським мурі, тоді самозрозумілим кандидатом на становище консисторського радника явив ся о. Мелетій Галіп. На сїм дуже одвічальнім становищі о. М. Галіп продовжав тільки свою тиху та ревну діяльність, бережучи мужно національних справ на церковнім полі та беручи чинну участь в загальнім національнім життю. Почетний член „Народного Дому“ і член всіх централних українських товариств в краю, о. Мелетій Галіп уважав найвідповіднішим полем своєї діяльності українські бурси в Чернівцях, в чім до чинної помочи станула йому його подруга, жінка рідких чеснот, мати українського поета і соймового посла д-ра Теодота Галіпа. Рідна земля, яку так горячо любив Покійник, нехай буде йому пером.

НОВИНКИ.

На полю слави погіб знову один з молодих буковинських Українців: Александрюк Євген, хорунжий 30. полку полев. артилерії.

Іменоване. Професора д-ра Панька Кліма іменовано краєвим інспектором для шкіл виселенців на Моравії і приділено до служби ц. к. моравському намісництву.

Відзначене. Євгенія Гібюк, яка служила через два роки при Черв. Хресті у Відні, відзначена бронзовою медалю.

Румунська іредента в Бессарабії. Українське Бюро одержує отсю відомість: Як доносить „Рѣчь“, в цілій російській пресі викликали сензацію ревеляції про бессарабсько-молдаванську національну партію. А саме злучила ся вона з групою аграріїв, яких провідником є трансильванський міліонер Строеско і з партією бессарабських соціальних демократів для осягненя автономії Бессарабії. Головні домаганя автономії в сій справі: утворенє національної армії, вибір молдаванського єпископа і установленє заступника автономії Бессарабії при російським правительстві. Далі пляновано курси для молдаванських учителів, які мали бути ведені професорами з Ромуїї. Підручники для сих курсів видано в Букарешті і містять вони портрети румунської королівської родини і похвали для чеснот румунського короля.

Черновецький університет під Мосналями. З університету в Чернівцях зроблено свого рода готель, в яким мешкали головні сестри Черв. Хреста і інші жінки приналежні до організації російської армії. З сал пороблено кімнати до мешканя через постяганє меблів з маґазинів та порожних мешкань. Інші перероблено на кухні, екзамінаційна салья була ідалшею для офіцерів і „дам“, авля салею для танців і т. д. Се однак не було подучене з значною шкодою для будинку. За те знищено інститути. Прилади з хемічного інституту разом з бібліотекою вивезено під проводом фаховців до Київ, для нової політехніки. Москалі старались зробити се цілком по тихо, але се їм не вдалось і мусіли зробити се дорогою урядової реквизиції. Се очевидно стоїть в разічм противенстві до міжнародного права, бо наукові прибори не підлягають праву воєнної добичі. З інших інститутів знищено найбільше геологічний. Остала ціла університетська бібліотека. Бібліотекарі і педелі енергично перешкоджували о скільки се було можливе — робленю шкід на університеті.

ОПОВІСТКИ.

Відомість. За запит про близні відомости о смерті студ. унів. Лютика повідомляє п. Гібюк, тепер в Schwanenstadt Ob. Ost., що таких відомостей може віділити п. Boleslaw Dembrowski, Leutnant, Feldpost 357, який був свідком смерті Лютика.

Хто знає, де находит ся Маркіян Туруманко, одиор. ц. і к. 58. полку піх., зволить донести се на адресу: Кракалія Володимир, ц. к. хорунжий при Schutz. Rgmt. 36. II. Baon, II. Komp., Feldpost 434. — О вістку від родичів з Стрілецького Кута просить: Юрій Кушнірюк (Georg Kuschniriuk, Pła, Polen). — Дмитро Макогон подає свою адресу: Dmytro Makohon, Schützenregiment Nr. 20, Stab, Feldpost 643, аби попала ся в руки його рідні, яка має від часу бомбардованя Лукавиці находити ся в Чернівцях.